

A Kúria Polgári Kollégiuma
Joggyakorlat-elemző Csoport
2016.El.II.JGY.G.2.

„A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni
felelőssége” tárgykörben felállított joggyakorlat-
elemző csoport összefoglaló véleménye

a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja által
2017. január 12-én
A Kúria Polgári Kollégiuma által
2017. február 6-án elfogadott
összefoglaló vélemény

**„A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgykörben felállított
joggyakorlat-elemző csoport
összefoglaló véleménye**

Tartalom

	I.	
A joggyakorlat-elemző csoport tevékenysége		6
II.		
A. rész		9
A vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelőssége a Cstv. szabályai alapján		9
A/I. Rész		9
A vonatkozó Cstv. szabályozás változásainak bemutatása, a vezető tisztségviselő, az árnyék vezető tisztségviselő fogalma		9
A/I.1. A vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelősségére vonatkozó Cstv. szabályok rövid bemutatása a többször módosított szabályok alapján		9
A/I.2. A vezető tisztségviselő, árnyék vezető tisztségviselő fogalma		11
Árnyék vezető tisztségviselő		13
A/II. rész		15
A vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására, a felelősségük megállapítása mellett marasztalásukra vonatkozó perekben felmerült jogkérdések		15
A/II.1. A fenti tárgykörben feldolgozott jogerős ítéletekből levonható statisztikai következtetések		15
A feldolgozott jogerős ítéletek a számok tükrében		15
Az ügyek országrészek szerinti megoszlása		15
A peres felek személye, a vagyonsökkenés mértéke		15
A/II.2. A joggyakorlat-elemző csoport megállapításai		16
A/II.2.1. A Cstv. többször módosult időállapota szerinti felelősségi szabályok alkalmazásának feltételei		16
A/II.2.2 A fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet		20
A/II.2.3. A vezető tisztségviselő felelősségét megalapozó magatartások		21
A/II.2.4. A hitelezői érdekek sérelmének törvényi védelme		23
A/II.2.5. A felelősség alóli mentesülés		25
A/II.2.6. Perjogi kérdések		27
a) A peres felek		27
Az adós hitelezője		27
Az adós felszámolója		27
Az adós vezető tisztségviselője, árnyék vezető tisztségviselője		28
b) A kereset tartalma		28
ba) A keresettel összefüggő kérdések kizárólag megállapításra irányuló kereset esetén ..		28
bb) A marasztalásra is irányuló keresettel kapcsolatos kérdések		30
c) A bizonyítási teher alakulása		31

A/III. rész	33
A vezető tisztségviselők marasztalására irányuló perekkel összefüggő vitás kérdések	33
A/III.1. A perekben a beszerzett ítéletekből levonható statisztikai adatok, következtetések	33
A/III.2. A joggyakorlat-elemző csoport megállapításai	33
A/III.2.1. A Cstv. többször módosult időállapota szerinti marasztalási szabályok alkalmazásának feltételei.....	33
A/III.2.2. Perjogi kérdések	34
a) A peres felek.....	34
b) A keresettel összefüggő kérdések.....	35
c) A bizonyítási teher alakulása.....	36
A/IV. Rész.....	37
A vagyoni biztosítékkal összefüggő kérdések	37
A/IV.1. A vagyoni biztosíték iránti kérelem tartalma, benyújtásának ideje	37
A/IV.2. Kezesi felelősség a vagyoni biztosítékért	38
A/IV.3. A vagyoni biztosíték nyújtására irányuló kérelemről való döntés	38
A/IV.4. A vagyoni biztosítékkal kapcsolatos intézkedések.....	39
A/V. Rész	40
A Cstv. 33/A. §-a szerinti megállapítási, marasztalási per és egyéb perek kapcsolatának egyes kérdései	40
a) A vezető tisztségviselő felelőssége az adóssal szemben az annak okozott károkért	40
b) A Cstv. 40. §-a alapján történő igényérvényesítés.....	40
c) A tagi, vezető tisztségviselői felelősség megállapítására irányuló perek	41
A/VI. Rész	42
A joggyakorlat-elemző csoport javaslatai a Cstv. vonatkozó szabályozásával összefüggésben	42
A/VI.1. A Kúria Polgári Kollégiuma számára tett javaslat.....	42
A/VI.2. A jogalkotó számára tett javaslatok	42
a) A vonatkozó Cstv. szabályozás bonyolultsága	42
b) A Ptk. vonatkozó rendelkezéseinek a Cstv. rendelkezéseivel való viszonya	42
c) A konstrukció alapvető jellemzőinek módosítását nem érintő javaslatok	43
ca) A Cstv. 33/A. § (7) bekezdése.....	43
cb) A megállapítási perben részt nem vett hitelezők igényérvényesítését elősegítő módosítások	43
d) Egyéb, a szabályozás lényegét nem érintő javaslatok figyelemmel az ítéletekből megállapítható gyakorlati tapasztalatokra	44
B. rész	46
A vezető tisztségviselők felelőssége a hitelezők irányában a Cstv. szabályai alapján.....	46
B/1. A vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelősségére vonatkozó szabályok rövid bemutatása a Cstv. vonatkozó szabályai alapján.....	46
B/2. A beszerzett ítéletekből levonható statisztikai megállapítások.....	47

B/3. A Ctv. jelenleg hatályos szabályai szerint a vezető tisztségviselők felelősségével kapcsolatos egyes megállapítások	47
a) A vezető tisztségviselő, árnyék vezető tisztségviselő fogalma.....	47
b) A vezető tisztségviselő felelősségét megalapozó magatartások.....	47
c) A hitelezői érdekek sérelmének törvényi véelme.....	48
d) A felelősség alóli mentesülés.....	49
e) Egyes eljárásjogi kérdések.....	49
C. rész	50
A vezető tisztségviselők felelőssége a hitelezők irányában a Ptk. szabályai alapján	50
1. számú melléklet.....	51
2. számú melléklet.....	52
3. számú melléklet.....	54
4. számú melléklet.....	56
5. számú melléklet.....	58
6. számú melléklet.....	59
1. számú tanulmánymelléklet Dr. Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselők „hitelezőkkel szembeni” felelőssége tárgyában felállított joggyakorlat-elemző csoport tagjai részére.....	60
2. számú tanulmánymelléklet Dr. Csőke Andrea: A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése, annak bizonyítása.....	66
3. számú tanulmánymelléklet Dr. Zámbó Tamás: A vezető tisztségviselő felelőssége megállapításának feltételei (vagyoncsökkenés, hitelezői követelések teljes mértékű kielégítésének meghiúsulása, a környezeti terhek rendezésének elmaradása).....	71
4. számú tanulmánymelléklet Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes: A vezető tisztségviselők felelősség alóli kimentésének feltételei.....	74
5. számú tanulmánymelléklet Dr. Lakatos Péter: A vezető tisztségviselő felelőssége véelmének fennállásával kapcsolatos kérdések.....	80
6. számú tanulmánymelléklet Dr. Vezekényi Ursula: A marasztalásra irányuló keresetek alapján folyó perek tapasztalatai.....	85
7. számú tanulmánymelléklet Dr. Gaálné dr. Jobbágy Ildikó: A kereset tartalma és a bizonyítási teher alakulása.....	90
8. számú tanulmánymelléklet Dr. Szunyogh Zsófia: A vagyoni biztosítékkal kapcsolatos kérdések.....	96
9. számú tanulmánymelléklet Dr. Muzsalyi Róbert A joggyakorlat-elemző csoport által vizsgált ítéletek alapján levonható statisztikai következtetések.....	99
10. számú tanulmánymelléklet Dr. Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének kérdései a Ctv. rendelkezései alapján.....	105
11. számú tanulmánymelléklet Dr. Török Tamás: A 2006-os Gt., a Ptk., valamint a Cstv., a Ctv. vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségére vonatkozó szabályainak kapcsolata.....	111
12. számú tanulmánymelléklet Dr. Török Tamás: A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségével összefüggő, a magyar jogirodalomban megjelent egyes jogkérdésekkel kapcsolatos álláspontok.....	124

13. számú tanulmánymelléklet Dr. Molnár István: Tájékoztató a felszámolók Cstv. 33/A § szerinti keresetindítással kapcsolatos problémáiról	160
14. számú tanulmánymelléklet Dr. Kisfaludi András: Anyagi jogi és eljárási szabályok a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelőssége körében....	168

„A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport

összefoglaló véleménye

I.

A joggyakorlat-elemző csoport tevékenysége

A Kúria elnökének felhívására több törvényszék és a Kúria szaktanácsa is indítványozta a vezető tisztségviselőknek a hitelezők irányában a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. tv. (a továbbiakban: Cstv.) alapján fennálló felelőssége tárgyában joggyakorlat-elemző csoport felállítását. Ennek indoka az volt, hogy:

- viszonylag nagy számban indultak a fenti tárgykörben perek,
- a már eredetileg is bonyolult szabályozás többször módosult,
- az egyes jogkérdések értelmezésében bizonytalanság volt tapasztalható.

A javaslattevők úgy ítélték, a fent vázolt körülmények indokolnák a joggyakorlatban felmerült kérdések feltárását, szükség esetén e körben iránymutatás adását.

A Kúria elnöke - a javaslatot elfogadva - 2016. január 20-án döntött a joggyakorlat-elemző csoport felállításáról, annak tárgykörét azonban szélesebben, a címben írtak szerint, nem a Cstv. szabályaira leszűkítve jelölte meg.

A Kúria elnöke a csoport tagjának nevezte ki:

- dr. Bodor Máriát, nyugalmazott kúriai tanácselnököt,
- dr. Bóka Jánost, az NKE egyetemi docensét,
- dr. Bodzási Balázst, az IM helyettes államtitkárát,
- dr. Csőke Andreát, a Kúria bíróját,
- dr. Dzsula Mariannát, a Debreceni Ítéltábla bíróját,
- dr. Gaálné dr. Jobbágy Ildikót, a Szegedi Ítéltábla tanácselnökét,
- dr. Kisfaludi Andrást, az ELTE egyetemi tanárát,
- dr. Lakatos Pétert, a Szegedi Törvényszék Polgári Kollégiumának vezetőjét,
- dr. Molnár Istvánt, a FOE jogi bizottságának elnökét,
- dr. Navratyil Zoltánt, a PPKE egyetemi adjunktusát,
- dr. Osztovits Andrást, a Kúria bíróját,
- dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes, a Kúria tanácselnökét,
- dr. Szunyogh Zsófiát, a Fővárosi Törvényszék Gazdasági Kollégiumának vezető-helyettesét,
- dr. Török Juditot, a Kúria tanácselnökét,
- dr. Török Tamást, ügyvédet,
- dr. Zámbo Tamást, a Győri Ítéltábla tanácselnökét.

A csoport vezetőjének dr. Vezekényi Ursulát, a Kúria tanácselnökét jelölte ki.

A csoport munkáját dr. Muzsalyi Róbert kúriai tanácsjegyző segítette.

A joggyakorlat-elemző csoport alakuló ülését 2016. február 2-án tartotta meg.

Az alakuló ülésen a jelenlevők a Kúria elnöke döntésének megfelelően:

- elsődleges feladatként határozták meg a vezető tisztségviselők, a Cstv. szóhasználata szerint a gazdálkodó szervezet vezetőinek (a továbbiakban vezető tisztségviselők) hitelezőkkel szemben a Cstv. szabályai szerint fennálló felelősségével kapcsolatos jogkérdések vizsgálatát a törvényszékektől és az ítéltábláktól beszerzendő jogerős ítéletek alapján;

- szükségesnek találták továbbá annak felderítését, hogy a cégnyilvánosságról, a bírósági

cégljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. tv. (a továbbiakban: Cstv.) alapján a kényszertöreléssel megszűnt cégek vezető tisztségviselői felelőssége tárgyában született-e elegendő jogerős ítélet, amelyek áttanulmányozását követően iránymutatás adható.

A jelenlevők akként döntöttek, hogy a Cstv. alapján indult jogerősen befejezett perek közül körülbelül 200 jogerős ítéletet vizsgálnak meg és megállapításaikat adatlap segítségével összegezik. Külön adatlap készült egyrészt a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására irányuló perek tekintetében, amelynek egy változata vonatkozott azon ügyekre, amelyekben a kereset, a kiterjesztett kereset a felelősség megállapítása mellett a vezető tisztségviselő marasztalására is irányult. Külön adatlap vonatkozott azon ügyekre, amelyekben a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását követően külön perben történt a vezető tisztségviselők marasztalása.

Az adatlapok tervezetei már az alakuló ülésre elkészültek, amelyek teszt időszakot követően, kisebb módosításokkal véglegesítésre kerültek.

A csoport bíró tagjai vállalták, hogy az adatlapok kitöltésével a jogerős ítéleteket feldolgozzák.

Az ügyekből szerzett ismereteink szerint a vagyoni biztosíték elrendelése körében a gyakorlat bizonytalan volt, ezért az alakuló ülésen a csoport tagjai akként döntöttek, hogy a vagyoni biztosíték nyújtására kötelező végzésekre is kiterjesztik a vizsgálódást. Ezért nemcsak a fenti tárgyban született jogerős ítéletek, hanem a vagyoni biztosíték nyújtásáról rendelkező végzések beszerzésére is sor került.

A csoport nem bíró tagjai arra vállalkoztak, hogy szaktudásukkal, tanulmányok készítésével, részben a hazai jogirodalomban felmerült jogkérdések, részben néhány állam jogi szabályozásának bemutatásával segítik a témakör még alaposabb feltárását.

A törvényszékek, az ítéletábrák által megküldött ítéletek, végzések feldolgozása a terveknek megfelelően lényegében április végéig megtörtént. Ezt követően a bíró tagok az adatlapok, valamint az addig elkészült elméleti tanulmányok megállapításait figyelembe véve egy-egy témakört dolgoztak ki.

Az alábbi témakörökben készültek tanulmányok:

- A Cstv. különböző időszakokban hatályos rendelkezései alkalmazásának feltételei¹ (dr. Dzsula Marianna);
- A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése, annak bizonyítása² (dr. Csőke Andrea);
- A vezető tisztségviselő azon magatartásai, amelyekért felelőssége fennáll a Cstv. szabályai szerint³ (dr. Zámbo Tamás);
- A vezető tisztségviselők felelősség alóli kimentésének feltételei⁴ (dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes);
- A vezető tisztségviselő felelőssége vélelmének fennállásával kapcsolatos kérdések⁵ (dr. Lakatos Péter);
- A marasztalásra irányuló keresetek alapján folyó perek tapasztalatai⁶ (dr. Vezekényi Ursula);
- A kereset tartalma és a bizonyítási teher alakulása⁷ (dr. Gaálné dr. Jobbágy Ildikó);
- A vagyoni biztosítékkal kapcsolatos kérdések⁸ (dr. Szunyogh Zsófia);

¹ Lásd 1. sz. tanulmánymelléklet.

² Lásd 2. sz. tanulmánymelléklet

³ Lásd 3. sz. tanulmánymelléklet

⁴ Lásd 4. sz. tanulmánymelléklet

⁵ Lásd 5. sz. tanulmánymelléklet.

⁶ Lásd 6. sz. tanulmánymelléklet.

⁷ Lásd 7. sz. tanulmánymelléklet.

⁸ Lásd 8. sz. tanulmánymelléklet.

- A joggyakorlat-elemző csoport által vizsgált ítéletek alapján levonható statisztikai következtetések⁹ (dr. Muzsaly Róbert);
- A vezető tisztségviselők felelősségének kérdései a Ctv. rendelkezései alapján¹⁰ (dr. Bodor Mária).

Ezzel egyidejűleg elkészült dr. Török Tamás két tanulmánya is, amelyekben áttekintette, hogy a tárgykörben a magyar jogirodalomban milyen lényeges vitatott kérdések merültek fel, ott a szerzők milyen jogi álláspontot foglaltak el¹¹.

A joggyakorlat-elemző csoport második ülését 2016. június 15-én tartotta meg. Ezen a jelenlevők a tanulmányok által felvetett vitás kérdéseket tárgyalták meg és foglaltak állást azokban.

A június 15-i ülésen eldöntöttek tükrében a csoport vezetője a törvénykezési szünet alatt elkészítette az összefoglaló vélemény tervezetét, amely számos kérdést még nyitva hagyott figyelemmel a június 15-i ülésen meg nem tárgyalt kérdésekre is. A törvénykezési szünet alatt elkészültek dr. Molnár István¹² és dr. Kisfaludi András¹³ tanulmányai is.

A joggyakorlat-elemző csoport harmadik ülésének megtartására 2016. október 5-én került sor. A jelenlevők megtárgyalták azokat a kérdéseket, amelyek a csoport vezetője által készített összefoglaló vélemény tervezetben mint eldöntendő jogkérdés jelentek meg. E kérdésekben részben egyhangú, részben túlnyomó többségi vélemény született.

A fentiek tükrében átdolgozott összefoglaló vélemény tervezetet a csoport negyedik, egyben utolsó ülésén 2017. január 12-én tárgyalta meg. Azt a jelenlevők egyhangúan elfogadták.

Az összefoglaló vélemény elsődlegesen az A. részben szereplő témakört dolgozta fel, mivel a fenti témakörben álltak rendelkezésre olyan számban jogerős ítéletek, határozatok, amelyek megállapítások megtételét lehetővé tették.

⁹ Lásd 9. sz. tanulmány melléklet.

¹⁰ Lásd 10. sz. tanulmány melléklet.

¹¹ Lásd 11. és 12. sz. tanulmány melléklet.

¹² Lásd 13. sz. tanulmány melléklet.

¹³ Lásd 14. sz. tanulmány melléklet.

II.

A. rész

A vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelőssége a Cstv. szabályai alapján

A/I. Rész

A vonatkozó Cstv. szabályozás változásainak bemutatása, a vezető tisztségviselő, az árnyék vezető tisztségviselő fogalma

A/I.1. A vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelősségére vonatkozó Cstv. szabályok rövid bemutatása a többször módosított szabályok alapján

A vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására, marasztalására irányuló Cstv. szabályok a jogintézmény 2006. július 1-jei hatállyal történt bevezetése óta négyszer módosultak. A szabályozás változásai nem érintették azt a koncepcionális megoldást, miszerint a vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló kártérítési felelősségének megállapítására, marasztalására főszabályként kétlépcsős per struktúrában kerül sor. A jelenleg hatályos szabályozás, valamint a 2009. szeptember 1-jétől 2012. február 29-ig hatályban volt rendelkezések lehetővé teszik, illetve lehetővé tették, hogy a vezető tisztségviselő marasztalására az adós elleni felszámolási eljárás jogerős befejezése előtt is sor kerülhessen meghatározott feltételek fennállása esetén.

A Cstv. alább ismertetendő mind a négy időállapota szerinti szabályok a később kifejtettekre tekintettel, még ma is alkalmazásra kerülnek, kerülhetnek, ezért szükséges a vonatkozó jogi szabályozás lényegének ismertetése az egyes időállapotok szerint.

1. időállapot (2006. július 1- 2009. augusztus 31.)¹⁴

A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. tv. (a továbbiakban: Gt.) tette lehetővé a gazdasági társaságok hitelezői számára, hogy a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőivel szemben meghatározott feltételek fennállása esetén kártérítési igényt érvényesíthessenek. A Gt. 30. § (3) bekezdése értelmében: „a gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkezését követően, a vezető tisztségviselők ügyvezetői feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Külön törvény e követelmény felróható megszegése esetére, ha a gazdasági társaság fizetéseképtelenné vált, előírhatja a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét.” A Gt. hivatkozott rendelkezése a gazdasági társaságok, illetve az egyesülések vezető tisztségviselőinek anyagi jogi kártérítési felelősségét nem állapította meg. A Gt. 30. § (3) bekezdése utaló szabályt tartalmazott, amelyet ebben az időszakban kizárólag a Cstv.¹⁵ szabályai töltöttek meg tartalommal.

A csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi VI. tv. (a továbbiakban: Beiktató törvény) 14. és 17. §-a vezette be a Cstv.-be a vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelősségére vonatkozó szabályokat.

A Cstv. szabályozása ugyanakkor az adós fogalmát nem szűkítette le és jelenleg sem szűkíti le a gazdasági társaságokra, sőt a cégekre sem, hanem annál sokkal szélesebb jogalanyi körre vonatkozik

¹⁴ Lásd 1. számú melléklet.

¹⁵ A Ctv. 2012. március 1-jétől szabályozza a kényszertöröléssel megszűnt cégek vezető tisztségviselőinek a hitelezők irányában fennálló felelősségét.

[3. § (1) bekezdés a) pont]¹⁶.

A Beiktató tv. által módosított Cstv. szabályozás lényege szerint az adós gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselőjének a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetői feladatait nem az adós gazdálkodó szervezet, hanem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján kell ellátnia, és ha nem ennek megfelelően jár el - meghatározott feleltek fennállása esetén - az adós vagyonának csökkenése miatt a hitelezők irányában kártérítési felelősség terheli. A Cstv. szabályai nem mondják ki tételesen a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségét a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően tanúsított magatartásokkal a hitelezőknek okozott károkért, ugyanakkor a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése utolsó mondatában, illetve a (2) bekezdésben írtakra tekintettel a bíróságok és a peres felek is a Cstv. vonatkozó rendelkezéseit kártérítési felelősségi szabályként értékelték, alkalmazták, illetve értékelik és alkalmazzák.

A vezető tisztségviselő felelőssége megállapításának feltételei, a megállapítási perre vonatkozó rendelkezések a Cstv. 33/A. §-ában található, majd ezen szabályoktól elkülönülten a Cstv. 63. § (3) és (4) bekezdése szabályozza a vezető tisztségviselők marasztalásának feltételeit. A két egymással tartalmilag szorosan összefüggő szabály fenti módon történő törvénybeli elhelyezése annak átláthatóságát, megértését nehezíti.

A részletek további ismertetése nélkül rögzíthető, hogy ebben az időállapotban a törvény a vagyoni biztosíték jogintézményét még nem szabályozta, továbbá a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló kereset előterjesztésének elengedhetetlen feltétele volt az adós elleni felszámolási eljárás jogerős befejezése.

2. időállapot (2009. szeptember 1 – 2012. február 29.)¹⁷

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LI. tv. (a továbbiakban: Módtv.1.) 19. §-a módosította a Cstv. 33/A. §-ának rendelkezéseit, ugyanakkor az érdemet tekintve érintetlenül hagyta annak 63. § (3) és (4) bekezdését, azzal a módosítással, hogy a perindításra rendelkezésre álló jogvesztő határidőt 90 napról 60 napra csökkentette.

Lényegi újdonságként vezette be a vagyoni biztosíték jogintézményét, továbbá lehetővé teszi, hogy meghatározott feltételek fennállása esetén a hitelező, illetve a felszámoló a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló keresetet is előterjeszthessen az adós felszámolási eljárásának jogerős befejezése előtt. Nemcsak a korábban már meghatározott vagyoncsökkenés, illetve a környezeti károk rendezésének elmulasztása, hanem olyan magatartás miatt is biztosítja a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását, amely magatartás megghiúsította a hitelezők követeléseinek teljes kielégítését.

3. időállapot (2012. március 1 – 2014. március 14.)¹⁸

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény, a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény, továbbá az ezekkel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCVII. tv. (a továbbiakban: Módtv.2.) 35. §-a módosította a Cstv. 33/A. §-át, egyben hatályon kívül helyezte a Cstv. 63. § (3) és (4) bekezdését. A módosított szabályozás a kétlépcsős perstruktúra fenntartása mellett egy §-ban helyezi el a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására, illetve

¹⁶ Lásd az A/I.2. pontban írtakat.

¹⁷ Lásd 2. számú melléklet

¹⁸ Lásd 3. számú melléklet

a marasztalásra irányuló pereket, amellyel a szabályozást átláthatóbbá teszi. A lényegét érintő módosítás, hogy megszünteti a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló kereset előterjesztésének lehetőségét az adós elleni felszámolási eljárás jogerős befejezése előtt.

4. időállapot (2014. március 15-től)¹⁹

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. tv. (a továbbiakban: Ptk.) hatályba lépésével egyidejűleg, részben az ott megjelenő szabályozás változására tekintettel az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. tv. (a továbbiakban: Módtv.3.) 91. §-a módosította a Cstv. 33/A. §-át.

A Ptk. Harmadik könyve a gazdasági társaságokra, valamint a 3:368. § (3) bekezdésének utaló szabálya folytán az egyesületekre is vonatkozó 3:118. §-ban, az egyesületekre vonatkozó 3:86. § (2) bekezdésében, a szövetkezetekre vonatkozó 3:347. § (3) bekezdésében azonos tartalommal szabályozza a vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelősségét a jogi személy jogutód nélküli megszűnése esetére.

A hivatkozott rendelkezések szerint, ha a fenti körbe tartozó jogi személy jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a jogi személy vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívüli károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a jogi személy fizetéképtelenséggel fenyegető helyzete beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. Ez a rendelkezés végelszámolással történő megszűnés esetén nem alkalmazható. A Ptk. hivatkozott rendelkezései alapján nem egyértelmű, hogy arra hivatkozással önálló igényérvényesítésre van-e lehetőség, avagy az egy felelősséget megállapító rendelkezés, amelyet a Cstv. illetve a Ctv. szabályai alkalmazásával, az ott írt szabályok maradéktalan betartásával lehet csak alkalmazni.²⁰

Az azonban leszögezhető, a jogalanyoknak kialakult egy olyan csoportja, amelyek vezető tisztségviselőinek felelősségére csak a Cstv. 33/A. §-a vonatkozik, míg egy másik csoportra e körben a Cstv. 33/A. §-ában írtak mellett, a Ptk. is tartalmaz rendelkezéseket.

A Ptk. korábban ismertetett új szabályára tekintettel a Cstv. vonatkozó szabályozása – valamennyi a Cstv. hatálya alá tartozó jogalanyra vonatkozóan – módosult a tekintetben, hogy a vezető tisztségviselők terhére az értékelendő, ha a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembe vételével látták el. Ez a korábbi szabályozáshoz képest jelentős változást jelent, mivel a korábban hatályos rendelkezések követelményként a hitelezők érdekeinek elsődleges figyelembe vételét írták elő. A szabályozás lehetővé teszi továbbá, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti perben a felperes a vezető tisztségviselő marasztalása iránt keresetet is előterjesszen, ha annak a 33/A. § (7) bekezdésében meghatározott feltételei fennállnak.

A/I.2. A vezető tisztségviselő, árnyék vezető tisztségviselő fogalma

A Cstv. mind a 4 időállapota a Cstv. 3. § (1) bekezdés a) pontja szerinti gazdálkodó szerv „vezető”-je hitelezők irányában fennálló felelősségét szabályozza.

A jelenleg hatályos Cstv. a 3. § (1) bekezdés a) pontjában²¹ felsorolt gazdálkodó szervezetek az alábbiak szerint csoportosíthatók:

¹⁹ Lásd 4. számú melléklet

²⁰ Lásd az A/VI.2. b) pontban, illetve a C részben írtakat.

²¹ A Cstv. hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezetek köre a releváns időszakban többször módosult.

Cégek minősülő, a cégnyilvántartásban nyilvántartott jogalanyok²²:

- gazdasági társaságok,
- közhasznú társaság (amelyek már csak mint felszámolás alatt álló jogalanyok léteznek),
- közjegyzői iroda,
- végrehajtói iroda,
- európai részvénytársaság,
- szövetkezet,
- lakásszövetkezet,
- európai szövetkezet,
- vízgazdálkodási társulat (víziközmű társulat kivételével),
- erdőbirtokossági társulat,
- egyéni cég,
- egyesülés,
- európai gazdasági egyesülés.

A bíróság által, de a cégnyilvántartástól elkülönülten vezetett, a civil szervezetek nyilvántartásában szereplő jogalanyok:

- önkéntes kölcsönös biztosító pénztár,
- magánnyugdíjpénztár,
- egyesület,
- alapítvány.

Hatóság által vezetett nyilvántartásban szereplő jogalany:

- európai területi társulás (a külpolitikáért felelős miniszter felelőssége mellett vezetett nyilvántartás).

Köztestület (kamara) által vezetett nyilvántartásban szereplő jogalanyok:

- ügyvédi iroda (Magyar Ügyvédi Kamara),
- szabadalmi ügyvivői iroda (Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara).

Külön kategóriát képeznek mindazon jogi személyek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok, amelyek főérdekeltségének központja a Tanács fizetéseképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000 EK rendelete alapján az Európai Unió területén található.

A vezető fogalmát a Cstv. 3. (1) bekezdés d) pontja²³ határozza meg. A hatályos szabályozás a cégek, az alapítványok, az egyesületek esetén kizárólag azt a személyt tekinti vezetőnek, akit a nyilvántartásba vezető tisztségviselőként bejegyeztek. Ebből következően a megválasztott, de a nyilvántartásba be nem jegyzett vezető tisztségviselő vezető tisztségviselőnek nem minősül (árnyék vezető tisztségviselőnek azonban tekinthető a később kifejtettek szerint). Ügyvédi iroda, szabadalmi ügyvivői iroda, önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíj pénztár esetén nincs jelentősége a Cstv. szabályozása értelmében az adott személy vezető tisztségviselőként történő nyilvántartási bejegyzésének. A vonatkozó rendelkezés az EU más tagállamában bejegyzett gazdálkodó szervezet

²² Nem minden cégnyilvántartásban nyilvántartott cégformában működő jogalany tartozik a Cstv. hatálya alá, így nem tartozik a Cstv. hatálya alá: a víziközmű társulat, a külföldiek magyarországi kereskedelmi képviselete, a külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe.

²³ A hatályos szabályozás szerint „gazdálkodó szervezet vezetője: cég esetében a bejegyzett vezető tisztségviselő (képviseelő), ügyvédi irodánál, szabadalmi irodánál az iroda vezetője, önkéntes kölcsönös biztosító pénztárnál az ügyvezető vagy az igazgatótanács tagja, magánnyugdíjpénztárnál a képviseelő, alapítványnál és egyesületnél a bejegyzett vezető tisztségviselő, az Európai Unió más tagállamában bejegyzett gazdálkodó szervezet esetében a magyarországi nyilvántartásba bejegyzett, jognyilatkozat tételére jogosult személy, ilyen hiányában a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet nevében a hatóságok előtt vagy a polgári jogi kapcsolatokban eljáró személy”
A vonatkozó szabályok többször módosultak.

esetén a magyarországi nyilvántartásba bejegyzett, jognyilatkozat tételére jogosult személyt, ilyen hiányában a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet nevében a hatóságok előtt vagy polgári jogi kapcsolatokban eljáró személyt tekinti vezető tisztségviselőnek.

Az adós vezetője tehát az a jogalany, aki/amely az adós ügyvezetését, képviselétét ellátja, akár önállóan, akár más személlyel (személyekkel) együttesen, függetlenül attól milyen kifejezéssel nevesíti a fenti feladatkört ellátó személyt az adós gazdálkodó szervezetre vonatkozó jogi szabályozás. Az adós gazdálkodó szervezetek túlnyomó többségére vonatkozó szabályok a „vezetőt” a vezető tisztségviselő általános kifejezéssel nevesítik, ezért - az összefoglaló véleményben a korábban irtaknak megfelelően - a „vezető” kifejezés helyett a vezető tisztségviselő kifejezést használjuk.

Nem minősül vezető tisztségviselőnek például:

- a vagyonfelügyelő (Cstv. 13. §),
- az ideiglenes vagyonfelügyelő (Cstv. 24/A. §),
- a felszámoló (Cstv. 27/A. §),
- az ügydöntő felügyelőbizottság tagja (Ptk. 3:123. §),
- a cégvezető (Ptk. 3:113. §),
- a munka törvénykönyvről szóló 2012. évi I. tv. (a továbbiakban: Mt.) szerinti vezető állású munkavállaló (Mt. 208. §),
- a felügyelőbiztos (Ctv. 82. §),
- a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. tv. (a továbbiakban: MNBtv.) szerinti felügyeleti biztos (Mnbtv.79. §).

A Ctv. 99. § (5) bekezdésének lex speciális szabálya folytán a végelszámolóra a Cstv. vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó szabályai nem vonatkoznak, bár a végelszámoló végelszámolás alatt álló jogalany vezető tisztségviselője.

Azok a személyek, akik nem minősülnek vezető tisztségviselőnek árnyék vezető tisztségviselők lehetnek, amennyiben a jogi személy döntéseinek meghozatalára bizonyíthatóan meghatározó befolyást gyakoroltak.

Amennyiben a vezető tisztségviselői tisztséget jogi személy látta el, a jogi személy minősül vezető tisztségviselőnek, és nem az a természetes személy, aki ténylegesen a jogi személy nevében a funkciót gyakorolta.

Árnyék vezető tisztségviselő

A Cstv. mind a 4 időállapot szerinti szabályozása a vezető tisztségviselő felelőssége mellett azokat is szabályozza, akik a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakoroltak. Árnyék vezető tisztségviselő lehet akár természetes, akár jogi személy, a vezető tisztségviselővel azonosan.

Az ügyekből szerzett tapasztalatok szerint árnyék vezető tisztségviselőnek minősülhet tényállástól függően, például:

- az adós gazdálkodó szervezet többségi befolyással, de akár annál kisebb befolyással rendelkező tagja,
- olyan személy, aki ugyan nem tagja az adósnak, de a vezető tisztségviselőre, az adós tagjára, tagjaira rokoni (házastárs, élettárs, egyenesági vagy oldalági rokon) vagy üzleti kapcsolatok folytán olyan befolyással rendelkezik, ami miatt az adós döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást tud gyakorolni,
- a cégvezető,

- azon gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője, aki/amely tekintetében a Cstv. 3. § (1) bekezdés d) pontja előírja a vezetői minőség elnyeréséhez a nyilvántartásba történő bejegyzését, azonban ez akármilyen oknál fogva elmarad, de ténylegesen vezető tisztségviselőként tevékenykedik,
- döntési jogkörükben az ügydöntő felügyelőbizottság tagjai,
- a társaság részére hitelt folyósító pénzügyintézet,
- ha jogi személy látja el vezető tisztségviselői tisztséget az általa e funkció gyakorlására kijelölt személy.

A/II. rész

A vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására, a felelősségük megállapítása mellett marasztalásukra vonatkozó perekben felmerült jogkérdések

A/II.1. A fenti tárgykörben feldolgozott jogerős ítéletekből levonható statisztikai következtetések

A feldolgozott jogerős ítéletek a számok tükrében

Összesen 180, a vezető tisztségviselők felelősségét megállapító jogerős ítéletre terjedt ki a joggyakorlat-elemző csoport vizsgálódása. Ezt egészítette ki az a további 9 ügy, amelyben a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása mellett marasztalására irányuló kereset tárgyában is döntött a jogerős ítélet. Összesen tehát 189 olyan jogerős ítélet áttanulmányozására került sor, amely a fenti tárgyban született és a joggyakorlat-elemző csoport részére megküldésre került.

Az ügyek országrészek szerinti megoszlása

A felterjesztett jogerős ítéletek alapján szembetűnő, hogy az adott országrészben, megyében indult felszámolási eljárások számához viszonyítottan az ország keleti régiójában felülreprezentáltak a vezető tisztségviselők felelősségével kapcsolatban indult perek²⁴. Ennek oka egyértelműen nem állapítható meg, de lehetséges oknak tekinthető ezen országrész gazdasági helyzete, a közjoginak tekintett hitelezők nagyobb keresetindítási aktivitása, esetleg a felterjesztendő ítéletek körének körültekintőbb feltárása.

A peres felek személye, a vagyoncsökkenés mértéke

A vezető tisztségviselők felelősségének megállapítása iránti perekben keresetet egyrészt az adós felszámolója, másrészt hitelezője terjeszthet elő.

A felszámolók – bár talán a legpontosabb adatokkal ők rendelkeznek arról, hogy a vezető tisztségviselő Cstv. szerinti felelősségének feltételei fennállnak-e – viszonylag alacsony arányban²⁵ éltek a perindítás lehetőségével. Ennek több oka is lehet. Egyrészt az, hogy a felszámolók nem érdekeltek a per megindításában, mert az csak abban az esetben növeli a felszámolási vagyont, ha a megállapításra irányuló perben marasztalásra is sor kerülhet. (Erre eddig csak a 2. időállapot szerinti szabályok adtak lehetőséget. A jelenlegi szabályozás már minden időállapot szerint folyó perben lehetővé teszi – megfelelő feltételek fennállása esetén – a marasztalás iránti kereset előterjesztését, de ezen megváltozott szabályozás esetleges hatásait a felterjesztett ítéletek még nem tükrözhetik.) Másrészt a felszámolók a Cstv. 40. §-a alapján is indíthatnak pert a vagyont csökkentő szerződések érvénytelenségének megállapítása iránt, illetve a felszámoló keresetet nyújthat be az adós nevében a vezető tisztségviselő olyan magatartása miatt is, amelyet az még a fizetésektelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése előtt tanúsított, és amellyel az adósnak magának kárt okozott. Ezen perek azonban a joggyakorlat-elemző csoport vizsgálódási körén kívül estek. Az alacsony perlési aktivitásnak oka lehet továbbá a bizonyítás nehézsége, a végrehajtás eredményességének bizonytalansága, az eljárás elhúzódása, a perléshez szükséges szakemberi kapacitás szűkössége. Feltehető, hogyha a felszámolók anyagilag vagy más okból érdekeltté válnának ezen perek kezdeményezésében, és ha a perlés nemcsak kötelezettségeket, illetve anyagi terhet róna rájuk, a felszámolók perlési aktivitása is növekedne.

²⁴Az ügyek 29,4 %-a a Nyíregyházi, Debreceni és Miskolci Törvényszéken, illetve jogelődjeiknél folyt első fokon.

²⁵A vizsgált perek 16 %-át indították a felszámolók.

A pert indító hitelezők két nagy csoportba sorolhatók. A felperesek között arányukat tekintve nagy számban jelentek meg a joggyakorlat-elemző csoport által közjoginak²⁶ tekintett hitelezők: különböző hatóságok, elsődlegesen a NAV. A NAV aktivitásának oka lehet, hogy az adóhatóság számos olyan adattal rendelkezik hatóságként végzett ellenőrzései eredményeként, amelyek a perlés eredményességét nagyban valószínűsíthetik. Egy tanulmány²⁷ szerint a NAV a per megindítása előtt feltérképezi, hogy van-e a vezető tisztségviselőnek végrehajtás alá vonható vagyona. Érdekes módon szubjektív tényezők is jelentősen befolyásolhatják a perlési aktivitást (pl. a megyei vezető, a helyi jogász hozzáállása). Feltehető, hogy szubjektív okokra is visszavezethető, hogy az ország keleti régiójában a közjogi hitelezők jóval aktívabbak voltak, mint az ország más területein. Az ország középső régiójában a magánjogi hitelezők voltak többségben.

Az ügyek túlnyomó többségében (88%-ában) az adós kft. volt, vagyis a perek korlátolt felelősségű társaságok ügyvezetőivel (árnyék ügyvezetőivel) szemben folytak. Több vezető tisztségviselő együttes perlésére az ügyek 30,3 %-ában került sor. Szinte egyenlő arányban voltak azok a perek, amelyek esetén az alperesek azonos időben, illetve eltérő időben voltak az adós vezető tisztségviselői. Árnyék vezető tisztségviselővel szemben megállapítási per az ügyek 1,7%-ában folyt.

A kétlépcsős perstruktúra lényegének meg nem értését valószínűsíti, hogy a megállapításra irányuló perek 45,5 %-ában a hitelező olyan összeg erejéig kérte a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását, amely megegyezett saját, az adós elleni felszámolási eljárásban érvényesített és ki nem elégített, illetve feltehetőleg ki nem elégíthető követelése összegével.

A perek 56,6 %-ában 10 millió Ft feletti összegre kérték a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását.

A bíróság az ügyek 27,3 %-ában kötelezte az alperest vagyoni biztosíték nyújtására. Az ügyek 7,5 %-ában az ítéletből azonban nem volt megállapítható, hogy kötelezték-e az alperest vagyoni biztosíték nyújtására.

A/II.2. A joggyakorlat-elemző csoport megállapításai

A/II.2.1. A Cstv. többször módosult időállapota szerinti felelősségi szabályok alkalmazásának feltételei

A joggyakorlat számára több jogértelmezési kérdés merült fel a körben, hogy az adott perben a Cstv. mely időszakban hatályos szabályait kell alkalmazni. Általánosságban elmondható, hogy jelenleg mind a négy időállapot szerinti szabályok alkalmazásával folynak felszámolási eljárások, így a kérdés megválaszolásának mind a négy időállapot szerinti szabályok tekintetében gyakorlati jelentősége van vagy lehet²⁸ az alább kifejtettek tekintetével.

1. időállapot

A Beiktató tv. 20. § (1) bekezdése értelmében a vezető tisztségviselők felelősségével kapcsolatos rendelkezéseket „a hatálybalépést követően indult eljárásokban kell alkalmazni”. E körben

²⁶Az ügyek 31 %-ában indította a pert közjogi hitelező.

²⁷Lásd Molnár István tanulmányát.

²⁸Még ma is vannak olyan felszámolási eljárások folyamatban, amelyekre a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem benyújtása időpontjára tekintettel a 2006. július 1-je és 2012. február 29-e közötti időszakban hatályos Cstv. szabályok vonatkoznak. Ez a megállapítás megfelelően irányadó a később hatályos, de ma már nem hatályos időállapot szerinti szabályokra is.

értelmezési kérdésként merült fel, hogy az „indult eljárások” kifejezés alatt mi értendő.

A Cstv. 1. időállapot szerinti szabályozása (a későbbi időállapot szerinti szabályokkal egyezően) egyértelművé teszi, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti keresetet az adós elleni felszámolás ideje alatt²⁹ lehet benyújtani.

A felszámolási eljárás két jól elkülönülő szakaszra oszlik. Az első szakasz tárgya annak megállapítása, hogy az adós gazdálkodó szervezet fizetéseképtelen-e, a felszámolási eljárás a felszámolásra irányuló kérelem benyújtásával megkezdődik. Ha a bíróság jogerős végzésével az adós fizetéseképtelenségét megállapítja, az adós felszámolását elrendeli és kijelöli felszámolóját, e végzésnek a Céglönyben való közzétételével az adós felszámolása (és nem a felszámolási eljárás) indul meg, ezzel a nemperes eljárás a második szakaszába lép. Nem volt egységes a joggyakorlat a tekintetben, hogy az „eljárás megindulása” kifejezés alatt a felszámolási eljárás megindulása, avagy a felszámolás megindulása értendő.

A joggyakorlat-elemző csoport figyelemmel a 3/2015. PJE határozat által ugyan hatályon kívül helyezett, e tekintetben azonban irányadónak tekinthető 1/1998. PJE határozat IV. pontjában írtakra úgy foglalt állást, hogy a Beiktató tv. 20. § (1) bekezdésében szereplő „a hatálybalépését követően indult eljárások” fogalma alatt a felszámolásra vezető felszámolási eljárás lefolytatása iránti kérelem előterjesztésének időpontja értendő. Ebből következően, ha a felszámolási eljárás lefolytatása iránti kérelmet 2006. július 1-je előtt nyújtották be, a Cstv.-nek a vezető tisztségviselők felelősségével kapcsolatos szabályai nem alkalmazhatók.

A joggyakorlat-elemző csoport álláspontja szerint azonban nemcsak annak van jelentősége, hogy a felszámolási eljárás lefolytatása iránti kérelmet a hitelező mikor terjesztette elő, hanem annak is, hogy a felelősség megállapítására okot adó magatartást a vezető tisztségviselő mikor tanúsította. A Beiktató tv. hatályba lépése előtt a felelősség megállapítására nem kerülhet sor, figyelemmel a visszaható hatályú jogalkotás tilalmára³⁰.

2. időállapot

A Módtv.1. 51. § (4) bekezdése értelmében a Cstv. 33/A. §-ának módosított szabályait a Módtv.1. hatályba lépését követően kezdeményezett felszámolási eljárásokra kell alkalmazni. Ez a rendelkezés az időbeli hatályt illetően értelmezendő jogkérdést nem vet fel.

A megváltozott szabályozás alapján megválaszolandó kérdésként merül fel, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását megalapozó magatartások körének bővülése a Módtv.1. hatályba lépése előtt tanúsított vezető tisztségviselői magatartásokra is kiterjed-e. Míg ugyanis az 1. időállapot szerinti szabályozás értelmében a vezető tisztségviselő az adós vagyonszűküléséért felel meghatározott egyéb tényállási feltételek megvalósulása esetén, addig a 2. időállapot szerinti szabályok értelmében a hitelezők követelése teljes kielégítésének megíúsulásáért is. A környezeti terhek rendezésének elmulasztása már az 1. időállapot szerinti szabályozásban is szerepel, mint a vezető tisztségviselő terhére értékelendő körülmény.

A joggyakorlat-elemző csoport egységes álláspontja szerint a hitelezők kielégítésére szolgáló adósi vagyon egy speciális nézőpontból bekövetkező csökkenését nevesíti a Módtv.1-el módosított

²⁹ A felszámolási eljárás ideje alatt a felszámolás jogerős elrendelésének közzététele és a felszámolási eljárás jogerős lezárásáról szóló végzés közzététele közötti időszak értendő.

³⁰ Az adott időpontban a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. tv. (a továbbiakban: régi Jat.) 12. § (2) bekezdése előírta: „A jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.”

szabályozás³¹, amely a Beiktató tv. alapján is értékelhető magatartás volt annak tételes rögzítése nélkül. Ebből következően az 1. időállapot szerint folyó perekben is a vezető tisztségviselő terhére értékelhető az, ha a vezető tisztségviselő a hitelezői követelések teljes kielégítését megghiúsította.

3. időállapot

A Módtv.2. 67. § (1) bekezdésével beiktatott Cstv. 83/A. § (1) illetve (4) bekezdése értelmében a módosított szabályozást a hatályba lépését követően kezdeményezett eljárásokban kell alkalmazni, de a módosított szabályok alkalmazandók akkor is, ha már a felszámolási eljárás lefolytatása iránti kérelmet a Módtv.2. hatályba lépése előtt előterjesztették, de az adós felszámolása jogerős elrendelésére még nem került sor.

4. időállapot

A Módtv.3. három vonatkozásban módosította a korábban hatályos szabályokat, amelyből kettő a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására vonatkozó perekre vonatkozik.

a) A módosított szabályok - figyelembe véve a Ptk. vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségére vonatkozó szabályozását - azt írják elő minden a Cstv. hatálya alá tartozó jogalany és nemcsak a gazdasági társaságok, egyesülések, egyesületek, szövetkezetek tekintetében -, hogy a vezető tisztségviselők a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően már nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége, hanem a hitelezői érdekek figyelembevételével kötelesek eljárni. Ez azt jelenti, hogy a vezető tisztségviselőkkel szembeni követelmény megváltozott, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetői feladataik ellátása során nem kizárólag a jogi személy hitelezői érdekeit kell figyelembe venniük³².

A Módtv.3.-al módosított vonatkozó Cstv. rendelkezések a 2014. március 15-ét követően előterjesztett felszámolási kérelmek esetén alkalmazandók.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. tv. (a továbbiakban: Ptké.) 54. §-a értelmében a Ptk. szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre vonatkozó rendelkezéseit a hatályba lépését követően tanúsított károkozó magatartás – ideértve a mulasztást is – esetén kell alkalmazni. A Ptk. hatályba lépése előtt megkezdődött folyamatosan tanúsított károkozó magatartásra akkor is a Ptk. hatályba lépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni, ha a károkozó magatartás befejezése, illetve a károk bekövetkezése a Ptk. hatályba lépése utáni időpontra esett. Így tehát a Cstv. fenti módosított rendelkezése a gazdasági társaságok, egyesülések, egyesületek és szövetkezetek tekintetében a Ptké. hivatkozott rendelkezése folytán, a Cstv. hatálya alá tartozó egyéb jogalanyok tekintetében - figyelemmel a jogalkotásról szóló CXXX. tv. (a továbbiakban: Jat.) 15. §-ában foglaltakra is - azon magatartások tekintetében alkalmazható, amelyeket 2014. március 15. után követtek el.

További kérdésként merül fel, hogy az 1-3. időállapot szerinti szabályok, avagy a 4. időállapot szerinti szabályok érvényesülnek-e akkor, ha a vezető tisztségviselő terhére értékelendő magatartásokat részben 2014. március 15. előtt, részben azt követően tanúsította a vezető tisztségviselő nem folyamatosan elkövetett magatartásként. A joggyakorlat-elemző csoport megítélése szerint a Ptké. illetve a Jat. következetes alkalmazásából az következik, hogy ez esetben a 2014. március 15. előtt

³¹ Lásd részletesen az A/II.2.3. pontban írtakat.

³² A joggyakorlat-elemző csoport által feldolgozott perekben ezen szabályozás alkalmazása nem merült fel. Így nincs gyakorlati tapasztalat a tekintetben, hogy ez az elmélet által nagy jelentőségűnek tekintett módosítás hogyan hat ki a joggyakorlatra.

tanúsított magatartások esetén azt kell vizsgálni, hogy a hitelezők érdekeinek elsődlegessége, míg a 2014. március 15. után tanúsított magatartások esetén a hitelezők érdekének figyelembe vételével járt-e el a vezető tisztségviselő.

Állásfoglalást igényel az is, hogy van-e jelentősége a Ptk. illetve a Cstv. megváltozott szabályozása alkalmazását illetően annak a körülménynek, hogy a 2014. március 14-ig bejegyzett vagy bejegyzés alatt álló gazdasági társaságok, egyesületek, szövetkezetek, egyesületek, egyéb, a létesítő okiratuk Ptk.-val való összhangba hozatalára kötelezett jogalanyok mikor tesznek eleget ezen kötelezettségüknek.

A joggyakorlat-elemző csoport egyhangúan úgy foglalt állást, hogy a kifelé, harmadik személyek irányában történő felelősségi szabályok tekintetében nincs jelentősége annak, hogy az adott jogi személy létesítő okirata módosításával a Ptk. szabályai alá helyezkedett-e. Ez a jogértelmezés következik egyrészt a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2016. évi LXXVII. tv. 30. §-ából, valamint a Legfelsőbb Bíróság konszernjogi ügyekben korábban hatályos jogszabályok alkalmazásával kialakult joggyakorlatából³³. Egyébként is a korábban a gazdasági társaságokra, egyesületekre vonatkozó Gt. 30. § (3) bekezdése külön törvényre utal, a felelősség fennállásának feltételeit nem határozza meg. A külön tv. e körben a Módtv.3., amelynek hatályba léptető rendelkezései nem tulajdonítanak jelentőséget annak, hogy a gazdálkodó szervezet a Ptk. hatálya alá helyezkedett-e, illetve annak hatálya alá tartozónak minősül-e. Annak a körülmények, hogy a jogalany létesítő okiratát a Ptk.-nak megfelelően még nem módosította és még nem is kellett módosítania, a jogi személy és vezető tisztségviselője jogviszonyában van jelentősége. Ha a jogi személy még nem tekinthető a Ptk. hatálya alatt állónak, a vezető tisztségviselőnek a jogi személlyel szembeni felelősségére a korábban hatályos jogszabály rendelkezései az irányadóak.

b) A másik a Módtv.3. 91. § (8) bekezdése által bevezetett módosítás a hitelezők számára lehetővé teszi a megállapításra irányuló perben marasztalásra irányuló kereset előterjesztését meghatározott feltételek fennállása esetén, mégpedig akként, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perben a Cstv. 33/A. § (7) bekezdésében szabályozottak alkalmazandók valamennyi folyamatban levő felszámolási eljárásban [91. § (16) bekezdés]. Ebből az következik, hogy bár a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perre az 1., a 2. vagy a 3. időállapot szabályai vonatkoznak, a megállapítási per folyamatban léte alatt a felperes a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló kereset mellett a marasztalására irányuló keresetet is előterjeszthet a 4. időállapot szerinti Cstv. 33/A. § (7) bekezdésében foglalt szabályok alkalmazásával.

A Cstv. 2. időállapota szerinti, a fentiekkel kapcsolatos szabályok ismertetésre, az azokkal kapcsolatos jogértelmezési kérdések kifejtésre nem kerülnek, figyelemmel arra, hogy ilyen eljárásban hozott ítéletek a joggyakorlat-elemző csoport látókörébe nem kerültek,³⁴ és a jövőben ezen szabályok alkalmazására nem kerülhet sor.

További általános megjegyzés

A Cstv. hatálya alá tartozó jogalanyok köre jelentősen változott 2006. július 1-jétől kezdődően. Általánosságban leszögezhető, hogy a visszaható hatályú jogalkotás tilalmára tekintettel az adott jogalany vezető tisztségviselőjének felelőssége olyan időpontban elkövetett magatartásért állapítható meg, amikor a felelősségi szabályt a reá vonatkozó jogszabály már tartalmazta.

³³ Áttételesen ez következik pl. az EBH 2002.771. számon közzétett határozatból.

³⁴Csak olyan ítéletek kerültek megküldésre, amikor a megállapítási per folyamatban léte alatt az adós felszámolása jogerősen befejeződött és az adós törlésére tekintettel marasztalták a vezető tisztségviselőt a megállapítási per keretei között.

A/II.2.2 A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet

A Cstv. mind a 4 időállapota szerinti szabályozás a vezető tisztségviselő felelőssége megállapításának egyik elengedhetetlen feltételeként rögzíti a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését. A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására ugyanis csak ezen időpontot követően, a Cstv.-ben szabályozott vezető tisztségviselői magatartások tanúsítása esetén kerülhet sor.

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet fogalmát a Cstv. mind a 4 időállapota szó szerint azonosan határozza meg. E szerint az akkor következik be: „amelytől kezdve a gazdálkodó szerv vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket”.

A kialakult joggyakorlat alapján egyértelműen leszögezhető, a fizetésképtelenség fenyegető helyzet bekövetkezésének feltételei nem azonosak az adós fizetésképtelenségének megállapításához szükséges, a Cstv. 27. § (2) bekezdésében³⁵ írt feltételekkel. Az adós felszámolása elrendelésének ugyanis nem szükségszerű feltétele, hogy az adós fizetésképtelen helyzetben legyen.

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet akkor következik be, amikor az adós tartozásait likvid vagyoni hiányában nem képes kifizetni (objektív feltétel) és erről a vezető tisztségviselő tudomást szerzett, vagy gondos eljárás esetén tudomást kellett volna szereznie (szubjektív feltétel).

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet megállapíthatóságához szükséges objektív feltétel akkor következik be, amikor az adós esedékes tartozásainak összege meghaladja a társaság likvid vagy likviddó tehető vagyonát és ezt a helyzetet a tartozások átütemezésével, esetleg reálisan visszafizethető kölcsön felvételével vagy más módon nem háritották el. Önmagában az a körülmény, hogy az adós könyv szerinti vagyona meghaladja esedékes tartozásait, nem bizonyítja azt, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet nem állna fenn.

Nem áll fenn a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet akkor, ha a tartozás kifizetésére annak esedékességekor az adós képes, de fizetési kötelezettségének egyéb okból nem tesz eleget.

Előfordul, hogy a szükséges mértékű likvid vagyoni csak átmenetileg hiányzik, mivel ez a helyzet megszüntethető pl. a lejárt követelések átütemezésével, egyes tipikusan gyorsan értékesíthető tárgyi eszközök értékesítésével, jól előkészített gazdasági döntésekkel. Ha az időlegesen korábban fennállt fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet megszűnt akár a vezető tisztségviselő tevékenysége következtében, akár attól függetlenül, a vezető tisztségviselőnek az átmenetileg fizetésképtelenséggel fenyegető időszak alatt tanúsított magatartása a Cstv. alapján nem értékelhető. A vezető tisztségviselő Cstv. szerinti felelőssége megállapításának egyik, de nem elégséges feltétele, hogy az adós

³⁵ A 27. § (2) bekezdése értelmében: „A bíróság az adós fizetésképtelenségét akkor állapítja meg, ha

a) az adós szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő 20 napon belül sem egyenlítette ki vagy nem vitatta, és az ezt követő hitelezői írásbeli fizetési felszólításra sem teljesítette, vagy

b) az adós a jogerős bírósági határozatban, fizetési meghagyásban megállapított teljesítési határidőn belül tartozását nem egyenlítette ki, vagy

c) az adóssal szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt, vagy

d) az adós a fizetési kötelezettségét csődeljárásban vagy felszámolási eljárásban kötött egyezség ellenére nem teljesítette, vagy

e) a korábbi csődeljárást megszüntette [18. § (3) bekezdés, 18. § (10) bekezdés vagy 21/B. §], vagy

f) az adós, illetve a végelszámoló által indított eljárásban az adós tartozásai meghaladják a vagyonát, illetőleg az adós a tartozását (tartozásait) az esedékességkor nem tudta vagy előreláthatóan nem tudja kielégíteni, és a végelszámoló által indított eljárásban az adós gazdálkodó szervezet tagjai (tulajdonosai) felhívás ellenére sem nyilatkoznak arról, hogy kötelezettséget vállalnak a tartozások esedékességkor történő kifizetéséhez szükséges források biztosítására.”

felszámolásának elrendeléséig folyamatosan álljon fenn az adós fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzete.

A szubjektív feltétel kapcsán hangsúlyozandó, a vezető tisztségviselő feladata az adós gazdálkodó szervezet esedékes/lejárt tartozásainak, a cash-flow kimutatásnak a figyelemmel kísérése. A vezető tisztségviselő a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezéséről tudomást szerezhet pl: lejárt, nem vitatott, ki nem fizetett tartozások fennállásából, az éves beszámoló (esetleg közbenső mérleg) adataiból. A vezető tisztségviselő nem szakszerű, gondatlan eljárására, kompetencia hiányára alappal nem hivatkozhat. Azt kell vizsgálni, hogy az objektív feltétel bekövetkezéséről történő tudomásszerzés egy ilyen tisztséget ellátó személytől kellő gondosság tanúsítása esetén elvárható-e.

Az, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezett-e, illetve az mikor következett be, az ügyben feltárt összes körülmény ismeretében állapítható meg.

A feldolgozott ítéletek 35%-ában az eljáró bíróságok az eljárás során rendelkezésre álló adatokból állapították meg a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetet és annak időpontját. Ilyen tények voltak, illetve lehetnek, hogy az adós nem képes adótartozását kiegyenlíteni, adóvégrehajtási eljárás folyik ellene. Az adóssal szemben végrehajtási, illetve felszámolási eljárást kezdeményeztek. Értékeltek és értékelhetők olyan körülmények, miszerint az adós nem tudta kifizetni az esedékes hitelrészleteket, bérleti díjat, perköltséget, a könyvelő megbízási díját, csőd eljárást kezdeményezett maga ellen, tevékenységét beszüntette, munkavállalóit elbocsátotta. Ezek a tények az adott tényállás összes körülményének vizsgálata mellett alkalmasak lehetnek a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének, annak időpontjának meghatározására.

A feldolgozott ítéletek 26%-ában a mérleg vizsgálata alapján állapították meg a bíróságok a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését, annak időpontját. E körben a bíróságok jellemzően a beszámoló mérleg részének eszközoldalán szereplő forgóeszközöknek az értékét vetették össze a forrásoldalon nyilvántartott rövid lejáratú kötelezettségekkel. Ha a rövid lejáratú kötelezettségek értéke magasabb volt, mint a forgóeszközök mérleg szerinti értéke, akkor a mérleg fordulónapjára a fenyegető fizetéseképtelenséget jellemzően megállapították. Az esetek egy részében azonban a fenti adatok alapján nem feltétlenül lehet megalapozott döntést hozni, mivel lehetséges, hogy a forgóeszköz vagyon mérlegbeli értékelése nem reális, a különböző típusú forgóeszköz elemekhez eltérő likviditási mutatók társulnak, társulhatnak. Így tehát tényállástól függően egyéb tényezők vizsgálata is indokolt lehet.

Az összetettebb, nehezebben megítélhető helyzetekben igazságügyi könyvszakértő kirendelésére került sor a beszerzett ítéletekből megállapíthatóan.

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet időpontját olyan pontossággal kell meghatározni, amely a kereseti kérelem megalapozott elbírálásához feltétlenül szükséges. Egyes tényállások esetén elégséges lehet annak év szerinti, más esetekben havi pontosságú feltárása, de az is lehetséges, hogy annak napra pontos meghatározása szükséges. Annak van ugyanis jelentősége, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után követte-e el a vezető tisztségviselő a Cstv. szerinti felelősségét megalapozó magatartást, magatartásokat.

A/II.2.3. A vezető tisztségviselő felelősségét megalapozó magatartások

A vezető tisztségviselő felelőssége nem állapítható meg azért, mert a gazdálkodó szervezet adósnál kielégítetlen tartozások keletkeztek, az adós fizetéseképtelenné vált. A felelősség megállapításának feltétele, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetői feladatait nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége, a Cstv. 4. időállapotának szabályozása szerint

nem a hitelezők érdekeinek figyelembe vételével látta el és olyan magatartást tanúsított, amely az adós vagyónára a később ismertetendők szerint negatívan hatott, az csökkent.

A törvényi szabályozásra tekintettel a vezető tisztségviselő nem felel a hitelezők irányában a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése előtt tanúsított, az adós vagyont hátrányosan érintő tevékenységért. Ez a vezető tisztségviselő gazdálkodó szervvel szembeni felelősségét alapozhatja meg.

A Cstv. 1. időállapota szerinti szabályozás szerint a vezető tisztségviselő felelősségét megalapozó magatartás az, ha az adós vagyona csökkent amiatt, hogy a vezető tisztségviselő nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége figyelembe vételével járt el, ideértve a környezeti terhek rendezését is.

A Cstv. 2-3. időállapot szerinti rendelkezései értelmében a vezető tisztségviselő felelősségét az adós vagyónának csökkenésén túlmenően megalapozza az is, ha a hitelezők követeléseinek teljes kielégítését a vezető tisztségviselő megghiúsította, illetve a környezeti terhek rendezését elmulasztotta. A Cstv. 4. időállapota szerinti szabályozás ugyanezen magatartásokat sorolja fel.

Az adós vagyona alatt - amelynek csökkenését a Cstv. szankcionálja – a Cstv. 3. § e) pontja szerinti vagyon értendő, vagyis vagyon az, amit a számvitelről szóló 2000. évi C. tv. (a továbbiakban: Számv.tv.) befektetett eszköznek³⁶ vagy forgóeszköznek³⁷ minősít (aktív vagyon). A vagyoncsökkenés fordulatra hivatkozásnál tehát elsődlegesen azt kell vizsgálni, hogy a fenyegető fizetésképtelenség bekövetkezése után a vezető tisztségviselő felróható magatartása következményeként az aktív vagyon meghatározott összeggel csökkent-e. E körben hangsúlyozandó, amennyiben az eszközoldalon történik változás, de eredményében a mérlegfőösszeg ugyanaz marad (névleg az aktív vagyon nem csökken), ez nem zárja ki a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását akkor, ha a korábbi, vagyoni értékkel rendelkező eszköz helyett névleg vele egyező értékű, de jóval alacsonyabb piaci értékű eszköz kerül az adós vagyónába.

A perekből szerzett tapasztalatok szerint tipikus felróható (szándékos vagy gondatlan) vagyont csökkentő magatartás, ha a vezető tisztségviselő:

- az adós korábban meglévő vagyontárgyát eladta, azt más módon átruházta, de az ellenérték nem folyt be, mert gondatlanul járt el például a szerződő partner kiválasztása során,
- az értékénél lényegesen alacsonyabb áron ruházta át az adós vagyontárgyát,
- kölcsönt nyújtott oly módon, hogy gondos eljárás esetén számolnia kellett volna azzal, hogy az a kölcsönvevőtől nem hajtható be (a kölcsönnyújtás önmagában az adós vagyont nem csökkenti, hiszen a pénz helyébe a követelés lép),
- nem kellő gondossággal járt el az adós nevében történő szerződések megkötése során pl. előleget fizetett olyan személynek vagy olyan feltételek mellett, vagy utóbb olyan negligens módon kezelve azt, hogy annak érvényesítése, ellenszolgáltatással történő kiegyenlítése nem történt, illetve nem történhetett meg,
- kirívóan ésszerűtlen kockázatokat vállalt és ennek következtében az adóst kár érte,
- az adós meglévő vagyont a felszámolónak nem adta át, annak sorsáról nem tudott számot adni,
- hatékony tiltakozás nélkül a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben osztalékot fizetett az adós tagjainak,
- az ügyvezetői tevékenység gyakorlása során a saját, illetve családjá, az érdekeltségi körébe tartozó másik vállalkozás érdekeit tartotta szem előtt és ezzel az adósnak kárt okozott.

A hitelezők érdekeit sértő vagyoncsökkenés megvalósulhat a vezető tisztségviselő felróható (szándékos vagy gondatlan) passzív magatartásával (mulasztás) is. A perekben előforduló tipikus mulasztásként értékelt cselekmény, ha az elsőfokú, nem jogerős adótartozást megállapító határozat

³⁶A befektetett eszköz fogalmát a Számv. tv. 24.§ (1) és (2) bekezdése határozza meg.

³⁷A forgóeszköz fogalmát a Számv.tv. 28. § (1) bekezdése határozza meg.

kézhezvételét követően a vezető tisztségviselő nem képez az adósnál céltartalékot és e függő kötelezettséget teljes mértékben figyelmen kívül hagyja az adós vagyónával történő gazdálkodás során. A függő kötelezettségekre ugyanis a Számv. tv. 3. § (8) bekezdés 14. pontja és a 41. § (1) bekezdése alapján céltartalékot kell képezni.

A hitelezők kielégítését nemcsak az aktív vagyonsökkenés ronthatja. Ha ugyanis az adós aktív vagyona ugyan nem csökkent, aktív vagyon az adós vagyonából nem került ki, azonban az adósnál a vezető tisztségviselőnek felróhatóan időközben olyan tartozások keletkeznek, amelyek a hitelezői követelések kielégítését negatívan befolyásolják, az is általában vagyonsökkenésként értékelhető. Tipikus ilyen magatartás lehet a kirívóan ésszerűtlen üzleti döntések meghozatalával a hitelezők kielégítési alapjának elvonása.

További szankcionált magatartás a 2-4. időállapot szerinti szabályozás értelmében, - amely az A/II.2.1. pontban kifejtettek szerint az 1. időállapot szerinti alkalmazás esetén is irányadó, mivel az a vagyonsökkenés egyik formája - az, ha a fizetési képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően a vezető tisztségviselőnek felróható magatartás következtében az adóssal szembeni hitelezői követelések teljes kielégítése megghiúsul. E körben azt kell vizsgálni, hogy a fenyegető fizetési képtelenség bekövetkezésének időpontjában a vezető tisztségviselő magatartása nélkül a hitelezői igények kielégítésére fordítható vagyon mértéke mekkora volt és az a vezető tisztségviselő felróható magatartása folytán mennyivel csökkent.

A környezeti károk rendezésének elmulasztását a Cstv. mind a négy időállapota szerinti szabályozás a vezető tisztségviselő felelősségét megalapozó magatartásként határozza meg. Az 1. időállapot szerinti szabályozás a környezeti terhek rendezését mintegy a hitelezők érdekeit sértő magatartásként jelöli meg, míg a későbbi szabályozás egyértelművé teszi, hogy az egy önállóan szankcionálandó magatartás. Mind a négy időállapot szerinti szabályozás alkalmazása során a fent kifejtettekre is tekintettel az e körbe eső magatartás azért szankcionálandó, mert a vezető tisztségviselő neki felróhatóan a környezeti terhek rendezését elmulasztotta, és ezáltal az adós vagyontárgyát kevesebb összegért lehetett értékesíteni, vagy meghatározott összeget a felszámolási vagyonból a tényleges tehermentesítésre kellett fordítani, ezáltal mindkét esetben az adósnak a hitelezők kielégítésére fordítható vagyona csökkent.

A Cstv.-nek mind a 4 időállapota a fent kifejtettekből is következően a vezető tisztségviselő hitelezők irányában fennálló speciális kártérítési felelősségét szabályozza akként, hogy a vezető tisztségviselő felelőssége fennáll, ha a vezető tisztségviselő a fizetési képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően felróhatóan, nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége/nem a hitelezők érdekeinek figyelembe vételével járt el és tevékenysége/mulasztása folytán az adós vagyona a fenti értelemben vett módokon csökkent, kivéve ha a vezető tisztségviselő a felelősség alól ki tudja menteni magát³⁸.

A vezető tisztségviselő felelőssége tehát csak olyan mértékig áll fenn, amilyen mértékben az adós vagyona a vezető tisztségviselő felróható magatartása folytán csökkent a fizetési képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően. Felelőssége az adós vagyona által nem fedezett rész erejéig áll fenn.

A/II.2.4. A hitelezői érdekek sérelmének törvényi védelme

A Cstv. 1. időállapot szerinti szabályozása szerint a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell, ha a

³⁸Lásd az A/II.2.5. pontban írtakat.

vezető tisztségviselő a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési, közzétételi kötelezettségének.

A Cstv. 2-4. időállapot szerinti rendelkezései a fenti vélelmet megalapozó magatartást kiegészítik azzal, hogy a vélelem fennáll akkor is, ha a vezető tisztségviselő nem teljesíti a Cstv. 31. § (1) bekezdésének a)-d) pontja³⁹ szerinti beszámolóképzési, irat- és vagyónátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét.

Ha több vezető tisztségviselő egymást követően látta el a tisztséget, a vélelem azon vezető tisztségviselő tekintetében áll fenn, aki a fenti mulasztást elkövette.

A vélelem a fentiek szerint objektív tények, a vezető tisztségviselő taxatív felsorolt mulasztása esetén áll fenn. A beszámoló letétbe helyezésének, közzétételének elmulasztása az e-beszamolo.im.gov.hu oldalon ellenőrizhető, míg a Cstv. 31. § (1) bekezdés a)-d) pontjában felsorolt irat, vagyon átadási, illetve tájékoztatási kötelezettség elmulasztása az adós felszámolásának iratai, a felszámoló nyilatkozata alapján állapítható meg.

A csoport tagjai több ülésen is élénk vitát folytattak a tekintetben, hogy a Cstv.-ben szereplő vélelem szabályai helyesen miként értelmezendők.

A joggyakorlat-elemző csoport túlnyomó többségének álláspontja szerint a vélelem fennáll akkor is, ha a vezető tisztségviselő fent írt kötelezettségeinek csak részben tett eleget, illetve eleget tett, de késedelmesen. A vezető tisztségviselő a fenti magatartásokkal a hitelezők tájékoztatási lehetőségét korlátozza. Késedelem esetén az utólagos letétbe helyezéssel nem mentesülhet a vélelem következményei alól, függetlenül a késedelem tartamától.

Abban a tagok maradéktalanul egyet értettek, hogy a vélelem a bizonyítási terhet megfordítja, a kártérítési felelősség megállapításához szükséges egyes tényállási elemek bizonyításának kötelezettségét a felperesről az alperesre terheli. Abban is egyetértés volt, hogy a bizonyítási terhelés részbeni megfordítására vonatkozó szabályt az indokolja, hogy a vezető tisztségviselő a Cstv.-ben tételesen felsorolt egyes, öt jogszabályi rendelkezés folytán terhelő kötelezettségének nem vagy nem maradéktalanul vagy nem időben tett eleget, ezzel megnehezíti az adós hitelezőinek, felszámolójának tájékoztatási lehetőségét a tekintetben, hogy az adós gazdálkodása hogyan alakult a felelősség megállapítása szempontjából releváns időszakban, milyen ügyletek megkötésére került sor, a vezető tisztségviselő terhére milyen magatartások értékelhetők.

A csoport tagjai többségének az volt az álláspontja, hogy a Cstv. helyes, teleologikus értelmezése

³⁹A 31. § (1) bekezdése értelmében: „A felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vezetője köteles:

a) a felszámolás kezdő időpontját megelőző nappal záróleltárt, valamint éves beszámolót (egyszerűsített éves beszámolót) (a továbbiakban együtt: tevékenységet lezáró mérleg), továbbá az eredmény felosztása után zárómérleget és adóbevallást készíteni, azokat a felszámolás kezdő időpontját követő 30 napon belül a felszámolónak és az adóhatóságnak átadni és nyilatkozni arról, hogy a tevékenységet lezáró mérleg, illetve az eredmény felosztása után készített zárómérleg az adós vagyoni helyzetéről valós és megbízható képet ad, valamint nyilatkozni arról is, hogy a mérleg elfogadása óta az adós vagyoni helyzetében milyen lényeges változások történtek,

b) a nem selejtehető iratokról iratjegyzéket készíteni, és azt, az irattári anyagot, valamint a vagyont leltár szerint átadni a felszámolónak legkésőbb a felszámolás kezdő időpontját követő 30 napon belül, ugyanilyen határidővel a folyamatban lévő ügyekről, eljárásokról tájékoztatást adni, továbbá nyilatkozni arról, hogy valamennyi vagyontárgyra, iratra vonatkozóan teljesítette az átadási kötelezettségét,

c) a felszámolás kezdő időpontjától számított 15 napon belül a felszámolónak és a környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságnak nyilatkozatot tenni arról, hogy maradtak-e fenn olyan környezeti károsodások, környezeti terhek, melyekből bírságfizetési vagy egyéb fizetési kötelezettség, a károsodások, illetve terhek rendezéséhez szükséges kiadás származhat,

d) a felszámolónak tájékoztatást adni minden a 40. § (1) bekezdés a) pont tárgyát képező jogügyletről, illetve kötelezettségvállalásról.”

szerint a vélelem fennállása esetén a felperesnek kell bizonyítania többek között azt, hogy az adós fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetének bekövetkezését követően az adós vagyonában vagyonsökkenés következett be és annak mértékét is. Ugyanakkor vélelmezni szükséges, hogy a fenti mulasztást követően bekövetkezett vagyonsökkenés a vezető tisztségviselő hitelezői érdekeket sértő magatartásának következménye vagyis vélelmezni kell a vezető tisztségviselő hitelezők érdekeivel ellentétes magatartását és az annak következtében bekövetkezett vagyonsökkenést. A csoport tagjainak egy kisebb része azt az álláspontot foglalta el, hogy a Cstv. tételes szabályából kizárólag az következik, hogy a vélelem fennállása esetén azt nem kell a felperesnek bizonyítania, hogy a vezető tisztségviselő a hitelezők érdekeit sértő magatartást tanúsított.

A többségi véleményt elfogadók álláspontja szerint a vezető tisztségviselő a megállapítási perben bizonyíthatja, hogy a Cstv.-ben szereplő terhére értékelendő magatartások, nem eredményezhetik kártérítési felelősségének megállapítását. Például nem a vezető tisztségviselőnek róható fel az éves beszámoló letétbe helyezésének, közzétételének elmaradása, ő ugyanis mindent megtett a beszámoló elfogadása érdekében, de a legfőbb szerv nem hozott döntést vagy nem fogadta el a beszámolót. A felperesnek az adós vagyoni helyzetéről történő tájékozódását valójában nem akadályozták az át nem adott okiratok mivel azok marginális jelentőségűek voltak. Azt is bizonyíthatja a vezető tisztségviselő, hogy a terhére értékelt vagyonsökkenés nem az ő, felróható, a hitelezők érdekeivel ellentétes magatartásának következménye.

Hangsúlyozandó a vélelem fennállása esetén is, vagyis, ha a vezető tisztségviselő a fenti tényállási elemek tekintetében nem kíván vagy nem tud érdemben eredménnyel védekezni, az őt terhelő bizonyítási kötelezettségének eleget tenni, megilleti a kimentés lehetősége, hasonlóan azon esetekhez amikor a vélelem nem áll fenn⁴⁰.

Leszögezendő ugyanakkor a vezető tisztségviselőnek lehetősége van a vélelem fenn nem állásának bizonyítására is. Bizonyíthatja, hogy a beszámoló letétbe helyezési, közzétételi kötelezettségének, irat, vagyonátadási, tájékoztatási kötelezettségének eleget tett, vagy ezen kötelezettségek nem terhelték, mert azok teljesítésének időpontjában már nem volt vezető tisztségviselő.

Árnyék vezető tisztségviselő tekintetében a vélelem nem áll fenn, hiszen az árnyék vezető tisztségviselőt beszámoló-készítési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettség a Cstv. hivatkozott rendelkezései értelmében nem terheli.

A/II.2.5. A felelősség alóli mentesülés

A Cstv. 1. időállapota szerinti szabályozás értelmében mentesül a vezető tisztségviselő (árnyék vezető tisztségviselő) a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően az adott helyzetben elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek csökkentése érdekében.

A Cstv. 2-4. időállapota szerinti szabályozás a fenti rendelkezést kiegészítette oly módon, hogy a mentesülés feltétele az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedés megtétele a hitelezői veszteségek elkerülése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.

A joggyakorlat-elemző csoport álláspontja szerint a 2-4. időállapot szerinti szabályok pontosítják, konkretizálják az 1. időállapot szerinti rendelkezést, így az 1. időállapot szerinti szabályok alkalmazásával kapcsolatos perekben azok irányadóak.

⁴⁰Lásd A/II.2.5. pontban írtakat.

Problémát, jogértelmezési kérdést vet fel a Cstv. vonatkozó szabályozása gazdasági társaságok, egyesületek, egyesülések és szövetkezetek esetén a Cstv. 4. időállapota szerinti szabályozás tekintetében. A Ptk.-nak a fenti jogalanyokra vonatkozó rendelkezései szerződésen kívüli károkozás esetén akként rendelkeznek, hogy „aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható” (6:519. §). Felróhatóság alatt pedig a Ptk. 1:4. § (1) bekezdése értelmében azt kell érteni, ha valaki nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Ezzel szemben a Cstv. a hivatkozott jogalanyok tekintetében is a már ismertetett kimentésre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza.

A joggyakorlat-elemző csoport tagjai nem kívántak állást foglalni abban a kérdésben, hogy a Ptk. meghatározott jogalanyi körre vonatkozó felelősségi szabályai önálló perlési, marasztalási jogcímet jelentenek-e.⁴¹ Ugyanakkor egyhangúan úgy foglaltak állást, ha a Cstv. szabályaira hivatkozással folyik a per, a Cstv. kimentésre vonatkozó szabályai érvényesülnek, alkalmazandóak. Ezek szigorúbb és konkrétabb feltételeket szabnak, mint a Ptk. fent hivatkozott rendelkezései.

A Cstv. 2-4. időállapota szerinti szabályozás alkalmazása esetén a kimentési feltételeknek együttesen kell megvalósulniuk. Az „adós legfőbb szerve” kifejezés alatt pedig azon jogalanyok tekintetében, amelyekre vonatkozó jogszabály e kifejezést nem használja a Ptk. 3:16. §-a szerinti döntéshozó szerv értendő, figyelemmel a Ptk. 3:3. § (2) és (3) bekezdésében írtakra. A legfőbb szerv alatt a tagok, alapítók döntéshozó szerve értendő akkor is amikor a Ptk. még nem volt hatályban és a jogalanyra vonatkozó korábban hatályos szabály e fogalmat nem használta. A legfőbb szerv „intézkedése” alatt a legfőbb szerv határozata értendő.

A kimentési okok az eset összes körülményének függvényében értékelendők.

Tipikusan elfogadható érv az ügyekből szerzett tapasztalatok szerint:

- testületi ügyvezetés esetén arra történő hivatkozás, hogy a testületi döntésben az alperes nem vett részt, a vagyonsökkenést eredményező döntés ellen szavazott,
- a legfőbb szerv döntése eredményezte a vagyonsökkenést, a hitelezők követelése teljes kielégítésének megghiúsulását, a környezeti terhek rendezésének elmulasztását. A legfőbb szerv döntésére hivatkozás azonban nem feltétlenül, illetve nem minden tényállás mellett jelenti a felelősség alóli mentesülést. E körben mérlegelendő tényező lehet, hogy a vezető tisztségviselő miként készítette elő a legfőbb szerv döntését; ha tagként szavazott, szavazatával a határozat meghozatalához hozzájárult-e, volt-e ráhatása a szavazó tagok szavazatának kialakítására (pl. családi vállalkozások esetén).

Nem fogadható el kimentési okként, hogy:

- a bírósági, hatósági, kamarai nyilvántartásba bejegyzett vezető tisztségviselő csak névlegesen látta el a tisztséget. Aki a vezető tisztségviselői tisztséget elfogadja, a nyilvántartásba bejegyzik, kifelé harmadik személyek irányában nem hivatkozhat arra, hogy nem volt abban a helyzetben, vagy nem kívánta, nem tudta akármilyen körülmény folytán a tisztséggel járó feladatokat hosszabb távon ellátni.
- az adós könyvvizsgálója vagy más, a vezető tisztségviselő közvetlen ellenőrzése alá tartozó munkavállalója, megbízottja nem látta el a feladatát a jogszabályban meghatározott módon. Az adós adminisztrációja nem volt megfelelő, ezért a vezető tisztségviselő nem láthatta át, nem a valóságnak megfelelően látta az adós helyzetét. A vezető tisztségviselő akkor látja el ugyanis az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható módon az ügyvezetési feladatokat, ha az adós közvetlen ellenőrzési körébe tartozó munkavállalói, megbízottai munkáját ellenőrzi, szükség esetén ellenőrizteti. Az adminisztráció hiányosságaiért mint vezető tisztségviselő főszabály szerint felelősséggel tartozik.
- a vezető tisztségviselő nem rendelkezett a tisztség ellátásához szükséges szakismerettel, képzettséggel. A vezető tisztségviselő a tisztség ellátását elvállalta, ekkor kellett volna mérlegelnie,

⁴¹Lásd az A/VI.2.b) pontban, illetve a C. részben írtakat.

hogy az ilyen tisztséget ellátó személytől általában elvárható általános, illetve az adott adós ügyvezetéséhez szükséges ismeretekkel, szakértelemmel, képességekkel, illetve készségekkel rendelkezik-e.

Gyakori kimentésre irányuló hivatkozás, hogy a vezető tisztségviselő a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet elkerülése érdekében tagi kölcsönt nyújtott. A tagi kölcsön nyújtása akkor lehet alapos kimentési ok, ha azt a vezető tisztségviselő valójában nem kölcsönként nyújtotta, vagy később a kölcsön visszakövetelésének jogáról véglegesen és visszavonhatatlanul lemondott. A tagi kölcsönnel ugyanis az adós vagyona nem nő, a hitelezők irányában fennálló tartozások (hiszen ez esetben a tagi kölcsönt nyújtó vezető tisztségviselő is az adós hitelezőjévé válik) nem csökkenek.

A/II.2.6. Perjogi kérdések

a) A peres felek

aa) Felperes

A Cstv. mind a 4 időállapota szerint a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti keresetet az adós hitelezője, illetve az adós felszámolója terjesztheti elő.

Az adós hitelezője

A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló keresetet a később kifejtettek szerint az adós elleni felszámolás ideje alatt lehet előterjeszteni, ezért az adós hitelezőjének az minősül, akinek pénzkövetelését vagy pénzben kifejezett vagyoni követelését a felszámoló nyilvántartásba vette, a regisztrációs díjat – eltérő jogszabályi rendelkezés hiányában – befizette [Cstv. 3. § (1) bekezdés cd) pont]⁴².

Hitelezőnek minősül az a jogalany is, aki vitatott hitelezői igénnyel rendelkezik, mindaddig amíg vitatott hitelezői minősége fennáll. Ha a bíróság jogerős döntésével megállapítja, hogy követelése alaptalan, elveszíti hitelezői minőségét, ilyen esetben az érintett vagy eláll a keresetétől, vagy a bíróság érdemben utasítja el a keresetet. A keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának, a per megszüntetésének nincs helye, hiszen a kereset benyújtásakor a felperes keresetességi joga fennállt.

Az adós felszámolója

A Cstv. mind a 4 időállapota szerinti szabályozás értelmében a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló keresetet az adós felszámolója is előterjesztheti. Az 1. időállapot szerinti szabályozás nem rögzíti tételesen, hogy a felszámoló mint önálló jogalany, avagy az adós nevében jogosult a kereset előterjesztésére. Figyelemmel arra, hogy a 2-4. időállapot szerinti szabályozás ezt a kérdést tételesen rendezi, egyértelművé vált, hogy a felszámoló az adós nevében jogosult a kereset benyújtására, a perben való részvételre. Egyébként erre a következtetésre kell jutni a szabályozás céljának figyelembe vételével is. Így rögzíthető, hogy az 1. időállapot szerinti szabályok alkalmazásával folyó perekben is a felszámoló az adós nevében jogosult eljárni.

Az, hogy a felszámoló az adós nevében jár el, egyebek mellett azt jelenti, hogy a kereset eredményessége esetén az adós lesz pernyertes, eredménytelensége esetén pervesztes.

⁴² „A felszámolás kezdő időpontja után hitelező mindenki, akinek az adóssal szemben pénzkövetelése vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van, és azt a felszámoló nyilvántartásba vette.”

ab) Az alperes

Az adós vezető tisztségviselője, árnyék vezető tisztségviselője

Nem általában az adós vezető tisztségviselője, vezető tisztségviselői ellen nyújtható be a felelősség megállapítására irányuló kereset, hanem azon vezető tisztségviselőivel szemben, akik a felszámolás kezdő időpontját⁴³ megelőző három évben látták el ezt a feladatot. Ezen 3 éves időtartamot nem naptári évben kell számolni, hanem a felszámolás kezdő időpontjától kell – naptári napokban - visszaszámolni.

Nem elégséges feltétele az alperesi minőségnek az, hogy a vezető tisztségviselő ezen időtartam alatt töltse be a fenti tisztséget, hanem egyebek mellett az is feltétel, hogy ügyvezetésének időtartama alatt az adós fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetbe kerüljön, illetve a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fennálljon, és ezen időtartam alatt a felelősség megállapításának egyéb tényállási elemei is megvalósuljanak.

Az árnyék vezető tisztségviselők tekintetében is lényeges tényállási elem, hogy a Cstv. által a felelősség megállapításának feltételül szabott befolyását a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően érvényesítse az egyéb feltételek megvalósulása mellett.

A Cstv. mind a négy időállapotának szabályozása rögzíti, hogy ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges. Az egyetemleges felelősség megállapítására az ügyekből szerzett tapasztalatok szerint tipikusan akkor kerül sor, ha a vezető tisztségviselők ugyanabban, vagy részben azonos időszakban töltötték be a tisztséget és tipikusan együttes képviseleti joggal rendelkeztek, valamint ugyanazon hitelezői érdekeket sértő, a Cstv. által tételesen meghatározott magatartással a vagyont csökkentették az A/II.2.3. pontban kifejtettek szerint. Nincs akadálya az egyetemleges marasztalásnak akkor sem, ha ugyanazon időtartam alatt a vezető tisztségviselői tisztséget betöltők közül csak az egyik vezető tisztségviselő követte el a fenti magatartást, de a másik vezető tisztségviselő az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható szükséges intézkedéseket nem tette meg (pl. a legfőbb szerv ülését nem hívta össze). Ilyen esetben az egyik vezető tisztségviselő aktív magatartással, a másik mulasztással követi el azt a magatartást, amely felelősségének megállapítására vezet. Annak sincs akadálya, hogy a vezető tisztségviselő és az árnyék vezető tisztségviselő egyetemleges felelősségét állapítsa meg a bíróság.

b) A kereset tartalma

ba) A keresettel összefüggő kérdések kizárólag megállapításra irányuló kereset esetén

A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti kereset a vezető tisztségviselő (árnyék vezető tisztségviselő) összegerszerűen meghatározott mértékű felelősségének megállapítására irányul. A megállapítási perben tehát nemcsak a kárfelelősség jogalapjának megállapítása történik, hanem a vezető tisztségviselő felelősségének maximális összege is meghatározásra kerül.

A keresetlevélben többek között fel kell tüntetni az érvényesíteni kívánt jogot, az annak alapjául szolgáló tények és azok bizonyítékainak előadásával.

A keresetlevélnek minimálisan – a Pp. által előírt egyéb tartalmi elemeken túl - tartalmaznia kell:

- Az alperes, az alperesek személyét, azt hogy nevezettek, mely időtartam alatt voltak az adós vezető tisztségviselői, az árnyék vezető tisztségviselők ebbeli minőségét mely tényezők alapozzák meg, azok

⁴³ A 27. § (1) bekezdése értelmében: „a felszámolás kezdő időpontja a felszámolást elrendelő jogerős végzés közzétételének napja (28. §)”.

mely időszakban álltak fenn.

- A fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése időpontjának megjelölését, amely csak kivételes esetben egyezhet a felszámolási eljárás lefolytatása iránti kérelem benyújtásának időpontjával.

- A fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése időpontját követően a hitelezői érdekeket sértő magatartások leírását, ami lehet kifejtett tevékenység vagy mulasztás, amely folytán az adós gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, a hitelezők követeléseinek teljes kielégítése meghiúsult, a környezeti terhek rendezése elmulasztásra került (vagyis a vagyon csökkent).

- Azt az összeget, amelynek erejéig a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását a felperes kéri, vagyis amennyivel az adós vagyona csökkent. Ezen összeg keresetben történő meghatározásának kötelezettségét a Cstv. 1. időállapot szerinti szabályozása tételesen előírta, és bár ez a rendelkezés a Cstv. 2-4. időállapot szerinti szabályozásából elmaradt, ez nem jelenti azt, hogy azt a keresetnek nem kellene tartalmaznia, ugyanis anélkül a kereset határozottan előterjesztettnek nem tekinthető. Kiemelten hangsúlyozandó, hogy a felelősség mértékének meghatározásakor nem azt kell megjelölni, hogy a felperesi hitelező felszámolási vagyomból feltehetőleg ki nem elégíthető követelése mekkora, hiszen a felelősség mértékéről is döntő megállapítási perben hozott ítélet nem jelenti azt, hogy a felperes hitelező az adott összeghez hozzájut, figyelemmel a marasztalási per szabályaira.

- A hitelezők érdekeit sértő magatartások és a fenti értelemben vett vagyonsökkenés közötti ok-okozati összefüggés fennállásának állítását.

- Amennyiben a vezető tisztségviselő hitelezői érdekeket sértő magatartása vélelmezendő, az ezzel kapcsolatos tények előadását. Ez esetben a joggyakorlat-elemző csoport tagjai többségének véleménye szerint a keresetnek nem kell tartalmaznia, hogy a vezető tisztségviselő milyen, a hitelezői érdekeket sértő magatartást tanúsított és azzal összefüggésben következett be a vagyonsökkenés⁴⁴.

A megállapításra irányuló perben kamat igény jogszerűen nem terjeszthető elő, figyelemmel arra, hogy a vezető tisztségviselőnek még nincs esedékes tartozása, az csak akkor következik be, ha az adós felszámolása jogerősen befejeződött, és a vezető tisztségviselő felelősségét jogerős ítélet megállapította.

A keresetben a hitelező vagyoni biztosíték iránti kérelmet is előterjeszthet⁴⁵.

A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perre a meg nem határozható pertárgy érték az irányadó az 1/2013. számú PJE határozatban kifejtettek szerint. Így önmagában azon összeg esetleges felemelésének, amely összeg erejéig a felperes az alperes felelősségének megállapítását kéri, az eljárási illeték mértékére, a perköltségre kihatással nincs.

A kereset benyújtásának kezdő időpontja az adós gazdálkodó szervezet felszámolása jogerős elrendelésének Cégbözlönyben történt közzététele. A kereset mindaddig előterjeszthető, amíg az adós felszámolási eljárásának jogerős befejezése a Cégbözlönyben közzétételre nem került.

A keresetet a Cstv. 6. § (1) bekezdése szerint illetékes törvényszéken kell benyújtani, vagyis az a törvényszék rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel a perre, amely a felszámolási eljárásban eljár.

A szabályozásból következően nem zárható ki, hogy ugyanazon vezető tisztségviselővel szemben több felelősségének megállapítására irányuló keresetet is előterjesztenek. Sőt a Cstv. 2. időállapot szerinti szabályozása ezt az esetet tételesen is szabályozza. Amennyiben a perek egy időben folynak, a Cstv. 2. időállapot szerinti szabályai szerint kötelező - a más időállapotok szerinti szabályok alkalmazása esetén célszerű - a perek egyesítése. Olyan tényállás is előfordulhat ugyanakkor, amikor

⁴⁴Lásd az A/II.2.4. pontban írtakat.

⁴⁵Lásd az A/IV. részt.

a perek egyesítése kizárt, mert például az egyik per már jogerősen befejezést nyert. Jelenleg nincs olyan mechanizmus, ami lehetővé tenné, hogy a perbíróság hivatalból észlelhessen, hogy a vezető tisztségviselő felelősségét bíróság már megállapította, illetve milyen magatartásokra tekintettel, milyen összeg erejéig állapította meg. Ha más hitelező kérelmére a vezető tisztségviselő ugyanazon magatartásai miatti felelősség tárgyában a bíróság jogerős ítéletet hozott – fél azonosság hiányában – res iudicata nem áll fenn, a keresetről érdemben kell döntenie. Ez a szabályozási mód felveti annak lehetőségét, hogy ugyan részben eltérő felek között, de eltérő tartalmú jogerős ítéletek szülessenek, a felperes személyétől eltekintve azonos tényállások mellett, amely tételes jogszabályi rendelkezéssel megakadályozandó lenne⁴⁶.

bb) A marasztalásra is irányuló keresettel kapcsolatos kérdések

A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti perben a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló kereset is előterjeszhető a Módtv3. rendelkezése folytán ma már bármely időállapot alkalmazásával folyó perben. A Cstv. 2. időállapota szerinti erre vonatkozó szabályok ugyanakkor nem alkalmazhatóak az A/II.2.1. pontban kifejtettek szerint.

A kereset ilyen esetben a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításán túlmenően annak marasztalására is irányul. A peres eljárás tehát kettős célú: a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása és a vezető tisztségviselő marasztalása. Egy ilyen tartalmú kereset előterjesztésének feltétele a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és vagyonfelosztási javaslat, amely szerint a hitelezők igényeinek kielégítéséhez nem elegendő az adós felszámolás körébe tartozó vagyona.

Előfordulhat, hogy a kereset az eljárás megindulásakor a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányul, majd a marasztalási kereset előterjesztése feltételének megvalósulásával a keresetet a felperes kiterjeszti a vezető tisztségviselő marasztalására is. Annak sincs akadálya, feltéve, ha annak a Cstv.-ben rögzített feltételei fennállnak, hogy a felperes már a keresetlevélben a felelősség megállapítása mellett a vezető tisztségviselő marasztalását is kérje.

A fentiekből következően a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása mellett marasztalására irányuló kereset esetén a kereseti kérelemnek, az abban előadottaknak meg kell egyeznie a megállapítási per kapcsán rögzítettekkel. A felpereseknek ezt kell kiegészítenie a marasztalásra irányuló kereset miatt annak előadásával, hogy a marasztalásra irányuló kereset előterjesztésének törvényben rögzített feltétele fennáll, vagyis a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat bizonyítja, hogy a hitelezők igényeinek kielégítéséhez nem elegendő az adós felszámolás körébe tartozó vagyona.

A joggyakorlat-elemző csoport tagjai túlnyomó többségének álláspontja szerint a Cstv. 33/A. § (7) bekezdésének helyes értelmezése - figyelemmel a bekezdés utolsó tagmondatában írtakra - az, hogy akár az adós hitelezője a felperes, akár az adós felszámolója csak az adós vagyona javára történhet a vezető tisztségviselő marasztalása⁴⁷. A hitelező nemcsak az ő ki nem elégített követelése erejéig kérheti a vezető tisztségviselő marasztalását, hanem a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat alapján megállapíthatóan az adós vagyonából ki nem elégíthető valamennyi követelés erejéig, természetesen nem többért, mint amelyért a vezető tisztségviselő felelőssége megállapítást nyert. A Cstv. 33/A. § (7) bekezdése szerinti marasztalás esetén az adós vagyonába került marasztalási összeg a hitelezők között a Cstv. 57. §-ában szabályozott módon kerül

⁴⁶Lásd az A/VI. cb) pontban ismertetett javaslatot.

⁴⁷Megjegyzendő, hogy a joggyakorlat-elemző csoport látókörébe került ilyen tárgyban hozott ítéletekben a perben eljáró bíróságok egységesen nem így értelmezték a (7) bekezdést, hanem a hitelező felperes javára marasztalták a vezető tisztségviselőt, igaz az ügyekben nem a (7) bekezdés szerinti feltétel valósult meg, hanem az, hogy az adós felszámolása akkorra már jogerősen befejeződött.

az adós hitelezői között felosztásra.

Kamat igény jogszerűen nem terjeszthető elő, figyelemmel arra, hogy a felperes követelése lejárt követelésnek nem tekinthető.

A pertárgyérték megállapításánál egyrészt a megállapítási perre irányadó meg nem határozott pertárgy értéket, másrészt a kért marasztalási összegnek megfelelő pertárgy értéket kell figyelembe venni. A felperes igénye ugyanis a korábban kifejtettek szerint kettős: a felelősség megállapításán túlmenően a vezető tisztségviselő marasztalása. A fenti jogértelmezést támasztja alá az a körülmény is, hogy a pertárgy érték nem függhet attól, hogy egy lépcsős vagy kétlépcsős peres eljárásra kerül sor.

A keresetet az adós gazdálkodó szervezet felszámolásának a korábban értelmezetteknek megfelelő időtartama alatt lehet előterjeszteni azon többletfeltétellel, hogy rendelkezésre kell állnia a bíróság jogerős végzésével jóváhagyott közbenső mérlegnek, részleges vagyonfelosztási javaslatnak, amely igazolja, hogy az adós vagyona a hitelezői követelések kielégítésére nem elegendő.

A Cstv. 33/A. § (7) bekezdésének helyes értelmezése szerint a vezető tisztségviselő marasztalásra is irányuló kereset kizárólag a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perben terjeszthető elő. Ez következik egyrészt a tételes jogszabályi rendelkezésekből „az (1) bekezdés szerinti eljárásban” szövegrészből, másrészt a szabályozás logikájából. Ha ugyanis a megállapítási per jogerős lezárását követően külön marasztalási pert is lehetne indítani az adós felszámolási eljárásának jogerős befejezése előtt az a két lépcsős perlési struktúra érvényesülését ténylegesen kizárná.

A Cstv. rendelkezéseivel ellentétes, ha a megállapításra irányuló perben azért kerül sor a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása mellett marasztalásra is, mert az adós elleni felszámolási eljárás jogerősen befejeződött. A Cstv.-nek sem a 2. sem a 4. időállapota szerinti szabályozása ezt nem tette, teszi lehetővé. Egy ilyen jogértelmezés ellentétes a tételes jogszabályi rendelkezéssel, valamint a két lépcsős perlésre vonatkozó szabályokkal, elvonja a többi hitelező igényérvényesítésének lehetőségét.

c) A bizonyítási teher alakulása

A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perben a felperes terhére esik annak bizonyítása, hogy:

- az alperes vezető tisztségviselőként, árnyék vezető tisztségviselőként tevékenykedett a releváns időszakban,
- a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezett, és annak mi volt az időpontja,
- az adós gazdálkodó szervezet vagyonában vagyonsökkenés következett be,
- a hitelezői érdekek elsődlegessége/figyelembe vétele követelményének megsértésével a vezető tisztségviselő olyan magatartást követett el, amelyet a Cstv. szankcionál,
- okozati összefüggés áll fenn a vezető tisztségviselő fenti magatartása és a vagyonsökkenés között.

Ha a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása mellett marasztalásra is irányul a kereset, azt is kell bizonyítani, hogy a marasztalási kereset előterjesztésének feltételei fennállnak. Amennyiben a törvényi vélelem fennáll a bizonyítási teher alakulását az A/II.2.4. pont részletezi.

Az alperes a felelősség alól kimentheti magát az A/II.2.5. pontban írtak szerint. Az alperes védekezése körében előadhatja például azt is, hogy ugyanazon időszakban elkövetett azonos magatartása miatt már felelősségét megállapították. Ezen körülményről a bíróság tipikus esetben csak az alperes

előadása folytán szerezhethet tudomást⁴⁸.

⁴⁸A vonatkozó szabályozás által felvetett problémákat az A/II.2.6. ba) pontban már jeleztük.

A/III. rész

A vezető tisztségviselők marasztalására irányuló perekkel összefüggő vitás kérdések

A/III.1. A perekben a beszerzett ítéletekből levonható statisztikai adatok, következtetések

A megállapítási perekhez képest meglehetősen kevés, mindössze 58 a vezető tisztségviselőt marasztaló jogerős ítélet került a joggyakorlat-elemző csoport látókörébe. Míg a megállapításra irányuló perekben született ítéleteket, valamint a megállapítás mellett marasztalásra is irányulókat egytől-egyig a joggyakorlat-elemző csoport tagjai feldolgozták, addig a marasztalási kereset tárgyában hozott jogerős ítéletek közül csak 18-at, mivel az volt tapasztalható, hogy ezen pertípusban viszonylag kevés jogkérdés merül fel. Az ítéletek két ítélet kivételével első fokon jogerőre emelkedtek. Felülvizsgálati eljárásra egyetlen ügyben sem került sor.

A megállapítási perekhez viszonyítva viszonylag kevés számú, a vezető tisztségviselőt a Cstv. szabályai szerint marasztaló jogerős ítéletnek a joggyakorlat-elemző csoport meglátása szerint több oka is lehet. Egyrészt az, hogy az adós elleni felszámolási eljárás még nem fejeződött be, így a marasztalási kereset előterjesztésének egyik feltétele még nem következett be. Másrészt oka lehet, hogy a megállapítási per felperesének hitelezői igénye az adós elleni felszámolási eljárásban kielégítést nyert, avagy ugyan nem, de úgy ítélte meg, hogy az esetleg magas eljárási költségek előlegezését nem vállalja, mert hitelezői követeléséhez a vezető tisztségviselő felelősségét megállapító jogerős ítélet ellenére sem tud hozzájutni. A megállapítási perben felperesi pozíciót be nem töltő hitelezők pedig tipikus esetben - ezt biztosító mechanizmus hiányában - a megállapítási perben hozott jogerős ítéletről a perindításra rendelkezésre álló jogvesztő határidőn belül nem is szereznek tudomást. Végül az sem kizárt, hogy az adott tárgyban született jogerős ítéletek kigyűjtésére nem maradéktalanul került sor, esetleg az ügyek egy része nem is ítélettel, hanem más módon pl, bírósági meghagyással, egyezséggel zárult.

A talán legmegdöbbentőbb adat, amelyet a joggyakorlat elemzés feltárt az volt, hogy szemben a kétlépcsős perstruktúra céljával, lényegével, a marasztalási perek felperese mind az 58 ügyben megegyezett a megállapítási per felperesével, vagyis az adós további hitelezői nem éltek a marasztalási kereset előterjesztésének lehetőségével.

A/III.2. A joggyakorlat-elemző csoport megállapításai

A/III.2.1. A Cstv. többször módosult időállapota szerinti marasztalási szabályok alkalmazásának feltételei

A megállapítási pertől elkülönülő, a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló perekre vonatkozó Cstv. szabályok – tartalmukat tekintve a Cstv. minden időállapotát vizsgálva – érdemben nem változtak. A szabályozás lényege szerint a vezető tisztségviselő Cstv. szabályai szerinti marasztalásának együttes feltétele az adós elleni felszámolási eljárás jogerős lezárása, továbbá a vezető tisztségviselő felelősségét megállapító jogerős ítélet léte. A marasztalás iránti keresetet nemcsak a megállapítási per hitelező felperese, hanem az adós bármelyik hitelezője előterjesztheti, akinek kielégítetlen hitelezői igénye maradt fenn. Ha több per indul, a pereket egyesíteni kell. A hitelezői követeléseket arányosan kell kielégíteni.

A szabályozás változásai tartalmukat illetően a perindítási határidővel kapcsolatosak és az alábbiak szerint összegezhetők.

A Cstv. 1-2. időállapota szerint a vonatkozó szabályok azonosan, a Cstv. 63. § (3) és (4) bekezdésében

kerültek elhelyezésre. Az 1. időállapot szerinti szabályozás a felszámolási eljárás jogerős lezárását, ha a megállapítási perben ezen időpontig jogerős bírósági határozat nem születik, a jogerős bírósági döntést követő 90 napos, jogvesztő, anyagi jogi határidőn belül teszi lehetővé a kereset előterjesztését. A 2. időállapot szerinti szabályozás ezt a keresetindítási határidőt 60 napra szállította le.

A Cstv. 3. időállapota szerinti szabályozás megváltoztatta a vonatkozó rendelkezés törvénybeli elhelyezését és a vezető tisztségviselők marasztalására vonatkozó rendelkezéseket tartalmi eltérés nélkül a Cstv. 33/A. §-a (6) bekezdésébe helyezte át.

A Cstv. 4. időállapota szerinti rendelkezés változatlan helyen történő szabályozás mellett akként módosult, hogy a perindítási határidő a felszámolási eljárás jogerős lezárásáról hozott határozat Céglőnyben való közzétételétől számítandó.

Kérdésként merül fel, a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására és marasztalására irányuló perekre eltérő időállapot szerinti Cstv. szabályok irányadóak-e akkor, ha a marasztalásra irányuló kereset benyújtásakor már módosultak a megállapítási perben alkalmazott Cstv. szabályok. A joggyakorlat-elemző csoport álláspontja szerint a módosított szabályok a marasztalási perekre - hacsak a jogszabály másként nem rendelkezik - nem vonatkoznak. Megítélése szerint ugyanis már a kétlépcsős per megindulásakor a peres feleknek tisztában kell lenniük azzal milyen szabályok irányadóak a perre. A felelősség megállapítására és a marasztalásra irányuló per lényegében egységet képez annak ellenére, hogy a felelősséget megállapító jogerős ítélet meghozatala és a marasztalásra irányuló kereset benyújtása között akár több év is eltelhet.

A Módtv.3. harmadik, a perindítási határidő kezdőidőpontját érintő módosítása valójában a joggyakorlat-elemző csoport megítélése szerint nem módosítás, hanem pontosítás. Az pontosítja a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló kereset benyújtására rendelkezésre álló jogvesztő anyagi jogi határidő kezdő időpontját. Egyértelművé teszi, hogy a keresetindításra rendelkezésre álló határidő a felszámolási eljárás jogerős lezárásáról hozott határozat Céglőnyben való közzétételét követő napon kezdődik, ha a megállapítási perben a jogerős felelősséget megállapító ítélet előbb született. Ezért a Módtv.3. 91. § (17) bekezdésének g) pontja által rögzített pontosításra is tekintettel az 1-3. időszakban hatályos szabályokat is egységesen akként kell helyesen értelmezni, hogy „a felszámolási eljárás jogerős lezárása” alatt nem az adós felszámolásáról szóló jogerős végzés meghozatala, a végzés kézbesítésének napja értendő, hanem annak Céglőnyben történt közzétételének időpontja. Ellenkező jogértelmezés vagy kizárja, vagy lényegesen lerövidíti a hitezők igényérvényesítését, illetve az arra rendelkezésre álló határidőt. Ténylegesen a hitelezők – speciális esetektől eltekintve – a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló kereset előterjesztésének lehetőségéről (még akkor is, ha tudtak a megállapítási perről, annak jogerős befejezéséről) csak az adós megszűnését megállapító végzés Céglőnyben történt közzétételével szereznek tudomást.

A/III.2.2. Perjogi kérdések

a) A peres felek

aa) A felperes

A marasztalási per felperese az adós azon hitelezője lehet, akinek az adós elleni felszámolási eljárásban kielégítetlen hitelezői igénye maradt fenn függetlenül attól, hogy a megállapítási per felperese volt-e.

Nem nyújthat be keresetet az adós nevében az adós felszámolója, hiszen az adós jogalanyisága a marasztalásra irányuló kereset benyújtásakor már megszűnt. Ugyanakkor a felszámoló mint az adós hitelezője hitelezői minőségében kereset benyújtására jogosult.

ab) Az alperes

A marasztalási per alperese azon vezető tisztségviselő lehet, akinek felelősségét a megállapítási perben jogerős ítélet megállapította.

A megállapítási perben marasztalt vezető tisztségviselő örököse, jogutóda is perelhető. Ez következik a két lépcsős perstruktúrából. Az örökös, örökösök felelősségére a Ptk. 7:96-97. §-ai vonatkoznak, vagyis felelősségük korlátozott, elsődlegesen a hagyaték tárgyaival vagy hasznaival felelnek, ha pedig a kereset benyújtásakor a hagyaték tárgyai vagy hasznai nincsenek birtokukban, az örökség erejéig egyéb vagyonukkal. Jogi személy jogutódlással történő megszűnése esetén az általános jogutód (átalakulás, egyesülés) perelhető, míg szétválás esetén elsődlegesen az a jogutód, akivel szemben az igény a szétválási szerződés szerint érvényesíthető. Ilyen rendelkezés vagy ezen jogutód helytállásának hiányában, valamennyi jogutód perelhető egyetemleges felelősségükre tekintettel.

b) A keresettel összefüggő kérdések

A vezető tisztségviselő marasztalására irányuló keresetben a hitelező felperesnek elő kell adnia:

- mely vezető tisztségviselő (árnyék vezető tisztségviselő) marasztalását, milyen összeg erejéig kéri. A marasztalási összeg nem haladhatja meg a megállapítási perben megállapított felelősség mértéket, valamint a hitelezőnek az adós felszámolása során ki nem elégített hitelezői igényét. Amennyiben több megállapítási perben eltérő magatartások miatt állapította meg a jogerős ítélet a vezető tisztségviselő felelősségét, ezen összegeket össze kell számítani és annak figyelembe vételével határozható meg a marasztalási kereset összegszerűsége.

- azon tényeket, amelyek fennállása előfeltétele a kereset előterjesztésének:

- az alperes felelősségét megállapító jogerős ítélet tényét az ítélet beazonosítható módon történő megjelölésével (lehetőség szerint annak mellékelésével),
- az adós elleni felszámolási eljárás jogerős befejezésének Cégléleletében történt közzétételét, annak napjának feltüntetésével,
- a felperes felszámolási eljárásban ki nem elégített hitelezői igényének mértékét a felszámolási eljárásban hozott, ezt tartalmazó jogerős végzés csatolásával.

Kamat igény azon időponttól terjeszthető elő jogszerűen, amely időpontban a marasztalási kereset első két pontban részletezett feltétele együttesen megvalósult.

A keresetet az adós felszámolása befejezésének Cégléleletében történt közzétételétől (az A/III.2.1. pontban kifejtettek szerint), ha ezen időpontig a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perben még jogerős ítélet nem született, a jogerős ítélet meghozatalától számított a Cstv. 2-4. időállapota szerinti szabályok alkalmazásával folyó perekben 60 napos, a Cstv. 1. időállapota szerinti rendelkezések alkalmazásával folyó perekben 90 napos jogvesztő, anyagi jogi határidőn belül kell előterjeszteni.

A marasztalásra irányuló perben a pertárgy érték a marasztalási összeg figyelembe vételével alakul.

A keresetet a megállapítási perben eljáró bíróságnak előtt kell előterjeszteni, függetlenül a marasztalási összeg nagyságától.

A Cstv. mind a négy időállapota szerinti szabályok azonosan akként rendelkeznek, hogy abban az esetben is, ha több hitelező nyújt be a jogvesztő határidőn belül keresetet, azok nem különülten, hanem egy eljárás keretében bírálendók el a perek tételesen előírt egyesítésével. Ebből következően a jogvesztő határidő leteltének megvárása után indokolt a tárgyalás kitűzése.

c) A bizonyítási teher alakulása

A felperest terheli a marasztalási kereset előfeltételei fennállásának maradéktalan bizonyítása, míg az alperes védekezése az ügyekből szerzett tapasztalatok szerint egyrészt arra irányul, hogy a marasztalási kereset előterjesztésének feltételei nem állnak fenn. Másrészt gyakran hivatkoznak az alperesek olyan kérdésekre, amelyek a megállapítási perben lettek volna előadhatók (pl. mindent megtett a hitelezők érdekeinek kielégítése érdekében).

A marasztalási per a fentiekre tekintettel – a tapasztalatok szerint – egyszerű lefolyású, jellemzően már az első tárgyaláson ítéletet lehet hozni.

A/IV. Rész

A vagyoni biztosítékkal összefüggő kérdések

A/IV.1. A vagyoni biztosíték iránti kérelem tartalma, benyújtásának ideje

A Cstv. 2-4. időállapota szerinti szabályok lehetővé teszik, hogy a felperes vagyoni biztosíték nyújtására is kérje kötelezni a vezető tisztségviselőt a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perben (a felelősséget megállapító ítélet meghozatalát követő marasztalási perben ilyen igény előterjesztésére nincs lehetőség). Az 1. időállapot szerint szabályok alkalmazásával folyó perekben ez a jogintézmény alkalmazásra nem kerülhet.

A Cstv. 2-4. időállapot szerinti szabályai taxatív, egyező tartalommal felsorolják, hogy vagyoni biztosíték lehet egyrészt pénzbeli letét, vagyis a bíróság gazdasági hivatalában letéti számlára befizetendő forint összeg vagy hitelintézetnél lekötött és elkülönítetten kezelt pénzüsszeg. A szabályozás lehetővé teszi, hogy a letétbe helyezésre ne csak belföldi hitelintézetnél kerülhessen sor, de külföldi pénzüintézetnél letétbe helyezendő összegről szóló rendelkezés végrehajthatósága bizonytalan, a külföldi állam szabályaitól függ. Vagyoni biztosíték lehet továbbá a Cstv.-ben részletezett követelményeknek maradéktalanul megfelelő értékpapír, bankgarancia, biztosítói garancia, készfizető kezességvállalást tartalmazó kötelezvény, amelyek végrehajthatósága, a végrehajtás módja nem feltétlenül biztosított.

Vagyoni biztosíték nyújtására kötelezésről a bíróság csak erre irányuló kérelem esetén rendelkezhet a kérelem keretei között, vagyis a jogintézmény alkalmazása hivatalból kizárt. Ez következik a Cstv. vonatkozó szabályaiból, valamint a Cstv. 6. § (3) bekezdése folytán megfelelően irányadó Pp. szabályokból is.

A vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelemben a felperesnek meg kell jelölnie, hogy pontosan milyen vagyoni biztosíték nyújtására kötelezésre irányul kérelme. A feldolgozott ügyek döntő többségében, ahol vagyoni biztosíték nyújtásra kötelezésre került sor, a kérelem és ennek megfelelően a bírósági határozat forint összeg bírósági letétben történő elhelyezésére irányult, illetve arról rendelkezett. Ha a kérelem nem forint összeg bírósági letétben történő elhelyezése kötelezésére irányul, hanem hitelintézetnél lekötött és elkülönítetten kezelt pénzbeli letét nyújtásra vagy más vagyoni biztosíték nyújtására kötelezésre, a felperesnek meg kell jelölnie, hogy pl. mely hitelintézetnél kéri az ott elhelyezett összeg letétként történő kezelését, mely EGT-állam hitelintézete által kibocsátott, mely hitelviszonyt megtestesítő, milyen névértékű (forgalmi értékű) értékpapír vagyoni biztosíték nyújtására kéri a vezető tisztségviselő kötelezését, és bizonyos esetekben azt is, hogy az hogyan történhet (pl. az adott EGT-állam szabályozása dematerializált hitelviszonyt megtestesítő értékpapír esetén ezt hogyan teszi lehetővé). Problémát jelenthet, hogy az értékpapír forgalmi értéke állandóan változhat: a biztosított érték nőhet és csökkenhet is.

A vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelemben meg kell jelölni a vagyoni biztosíték pontos összegét, értékét is. Ez nem haladhatja meg azt az összeget, amely tekintetében a felperes a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását kéri. Amennyiben a keresetben megjelölt összeg az elsőfokú eljárás során csökken, az szükségszerűen meghatározza a vagyoni biztosíték összecszerúségének maximumát. Amennyiben a felperes az eljárás során a felelősség mértékeként a keresetben megjelölt összeget megemeli, az csak erre irányuló kérelem esetén hathat ki a vagyoni biztosíték mértékére.

A vagyoni biztosíték nyújtására irányuló kérelem a sortartó kezesi felelősséggel rendelkezőknek a

vagyoni biztosítékért való kezesi helytállási kötelezettségének megállapítására⁴⁹ is irányulhat. A Cstv. 6. § (3) bekezdése folytán irányadó Pp. szabályok megfelelő alkalmazásából az következik, hogy hivatalból sem a kezesi felelősséggel rendelkező személy felderítésére, sem a kezesi felelősség megállapítására nem kerülhet sor. A kezesi felelősséggel kapcsolatos kérelem a vagyoni biztosíték nyújtására irányuló kérelmet követően is előterjeszhető az elsőfokú eljárás alatt.

A vagyoni biztosíték nyújtására irányuló kérelmet a felperes az elsőfokú ítélet meghozataláig bármikor előterjeszheti. Nem vitásan a Cstv. 2. időállapota szerinti szabályozás szerint a vagyoni biztosíték nyújtására irányuló kérelmet a keresetben kell előterjeszteni. Ugyanakkor a Cstv. 3-4. időállapota szerinti szabályozásból ez nem következik, hiszen ezen rendelkezések a készfizető kezes értesítésével összefüggésben külön említik a keresetlevelet és a vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelmet. A joggyakorlat-elemző csoport megítélése szerint a 3-4. időállapot szerinti szabályozás alkalmazásával folyó perekben az egyértelmű szabályozásra tekintettel, míg a 2. időállapot szerinti rendelkezésekből jogértelmezéssel levonható az a következtetés, hogy a vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelem az elsőfokú eljárás bármely szakaszában előterjeszhető. Nyilvánvaló, hogy a hitelező érdeke a kérelem minél korábbi időpontban történő előterjesztése, az arról döntő határozat minél korábbi időpontban történő meghozatala, így előzhetőek meg ugyanis hatékonyan a vezető tisztségviselő olyan esetleges magatartásai, amelyek a követelés kielégítését veszélyeztethetik.

A/IV.2. Kezesi felelősség a vagyoni biztosítékért

A vagyoni biztosítékért kezesi felelőssége áll fenn a Cstv. 2-4. időállapota szerinti rendelkezésekben írtak szerint az adós gazdálkodó szervezet többségi befolyással rendelkező tagjának, az egyszemélyes társaság tagjának, külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe esetén a külföldi székhelyű vállalkozásnak. A Cstv. 3-4. időállapota szerinti rendelkezések a kezesi felelősségre kötelezettek körét kiterjesztik az egyéni cég tagjára is. Ezen időállapot szerinti szabályok egyértelművé teszik, hogy a kezesi felelősség csak behajthatatlanság esetén áll fenn, vagyis sortartó kezesség, de ez a megállapítás helytálló a Cstv. 2. időállapota szerinti szabályozás tekintetében, annak tételes kimondása hiányában is.

Míg a Cstv. 2. időállapotának megfelelő szabályok csak a kezesi felelősséggel rendelkezők körét rögzítik, a 3-4. időállapot szerinti rendelkezések már ezzel összefüggő eljárásjogi szabályokat is tartalmaznak. Előírják, hogy a bíróságnak a keresetlevelet, valamint a vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelmet, az eljárás során hozott határozatokat a potenciális kezesnek – a beavatkozás lehetőségére történő felhívással – meg kell küldenie. Bár ilyen szabályt a Cstv. 2. időállapota szerinti szabályozás nem tartalmaz, de a fenti eljárási szabályok alkalmazása indokolt az ezen eljárásjogi szabályok szerint folyó perekben is. A szabályok célja ugyanis, hogy védjék a potenciális kezesek érdekeit, biztosítsák a méltányos eljárást.

A/IV.3. A vagyoni biztosíték nyújtására irányuló kérelemről való döntés

A vagyoni biztosíték nyújtására kötelezésről a bíróságnak az elsőfokú eljárás lehető legkorábbi szakaszában kell döntenie feltéve, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításához szükséges tényállási elemek fennállását valószínűsítettnek találja. Nem vonható le a Cstv. szabályaiból olyan következtetés, hogy a vagyoni biztosíték nyújtására kötelezés feltétele annak bizonyítása vagy valószínűsítése, miszerint a követelés későbbi kielégítése veszélyeztetve van. Nem helyeselhető az a széles körben tapasztalt gyakorlat, hogy az elsőfokú bíróság a vagyoni biztosíték nyújtására kötelezésről az elsőfokú ítéletben rendelkezik. Ezen gyakorlat ellentétes a jogintézmény céljával, a felperes érdekeivel, ellentétes a Cstv. 3. és 4. időállapota szerinti szabályokkal, amelyek

⁴⁹ Lásd A/IV.2. pontban írtakat.

egyértelműen tartalmazzák, hogy a vagyoni biztosíték nyújtására kötelezésről végzésben kell rendelkezni, amely ellen külön fellebbezésnek van helye.

A vagyoni biztosíték nyújtására kötelező végzésben pontosan meg kell jelölni, hogy a bíróság milyen vagyoni biztosíték nyújtását rendelte el. Nem fogadható el az a bírói gyakorlat, amely e körben nem tartalmaz pontos rendelkezést, hanem felsorolja a Cstv.-ben szereplő valamennyi, vagy azok közül több lehetőséget, amelyek vagyoni biztosítékul szolgálhatnak.

A vagyoni biztosíték nyújtására irányuló kérelem elutasításáról külön végzésben kell rendelkezni. E végzés ellen az ítélet elleni fellebbezésben lehet jogorvoslattal élni. Az illetékre a meg nem határozható pertárgy érték szabályai az irányadóak.

A/IV.4. A vagyoni biztosítékkal kapcsolatos intézkedések

Ha a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti perben az elsőfokú bíróság a keresetet elutasítja és addig az időpontig a vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelemről még nem döntött a kérelmet az ítélet rendelkező részében kell elutasítani.

Ha vagyoni biztosíték nyújtásáról a bíróság külön végzésben rendelkezett és a vezető tisztségviselő felelősségét a jogerős ítélet nem, vagy kisebb összeg erejéig állapította meg, mint amilyen mértékű vagyoni biztosíték nyújtására az elsőfokú bíróság végzésével kötelezte a vezető tisztségviselőt az elsőfokú bíróságnak csak az ítélet jogerőre emelkedését követően kell hivatalból intézkednie a vagyoni biztosíték, illetve meghatározott része ebbeli minőségének megszüntetése iránt.

Ha a vezető tisztségviselő marasztalásra irányuló perben a bíróság ítéletében a vezető tisztségviselő marasztalásáról dönt a Cstv. 3-4. időállapota szerint folyó perben a marasztalási összeget a vagyoni biztosítékból kell fedezni, azt a felperesek között követelés arányosan kell felosztani és csak az ezt meghaladó marasztalási összeg megfizetésére kell a vezető tisztségviselőt kötelezni ugyancsak a perben felperesként fellépő hitelezők javára követelés arányosan. A Cstv. 2. időállapota szerinti szabályok alkalmazásával folyó perekben a vagyoni biztosítékot ugyanakkor a marasztalási perben felperesként fellépő hitelezők között a Cstv. 57. §-a szerinti sorrend figyelembevételével kell felosztani. A Cstv. 2. időállapota szerinti szabály tehát arra a nem helyeselhető eredményre vezet, hogy ha vagyoni biztosíték nyújtására nem került sor a marasztalási perben a hitelezői igények kielégítése követelés arányosan történik, míg ha vagyoni biztosíték nyújtására kötelezték a vezető tisztségviselőt a marasztalási per hitelezői a vagyoni biztosítékhoz a Cstv. 57. §-a szerinti kielégítési sorrend figyelembe vételével jutnak.

Ha a marasztalásra irányuló perben hozott jogerős ítélet szerint a marasztalási összeg (kamataival együtt) alacsonyabb mint a vagyoni biztosíték értéke akkor a marasztalási összeget meghaladó vagyoni biztosíték ebbeli minőségének megszüntetése érdekében az elsőfokú bíróságnak hivatalból kell intézkednie. Ez irányadó akkor is, ha a marasztalásra irányuló keresetet a bíróság jogerősen elutasítja, vagy jogerős végzéssel a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítja, a pert megszünteti.

Előfordulhat, hogy a vezető tisztségviselő felelősségét megállapító jogerős ítélet ellenére az arra jogosult hitelezők a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló keresetet a jogvesztő határidőn belül nem nyújtják be. Ebben az esetben, ha a vezető tisztségviselő vagyoni biztosítékot nyújtott a vezető tisztségviselő kérelmére és nem hivatalból kell a megállapítási perben eljáró elsőfokú bíróságnak intézkednie a vagyoni biztosíték ebbeli minőségének megszüntetéséről figyelemmel arra, hogy a fenti feltétel megvalósulásáról a megállapítási perben eljáró bíróság hivatalból nem szerez tudomást.

A/V. Rész

A Cstv. 33/A. §-a szerinti megállapítási, marasztalási per és egyéb perek kapcsolatának egyes kérdései

A joggyakorlat-elemző csoport feladata a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségével kapcsolatos perek tanulmányozására terjedt ki, így nem volt feladata és nem is vizsgálta, hogy:

- a felszámoló az adós gazdálkodó szervezetet ért károkért,
- az adós felszámolója, illetve a hitelezője a Cstv. 40. §-a alapján, milyen feltételek mellett érvényesíthet igényt, illetve
- milyen igény érvényesíthető az adós vezető tisztségviselőjével szemben nem ebbéli, hanem tagi minőségére hivatkozással.

E perekkel kapcsolatban a joggyakorlat-elemző csoport csak abban az összefüggésben tesz megállapításokat, hogy a fenti perek megindításának lehetősége, esetleges megindítása kihat kihathat-e a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségének megállapítására, marasztalására irányuló perekre. Ezzel kapcsolatos megállapításait azért teszi, mert e kérdések néhány ítéletben megjelentek.

a) A vezető tisztségviselő felelőssége az adóssal szemben az annak okozott károkért

A 2006. július 1. és 2014. március 14. között hatályos Gt., illetve a 2014. március 15-től hatályos Ptk. rendelkezései lehetővé teszik, hogy a vezető tisztségviselővel szemben a gazdasági társaság, egyesülés, a jogi személy kártérítési igényt érvényesítsen, ha a vezető tisztségviselő a gazdasági társaságnak, egyesülésnek, jogi személynek kárt okozott. Önmagában az a körülmény, hogy a gazdasági társaság, a Cstv. hatálya alá tartozó jogi személy felszámolás alá került, nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a felszámoló által képviselt adós a vezető tisztségviselő kártérítési marasztalását kérje a vezető tisztségviselőnek az adós terhére szerződésszegéssel elkövetett kárt okozó magatartása miatt. Ez a per folyhat a Cstv. 33/A. §-a alapján folyó perrel egy időben, ha a perjogi feltételek fennállnak akár ugyanabban a perben is, de eltérő kereseti kérelmek alapján. Amennyiben az adóst ért kár érvényesítésére irányuló kereset eredményre vezet, a megítélt kártérítési összeg az adós felszámolási vagyonát növeli, amelynek hitelezők közötti felosztására a Cstv. 57. §-a szerinti kielégítési sorrend figyelembe vételével kerül sor.

b) A Cstv. 40. §-a alapján történő igényérvényesítés

A Cstv. 40. §-a alapján⁵⁰ a hitelező, illetve az adós felszámolója az ott meghatározott feltételek fennállása esetén keresetet nyújthat be. E per célja nem a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása, marasztalása, hanem az adós vagyonából fedezetelvonó szerződéssel kikerült

⁵⁰ A 40. § (1) bekezdése szerint: „A tudomásszerzéstől számított 90 napon, de legfeljebb a felszámolást elrendelő végzés közzétételének időpontjától számított 1 éves jogvesztő határidőn belül a hitelező - vagy az adós nevében a felszámoló - a bíróság [6. § (1) bekezdés] előtt keresettel megtámadhatja az adósnak

a) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző öt éven belül és azt követően megkötött, az adós vagyonának csökkenését eredményező szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha az adós szándéka a hitelező vagy a hitelezők kijátszására irányult, és a másik fél erről a szándékról tudott vagy tudnia kellett,

b) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző két éven belül és azt követően megkötött szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha annak tárgya az adós vagyonából történő ingyenes elidegenítés, illetve a vagyont terhelő ingyenes kötelezettségvállalás vagy a harmadik személy javára feltűnően aránytalan értékkülönbözettel megkötött visszterhes jogügylet,

c) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző kilencven napon belül és azt követően kötött szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha annak tárgya egy hitelező előnyben részesítése, különösen egy fennálló szerződésnek a hitelező javára történő módosítása vagy biztosítékkal nem rendelkező hitelező számára biztosíték nyújtása.”

vagyontárgy, annak ellenértéke adós részére történő visszaszerzése. A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására alapot adó magatartások is sok esetben fedezetelvonó szerződések megkötésére vezethetők vissza, de nem kizárólagosan, hiszen pl. mulasztás miatt is megállapítható a vezető tisztségviselő felelőssége.

A Cstv. egyik időállapota szerinti szabályozás alapján sem vonható le alappal olyan következtetés, miszerint a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló per kezdeményezésének feltétele, hogy a Cstv. 40. §-a alapján per ne legyen indítható. Erre a jogértelmezésre kell jutni önmagában abból a körülményből, hogy a Cstv. 40. §-a alapján folyó per célja az adós felszámolás körébe tartozó vagyonának növelése; sikeres perlés esetén az nő, amit a Cstv. 57. §-a szerinti kielégítési sorrend figyelembe vételével kell a hitelezők között felosztani. Ezzel szemben a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló perben a sikeresen igényt érvényesítő hitelezők követelés arányosan jutnak a marasztalási összeghez a Cstv. 57. §-a szerinti kielégítési sorrend figyelmen kívül hagyásával.

c) A tagi, vezető tisztségviselői felelősség megállapítására irányuló perek

Gyakran előforduló tényállási elem, hogy a vezető tisztségviselő egyben az adós gazdálkodó szervezet olyan tagja, akinek, amelynek kártérítési felelőssége a Cstv. 63. § (2) bekezdése, illetve a 63/A. §-a alapján is fennállhat. A hitelező nincs elzárva attól, hogy ezen a jogcímen is fellépjen az adott személlyel szemben, akár egy peres eljárás keretében is, ha ennek perjogi akadálya nincs (pl. más bíróság illetékes a perre). Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a tagi felelősség és a vezető tisztségviselői felelősség más-más tényállási elemek megvalósulása esetén áll fenn, más eljárási szabályok vonatkoznak a két perre.

A/VI. Rész

A joggyakorlat-elemző csoport javaslatai a Cstv. vonatkozó szabályozásával összefüggésben

A joggyakorlat-elemző csoport javaslatai a vezető tisztségviselők hitelezők irányában a Cstv. szabályai szerint fennálló felelőssége tárgyában a következők:

A/VI.1. A Kúria Polgári Kollégiuma számára tett javaslat

A joggyakorlat-elemző csoport hivatalos tudomására jutott hogy még 2017. év első félévében a Cstv. szabályai módosításra kerülnek és várható, hogy a jogalkotó az összefoglaló véleményben írtakat figyelembe fogja venni. A csoport a vonatkozó szabályozás rövid időn belül tervezett alapvető módosítására tekintettel jelenleg nem javasolja a Kúria Polgári Kollégiuma számára a vezető tisztségviselők hitelezők irányában a Cstv. szabályai alapján fennálló felelőssége tárgykörében PK vélemény megalkotását. Ha azonban a fent jelzett határidőn belül a módosításra nem kerül sor vagy a módosítás után is maradnak olyan kérdések, amelyek nem oldják meg a joggyakorlat-elemző csoport által feltárt jogértelmezési nehézségeket a csoport javasolja a Polgári Kollégium számára e körben PK vélemény megalkotását.

A/VI.2. A jogalkotó számára tett javaslatok

A joggyakorlat-elemző csoport javasolja a Cstv. 33/A. §-a módosításának megfontolását az alábbi körben. Felkéri egyben a Kúria elnökét, hogy a szükséges intézkedéseket tegye meg annak érdekében, hogy a Cstv. tervezett módosítása során az összefoglaló véleményben írtak a jogalkotó hivatalos tudomására jussanak, azt a jogalkotás során figyelembe tudja venni.

a) A vonatkozó Cstv. szabályozás bonyolultsága

A szabályozás rendkívül bonyolulttá vált önmagában amiatt, hogy a Cstv. négy időállapokra vonatkozó rendelkezései több tekintetben eltérnek. Bár a joggyakorlat-elemző csoport törekedett arra, hogy a különböző időszakokban hatályos rendelkezéseket – ahol lehetett – aazonosan értelmezze, de ez több esetben lehetetlen volt. Mindenképpen célszerű lenne annak megfontolása, hogy a vonatkozó szabályozás egységesítésre kerüljön, az alkalmazandó rendelkezések ne függjenek attól, hogy az adós felszámolásának elrendelésére vezető kérelem benyújtására mikor került sor.

b) A Ptk. vonatkozó rendelkezéseinek a Cstv. rendelkezéseivel való viszonya

b) Egyértelműen tisztázni szükséges a gazdasági társaságok, az egyesülések, az egyesületek és a szövetkezetek vezető tisztségviselőinek hitelezők irányában fennálló felelősségét szabályozó Ptk. rendelkezései és a Cstv. (Ctv.) vonatkozó szabályainak egymáshoz való viszonyát.

E tekintetben több megoldás is lehetséges.

ba) A joggyakorlat-elemző csoport tagjainak egy része szerint a Ptk. vonatkozó szabályaira szükség van, de meg kellene vizsgálni, hogy további jogalanyi körre nem indokolt-e a szabályozás kiterjesztése. Ez lehetséges lenne például oly módon, hogy a jogi személyek általános szabályai között kerülnének elhelyezésre a felelősségre vonatkozó szabályok. Ebben az esetben a Cstv. (Ctv.) vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó szabályait – a lehetőség szerint – az eljárási szabályokra kellene korlátozni. Jogszabályi szinten kellene eldönteni, hogy a Ptk. szabályai önálló perindítási jogcímként szolgálhatnak-e, ha igen milyen esetben.

bb) A joggyakorlat-elemző csoport tagjainak egy része olyan megoldást is támogatni tudna, amely

szerint csak a Cstv.-ben (Ctv.-ben) jelenjenek meg a vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó szabályok, figyelemmel arra, hogy mindkét jogszabály nemcsak eljárásjogi rendelkezéseket tartalmaz. A Cstv., Ctv. szabályainak pontosításával egyértelművé lehetne tenni, hogy e rendelkezések a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségére vonatkozó speciális rendelkezések, amelyre irányuló igények csak meghatározott feltételek fennállása esetén, speciális eljárásrend keretében érvényesíthetők.

c) A konstrukció alapvető jellemzőinek módosítását nem érintő javaslatok

A joggyakorlat-elemző csoport tagjai megtárgyalták azt a kérdést is, hogy nem lenne-e indokolt, lehetséges a kétlépcsős perlési struktúra megszüntetése. Ismereteik szerint ilyen modell sem a francia, sem az angol jogrendszerben nincs. Úgy ítélték meg azonban, hogy a struktúra megváltoztatására javaslatot nem tesznek, mivel az a jogintézmény alapvető átalakítását jelentené, amelyre vonatkozó javaslat megtétele a joggyakorlat-elemző csoport felhatalmazását meghaladja. A struktúra esetleges átalakítása jogalkotói kompetenciába tartozik.

Ugyancsak akként foglaltak állást, hogy jogalkotói kompetenciába tartozó kérdés annak eldöntése is, hogy mi a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására irányuló per célja: az adós felszámolási vagyonának növelése avagy egyes aktív, a polgári per megindításával az igényérvényesítés anyagi kockázatát felvállaló hitelezőknek az adós vagyona által nem fedezett követelésének kielégítése.

A joggyakorlat-elemző csoport a fentiekén túlmenően számos olyan problémát azonosított, amelynek kiküszöbölésével a kétlépcsős perlési struktúra hatékonyabbá lenne tehető, koncepcionális kérdések érintése nélkül is.

ca) A Cstv. 33/A. § (7) bekezdése

Javasoljuk a Cstv. 33/A. § (7) bekezdésének hatályon kívül helyezését.

A vonatkozó rendelkezés hatályon kívül helyezésére irányuló javaslatunk indoka, hogy megítélésünk szerint az ellentétes a kétlépcsős per struktúrával, mivel az elvonja a többi hitelező igényérvényesítési lehetőségét.

A (7) bekezdés hatályon kívül helyezése oly módon lenne indokolt, hogy ilyen tartalmú keresetet a módosító jogszabály hatályba lépést követően ne legyen lehetséges előterjeszteni, függetlenül attól, hogy a Cstv. melyik időállapota szerint folyik a per.

cb) A megállapítási perben részt nem vett hitelezők igényérvényesítését elősegítő módosítások

A joggyakorlat-elemző csoport megítélése szerint a kétlépcsős perlési struktúra esetén mindenképpen indokolt olyan szabályok megalkotása, amelyek ténylegesen lehetővé teszik a megállapítási perben felperesként részt nem vett hitelezők számára marasztalási kereset előterjesztését.

A szabályozásnak biztosítania kellene, hogy a megállapítási per felperesén kívül az adós egyéb hitelezői is értesülhessenek a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló per folyamatban létéről, annak mikénti befejezéséről még pedig olyan időn belül, hogy reális lehetőségük legyen ezen hitelezőknek is a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló kereset előterjesztésére.

E cél elérése érdekében lehetséges lenne annak előírása, hogy azon bíróságnak, amely előtt a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló per folyik, a perindítás tényéről, majd a perben hozott jogerős ítéletről az adós felszámolóját értesítenie kellene, és a felszámoló törvényben rögzített feladata lenne az adós ki nem elégített követeléssel rendelkező hitelezőinek tájékoztatása. (Erre

azonban csak akkor van lehetőség, ha a felszámolási eljárás még folyik, figyelemmel arra, hogy a felszámolási eljárás jogerős befejezésével a felszámoló tisztsége megszűnik.)

A fentiekben túlmenően a peres bíróságnak a per tényéről, majd a perben hozott jogerős ítélet rendelkező részéről az adós nyilvántartását vezető bíróságot (hatóságot) is értesítenie kellene a fenti adatok nyilvántartásba történő bejegyzése (közvetítése) érdekében. A jogerős ítélet tartalma így a nyilvános nyilvántartás részévé válna. Amennyiben időközben az adós a nyilvántartásból – felszámolásának befejezése folytán – törlésre kerülne, ez esetben is elő kellene írni a már törölt adós nyilvántartási adataiba a jogerős felelősséget megállapító ítélet hivatalbóli bejegyzésének kötelezettségét.

A fenti javaslatokat mindenképpen indokolja, hogy a megállapítási perben részt nem vevő hitelező a megállapítási per folyamatban létéről, az abban hozott jogerős ítélet tartalmáról a hatályos szabályozás mellett nem értesül ezt lehetővé tevő mechanizmusok hiányában.

Indokolt lenne a jogvesztő határidő esetleges meghosszabbítása is, annak 90-120 napban történő meghatározása.

A felelősséget megállapító ítélet rendelkező részének a nyilvántartás adatai közötti megjelenése elősegíthetné, hogy a később indult megállapítási perben eljáró bíróság a korábban hasonló tárgyban hozott jogerős ítélet létezéséről értesülhessen. Ugyanakkor nem oldaná meg speciális jogszabályi rendelkezés hiányában azt a problémát, hogy ugyanazon magatartás kapcsán eltérő ítéleti rendelkezések ne születhessenek. Tétéles jogszabályi rendelkezésnek kellene kimondani, hogy ugyanazon időpontban, időszakban, ugyanazon vezető tisztségviselői magatartás újabb perben nem vizsgálható.

d) Egyéb, a szabályozás lényegét nem érintő javaslatok figyelemmel az ítéletekből megállapítható gyakorlati tapasztalatokra

A vagyoni biztosítékra vonatkozó szabályok tekintetében rögzíthető, hogy néhány kivételtől eltekintve - ahol valójában a vagyoni biztosítékot a végzés nem határozta meg - az összes felterjesztett vagyoni biztosíték nyújtásáról rendelkező határozat forint összeg bírósági letéti számlán történő elhelyezéséről rendelkezett. Úgy tűnik tehát, az a széles lehetőség skála, ami a szabályozás szerint vagyoni biztosítékul szolgálhat, a gyakorlat tükrében nem életképes. A hitelezők ezen többlet lehetőségekkel nem élnek. Ennek oka feltehetőleg az információ hiány, a vagyoni biztosíték végrehajthatóságával kapcsolatos nehézségek. Értékpapírok esetén problémát jelenthet, azok forgalmi értékének állandó változása is. A joggyakorlat-elemző csoport tehát javasolja, hogy vagyoni biztosítékul csak bírósági letéti számlára befizetendő forint összeg szolgálhasson. Indokolt lenne annak megszüntetése is, hogy ugyanazon fogalomra két kifejezést használ a Cstv. (vagyoni biztosíték, illetve pénzbeli letét). Megoldás lehetne egységesen a biztosíték fogalmának alkalmazása.

A Cstv. mind a négy időállapota szerinti szabályozás értelmében az egyik, a vezető tisztségviselő felelősségét megalapozó magatartás, ha a vezető tisztségviselő a környezeti terhek rendezését elmulasztotta. A felterjesztett ügyekben egy sem volt, amikor erre, vagy egyebek mellett erre hivatkozással terjesztettek volna elő keresetet. Ezért megfontolandónak tűnik ezen magatartás külön nevesítésének elhagyása többek között arra tekintettel is, hogy az az adós vagyona csökkenését eredményező magatartásként is értékelhető, tétéles jogszabályi rendelkezés hiányában is.

A Cstv. mind a négy időállapota szerinti szabályozás egy bekezdésben helyezi el a vezető tisztségviselő felelősségének vélelmére, valamint a felelősség alóli mentesülésre vonatkozó rendelkezéseket. Ez megtévesztő, hiszen a mentesülési szabályok nemcsak akkor irányadóak, ha a vélelem fennáll. Ezért ezen szabályokat meglátásunk szerint külön bekezdésben lenne indokolt

elhelyezni. Javasoljuk továbbá annak egyértelmű rögzítését, hogy a vélelem fennállása esetén a hitelezőt milyen körben terheli a bizonyítás kötelezettsége.

Javasoljuk a Cstv. 2. időállapota szerinti 33/A. § (4) bekezdés utolsó mondatának hatályon kívül helyezését, és e körben a 3. időállapot (5) bekezdés utolsó mondatában írtak szerinti szabályozás bevezetését az A/IV.4. pontokban írtakra figyelemmel.

B. rész

A vezető tisztségviselők felelőssége a hitelezők irányában a Ctv. szabályai alapján

B/1. A vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelősségére vonatkozó szabályok rövid bemutatása a Ctv. vonatkozó szabályai alapján

A Módtv2. 136. §-a vezette be a Ctv.-be a cégek jogutód nélküli megszűnését megelőző egyik eljárásként a kénysztörlési eljárást, felváltva a kényszer-végelszámolásra vonatkozó rendelkezéseket. Egyben szabályozta a kénysztörléssel megszűnt cég vezető tisztségviselőinek felelősségét a hitelezők irányában. Egy §-ban, a 118/A. §-ban helyezte el a cégek tagjainak, illetve vezető tisztségviselőinek felelősségére vonatkozó rendelkezéseket.

A 2012. március 1. és 2014. június 30. között hatályos szabályozás⁵¹ egy lépcsős perlési struktúrában akkor tette lehetővé a vezető tisztségviselő (árnyék vezető tisztségviselő) marasztalását, ha a kénysztörlést megelőző 3 év időszakában a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látta el, és ezáltal csökkent a gazdálkodó szervezet vagyona, vagy meghíúsította a hitelezők követeléseinek kielégítését vagy elmulasztotta a környezeti terhek rendezését.

A marasztalásra irányuló keresetet a kénysztörléssel megszűnt cég azon hitelezője terjeszthette elő, aki/amely a kénysztörlési eljárásban hitelezői igényét bejelentette a meg nem térült hitelezői követelése erejéig. Amennyiben a Ctv.-ben rögzített anyagi jogi jogvesztő határidőn belül több hitelező nyújtott be keresetet, a szabályozás előírta a perek egyesítését, a követelések arányos kielégítését.

A Módtv3. 112. § (44) bekezdése újraszabályozta teljes terjedelmében a kénysztörlési eljárást. Külön §-ban helyezte el a cégek tagjainak (118/A. §), valamint vezető tisztségviselőinek (118/B. §) felelősségére vonatkozó szabályokat, míg néhány közös eljárásjogi szabály a 118/C. §-ban található⁵².

A 2014. július 1-jétől hatályos szabályozás a korábbi rendelkezésekhez képest egyértelművé teszi, hogy a vezető tisztségviselő felelőssége az okozott hátrány erejéig áll fenn. A környezeti terhek rendezésének elmulasztását, mint a vezető tisztségviselő felelősségének alapjául szolgáló magatartást nem nevesíti, ugyanakkor a Ptk. szabályaihoz igazodva rögzíti, hogy a vezető tisztségviselőnek a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően feladatait a hitelezők érdekeinek figyelembe vételével kell ellátnia. Időben nem korlátozza a vezető tisztségviselő felelősségét, mint ahogy azt a Ctv. korábban hatályos szabályozása tette. Nem írja elő a marasztalásra irányuló perek egyesítésének kötelezettségét és nem rendelkezik az igényt érvényesítő hitelezők arányos kielégítésének kötelezettségéről.

A vonatkozó szabályozás tételesen nem rendelkezik arról, hogy a módosult felelősségi szabályokat mikortól kezdve kell alkalmazni. A Módtv3. 112. § (44) bekezdésének azon megoldásából, hogy a kénysztörlési eljárást teljes terjedelmében újra szabályozta, az a következtetés vonható le, hogy azon felelősségi szabályok alkalmazandók, amelyek alapján a kénysztörlési eljárás folyt.

A kénysztörlési eljárások viszonylag gyors lefolyására, a marasztalás iránti kereset előterjesztésének jogvesztő határidejére figyelemmel a joggyakorlat-elemző csoport szükségtelennek találta, hogy a 2012. március 1. és 2014. június 30. között időszakban hatályos szabályozást illetően megállapításokat tegyen, mivel jelenleg csak kivételes esetben folyhat e szabályok alkalmazásával

⁵¹ Lásd 5. számú mellékletet.

⁵² Lásd 6. számú mellékletet.

peres eljárás.

B/2. A beszerzett ítéletekből levonható statisztikai megállapítások

Összesen 26 jogerős ítélet állt a joggyakorlat-elemző csoport rendelkezésére, amelyekben a kereset a Ctv. felelősségi szabályain alapult. Ezen ítéletekből 21 kívül esett a joggyakorlat-elemző csoport vizsgálódási körén figyelemmel arra, hogy a kereset a cég tagja felelősségének megállapítására irányult. Önmagában a fenti tény szemléletesen bizonyítja, hogy nem egyértelmű a gyakorlat számára, hogy a cég tagja és vezető tisztségviselője felelőssége nem mosható össze, a tag és a vezető tisztségviselő más-más magatartásért felel a Ctv. szabályai szerint, bár nem vitásan az eljárási jellegű szabályok sok tekintetben azonosak, és vannak, lehetnek olyan tényállások, amikor az alperes marasztalására mindkét jogcímen sor kerül, vagy sor kerülhet.

A joggyakorlat-elemző csoport tárgykörébe tartozó jogerős ítéletek alacsony száma egyrészt magyarázható a jogintézmény nem rég óta történt bevezetésével, azzal hogy ezen igényérvényesítési lehetőség nem vált széles körben ismertté, de talán azzal is, hogy a kényszertörlési eljárás megindulása, a cég kényszertörlése nincs szoros összefüggésben a cég fizetésektelenséggel fenyegető helyzetének bekövetkezésével. Ugyanakkor nem zárható ki, hogy ezen perek száma a jövőben emelkedni fog, vagy akár már most is jelentős számban vannak ilyen tárgyú perek folyamatban, hiszen a kényszertörlési eljárások száma jelentősen megemelkedett.

A feldolgozott 5 ítélet nem tette lehetővé, szükségessé a vezető tisztségviselők hitelezők irányában fennálló felelősségének részletes feltárását. A joggyakorlat-elemző csoport arra látott lehetőséget, hogy a Cstv. vonatkozó szabályozása tükrében vizsgálja a Ctv. hatályos szabályait és a lényeges eltérésekre, azonosságokra vonatkozóan tegyen megállapításokat.

B/3. A Ctv. jelenleg hatályos szabályai szerint a vezető tisztségviselők felelősségével kapcsolatos egyes megállapítások

a) A vezető tisztségviselő, árnyék vezető tisztségviselő fogalma

A Ctv. vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó szabályai kizárólag a cégjegyzékbe bejegyzett és kényszertörlési eljárás keretében törölt cégek cégjegyzékbe bejegyzett vezető tisztségviselőire vonatkoznak, akik vagy a kényszertörlési eljárás megindulásakor, vagy azt megelőzően a cégjegyzékbe bejegyezten vezető tisztségviselők voltak. Vezető tisztségviselőnek minősülnek a Ctv. tételes rendelkezése folytán a cégek végelszámolói is.

A cégek köre nem azonos a Cstv. szerinti gazdálkodó szerv fogalmával. Ez utóbbi az A/I.2. pontban rögzítettek szerint tágabb kört ölel fel. Ugyanakkor nem minden cég tartozik a Cstv. hatálya alá, ilyen cégforma például a külföldiek magyarországi kereskedelmi képviselői, valamint a külföldi vállalkozás fióktelepei.

Az árnyék vezető tisztségviselő fogalmával összefüggésben az A/I.2. pontban kifejtettek e Ctv. alkalmazásában is a fenti eltérésekkel megfelelően irányadóak.

b) A vezető tisztségviselő felelősségét megalapozó magatartások

A vezető tisztségviselő Ctv. szabályai szerint fennálló felelőssége tekintetében is rögzíthető, hogy nem azért felel a vezető tisztségviselő (árnyék vezető tisztségviselő), hogy a cég kényszertörlési eljárás lefolytatását követően a cégjegyzékből törlésre került, hanem azért, mert a cég fizetésektelenséggel fenyegető helyzete bekövetkezését követően nem a hitelezők érdekeinek

figyelembe vételével járt el, és ezáltal a cég vagyona csökkent, illetve a hitelezők követeléseinek kielégítése megghiúsult. Felelőssége az okozott hátrány erejéig áll fenn. A Ctv. hatályos szabályozása érdemben tehát e körben nem tér el a Cstv. 4. időállapot szerinti szabályozásától, eltekintve attól a különbségtől, hogy a környezeti terhek rendezésének elmulasztását külön nem nevesíti.

Alapvető különbség a Cstv. vonatkozó szabályozásával összevetve az, hogy a cégek kényszertörölésére nem azért kerül sor, mert a cég fizetéseképtelenné vált, hanem a Ctv. 116.§-ában⁵³ rögzített okokból. Ezen okok megvalósulása mellett természetesen előfordulhat, hogy a kényszertörlési eljárás megindulását megelőzően a cég fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetbe került, és ezt követően követi el a vezető tisztségviselő a terhére a Ctv.-ben értékelt magatartást, amelynek azonban közvetlen kapcsolata nincs a kényszertörlési eljárás megindulásával, a cég kényszertörölésével. A jogszabályi rendelkezés célja lehet, hogy a cég vezető tisztségviselője kényszertörlési eljárásba ne menekíthesse a céget felelősségének elhárítása érdekében.

A Ctv. hatályos szabályozása szerint „több vezető tisztségviselő esetén felelősségük egyetemleges”. Ez a szabály helyesen nyilvánvalóan akként értelmezendő, ha a Ctv. által szankcionált magatartást két vagy több vezető tisztségviselő közösen követte el, vagy ha nem is közösen követte el, de a másik vezető tisztségviselő magatartásáért a vezető tisztségviselőt felelősség terheli, felelősségük egyetemleges.

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fogalmát a Ctv. a Cstv.-vel azonosan szabályozza, így az azzal összefüggésben kifejtettek ezen perekben is irányadóak. Lényeges eltérés azonban, hogy míg a Cstv. szabályai a felszámolás kezdő időpontját megelőző 3 évben bekövetkezett fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetet követően tanúsított, a vagyont csökkentő magatartásokat szankcionálja, addig a Ctv. nem állít időbeli korlátot. További érdemi különbség az is, hogy a kényszertörléssel megszűnt cég vezető tisztségviselője azért is felelősséggel tartozik, ha a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet az ügyvezetői tevékenysége miatt következett be. Ez következik ugyanis a Ctv. 118/B. § (4) bekezdésében írt kimentésre vonatkozó rendelkezésből.

c) A hitelezői érdekek sérelmének törvényi véelme

A Ctv. is felállít egy törvényi véelmet. E szerint, ha a vezető tisztségviselő nem teljesítette a kényszertörlés elrendelését megelőzően vagy a kényszertörlési eljárás alatt a Ctv. 98. § (3) bekezdés a), c) és d) pontjában⁵⁴, a végelszámoló a Ctv. 104. § (3) és (4) bekezdésében⁵⁵ írt kötelezettségét, a

⁵³ A 116. § (1) bekezdése szerint: „A cégbíróság kényszertörlési eljárás megindítását rendeli el, ha

a) a céget megszűntnek nyilvánítja,

b) a cég a végelszámolást három éven belül nem fejezte be és törlése iránt kérelmet nem terjesztett elő,

c) a cég a végelszámolás általános szabályaira történő áttérést nem hajtotta végre, vagy

d) a cég jogutód nélküli megszűnését előidéző ok következett be, és végelszámolási eljárás lefolytatásának nincs helye.

A kényszertörlési eljárás megindítását elrendelő végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak van helye.”

⁵⁴ A 98.§ (3) bekezdése szerint: „A végelszámolás kezdő időpontját követő harminc napon belül a cég korábbi vezető tisztségviselője

a) a végelszámolás kezdő időpontját megelőző nappal a számviteli törvény alapján a cég tevékenységét lezáró beszámolót készít, elvégzi mindazon feladatokat, melyeket számára a számviteli, az adóügyi vagy egyéb jogszabályok előírnak, és ezeket az okiratokat, valamint a cég iratanyagát a végelszámolónak legkésőbb a végelszámolás kezdő időpontjától számított harmincadik napon átadja,

c) a folyamatban lévő ügyekről a végelszámolót tájékoztatja,

d) a nem selejtezhető és titkos minősítésű iratokról iratjegyzéket készít, és azokat, valamint az irattári anyagokat a végelszámolónak átadja.”

⁵⁵ A 104.§ (3)-(4) bekezdése szerint: „Ha a végelszámolás a megindításának évében nem fejeződik be, a végelszámoló a számviteli törvényben meghatározott üzleti évenként köteles elkészíteni a számviteli törvény szerinti beszámolót és az adóbevallást annak feltüntetésével, hogy a cég végelszámolás alatt áll.

(4) A végelszámolás kezdő időpontját követően a végelszámoló évente tájékoztatót készít a legfőbb szerv és a cégbíróság részére, melyben be kell mutatnia a végelszámolás alatt álló cég helyzetét, annak okát, hogy az eljárás befejezésére miért

hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell. Ez azt jelenti, hogy a vélelem fennállása esetén a felperesnek nem kell bizonyítania a hitelezői érdekek figyelembevételének elmulasztását, hanem elégséges, ha a vélelem fennállását bizonyítja.

d) A felelősség alóli mentesülés

A vezető tisztségviselő mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet nem a vezető tisztségviselői jogviszonya alatt vagy tevékenysége miatt következett be. Ezt meghaladóan a kimentési okok maradéktalanul megegyeznek a Cstv. 3. és 4. időállapota szerinti rendelkezésekkel, amelyek tekintetében az ott kifejtettek itt is megfelelően irányadóak.

e) Egyes eljárásjogi kérdések

A vezető tisztségviselő marasztalására irányuló keresetet a Ctv. szabályai értelmében a kénysztöreléssel megszűnt cég azon hitelezői terjeszthetik elő, akik hitelezői követelésüket a kénysztörelési eljárásban a 117. § (2) bekezdése szerint bejelentették, és követelésük jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton, más végrehajtható okiraton alapul vagy nem vitatott vagy elismert pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés. A marasztalási kereset benyújtására feljogosított hitelezői kör tehát lényegesen szűkebben van meghatározva, mint azt a Cstv. szabályai rendezik.

nem került még sor, továbbá tájékoztatást kell adnia az eljárás befejezésének várható időpontjáról is.”

C. rész

A vezető tisztségviselők felelőssége a hitelezők irányában a Ptk. szabályai alapján

A joggyakorlat-elemző csoport tagjai élénk vitát folytattak a körben, hogy a Ptk.-nak négy jogalanyi kör (gazdasági társaság, egyesülés, egyesület, szövetkezet) vezető tisztségviselőinek felelősségére vonatkozó szabályai

- önálló perlési jogcímet jelentenek, avagy
- azok olyan felelősségi szabályok, amelyek a Cstv., illetve a Ctv. szabályai alkalmazásával, az ott írt szabályok maradéktalan betartásával jutnak érvényre.

A joggyakorlat-elemző csoport úgy ítélte meg, hogy e körben olyan jogalkotás indokolt, amely egyértelmű választ ad a fenti jogkérdésre. A csoport – figyelemmel többek között arra is, hogy a látókörébe került egyetlen ítéletben sem merült fel a fenti jogkérdés – úgy foglalt állást, hogy nincs feljogosítva a fenti jogkérdésben történő állásfoglalásra, amit joggyakorlat hiányában idő előttinek is talált. Ugyanakkor az A/VI.2.b. pontban vázolta, hogy milyen megoldásokat tartana lehetségesnek.

A joggyakorlat-elemző csoport indokoltnak tartaná, ha a Ptk. Tanácsadó Testülete megvizsgálná a Ptk. vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó rendelkezéseinek és a Cstv. illetve a Ctv. vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó rendelkezéseinek egymáshoz való viszonyát. Ezért az összefoglaló véleményt – annak elfogadása esetén – továbbítani fogja a Testület számára.

2017. január 12.

1. számú melléklet

1. időállapot (2006. július 1- 2009. augusztus 31.)

33/A. §⁵⁶ (1) A hitelező vagy a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el (ideértve a környezeti terhek rendezését is), és ezáltal a társasági vagyon a keresetben meghatározott mértékben csökkent. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességgel kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket. Ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges.

(2) Mentesül a felelősség alól az (1) bekezdésben említett vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek csökkentése érdekében. Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell.

(3) Az (1) bekezdés alkalmazásában a gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt.

63. § (1) Az egyes jogi személyek vállalata (Polgári Törvénykönyv 70. §), a leányvállalat, a tröszt keretében működő vállalat, a közkereseti társaság, a betéti társaság, az egyesülés, valamint a közös vállalat vagyonából ki nem elégített követelésekért a külön jogszabály alapján felelősséggel tartozó természetes vagy jogi személy felel.

(2)⁵⁷ A minősített többséget biztosító befolyás alatt álló, valamint egyszemélyes gazdasági társaság felszámolása esetében a befolyással rendelkező, illetve az egyedüli tag (részvényes) korlátlan felelősséggel tartozik a társaság minden olyan kötelezettségéért, amelynek kielégítését a felszámolási eljárás során az adós vagyona nem fedezi, ha a hitelezőnek a felszámolási eljárás során, vagy annak jogerős lezárását követő 90 napos jogvesztő határidőn belül benyújtott keresete alapján a bíróság megállapítja e tagnak (részvényesnek) - az adós társaság felé érvényesített tartósan hátrányos üzletpolitikájára figyelemmel - korlátlan és teljes felelősségét a társaság tartozásaiért.

(3)⁵⁸ A felszámolási eljárás jogerős lezárását követő 90 napos jogvesztő határidőn belül - ki nem elégített követelése erejéig - bármely hitelező keresettel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés], hogy a 33/A. § szerinti perben megállapított felelősség alapján kötelezze az adós volt vezetőjét követelésének kielégítésére. Amennyiben határidőben több hitelező terjeszt elő keresetet, a bíróság a pereket egyesíti és a követelések arányos kielégítéséről rendelkezik.

(4)⁵⁹ Amennyiben a felszámolási eljárás jogerős lezárásáig a 33/A. § szerinti perben jogerős döntés nem születik, a (3) bekezdésben meghatározott jogvesztő határidő kezdő napja a 33/A. § szerinti jogerős bírósági döntés napját követő nap.

56 Beiktatta: 2006. évi VI. törvény 14. § Hatályos: 2006. VII. 1-től. Az ezt követően indult eljárásokban kell alkalmazni.

57 Megállapította: 2006. évi VI. törvény 17. § Hatályos: 2006. VII. 1-től. Az ezt követően indult eljárásokban kell alkalmazni.

58 Beiktatta: 2006. évi VI. törvény 17. § Hatályos: 2006. VII. 1-től. Az ezt követően indult eljárásokban kell alkalmazni.

59 Beiktatta: 2006. évi VI. törvény 17. § Hatályos: 2006. VII. 1-től. Az ezt követően indult eljárásokban kell alkalmazni.

2. számú melléklet

2. időállapot (2009. szeptember 1 – 2012. február 29.)

33/A. § (1)⁶⁰ A hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését. Ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket. A keresetben vagyoni biztosíték nyújtása is kérhető a hitelezők követelésének kielégítése céljából. A biztosíték a bíróság gazdasági hivatalában letéti számlára befizetendő pénzösszeg vagy hitelintézetnél lekötött és elkülönítetten kezelt pénzösszeg (pénzbeli letét), EGT-állam vagy hitelintézet által kibocsátott vagy garantált, a letétbe helyezéstől számított 180 napnál hosszabb hátralévő futamidejű, azonnal beváltható vagy értékesíthető, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír, bankgarancia, biztosítói garancia, biztosító által kiállított, készfizető kezességvállalást tartalmazó kötelezvény lehet. A bíróság által megállapított biztosíték teljesítéséért az adós gazdálkodó szervezet többségi befolyással [Ptk. 685/B. §] rendelkező tagja (egyszemélyes társaság esetén a tag, külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe esetén a külföldi székhelyű vállalkozás) kezesként felel. A külföldi székhelyű vállalkozás az említett kezesi kötelezettségéből eredő fizetési kötelezettségét nem teljesítheti a fióktelepe rendelkezésére bocsátott vagyonból.

(2)⁶¹ Mentesül a felelősség alól az (1) bekezdésben említett vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében. Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a 31. § (1) bekezdés a)-d) pontja szerinti beszámoló- készítési, irat- és vagyónátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell.

(3)⁶² Amennyiben a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat alapján a hitelezők igényeinek kielégítéséhez nem elegendő az adós felszámolás körébe tartozó vagyona, bármely hitelező vagy az adós nevében a felszámoló az (1) bekezdés szerinti megállapítási kereseten kívül keresettel kérheti a bíróságtól azt is, hogy a bíróság a ki nem elégített követelés megfizetésére kötelezze az (1) bekezdés alapján az adós volt vezetőjét.

(4)⁶³ Több hitelező által az (1) bekezdés alapján indított megállapítási és a (3) bekezdés alapján indított marasztalási per, továbbá a 63. § (3) bekezdése alapján indított kereseti kérelem esetén a bíróság a pereket egyesíti. Az (1) bekezdésben meghatározott vagyoni biztosíték hitelezők közötti felosztásáról a felszámolási eljárás jogerős lezárása után, az egyesített per jogerős lezárásakor kell rendelkezni a hitelezők pernyertessége esetén. A felosztás a hitelezők között az 57. § szerinti sorrend figyelembevételével, a felszámolási eljárásban meg nem térült követeléseik arányában történik.

(5)⁶⁴ Az (1) bekezdés alkalmazásában a gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is,

⁶⁰ Megállapította: 2009. évi LI. törvény 19. § Hatályos: 2009. IX. 1-től. Lád: 2009. évi LI. törvény 51. §(4).

⁶¹ Megállapította: 2009. évi LI. törvény 19. § Hatályos: 2009. IX. 1-től. Lád: 2009. évi LI. törvény 51. §(4).

⁶² Beiktatta: 2009. évi LI. törvény 19. § Hatályos: 2009. IX. 1-től. Lád: 2009. évi LI. törvény 51. §(4).

⁶³ Beiktatta: 2009. évi LI. törvény 19. § Hatályos: 2009. IX. 1-től. Lád: 2009. évi LI. törvény 51. §(4).

⁶⁴ Számozását módosította: 2009. évi LI. törvény 19. §

aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt.

63. § (1)⁶⁵

(2)⁶⁶ A minősített többséget biztosító befolyás alatt álló, valamint egyszemélyes gazdasági társaság felszámolása esetében a befolyással rendelkező, illetve az egyedüli tag (részvényes) korlátlan felelősséggel tartozik a társaság minden olyan kötelezettségéért, amelynek kielégítését a felszámolási eljárás során az adós vagyona nem fedezi, ha a hitelezőnek a felszámolási eljárás során, vagy annak jogerős lezárását követő 90 napos jogvesztő határidőn belül benyújtott keresete alapján a bíróság megállapítja e tagnak (részvényesnek) - az adós társaság felé érvényesített tartósan hátrányos üzletpolitikájára figyelemmel - korlátlan és teljes felelősségét a társaság tartozásaiért.

(3)⁶⁷ A felszámolási eljárás jogerős lezárását követő 60 napos jogvesztő határidőn belül - ki nem elégített követelése erejéig - bármely hitelező keresettel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés], hogy a 33/A. § szerinti perben jogerősen megállapított felelősség alapján kötelezze az adós volt vezetőjét követelésének kielégítésére. Amennyiben határidőben több hitelező terjeszt elő keresetet, a bíróság a pereket egyesíti és a követelések arányos kielégítéséről rendelkezik.

(4) Amennyiben a felszámolási eljárás jogerős lezárásáig a 33/A. § szerinti perben jogerős döntés nem születik, a (3) bekezdésben meghatározott jogvesztő határidő kezdő napja a 33/A. § szerinti jogerős bírósági döntés napját követő nap.

⁶⁵ Hatályon kívül helyezte: 2009. évi LI. törvény 51. §(1) cb). Hatálytalan: 2009. IX. 1-től.

⁶⁶ Megállapította: 2006. évi VI. törvény 17. § Hatályos: 2006. VII. 1-től. Az ezt követően indult eljárásokban kell alkalmazni.

⁶⁷ Megállapította: 2009. évi LI. törvény 43. § Hatályos: 2009. IX. 1-től. Lád: 2009. évi LI. törvény 51. §(4).

3. számú melléklet

3. időállapot (2012. március 1 – 2014. március 14.)

33/A. §⁶⁸ (1) A hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. §] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését. A gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. Ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

(2) A keresetben vagyoni biztosíték nyújtása is kérhető a hitelezők követelésének kielégítése céljából. A biztosíték a bíróság gazdasági hivatalában letéti számlára befizetendő pénzösszeg vagy hitelintézetnél lekötött és elkülönítetten kezelt pénzösszeg (pénzbeli letét), EGT-állam vagy hitelintézet által kibocsátott vagy garantált, a letétbe helyezéstől számított 180 napnál hosszabb hátralévő futamidejű, azonnal beváltható vagy értékesíthető, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír, bankgarancia, biztosítói garancia, biztosító által kiállított, készfizető kezességvállalást tartalmazó kötelezvény lehet. A keresetlevelet - a beavatkozás lehetőségére történő felhívással - és a vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelmet, valamint az eljárásban hozott határozatokat az adós gazdálkodó szervezet azon többségi befolyással [Ptk. 685/B. §] rendelkező tagjának (egyszemélyes társaság és egyéni cég esetén a tagnak, külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe esetén a külföldi székhelyű vállalkozásnak) is meg kell küldeni, amely az (1) bekezdés szerinti időszakban az említett részesedéssel rendelkezett. A biztosítéknyújtásra kötelező végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. Az említett tag, illetőleg a külföldi székhelyű vállalkozás a pénzügyi biztosíték teljesítéséért a vezetőtől való behajthatatlanság esetén kezesként felel. A külföldi székhelyű vállalkozás az említett kezesi kötelezettségéből eredő fizetési kötelezettségét nem teljesítheti a fióktelepe rendelkezésére bocsátott vagyonból.

(3) Mentésül a felelősség alól az (1) bekezdésben említett vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében. Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a 31. § (1) bekezdés *a)-d)* pontja szerinti beszámolóképzési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell.

(4) A felszámoló az (1) bekezdés szerinti körülményekről és információkról köteles a hitelezői választmányt, a hitelezői képviselőt vagy a hozzá forduló hitelezőket tájékoztatni.

(5) A (2) bekezdésben meghatározott vagyoni biztosíték hitelezők közötti felosztásáról a felszámolási eljárás jogerős lezárása után, a marasztalásra irányuló per jogerős lezárásakor kell rendelkezni, a hitelezők pernyertessége esetén. A felosztás a hitelezők között a felszámolási eljárásban meg nem térült követeléseik arányában történik.

(6) A felszámolási eljárás jogerős lezárását követő 60 napos jogvesztő határidőn belül - ki nem elégített követelése erejéig - bármely hitelező keresettel kérheti a bíróságtól [6. §], hogy az (1)

⁶⁸ Megállapította: 2011. évi CXCVII. törvény 35. § Hatályos: 2012. III. 1-től.

bekezdés szerinti perben jogerősen megállapított felelősség alapján kötelezze az adós volt vezetőjét követelésének kielégítésére. Amennyiben határidőben több hitelező terjeszt elő keresetet, a bíróság a pereket egyesíti, és a hitelezői követelések arányos kielégítéséről rendelkezik. Amennyiben a felszámolási eljárás jogerős lezárásáig az (1) bekezdés szerinti perben még nincs jogerős döntés, a 60 napos jogvesztő határidő kezdő napja a jogerős bírósági döntés napját követő nap.

4. számú melléklet

4. időállapot (2014. március 15-től)

33/A. § (1)⁶⁹ A hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. §] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését. A gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. Ha többen közösen okoztak kárt, felelőségük egyetemleges. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

(2)⁷⁰ A keresetben vagyoni biztosíték nyújtása is kérhető a hitelezők követelésének kielégítése céljából. A biztosíték a bíróság gazdasági hivatalában letéti számlára befizetendő pénzösszeg vagy hitelintézetnél lekötött és elkülönítetten kezelt pénzösszeg (pénzbeli letét), EGT-állam vagy hitelintézet által kibocsátott vagy garantált, a letétbe helyezéstől számított 180 napnál hosszabb hátralévő futamidejű, azonnal beváltható vagy értékesíthető, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír, bankgarancia, biztosítói garancia, biztosító által kiállított, készfizető kezességvállalást tartalmazó kötelezvény lehet. A keresetlevelet - a beavatkozás lehetőségére történő felhívással - és a vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelmet, valamint az eljárásban hozott határozatokat az adós gazdálkodó szervezet azon többségi befolyással rendelkező tagjának (egyszemélyes társaság és egyéni cég esetén a tagnak, külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe esetén a külföldi székhelyű vállalkozásnak) is meg kell küldeni, amely az (1) bekezdés szerinti időszakban az említett részesedéssel rendelkezett. A biztosítéknyújtásra kötelező végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. Az említett tag, illetőleg a külföldi székhelyű vállalkozás a pénzügyi biztosíték teljesítéséért a vezetőtől való behajthatatlanság esetén kezesként felel. A külföldi székhelyű vállalkozás az említett kezesi kötelezettségéből eredő fizetési kötelezettségét nem teljesítheti a fióktelepe rendelkezésére bocsátott vagyonból.

(3) Mentessül a felelősség alól az (1) bekezdésben említett vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében. Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a 31. § (1) bekezdés *a)-d)* pontja szerinti beszámolóképzési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell.

(4) A felszámoló az (1) bekezdés szerinti körülményekről és információkról köteles a hitelezői választmányt, a hitelezői képviselőt vagy a hozzá forduló hitelezőket tájékoztatni.

(5) A (2) bekezdésben meghatározott vagyoni biztosíték hitelezők közötti felosztásáról a felszámolási eljárás jogerős lezárása után, a marasztalásra irányuló per jogerős lezárásakor kell rendelkezni, a hitelezők pernyertessége esetén. A felosztás a hitelezők között a felszámolási eljárásban meg nem térült követeléseik arányában történik.

(6)⁷¹ A felszámolási eljárás jogerős lezárásáról hozott határozat Céglétszabályban való közzétételét

⁶⁹ Módosította: 2013. évi CCLII. törvény 91. §(17) f).

⁷⁰ Módosította: 2013. évi CCLII. törvény 91. §(19) b).

⁷¹ Módosította: 2013. évi CCLII. törvény 91. §(17) g).

követő 60 napos jogvesztő határidőn belül - ki nem elégített követelése erejéig - bármely hitelező keresettel kérheti a bíróságtól [6. §], hogy az (1) bekezdés szerinti perben jogerősen megállapított felelősség alapján kötelezze az adós volt vezetőjét követelésének kielégítésére. Amennyiben határidőben több hitelező terjeszt elő keresetet, a bíróság a pereket egyesíti, és a hitelezői követelések arányos kielégítéséről rendelkezik. Amennyiben a felszámolási eljárás jogerős lezárásáig az (1) bekezdés szerinti perben még nincs jogerős döntés, a 60 napos jogvesztő határidő kezdő napja a jogerős bírósági döntés napját követő nap.

(7)⁷² Amennyiben a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat alapján a hitelezők igényeinek kielégítéséhez nem elegendő az adós felszámolás körébe tartozó vagyona, bármely hitelező vagy az adós nevében a felszámoló az (1) bekezdés szerinti eljárásban kérheti a bíróságtól azt is, hogy a bíróság a ki nem elégített követelés megfizetésére kötelezze az (1) bekezdés alapján az adós volt vezetőjét.

⁷² Beiktatta: 2013. évi CCLII. törvény 91. §(8). Hatályos: 2014. III. 15-től.

5. számú melléklet

1. időállapot (2012. március 1 – 2014. június 30.)

118/A. §⁷³ (1) Ha a legalább többségi befolyással (Ptk. 685/B. §) rendelkező tag (részvényes) felelőssége a cég tartozásaiért korlátozott volt, és a céget a cégbíróság kénysztörletési eljárást követően törölte a cégjegyzékből úgy, hogy a cég ki nem elégített tartozást hagyott hátra, a cég hitelezőjének a cég bejegyzett székhelye szerinti bíróság előtt, a kénysztörletési eljárás jogerős lezárását követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül indított keresetében a bíróság megállapítja, hogy a tag (részvényes) korlátlanul felel a cég ki nem elégített tartozásaiért, kivéve, ha bizonyítja, hogy a kénysztörletés 116. § (1) bekezdés *a), c)-d)* pontban foglaltak szerinti megindítása nem az ő mulasztásának következménye.

(2) Ha a céget a cégbíróság a kénysztörletési eljárást követően törölte a cégjegyzékből, úgy, hogy a cég ki nem elégített tartozást hagyott hátra, a cég hitelezője kereseti kérelmében kérheti a bíróságtól annak megállapítását is, hogy a kénysztörletési eljárás megindulását megelőző három éven belül részesedését átruházó, többségi befolyással (Ptk. 685/B. §) rendelkező volt tag (részvényes) korlátlanul felel a cég ki nem elégített kötelezettségeiért, kivéve, ha a volt tag (részvényes) bizonyítja, hogy a vagyoni hányada átruházásának időpontjában a cég még fizetőképés volt, a vagyonvesztés csak ezt követően következett be, illetve a cég nem volt fizetőképés, de a tag (részvényes) az átruházás során jóhiszeműen járt el.

(3) A kénysztörletési eljárás jogerős lezárását követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül - ki nem elégített követelése erejéig - bármely hitelező keresettel kérheti a bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a cég vezető tisztségviselői voltak a kénysztörletés elrendelését megelőző három év időszakában, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el, és ezáltal csökkent a gazdálkodó szervezet vagyona, vagy megghiúsították a hitelezők követeléseinek kielégítését, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését. E bekezdés alkalmazásában a cég vezető tisztségviselőjének minősül az a személy is, aki a cég döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. Ha többen közösen okoztak kárt, felelőségük egyetemleges. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a cég vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a cég nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket. A keresetben a hitelező kérheti, hogy a bíróság kötelezze a cég volt vezetőjét a kénysztörletési eljárásban bejelentett, de az eljárásban meg nem térült követeléseinek kiegyenlítésére. Amennyiben több hitelező terjeszt elő keresetet, a bíróság a pereket egyesíti, és a követelések arányos kielégítéséről rendelkezik.

(4) Mentésül a felelősség alól a (3) bekezdésben említett vezető tisztségviselő, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá a cég legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében. Amennyiben a vezető tisztségviselő a cég megszűntnek nyilvánítását megelőzően nem tett eleget az éves beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a 98. § (3) bekezdés *a), c)-d)* pontja szerinti beszámoló-készítési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell.

⁷³ Beiktatta: 2011. évi CXCVII. törvény 136. §(3) bekezdés. Hatályos: 2012. III. 1-től.

6. számú melléklet

2. időállapot (2014. július 1. -

118/A. §⁷⁴ (1) Ha a korlátozott tagi felelősséggel működő céget a cégbíróság kényszertörlési eljárásban törölte a cégjegyzékből, a cég - a cég törlésének időpontjában a cégjegyzékbe bejegyzett - volt tagja korlátlanul felel a cég hitelezőjének kielégítetlen követelése erejéig, ha a tag a korlátolt felelősségével visszaélt. Több tag felelőssége egyetemleges.

(2) Korlátozott felelősségükkel visszaéltak azok a tagok, akik tartósan hátrányos üzletpolitikát folytattak, a cég vagyonával sajátjukként rendelkeztek, továbbá azok, akik olyan határozatot hoztak, amelyről tudták vagy az általában elvárható gondosság mellett tudhatták volna, hogy az a cég törvényes működésével nyilvánvalóan ellentétes.

(3) Ha a korlátozott tagi felelősséggel működő céget a cégbíróság a kényszertörlési eljárásban törölte a cégjegyzékből, az a volt tag, aki a kényszertörlési eljárás megindulását megelőző három éven belül ruházta át részesedését, korlátlanul felel a cég hitelezőjének kielégítetlen követelése erejéig, ha a korlátolt felelősségével tagsági jogviszony alatt visszaélt vagy a részesedésének átruházásakor rosszhiszemű volt. Mentésül a tag a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy az átruházás során jóhiszeműen és a hitelezői érdekek figyelembevételével járt el. Több tag felelőssége egyetemleges.

118/B. §⁷⁵ (1) Ha a cégbíróság a céget kényszertörlési eljárásban törölte a cégjegyzékből, a cég vezető tisztségviselője - ideértve a kényszertörlési eljárás előtt a cégjegyzékből törölt vezető tisztségviselőt is - az okozott hátrány erejéig felel a kielégítetlenül maradt hitelezői követelésekért, ha a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek figyelembe vételével látta el, és ezáltal a cég vagyona csökkent, illetve a hitelezők követeléseinek kielégítése meghiúsult. Több vezető tisztségviselő esetén felelősségük egyetemleges.

(2) E § alkalmazásában vezető tisztségviselő a cég által megválasztott végelszámoló is. E § alkalmazásában a cég vezető tisztségviselőjének minősül az a személy is, aki a cég döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt.

(3) A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a cég vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a cég nem lesz képes esedékességgel kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

(4) Mentésül a felelősség alól a vezető tisztségviselő, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet nem a vezető tisztségviselői jogviszonya alatt vagy ügyvezetési tevékenysége miatt következett be, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően pedig az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá a cég legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében. Ha a vezető tisztségviselő a kényszertörlés elrendelését megelőzően vagy a kényszertörlési eljárás alatt nem tett eleget a számviteli beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy - végelszámolás esetén - nem teljesítette a 98. § (3) bekezdés *a)*, *c)* és *d)* pontja szerinti kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell. A hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell akkor is, ha a kényszertörlési eljárást végelszámolás előzte meg és a végelszámoló nem tett eleget a 104. § (3) és (4) bekezdésében foglalt kötelezettségének.

118/C. §⁷⁶ (1) Hitelező az a személy, aki követelését a kényszertörlési eljárásban a 117. § (2) bekezdése szerint bejelentette és követelése jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton, más végrehajtható okiraton alapul vagy nem vitatott vagy elismert, pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés.

(2) A hitelező a keresetét a cég törlését elrendelő jogerős határozat Cégbizonylatban való közzétételét követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül a cég utolsó bejegyzett székhelye szerint illetékes törvényszéken terjesztheti elő.

⁷⁴ Megállapította: 2013. évi CCLII. törvény 112. §(44). Hatályos: 2014. VII. 1-től.

⁷⁵ Beiktatta: 2013. évi CCLII. törvény 112. §(44). Hatályos: 2014. VII. 1-től.

⁷⁶ Beiktatta: 2013. évi CCLII. törvény 112. §(44). Hatályos: 2014. VII. 1-től.

1. számú tanulmánymelléklet Dr. Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselők „hitelezőkkel szembeni” felelőssége tárgyában felállított joggyakorlat-elemző csoport tagjai részére

A Cstv. mely időpontban hatályos rendelkezése alkalmazandó a perben?

A jogszabály hatályossága azt jelenti, hogy a jogi norma alkalmazható/alkalmazandó. A hatályos jogszabályoknál megkülönböztetjük az időbeli, a területi és a személyi hatályt, alkotmányjogi szempontból azonban az időbeli hatálynak van kiemelkedő szerepe. **A jogalkotásról szól 2010. évi CXXX. törvény (Jat.) 7. §-ának (1)** bekezdése szerint a jogszabályban meg kell határozni a hatályba lépésének napját, amely a jogszabály kihirdetését követő valamely nap lehet.

Az időbeli hatály kezdete a kihirdetés időpontjához képest háromféle módon határozható meg:

1. A Jat. 7. § (2) bekezdése szerint – „ha a szabályozás célja másként nem érhető el, a jogszabály hatályba lépésének napja a kihirdetés napja is lehet, ebben az esetben a hatályba lépés időpontját órában kell meghatározni, mely nem előzheti meg a kihirdetés időpontját”. Ebben az esetben egybe esik az érvényesség és a hatályosság időpontja.
2. Jövőbeli hatályú (pro futuro) hatályba léptetésről akkor beszélünk, ha a jogszabály a kihirdetését követő későbbi, de pontosan előírt időpontban lép hatályba [Jat. 7. § (1) bek.]. A jogalkotás rendjében ez a hatályba léptető rendelkezés a tipikus. A jogszabály alkalmazására való felkészüléshez ugyanis elegendő időt kell biztosítani [28/1992. (IV.30.) AB határozat]. Speciális esetként rögzíti a Jat. azt a lehetőséget, amely szerint, ha a hatályba lépés naptári napja nem határozható meg, a hatályba lépés valamely jövőbeli feltétel bekövetkeztének időpontjához is köthető [Jat. 7. § (3) bek.].
3. Ha a jogszabály a kihirdetése napját megelőző időpontot jelöl meg alkalmazásba vételként, úgy visszamenőleges hatályú. (A visszaható hatály kimondása ellenkezik a jogállamiság egyik fontos elemét jelentő jogbiztonság követelményével; általánosságban csak akkor lehet helye, ha a jogszabály által védett érdekek nagy társadalmi jelentősége ezt megköveteli és elősegíti a norma céljának a megvalósulását. A Jat. 2. § (2) bekezdése alapján jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

A vezető tisztségviselők felelőségéről szóló, a 2006. évi VI. törvény 14. §-ával – 2006. július 1 napjától – beiktatott Cstv. 33/A. §-át a hatályba lépése óta többször is módosították. A következőkben az egyes módosításokat hatályba léptető rendelkezések alapján arra keresem a választ, hogy a Cstv. 33/A. §-ának „új rendelkezései” mely időponttól és mikor indult felszámolási eljárásokhoz kapcsolódóan alkalmazhatóak.

- I.** A Cstv. 33/A. § (1) bekezdését beiktató **2006. évi VI. törvény 20. § (1)** bekezdése szerint e törvény – a (2)-(4) bekezdéseiben foglalt kivétellel – **2006. július 1. napján lép hatályba** azzal, hogy **rendelkezéseit a hatályba lépését követően indult eljárásokban kell alkalmazni.**

(1. számú melléklet)

A hatályba léptető rendelkezés nem pontosítja, hogy a „hatályba lépését követően indult eljárás” alatt a peres eljárást vagy az adóssal szembeni fizetéseképtelenség megállapítása iránti eljárás megindítását vagy a már közzétett felszámolási eljárást kell-e érteni. Azt gondolom, abban mindenki egyetért, hogy a hatályba lépés szempontjából az „eljárás” fogalma alatt kizárólag a nemperes eljárást kell érteni. A vezető tisztségviselők Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése szerinti felelőségének megállapítására ugyan csak perben kerülhet sor, azonban ha megvizsgáljuk a per megindítására írt határidőt, valamint a perindításra jogosultak körét, egyértelművé válik: „a hatályba lépését követően indult eljárások” alatt az adóssal szembeni felszámolási eljárást kell érteni. A vizsgált perek megindítására a hitelező vagy a felszámoló kizárólag a felszámolási eljárás ideje alatt jogosult, a peres eljárásban e fogalmak a már megindult felszámolási eljárás alapján értelmezhetőek.

Az időbeli hatályhoz kapcsolódik az a kérdés is, hogy **a hitelező által előterjesztett kérelem vagy a felszámolási eljárás megindulásának (közzétételének) az időpontja az irányadó.** A Cstv. 33/A. §

(1) bekezdése a „felszámolási eljárás” kifejezést használja, míg a hatályba léptető rendelkezés az „indult eljárásokra” utal.

A Cstv. ugyan különbséget tesz a felszámolási eljárás egyes „létszakaszai” között, de nem mindig (és nem is következetesen) használja az egyes kifejezéseket. Például a Cstv. 28. § (2) bekezdés c) pontja **a felszámolási eljárás megindítására irányuló kérelem** kifejezést használja, míg a 28. § (1) bekezdése a **felszámolást elrendelő végzésről** rendelkezik, amely a felszámolás kezdő időpontját határozza meg e végzés Cégekgyűlésében történő közzétételének napjában (ez is a 2006.évi VI. törvény hatályba lépésével módosult, mivel korábban a végzés jogerőre emelkedésének időpontja volt a kezdő időpont). A Cstv. 27. §-ának (1) bekezdése is a felszámolás elrendeléséről, fizetésképtelenség megállapításáról, míg a Cstv. 23. §-a a felszámolási eljárás lefolytatásáról, a Cstv. 24.§-a pedig már ismét **a felszámolási eljárás megindítása iránti kérelemről** rendelkezik.

A bírósági gyakorlatot áttekintve is eltérő ennek a kérdésnek a megítélése.

Az **egyik álláspont** szerint a **felszámolási eljárás megindulása iránti kérelem előterjesztésének az időpontja az irányadó az időbeli hatályra**. Ez a jogértelmezés olvasható a **Fővárosi Ítéltábla 11.Gf.40.460/2013/4. számú** határozatában. Az adott ügyben a hitelező 2008. április 18-án terjesztette elő a fizetésképtelenség megállapítása iránti kérelmét, a felszámolás kezdő időpontja pedig 2009. április 16. napja volt. Az ítéltábla megállapítása szerint a perben a Cstv.-nek az adós elleni felszámolási eljárása megindításának időpontjában -2008. április 18. napján - hatályos rendelkezéseit kell alkalmazni. (a Cstv. rendelkezései alapján a felszámolási eljárás megindításának az időpontja helyesen 2009. április 16. volt, 2008. április 18 csupán az erre irányuló kérelem előterjesztésének az időpontja.) Mivel mindkét időpontban azonos szöveggel volt hatályban a Cstv.33/A.§-a, ez a megállapítás érdemben nem befolyásolta a per elbírálását. Ebben az ügyben egyébként az I.r. alperessel szemben azért került elutasításra a kereset, mert már 2006. június 20-án megszűnt a vezető tisztségviselői jogviszonya, így arra a 2006. július 1-jén hatályba lépett felelősségi szabály – a visszamenőleges hatályú tilalom miatt – nem volt alkalmazható.

A **Fővárosi Ítéltábla a 13.Gf.40.067/2012/6. számú** jogerős ítéletében is az adós elleni felszámolási eljárás kezdeményezése iránti kérelem benyújtásának időpontja (2008. április 4.) miatt alkalmazta a Cstv. 2009. augusztus 31. napjáig hatályban volt rendelkezéseit. A **Kúria Gfv.VII.30.128/2013/4. számú** határozatában a jogerős ítéletet e vonatkozásban nem találta jogszabálysértőnek.

A **Fővárosi Ítéltábla a 14.Gf.40.492/2012/8. számú** határozatában egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a kereset elbírálására **az adós elleni felszámolási eljárás megindulásakor (ez alatt a kérelem benyújtásának időpontját értette) hatályban volt Cstv. rendelkezéseit kellett alkalmazni** (2008. december 3-án került előterjesztésre a kérelem, míg a felszámolás kezdő időpontja 2009. december 11, ennek ellenére a 2009.szeptember 1 napját megelőzően hatályos rendelkezéseket alkalmazta). Ez a jogértelmezés összhangban van a Cstv.33/A.§-t módosító 2009. évi LI. törvény 19.§-át hatályba léptető 51.§(4) bekezdésében foglaltakkal - ld. II.pont). A **Kúria Gfv.VII.30.303/2013/6. számú** határozatában a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta, azonban csupán a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta és a felperes felülvizsgálati kérelmében az időbeli hatály tárgyában tett megállapításokat nem sérelmezte.

A **Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.459/2012/7. számú** határozatában kitért az időbeli hatály kérdésére, és azt állapította meg, hogy mivel az adóssal szemben a felszámolási eljárás 2007.november 28-án indult (ez volt a kérelem benyújtásának az időpontja) a perben az ekkor hatályos rendelkezéseket kellett alkalmazni. Azt is megállapította viszont, hogy mivel az alperes már a 2005.évi éves beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségét is elmulasztotta, a vélelmet a beszámolási időszak kezdetétől kell számítani (ekkor viszont még nem volt hatályban a Cstv.33/A.§ -a).

A „hatályba lépését követően indult eljárás” fogalmának a fentiek szerinti jogértelmezését támasztja alá az **1/1998. Polgári jogegységi határozat** is, amely 2015. július 14-ig hatályban volt (a 3/2015.

PJE azért helyezte hatályon kívül, mert megszűnt a Pp. 259/A. szerinti kifogás) és a IV. pontja iránymutatást ad az „eljárás megindulása” fogalom értelmezésére. A jogegységi tanács ugyanis az ellentétes álláspontok feloldása és az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében a kérdés vizsgálatát nem szűkítette le csupán a kifogás jogintézményének az alkalmazhatóságára, azt is vizsgálta, hogy mit kell érteni az ügy indulásán. A jogegységi határozat IV.pontja szerint :„ A Pp. 2. §-ának (1) bekezdésében foglaltakból egyértelmű, hogy az ügy a bíróság előtt akkor indul meg, amikor a keresetlevelet, **nemperes eljárásban a kérelmet benyújtják.** Ezért nincs jelentősége annak, hogy az ügy a későbbiekben az egységes eljárás milyen szakaszában jut el a jogerős befejezésig.....A Pp. szabályait, így különösen hatálybaléptető rendelkezéseit szigorúan kell értelmezni és alkalmazni. Azonos jogi fogalmakhoz - például az ügy, annak indulása - nem lehet eltérő jogkövetkezményeket fűzni. Összegezve:nem lehet elfogadni azokat az álláspontokat, amelyek az ügy indulását - bármilyen megfontolásból - az egységes polgári eljárás bizonyos szakaszaihoz, vagy új jogintézmény esetén annak felmerülhetőségéhez kötnék, annak ellenére, hogy a módosító törvény csak a hatálybalépése után indult ügyekben teszi lehetővé azok alkalmazását. Ez alól kivételeket csak maga a módosító törvény állapíthat meg, s ez a jogalkotó feladata és egyben felelőssége. Ezt a bírósági jogértelmezés nem veheti át, és ezért kivételek "megalkotására" nincs lehetősége.”

A fenti jogértelmezéssel szemben a **Fővárosi Ítéltábla 12.Gf.40.746/2013/7.** számú határozatában a felszámolás 2008. szeptember 25-i kezdő időpontját tekintette irányadónak a Cstv.33/A.§- hatályos rendelkezési alkalmazhatósága kérdésében.

Az időbeli hatály kérdésének eljárásjogi szempontból is jelentősége van, mert a vizsgált határozatok között volt olyan, amelyben azért szüntették meg a pert, mert a 2009. szeptember 1- je előtt hatályos szabályozás szerint a felszámoló csak a saját nevében és nem az adós nevében volt jogosult keresetet előterjeszteni.(a határozat száma az összefoglalóból nem derül ki).

A joggyakorlat-elemző csoportnak – az eltérő joggyakorlat miatt – abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy mit kell érteni a 2006. évi VI. törvény 20. § (1) bekezdésben megjelölt „a hatálybalépését követően indult eljárások” alatt: az adóssal szemben a felszámolás megindulása iránti kérelem előterjesztésének vagy a felszámolása közzétételének az időpontját?

Ez alapján dönthető el az a kérdés is, hogy ha a felszámolási eljárás elrendelését a hitelező vagy az adós már 2006. július 1. napja előtt kérte, azonban az adós felszámolási eljárásának az elrendelésére csupán 2006. július 1. napját követően került sor, alkalmazhatóak-e a vezető tisztségviselővel szemben a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerinti felelősségi rendelkezések.

II. A 2009. szeptember 1 napjától hatályba lépett rendelkezések alkalmazhatósága

A **2009. évi LI. törvény** (Módtv.1.) 19. §-ával 2009. szeptember 1-től módosított Cstv. 33/A. §-ának (1)-(5) bekezdésében foglalt rendelkezéseket (2. számú táblázat) a Módtv.1. **51. § (4) bekezdése** alapján az **ezt követően kezdeményezett csődeljárásokra, felszámolási eljárásokra, illetve végelszámolási eljárásokra kell alkalmazni.** Álláspontom szerint a Módtv.1. hatályba léptető rendelkezése a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése új szabályainak alkalmazására az időbeli hatály tekintetében egyértelmű rendelkezéseket tartalmaz: a 2009. szeptember 1. napját követően az adós vagy a hitelező által csődeljárás, illetve fizetésképtelenség megállapítása iránt kezdeményezett eljárásokban kell ezeket a szabályokat alkalmazni.

III. A 2011. évi CXCVII. törvény (Módtv.2.) 67. § (1) bekezdésével beiktatott és 2012. március 1-től hatályos **Cstv. 83/A. § (4) bekezdése** szerint a Cstv. 33/A. §-át módosító rendelkezéseket **a hatályba lépéskor már folyamatban lévő eljárásokban is alkalmazni kell, amennyiben még nem került sor a felszámolás elrendelésére.**

Ez alapján amennyiben 2012. március 1. napját megelőzően már folyamatban volt a felszámolás megindítása iránt az eljárás, azonban annak közzétételére 2012. március 1-jén vagy azt követően került sor, e felszámolási eljárások adóssai vezető tisztségviselői Cstv. 33/A. §-a szerinti felelősségének a megállapítására már a Módtv.2.-vel módosított Cstv. rendelkezéseit kell alkalmazni.

A vizsgált határozatok alapján ez a módosítás az időbeli hatály tekintetében nem vet fel jogértelmezési problémát. Az összefoglaló szerint volt olyan ügy, amelyben a jogerős döntés nem tartalmazta ugyan a felszámolási eljárás kezdeményezésének időpontját, de ez azért nem hiba, mert a 2012. március 1-től hatályos rendelkezéseket az ezen időpontot megelőzően beadott ügyekben is alkalmazni kell, ha addig még nem rendelték el a felszámolást. Egy másik határozat szerint a Cstv.83/A.§(4) bekezdése alapján alkalmazta a Cstv. 2012.március 1-től módosult rendelkezéseit a bíróság.

IV. A 2013.évi V. törvény (Ptk.) hatályba lépése miatt módosította a 2013. CCLII. törvény (Módtv.3.) a Cstv.-nek a vezető tisztségviselők felelősségének szabályait. (4. számú melléklet).

A Módtv.3. **191. § (3) bekezdése** alapján a **91. § (8) bekezdésével** kiegészített Cstv. 33/A. §-ának (7) bekezdése **2014. március 15-én lépett hatályba**, míg a Módtv.3. **91. §-ának (16) bekezdésével beiktatott Cstv. 83/J. §-a** szerint azt a folyamatban lévő felszámolási eljárásokban is kell alkalmazni. A Cstv.33/A.§(7) bekezdését hatályba léptető rendelkezés egyértelmű, nem vet fel jogértelmezési kérdést.

Ezzel szemben a **Módtv.3. 91.§(17) bekezdés f) és g) pontjával**, valamint a **91.§(19) bekezdés b) pontjával** 2014. március 15-én hatályba lépő módosítások már igen.

Az átmeneti rendelkezések ugyanis nem tartalmazzák, hogy a módosított szabályozást mely eljárásokban illetve magatartásokra kell alkalmazni:

- a 2014. március 15. napjától bekövetkezett fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben tanúsított magatartásokra, vagy
- azokban az eljárásokban, melyekben a hitelező 2014. március 15. napjától előterjesztett kérelme alapján kerül megállapításra a fizetéseképtelenség, illetve elrendelésre a felszámolási eljárás,
- a 2014.március 15. napja után kifejtett vezető tisztségviselői magatartásokra akkor is, ha a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet korábban következett be?

Bár a Ptké. 67. § c) pontja a Ptk. hatályba lépésével egyidejűleg hatályon kívül helyezte „A gazdasági társaságokról” szóló 2006. évi IV. törvényt, azonban a Ptké. Harmadik Fejezetének a Ptk. Harmadik Könyvéhez kapcsolódó átmeneti rendelkezései alapján például a közkereseti és betéti társaság esetén csak 2015. március 15-től, a korlátolt felelősségű társaságra és a részvénytársaságra 2017. március 15-től kell alkalmazni a Ptk. rendelkezéseit, kivéve, ha már ezen időpontot megelőzően az első létesítő okirat módosítással egyidejűleg döntöttek a Ptk. rendelkezéseivel összhangban álló továbbműködésről. Ezért a Gt. 30. § (3) bekezdésének a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az ügyvezetővel szemben támasztott rendelkezései a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőire, és a szövetkezetek vezető tisztségviselőjére (a 2006. évi X. törvény 33.§-a is ugyanezt a rendelkezést tartalmazta) addig alkalmazhatók, amíg a jogi személy nem tér át az új Ptk. szabályaira. A Ptk. egyes jogi személyek típusoknál a jogutód nélküli megszűnés esetén külön is szabályozza a vezető tisztségviselő harmadik személlyel szembeni felelősségét (Ptk.3:86.§(2), 3:118.§, 3:347.§(3)), melyek alkalmazásának egyik feltétele az, hogy a vezető tisztségviselő a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe.

Ezeket a szempontokat is figyelembe véve a kérdésre többféle válasz is adható.

Az egyik álláspont szerint a Cstv.33/A. §-ának (1) bekezdése szerinti per szempontjából nincs jelentősége, hogy az adós a Gt. vagy az új Ptk. hatálya alá tartozik-e. A Gt. 30. § (3) bekezdése ugyanis nem önálló felelősségi tényállás, mivel „külön törvényre” utal a helytállási kötelezettség vonatkozásában. Ezért a 2014. március 15. napjától kezdeményezett fizetéseképtelenségi eljárásokhoz kapcsolódóan indult perekben már a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésének a módosított rendelkezéseit kell alkalmazni. A Fővárosi Törvényszék Gazdasági Kollégiuma 2016.február 22-én tartott ülésén elfogadott ajánlása is ezt a jogértelmezést támogatta. A kollégium ajánlása szerint – eltérő törvényi rendelkezés hiányában – a Cstv.33/A.§-ának a felszámolási eljárás megindítása iránti kérelem benyújtása időpontjában hatályban volt rendelkezéseit kell alkalmazni.

Találkoztam **ettől eltérő véleménnyel** is, amely szerint mivel a Cstv. módosítására a Ptk. hatályba lépésével összefüggésben került sor, a vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatos módosított Cstv. szabályok is csak a Ptk. hatályba lépését követően tanúsított magatartásra alkalmazhatóak (nincs jelentősége ebből a szempontból a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet kezdő időpontja bekövetkezésének). Ez a jogértelmezés van ugyanis összhangban a Jat. 15. §-ának (1) bekezdésének⁷⁷ a rendelkezésével. Ha ezt a véleményt fogadjuk el, akkor „sajátos” helyzet alakulhat ki. Például ha 2011-ben már bekövetkezett a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet, de a felszámolást a 2014. szeptember 13-án előterjesztett kérelem alapján rendelték el, a felperes által megjelölt, 2014. március 15. előtti vezető tisztségviselői magatartásokra a korábbi, míg az azt követő időpontban tanúsítottakra a módosított szabályokat kell alkalmazni. A Civilisztikai Kollégiumvezetők 2014. október 13-14. napján tartott Országos Tanácskozásának résztvevői ezt a jogértelmezést támogatták és megállapították, hogy a Cstv. 33/A. §-a módosított szabályai alkalmazásának szempontjából annak van jelentősége, hogy a vezető tisztségviselő a kötelezettségsgző magatartást mikor tanúsította (Kúriai Döntések 2015. január, Emlékeztető VII/2.)

Van, aki az előbbi álláspontot azért támogatja, mert szerinte a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni, a Cstv. 33/A. §-a szerinti felelőssége – amelynek megállapítását a hitelező is kérheti (eltérően a Gt. 30. § (2) bekezdése szerinti felelősségtől) – vagyoni felelősség típus: más személy magatartásáért (kötelezettségéért) való teljes, egyetemleges, másodlagos, felróhatóságon alapuló és deliktualis felelősség típus ezért a Cstv. 33/A. §-ának módosult rendelkezéseit a Ptké. 54. §-ában⁷⁸ foglalt rendelkezések figyelembe vételével kell alkalmazni.

A joggyakorlat-elemző csoport véleményének a kialakításánál arra is figyelemmel kell lenni, hogy a töretlen bírósági gyakorlat a vezető tisztségviselők (tagok) felelősségét szabályozó jogszabályok változása esetén az új felelősségre vonatkozó jogszabályokat – eltérő hatályba léptető rendelkezés hiányában – a felelősség megállapításának alapjául szolgáló magatartás tanúsításának időpontjában hatályban volt jogszabályi rendelkezések szerint bírálta el.⁷⁹ Az Alkotmánybíróság is több határozatában vizsgálta már a tagok (vezető tisztségviselők) szigorúbb felelősségéről rendelkező jogszabályok időbeli alkalmazhatóságát. Megállapította, hogy „Az Alaptörvény nem tartalmaz kifejezetten a gazdasági társaságok létrehozására, megszűnésére, megszüntetésére vonatkozó speciális szabályokat. Ennek következtében az Alaptörvény keretei között a törvényhozó nagy szabadságot élvez a gazdasági társaságokkal kapcsolatos szabályok kialakításában, vagy éppen az ezzel kapcsolatos gazdaságpolitikai célok jogi szabályozásában.”⁸⁰

Az Alkotmánybíróság ezért nem kifogásolta, hogy a korábbi szabályokhoz képest a Ctv.118/B. §-a alapján már nem csak azokkal szemben indítható per, akik a kényszertörlési eljárás megindítását megelőző három év időszakában voltak vezető tisztségviselők.⁸¹ A vagyoni hányad roszhiszemű átruhá-

⁷⁷ Jat.15. § (1) A jogszabályi rendelkezést - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - a hatálybalépését követően

a) keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint

b) megkezdett eljárási cselekményekre kell alkalmazni.

(2) A jogszabályi rendelkezést - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - a hatálya alatt

a) keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint

b) megkezdett eljárási cselekményekre

a jogszabályi rendelkezés hatályvesztését követően is alkalmazni kell.

⁷⁸ Ptké.54.§ A Ptk. szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre, valamint a kártalanításra vonatkozó rendelkezéseit a hatálybalépését követően tanúsított károkozó magatartás - ideértve a mulasztást is - esetén kell alkalmazni. A Ptk. hatálybalépése előtt megkezdődött, folyamatosan tanúsított károkozó magatartásra akkor is a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni, ha a károkozó magatartás befejezése, illetve a károk bekövetkezése a Ptk. hatálybalépése utáni időpontra esik.

⁷⁹ BDT 2008. 1874

⁸⁰ 37/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [19]

⁸¹ 37/2013.(XII.5.) AB határozatának (29) Az Alkotmánybíróság - szem előtt tartva az Alaptörvény R) cikkének (3) bekezdésében foglaltakat, figyelemmel az Alkotmánybíróság hasonló kérdésekben kidolgozott korábbi érveire is - megállapítja, hogy önmagában az, hogy a jogalanyok másként cselekedtek volna, ha előre láthatók volna, hogy a jogszabály miként módosul, nem nyújt lehetőséget a jogbiztonság követelményére alapozva alaptörvény-ellenesség

zása miatti szigorúbb felelősség visszaható hatályú alkalmazásának kimondására irányuló bírói kezdeményezést is visszautasította. Nem látta ugyanis megállapíthatónak, hogy az új szabályozás alkalmazása a hátrahagyott tartozás után magánvagyonnal történő helyállási kötelezettséget – objektíve (általában) – kiszélesítené.⁸²

A fenti szempontok alapján a joggyakorlat- elemző csoportnak állást kell foglalnia a Módtv.3. rendelkezései alkalmazhatóságáról (tudomásom szerint jogerős ítélet még nem vizsgálta ezt a kérdést, ezért a bírói gyakorlatot nem tudtam ismertetni).

Debrecen, 2016. május 25.

Dr. Dzsula Marianna

megállapítására. A visszaható hatályú jogalkotás tilalmának ilyen kiterjesztő értelmezése alkotmányjogilag nem indokolható. Az egyes szabályok módosítása lehetőségének időbeli korlátozását, illetőleg mindezek garanciáit a jogalkotónak kell kimunkálnia, hiszen erre az Alkotmánybíróságnak nincs felhatalmazása.

⁸² 3109/2015. (VI. 9.) AB végzés 29.pont A Csödtv. 63/A. §-a hatálybalépésével összefüggésben a Csödtv. 83/A. § (4) bekezdésének az Alaptörvény B cikk (1) bekezdésébe való ütközésének az állítása önmagában nem értelmezhető, hiszen a Jat. szabályai a Jat. 2. § (2) bekezdésében foglaltaktól való eltérést lehetővé teszik. A Jat. a szabályozási átmenet rendezése körében egy általánosan alkalmazandó – de eltérést engedő – alkalmazási szabályt határoz meg. Ez alapján – ha a jogszabály másként nem rendezi az átmenet kérdését – a jogszabályi rendelkezést a hatálybalépését követően keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint a még meg nem kezdett eljárási cselekményekre kell alkalmazni. A rendelkezés a továbbhatás kérdését is rendezi: a jogszabályi rendelkezést – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a hatálya alatt keletkezett tényekre és jogviszonyokra, valamint megkezdett eljárási cselekményekre a jogszabályi rendelkezés hatályvesztését követően is alkalmazni kell. A Csödtv. 63/A. §-a vonatkozásában az indítvány által kiemelt, támadott szabályok többségében anyagi jogi szabályok, amelyektől való eltérést a Jat. 2. § (2) bekezdése nem abszolút jelleggel tiltja, hanem csak azt, hogy „(2) Jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

2. számú tanulmánymelléklet Dr. Csőke Andrea: A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte, annak bizonyítása

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet

Általános megállapítások

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte valamennyi Cstv. 33/A.§ alapján indult perben alapvető feltétel, ezért mind a megállapítási, mind pedig az „egylépcsős” – vagy azzá vált - marasztalási pereknél vizsgálnia kell a bíróságnak e helyzet bekövetkezésének időpontját, és ezt az ítéletben rögzíteni kell.

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet fogalmát a Cstv. 33/A.§-ának a törvénybe iktatása óta ugyanazzal a szöveggel határozza meg a jogszabály, ezért ebben a tekintetben nincs jelentősége a törvény módosításainak.

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének feltétele

Az átvizsgált ítéletekből megállapíthatóan egységesen értelmezi a gyakorlat, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezéséhez nincs szükség az adós fizetésképtelenségének bíróság általi megállapítására, mert a fenyegető fizetésképtelenség a Cstv-ben megfogalmazott fizetésképtelenségi okok megvalósulását megelőzően bekövetkező állapot.

A fenyegető fizetésképtelenség megállapíthatósága tekintetében az a lényeges kérdés, hogy az adós a tartozását az esedékességkor képes-e kiegyenlíteni. Ha erre nem képes, mert nincs megfelelő pénzeszköze – vagy megfelelő hitele a tartozás kifizetésére, illetve nem tud megállapodni a hitelezővel a teljesítés más módjában, vagy a teljesítési határidő módosításában -, akkor bekövetkezik a fenyegető fizetésképtelenség abban az esetben is, ha az adós egyéb vagyona – kimutatások szerint – fedezetet nyújtana a tartozások kielégítésére.

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése időpontjának meghatározása

A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet időpontja megállapításának nehézségét az adja, hogy utólag kell a bíróságnak meghatároznia azt az időpontot, amikor egy vezető tisztségviselő már látta, vagy mindenképpen látnia kellett a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését.

A 174 feldolgozott esetből 45 esetben (26 %) a bíróságok nem folytattak le külön bizonyítási eljárást e tárgyban: vagy elfogadták a másik fél által nem vitatott állítást az időpont vonatkozásában, vagy pedig nem is vizsgálták, mert a keresetet egyéb okból elutasították.

Azokban a perekben, ahol a bíróságnak a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet időpontját meg kellett határoznia, a bíróságok alapvetően két módszert használtak ehhez: vagy konkrét bizonyítékok (iratok) alapján állapították meg azt, hogy a vezető tisztségviselő tudomást szerzett arról, az adós esedékességkor nem tudja kifizetni a tartozását; vagy pedig a cég mérlegéből vonták le azt a következtetést, hogy az éves beszámoló elkészítésekor tudomást kellett szereznie erről az állapotról.

A/ A feldolgozott ítéletekből a legtöbb – 61 ítélet (35 %) – esetében a bíróság alapvetően az **eljárás irataiból** következtetett a fenyegető fizetésképtelenség időpontjának a bekövetkezésére. (Azokat az ítéleteket, amelyek az iratok és a mérleg alapján állapították meg a fenyegető fizetésképtelenség időpontját, a mérleg szerinti csoportba számítottam.) Itt pusztán azokat a tényeket vették figyelembe,

amelyekből arra lehetett következtetni, hogy az adós társaság nem volt képes a tartozásait esedékeségkor kiegyenlíteni. Ebben a körben legtöbbször az adótartozásra (adóvégrehajtásra) hivatkoztak (30 esetben), vagy végrehajtási eljárás, illetve felszámolási eljárás kezdeményezésére az adóssal szemben. Mind a végrehajtási eljárás megindításánál, mind a felszámolási eljárás kezdeményezésénél – ahogyan az adótartozásnál is - egy esedékes követelés ki nem egyenlítéséről van szó, tehát a feltétel fennállása könnyen megállapítható.

Egyéb bizonyítékokat is értékelték, így például, hogy az adós nem tudta fizetni a hitel részletet, a bérleti díjat, a könyvelő díját, jutalékelőleget, perköltséget; folyamatos likviditási gondjai voltak; csődeljárást kezdeményezett maga ellen; felhagyott minden tevékenységével, a munkavállalóit elbocsátotta; és figyelembe vettek taggyűlési jegyzőkönyvekben szereplő adatokat az adós gazdálkodásáról.

Egyértelműen kimondható, hogy az iratok e tekintetben történő figyelembe vételéből az a következtetés vonható le, hogy **a bíróságok a fenyegető fizetéseképtelenség bekövetkezéséért értékelték azt a helyzetet, amikor az adós valamely fizetési kötelezettségének esedékeségkor önként, vagy kényszer hatására sem tudott eleget tenni.** Ezt a tényt a vezető tisztségviselőnek ismernie kell, mert ő végzi az adós ügyvezetését.

B/A bíróságok egyéb esetekben **könyvviteli** alapon határozták meg azt az időpontot, amikor a vezető tisztségviselőnek mindenképpen látnia kellett a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének időpontját: a mérlegben szereplő vagyon és a tartozások egymáshoz mérése segítségével. Az összes 174 ítélethez viszonyítva

- a) 45 db (26 %) a **bíróság általi mérlegvizsgálatra** alapította a fenyegető fizetéseképtelenség időpontjának a meghatározását;
- b) míg csak 23 esetben (13 %) került sor **szakértő** kirendelésére.

Az összesen 68 ilyen könyvviteli alapon meghozott ítéletről tehát a bíróság 66 %-ban saját maga értékelt az adatokat, míg szakértő kirendelésére csak az esetek 34 %-ában került sor, ebből következően majdnem kétszer annyi esetben járt el szakértő nélkül a bíróság, jóllehet ezt elismerten szakkérdésnek minősítette.

"Ha az adós könyvviteli nyilvántartásából egyértelműen megállapítható, hogy lejárt kötelezettségei meghaladják az adós pénzeszközét, vagy a ki nem fizetett tartozása miatt végrehajtási eljárást, felszámolási eljárásokat kezdeményeztek vele szemben rövid időtartamon belül többször, ezek mind olyan tények, amelyek alapján szakértői bizonyítás nélkül is megállapítható a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezéének kezdő időpontja."(4)

A bírósági ítéletekben visszatérő hivatkozás – az ügyek jóval több, mint felében -, hogy a beszámolóban a mérleg részéből a bíróságnak **az eszközoldal forgóeszközeinek az értékét kell figyelembe vennie, míg a forrásoldalon a rövid lejáratú kötelezettségeket kell ezzel összevetnie. Ha a rövid lejáratú kötelezettségek összege magasabb, mint a forgóeszközök mérleg szerinti értéke, akkor a mérleg fordulónapjára a fenyegető fizetéseképtelenség időpontja mindenképpen megállapítható.**

"Az eszközoldalon szereplő forgóeszközvagyon állítandó szembe a forrásoldalon kimutatott rövid lejáratú kötelezettségekkel, hiszen e két mérlegelem az, mely rendeltetésénél fogva éven belüli szereppel bír. E kettő összevetésével és összemérésével nyerhető válasz arra, hogy a rövid lejáratú kötelezettsége fedezete biztosított-e. Pontos válasz ebből sem kapható, mert nem tudni, hogy a forgóeszközvagyon mérlegbeli értékelése reális-e. Ezért a különböző forgóeszközök mérten egyéb likviditási mutatók is ismertek, ezzel mérve az egyes forgóeszközök (készlet, követelés, pénzeszköz) likviditását. A rövid lejáratú pénzbeli kötelezettség teljesítéséhez likvid, készpénzvagyon vagy gyorsan készpénzzé tehető vagyon szükséges, amely nem feltétlenül azonos a teljes forgóeszköz állomány-

nyal. Szigorú értelemben véve kizárólag a legjobb likviditású készpénzvagyon az, amely mindenképpen fedezetet jelent. Azaz **felelős gondolkodás és gazdálkodás esetén egyedül a forgóeszközvagyon, s annak egyes elemeinek likviditási jellemzőit is figyelembe kell venni, hogy a társaság a tartozásait esedékességkor képes-e kiegyenlíteni vagy sem.**” (112)

“A mérlegadatok és az adóhatósági kimutatások szerint az adós nem rendelkezett a tartozásai kiegyenlítéséhez szükséges likvid pénzeszkővel, tehát fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben volt. **Azt kell vizsgálni, hogy a tartozás esedékességekor képes-e megfizetni azt, s ez likvid pénzeszköz meglétét feltételezi. Nem elegendő tehát, ha az adós teljes vagyona egyébként fedezetet nyújtana a tartozások kielégítésére.**” (114)

Az ítéletekben megjelenő e felfogásnak alapjául az az álláspont szolgál, amely szerint a likviditást, azaz az esedékességi fizetési képesség fennállását kell vizsgálni a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megállapításakor. Nem vitásan a gyorsan pénzzé tehető vagyontárgyak kerülhetnek szóba ilyen esetben. Nem lehet azonban egyetérteni azzal, hogy kizárólag a pénzeszköz fennállása vizsgálható, mert ugyanígy megfelel e célra például a tőzsdei forgalomban értékesíthető értékpapír, illetve az adott piaci helyzetben még egy ingatlan esetén sem lehet kizárni a gyors készpénzre történő átváltást.

E körben az alábbi szakértői véleménnyel lehet egyetérteni, mely szerint **a tárgyi eszközök – forgóeszközök - értékét, a kötelezettségei összetételét és értékét kell figyelembe venni, és emellett elemezni kell az adós pénzügyi helyzetét a likviditási mutatók alapján.**

“A **szakértői vélemény** összevetette a beszámoló adatai alapján a 2008. 03. 04.-2011. 03. 04. közötti időszakban az adós **tárgyi eszközeinek értékét, kötelezettségei összetételét és értékét, a forgóeszközök könyv szerinti értékét. Emellett elemezte az adós pénzügyi helyzetét a likviditási mutatók alapján.** Mindezekből vont le azt a következtetést, az adós likviditási helyzet már 2008 december 31-én kritikus volt, azonban ekkor még ingatlanvagyonnal rendelkezett. 2009. évben a tárgyi eszközök értéke csökkent, a követelések csekély értékűek voltak és azok behajtására sem tettek intézkedéseket. Az adós 2009-ben tevékenységét befejezte, törzstőkéjét elvesztette. így ebben az évben is fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben volt. Annak időpontjául a NAV által indított végrehajtási eljárás kezdő időpontját jelölte meg.” (62)

Nem biztos ugyanis, hogy pusztán a forgóeszközök és a rövid lejáratú kötelezettségek összevetéséből a valódi helyzetnek megfelelő eredmény születik. Az esedékesség időpontját a felek megváltoztathatják, azt későbbi időpontban határozhatják meg, és így a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet is megszűnik, stb. Az alábbi ítéletben a részletfizetés engedélyezésével gyakorlatilag a felperes – a saját követelése vonatkozásában – az esedékesség időpontját változtatta meg, s ezzel a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet (nem a fizetéseképtelenség!) a felperes követelése vonatkozásában megszűnt.

“Az egyszeres (pénzforgalmi) könyvvitelt vezető kft-nek **csak a könyvviteli nyilvántartása alapján önmagában nem lehetett következtetni a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése időpontjára.** A felperes által megjelölt időpontot követően maga a felperes sem tekintette az adós helyzetét fizetéseképtelenné, mivel részletfizetést engedett, így az adós fizetési nehézségét megszüntethetőnek ítélte.” (99)

A Kúria is kifejtette álláspontját a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fogalmáról a Gfv.VII.30.247/2013/9. számú ítéletében.

Összegzés

Összegezve az ítéleteknek a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet időpontjának meghatározásával kapcsolatos megállapításait, a bíróságok jogértelmezése e körben egységesen kialakulnak tekinthető, azaz megállapítható, hogy

- a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének feltételei nem azonosak az adós fizetéseképtelenségének megállapításához szükséges Cstv. 27.§ (2) bekezdésben írt feltételekkel;
- a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet akkor következik be, amikor az adós a tartozásait esedékességkor nem tudja kielégíteni;
- a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztének időpontja meghatározásához a vezető tudata, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetet eredményező tények megismerésének időpontja vizsgálendő. A vezető funkciójából eredő feladata, hogy figyelemmel kísérje a gazdálkodó szervezet esedékes/lejárt tartozásait és a cég cash-flow kimutatását. Azt, hogy a vezető tisztségviselő a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fennállásáról értesült,
 - konkrét lejárt, ki nem fizetett tartozások fennállásából lehet megállapítani,
 - illetve az éves beszámoló adataiból. Ez utóbbi esetben a vezető tisztségviselőnek mindenképpen értesülnie kell arról, hogy a gazdálkodó szervezet rövid lejáratú kötelezettségeinek kiegyenlítésére képes-e. (A vezető tisztségviselő ilyenkor bizonyíthatja, hogy a rövid lejáratú kötelezettségek a mérlegforduló napján még nem voltak esedékesek.)
- a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megszüntethető, pl. a lejárt tartozás kiegyenlítésével, illetve az esedékesség módosításával.

Kérdésként merülhet fel ugyanakkor, hogy a felek egyező előadása, vagy a felperes állítását nem vitató alperesi nyilatkozat kivételével minden esetben szükség van-e ezen kérdés eldöntéséhez szakértő kirendelésére, vagy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének tényét a bíróságok a rendelkezésre álló iratok (mérlegelemzés) alapján, szakértő kirendelése nélkül is megállapíthatják? Vagy csak akkor van szükség szakértő kirendelésére, ha az alperes azt állítja, jöllehet a rövid lejáratú kötelezettségei meghaladták a forgóeszközök mértékét, azonban a tevékenysége során nem vált fizetéseképtelenné?

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet vizsgálata cégcsoport esetén

Speciális helyzetet ír le az alábbi eset. Az ítélet szerint cégcsoport esetén sem veheti figyelembe a vezető tisztségviselő a cégcsoport segítségét, mert önállóan, a cég vagyonát figyelembe véve kell megítélni a vezető tisztségviselő felelősségét.

A vezető tisztségviselőnek kellő gondosság mellett fel kell ismernie, hogy a cég a tartozásait esedékességkor nem tudja kiegyenlíteni. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet kizárólag objektív, tényadatokon nyugvó, akkor áll elő, ha vagyona (forgóeszközei) tartozásai esedékességkori kiegyenlítését nem teszi lehetővé. Cégcsoport esetén, ha a tulajdonos igyekszik segítséget nyújtani, a vezető tisztségviselő felelőssége akkor is fennáll. Lényegtelen, hogy a társaság vagyonán kívül rendelkezésre áll a vagyon (tulajdonos, cégcsoport), mert ez nem változtat azon, hogy a vezetőnek a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztével a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján kell eljárni. (115)

Ez az álláspont felveti a kérdést, hogyan kell értelmezni a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. tv. (2006-os Gt.) 55-63.§-aiban, illetve a Ptk. 3:49-62.§-ában írtakat. Vajon az ellenőrzött tagok vezető tisztségviselőit a saját hitelezőik felé folyamatosan fenyegetik a Cstv. 33/A.§-ban írt szabályok?

A 2006-os Gt. 56. § (3) bekezdés c) pontja szerint az uralmi szerződésben ezeket a helyzeteket kezelni kell – tehát az ellenőrzött társaság vezető tisztségviselőjének a felelőssége ilyen okból fel sem merül -, a 60.§ (4) bekezdése pedig kifejezetten kiveszi az ellenőrzött társaság vezető tisztségviselőjét a 30.§

alkalmazásának szabályai alól, ha a tevékenysége megfelel a jogszabályoknak és az uralmi szerződésben foglaltaknak. A 2006-os Gt. alapján tehát a tagokkal és a hitelezőkkel szembeni felelősség (2006-os Gt. 30.§ (3) bekezdés) alól is mentesült.

A Ptk. 3:55.§ (4) bekezdése azonban a vezető tisztségviselőt csak a taggal szemben terhelő felelősség alól mentesíti, a hitelezőkkel szemben fennálló alól nem.

Dr. Csőke Andrea

3.számú tanulmánymelléklet Dr. Zámbó Tamás: A vezető tisztségviselő felelőssége megállapításának feltételei (vagyoncsökkenés, hitelezői követelések teljes mértékű kielégítésének meghíúsulása, a környezeti terhek rendezésének elmaradása)

Az általam vizsgálandó téma címének zárójelben szereplő szűkítése egyértelműsíti, hogy nem valamennyi, hanem csak annak a három felelősséget megalapozó törvényi feltételnek az elemzése a feladatomban, amelyet a cím meghatároz. Így a törvényi tényállás egyéb elemeire legfeljebb az érhetőség kedvéért utalok.

A vezető tisztségviselő felelősségének szabályozása egy 2006.VII.1. napjától hatályos módosítással kerül be a felszámolási törvénybe (a fizetéseképtelenségi jogba), s a 33/A. § (1) bekezdésében meghatározott felelősségi tényállás – jelen vizsgálat tárgyára koncentrálva – egy ízben változott.

Az eredeti, 2009.IX.1.napjáig hatályban lévő definíció a következő volt:

/...=az ún. kritikus időpont után / ügyvezetői feladataikat nem a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján látták el (ideértve a környezeti terhek rendezését is) és ezáltal a társaság vagyona a keresetben meghatározott mértékben csökkent. Ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges.

A felelősség megállapításához a törvényi definíció meghatároz **1)** egy felróható magatartást (*ügyvezetői feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el*) – és **2)** egy ezzel okozati összefüggésben (*ezáltal*) álló **3)** következményt: *vagyon csökkenése*.

Ez egy sajátos felróhatóságon alapuló, vagyoni és exculpációs, azaz egy kártérítési felelősség megkonstruálását jelentette⁸³, erre maga a törvény is utal, ha nem is a szűken vett felelősségi tényállásban, hanem az azt követő mondatban (*ha többen közösen okoztak kárt*).

A környezeti károk rendezése, azaz értelemszerűen az e tekintetben megállapítható mulasztás, az eredeti szövegben még nem a felróható magatartás egyik vagylagos következményeként, hanem egyik speciális eseteként (*ideértve*) szerepelt, ami zavart okozhatott (volna). Valójában azonban a joggyakorlat-elemzés eredménye is azt erősíti meg, hogy erre a fordulatra hivatkozással nem indultak perek.

2009.IX.napjától a törvény szövege ekként módosult:

/.../ ügyvezetői feladataikat nem a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján látták el és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes kielégítését meghíúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését. Ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges.

A **vagyon csökkenése** – mint a törvény által a vagyoni felelősséget megalapozó egyik következmény mellé a módosítás *vagylagosan* két további feltételt is szabályozott: magatartásból következményként ideemelte a **környezeti károk elmulasztásának rendezését**, továbbá újként jelent meg a jogszabályban a **hitelezők követeléseinek teljes kielégítésének meghíúsítása**.

Mivel a törvényi konstrukció lényegén – egy sajátos kártérítési felelősségi alakzat megteremtése – nyilvánvalóan nem kívánt változtatni az eredeti szövegen végrehajtott beavatkozás, megállapítható,

⁸³ A (beiktató) 2006. évi VI.tv. indokolásából két mondatot idézek: A társasági jogi rendelkezéssel összhangban a törvény megteremti a gazdálkodó szervezet vezetőinek a hitelezőkkel szembeni, magánvagyonukra is kiterjedő - polgári jogi - felelősségét /.../Az első lépcsőben kerül feltárára a felelősség megállapításához szükséges tényállás, így ezen perben kell lefolytatni mind a jogalap, mind az összecszerűség tekintetében a szükséges bizonyítási eljárásokat.

hogy a hatályos norma is a magatartással okozati összefüggésben álló vagyoni kár bekövetkeztét támasztja feltételként a felelősség megállapításhoz (első lépcső), s értelemszerűen az erre alapított tényleges marasztaláshoz (második lépcső).⁸⁴

A szabályozott feltétel, azaz a következményként megállapítandó kár fogalma a kár általános polgári jogi fogalmához képest annyiban sajátos – bár ennek elemzése nem jelen téma körébe tartozik –, hogy a felperesnek az alperes felelőssé tételéhez nem szükségszerűen az őt magát sújtó kár bekövetkeztét kell bizonyítania (még ha ez is a jellemző), hanem az első lépcsőben, a felelősség megállapításához elegendő a hitelezők összességének potenciális károsodását kimutatni. Ezt szolgálja az a lehetőség is, hogy a per megindítására (alapvetően a hitelezők javára) az adós nevében felszámoló is jogosult. Elvileg elképzelhető tehát, hogy az adott hitelező a második lépcsőben (a marasztalási perben) az általa kimondott felelősség megállapítás ellenére nem hivatkozhat(na) sikerrel a saját személyben bekövetkezett kárra, mert az őt nem érintette (az igényének kedvező besorolása és/vagy a kielégítés alapjául szolgáló vagyon nagysága miatt).

A **vagyont** általános jogi megközelítésben az aktívák (meglévő/fennálló dolgok, jogok, követelések) és a passzívák (főnnálló tartozások) egyenlegeként szoktuk meghatározni. A csődtörvény azonban egy ennél speciálisabb (számviteli szempontú) vagyon fogalmat definiál: **3.§ e) vagyon: mindaz, amit a számvitelről szóló törvény befektetett eszköznek vagy forgóeszköznek minősít.**

A számviteli törvény szerint a passzívák vagy rövid vagy hosszú lejáratú kötelezettségek, ilyenként nem minősülnek sem befektetett sem forgó eszköznek, ebből pedig az a következtetés vonható le elvi élel, hogy *a felszámolási jogszabály alkalmazása során a vagyon alatt csak az aktív vagyon értendő.*

Vélelmezem, hogy éppen a vagyon fogalmának a számviteli szemlélethez (törvényhez) történő igazítása volt az oka annak, hogy a korábbi feltétel (a vagyon csökkent) mellett a hitelezői követelések meghiusulása is megjelent a Cstv.33/A.(1) bekezdésében, hiszen addig szigorúan értelmezve azt, a vagyon csökkenése alatt nem lehetett érteni egy sor tipikusnak tekinthető esetet. Mégpedig azokat, amelyeket tartalmilag a következőképpen lehet körülírni: az aktív vagyon ugyan nem csökkent (nem került ki belőle vagyontárgy: ingatlan, ingóság, jog, pénz illetve pénzkövetelés), az ügyvezetőnek felróható módon legalábbis nem, időközben azonban olyan tartozások keletkeztek, amelyek a hitelezők kielégítését a kritikus időponthoz képest rontották: például egy veszteséges működés adó-, közüzemi díj-, alapanyagár tartozást generált. Belátható, hogy ha az aktív vagyon nem vagy kevésbé növekszik, mint amilyen volumenben a tartozások, az aktív vagyon összességében kisebb arányú kielégítésre lesz elegendő, mivel azok jogosultjai is hitelezővé válnak.

- Ameddig a jogszabályban csak a vagyon csökkenése fogalom szerepelt, a bírói gyakorlat bizonyára érzékelt – tudatosan, avagy „igazságérzete” alapján –, hogy ennek fentebb kifejtett szigorú értelmezése a kívánatos céllal ellentétes eredményre vezetne, ezért a fogalmat „tágította”, s a vagyonsökkenésként vette figyelembe a kielégítetlenséget növelő tartozások keletkeztetését: azzal indokolva, hogy a vagyon az aktívumok és a passzívumok egyenlege. Ilyen lehet például az az ügy amelynek indokolása szerint *„ az adós bérleti szerződésből 94 millió forint tartozást halmazott fel, mellyel az adós vagyonát csökkentette.*

A **vagyon csökkent** fordulatra hivatkozásnál tehát azt kell megállapítania a bíróságnak, hogy a fenyegető fizetésképtelenség bekövetkezte után a vezető tisztségviselő felróható magatartása következményeként a tényleges vagyon egy meghatározott összeggel csökkent. Az e körben tipikusnak tekinthető tényállások:

⁸⁴ Tudjuk, hogy a „megállapítási” és a marasztalási per egymáshoz való viszonya többször változott, így a második lépcsőre időnként (s jelenleg is) rögtön fel lehet lépni bizonyos feltételekkel.

- a korábban meglévő vagyontárgyat (ingatlant, ingóságot) eladta/más módon átruházta, de ellenérték nem folyt be;
- a vagyontárgyat indokolatlanul a valós értékénél lényegesen alacsonyabb áron adta el;
- kölcsönt nyújtott, tagi hitelt fizetett vissza, előleget fizetett olyan személynek, vagy olyan feltételek mellett, vagy utóbb olyan negligens módon kezelve azt, hogy annak érvényesítése, ellenszolgáltatással történő kiegyenlítése nem történhet meg (itt megjegyzem, hogy a követelés a számviteli szabályok szerint is része a vagyonnak, de ha annak behajtására reális esély nincsen, azt le lehet/kell írni, tehát tényleges vagyonsökkenés is bekövetkezik);
- a vagyontárgy a kritikus időpontban még megvolt, de azt nem adta át a felszámolónak, annak sorsáról nem tudott számot adni;
- fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben osztalék kifizetése történt.

A teljes kielégítés megghiúsításánál az a felelősség kimondásának feltétele, hogy a kritikus időpontot követően a tényleges tartozások állománya és az arra fedezetet nyújtó aktív vagyon értékének egymáshoz viszonyított aránya romlott. Itt egy közbevetett értelmezést is szükséges tenni: a *teljes* kielégítés megghiúsulása alatt a fentiekből következően azt kell érteni, hogy a felróható magatartás nélkül a kielégítési lehetőség (mérték) összehitelezői szempontból kedvezőbb lett volna. Például, ha a kritikus időpontig a mérleg szerint 1000 egység értékű eszközből és 1500 egység értékű tartozásból álló kimutatással (mérleggel) szemben 900 egység értékű eszközt és 2000 egység értékű tartozást lehet számba venni, a vagyonsökkenés értéke 100, a kielégítést rontó összeg, azaz a kárfelelősség felső határa azonban 600 egység. (E példa szemlélteti azt is, hogy a két fordulat gyakran együtt alapozhatja meg a felelősség tényleges mértékét.)

Számos bírói döntés megelégszik a felelősség megállapításával, nem tartalmazza azonban a rendelkezés annak mértékét, azaz azt az összeget, amellyel a vagyon illetőleg az összhitelezői kielégítés (a fenti példa szerint) csökkent. Kétségtelen, hogy az eredetihez képest az ismertett módosítás óta a törvény szövege már nem utal arra, hogy a keresetben meg kell jelölni a vagyonsökkenést összegszerűen – indokolt ezért a joggyakorlat-elemzés során válaszolni arra is, hogy miként kell vagy nem kell már a keresetlevélben összeget megjelölni a felperesnek –, ebből azonban nem következhet az, hogy az ítéletben sem kell ennek megjelennie. Semmilyen, így a vezető tisztségviselő tárgyalt kártérítő felelőssége nem lehet parttalan – legfeljebb korlátlan, de az egy más viszonyítás –, az csak a tevékenységével okozati összefüggésben álló kár mértékig terjedhet. Ennek feltárása és az ítélet rendelkező részében történő rögzítése a felelősség vizsgálatával és kimondásával egyidejűleg meg kell, hogy történjen.

A környezeti károk rendezésének elmulasztása feltételnek, úgy tűnik nincsen peres gyakorlata. E tényállásnál kárként azt kellene számba venni – persze, ha az a vezető tisztségviselő kritikus időpont utáni szemrehányható magatartásával okozati összefüggésben állt elő –, hogy mennyivel kevesebbet lehetett emiatt értékesíteni a vagyont (átvállalt tehermentesítés miatt); mennyit kellett erre a felszámolás alatt a vagyomból fordítani (tényleges tehermentesítés).

Győrött, 2016-05-16

Dr. Zámbo Tamás

4. számú tanulmánymelléklet Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes: A vezető tisztségviselők felelősség alóli kimentésének feltételei

I. A jelenleg hatályos, a részelemzés alapjául szolgáló jogszabályi rendelkezések

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLX törvény (a továbbiakban: Cstv.) 33/A. § (1) bekezdés: A hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. §] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését. A gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt. Ha többen közösen okoztak kárt, felelősségük egyetemleges. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.

A Cstv. 33/A. § (3) bekezdés: Mentessül a felelősség alól az (1) bekezdésben említett vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében. Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a 31. § (1) bekezdés a)-d) pontja szerinti beszámolóképzési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell.

II. Statisztikai adatok

Az alperesek 37,3%-a nem hivatkozott, 62,7%-a hivatkozott a felelősség alóli mentesülés érdekében valamilyen okra.

A vizsgált 207 db ügyből 12 esetben vezetett eredményre az alperesi védekezés.

III. A felelősség alóli mentesülés érdekében felhozott okok

1. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdésében írt együttes feltételek valamelyikének hiányára hivatkozás:

- nem bizonyított a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet felperes által állított időpontban történt bekövetkezése, az adott időpontban csak átmeneti likviditási nehézségei voltak a cégnek
- a felperes által állított, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet időpontjában az adós cégnek volt likvid vagyona, 19 főt foglalkoztatott, bevételei voltak, pénzt is tudott kölcsönözni
- az adós adótartozása nem bizonyítja vagyonának hiányát, az adósnak csak a likvid pénzeszköze nem volt elegendő a tartozás kiegyenlítésére, az adós utóbb kötött szerződés alapján fennálló kölcsöntartozását kezesség biztosította, a kölcsönszerződés megkötésére az alperest az adós tagja jogosította fel,
- nem volt előre látható, hogy a perben megállapított időpontban az adós fizetéseképtelen helyzete be fog következni
- nem bizonyított, hogy a vagyonsökkenés a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után keletkezett,
- az alperes által kötött kölcsönszerződésben kikötött visszafizetési határidő nem járt le, nem bizonyított a kölcsön visszafizetésének megghiúsulása, emiatt a vagyonsökkenés bekövetkezése sem
- nem bizonyított a vezető tisztségviselő magatartása és a vagyonsökkenés, a hitelezői követelések kielégítésének részbeni, vagy teljes megghiúsítása közötti ok-okozati összefüggés, azt a gazdasági világválság idézte elő
- a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését megelőzően az alperes tisztsége már megszűnt, olyan tevékenységet nem fejtett, illetve fejthetett ki, amely e helyzet bekövetkezését követő vagyonsökkenéshez, a hitelezők igényének részbeni vagy teljes kielégítésének megghiúsításához vezethetett volna
- a vezető tisztségviselő a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően nyerte el tisztségét, az azt követően beállt vagyonsökkenés a korábbi vezető tisztségviselő(k) magatartására, tevékenységére vezethető vissza
- az alperes csak névlegesen volt vezető tisztségviselő, tényleges tevékenységet nem fejtett ki
- az alperes munkanélküli, évekig közmunkát végzett, egészségi állapota miatt szociális gondozott, soha nem vásárolt üzletrészt, nem volt ügyvezető, arra vonatkozó okiratokat nem írt alá, a vezető tisztségviselői minőségére vonatkozó cégjegyzéki adatok valótlanok
- az alperes az egyszemélyes gazdasági társaság tagjának kifejezett utasítására járt el
- az alperes nem tudott a vezető tisztségviselő társainak vagyonsökkenést előidéző szerződéskötéseiről, intézkedéseiről, tevékenységéről

A vizsgált ügyekben környezetvédelmi kárrendezéssel kapcsolatos mulasztás nem merült fel.

2. A Cstv. 33/A.§ (1) bekezdésében írt feltételek megvalósulásának bizonyítottsága esetén a vezető tisztségviselő magatartásának felróhatósága hiányára felhozott érvek

- az alperes testületi döntés alapján, az adós továbbműködésének biztosítása céljából kötötte megbízottja javára szóló, a vagyonszűküléshez vezető kölcsönszerződést
- az alperes a hitelezők érdekében hozandó döntések érdekében összehívta az adós legfőbb szervének ülését, a felperes, aki az adós társaság tagja, nem segítette a taggyűlés munkáját a hitelezők érdekében szükséges határozatok meghozatala érdekében
- az alperes a legfőbb szerv ülését összehívta a tőkepótlás érdekében, de a taggyűlés nem hozott határozatot
- az alperes a hitelezők érdekében összehívta az adós legfőbb szervi ülését, és ott a tagok meg is hozták a szükséges határozatokat
- az alperes az adós ingóságait ellenérték fejében, jogszabályok betartása mellett idegenítette el, a befolyt vételárat az adós érdekében használta fel, jogosult volt a felperes hitelezői igényét a többi, előbbre sorolt hitelezői igényre tekintettel kielégítetlenül hagyni
- a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően az alperes a hitelezői veszteségek csökkentése érdekében kötött az adós nevében kölcsön-és tartozásátvállalási szerződéseket, banki tartozás átvállalás fejében engedte át a gazdasági társaság működését biztosító teljes árukészletet, a tárgyi eszközöket
- az aktív vagyon csökkent, de a saját tőke, a mérleg főösszeg változatlan
- az alperes az adós kintlevőségei, a kölcsön adott pénz behajtása végett a szükséges intézkedéseket megtette
- az alperes folyamatos intézkedéseket tett a likviditás megőrzése érdekében, szakértői segítséget is igénybe vett
- tagi kölcsönök biztosítása ellenére a cég likviditása nem volt megőrizhető, az adós folyamatosan veszteséget termelt
- a tagi kölcsönök visszafizetésére a céggel szembeni végrehajtási eljárás elrendelését megelőzően került sor
- az alperes tagja is a társaságnak, nemcsak vezető tisztségviselője, tagi kölcsöneinek visszafizetésére személyi tulajdonában álló, terhelt ingatlanának megvédése miatt volt szükség
- az alperes a felperes igényének kielégítése érdekében a felperessel folyamatosan egyeztetéseket, tárgyalásokat folytatott, de azok nem vezettek eredményre
- az alperes bevételt remélt egy projekttől, amely utóbb, rajta kívül álló okok miatt nem valósult meg
- a tagi kölcsön visszafizetésekor még nem állt be a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet
- az alperes a gyermekének betegsége miatt vett fel az adós nevében kölcsönt
- az adós németországi leányvállalata jelentős pénzeszközzel rendelkezett, az adós ezért teljesített kifizetéseket
- az alperes célja az adós által vállalt építkezések befejezése, lakások értékesítése, a munkálatok elvégzéséhez szükséges hitel visszafizetése volt a teljesített kifizetésekkel
- az alperes az adós által elvállalt munkák hétvégi elvégzéséhez alvállalkozót kényszerült igénybe venni, kifizetéseit az elvégzett munka fejében teljesítette

- az alperes az adós tovább működése érdekében szerzett amerikai cégtulajdont, onnét remélt bevételt eredményező hozamot
- az alperes a cégcsoport más cégének működését kívánta előbb helyreállítani, az adott cég működésének helyreállításában „vis maiorként” értékelendő betegsége akadályozta meg
- az alperes nem vont el bevételeket az adóstól, annak költségeit csökkentette
- az adósnál észlelt vagyonvesztés a gazdálkodás körében szükségszerűen felmerült költségek-ből eredtek, az alperes által kötött kölcsönszerződés színlelt volt, valójában házastársa betegségének kezeléséhez szükséges költségekre adott támogatás érdekében került megkötésre, ezért történt a visszafizetés elengedése
- a mérleg egyensúly fennáll, a vitatott ingatlan megvásárlása ellenére
- az alperes a vitatott kölcsönszerződés megkötésére a taggyűléstől megkapta a felmentményt
- az adós gazdálkodásában számviteli, adójogi jogsértés nem volt megállapítható
- az adós ténylegesen nem működött, adótartozása nem a tevékenységével összefüggésben merült fel
- a felperesi hitelezői igény a felszámolási eljárásban kielégítést nyert
- az alperes a követelések behajtása érdekében szükségtelen, kétséges eredménnyel, jelentős költségekkel járó pert nem indított
- a tőkepótlásról a tagok anyagi lehetőségük hiányában nem tudtak gondoskodni
- az alperes az adós gazdálkodásának válság menedzselése érdekében a tisztségéről lemondott, a cégbíróság a lemondás miatt beállt cégjegyzéki adatváltozás bejegyzése iránti kérelmet neki fel nem róható okból elutasította, az új ügyvezető ugyanis vezető tisztség betöltésétől eltiltás hatálya alatt állt
- az alperesek az adós vagyonába tartozó több száz millió Ft-ot az adóst terhelő kötbér kiegyenlítésére használták fel
- az eladott ingatlan vételárából az alperes az adós hitelezője részére további biztosítékot nyújtott
- az adós tevékenysége veszteséges volt, tartozása miatt a lízingcég a gépeit lefoglalta, a tovább működést a szükséges eszközök hiánya akadályozta.

3. A Cstv. 33/A.§ (3) bekezdés második mondata alapján, az adós éves beszámolójának letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, a Cstv. 31. § (1) bekezdés a)-d) pontja szerinti beszámolóképzési, irat- és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettség elmulasztása miatt fennálló, a hitelezői érdekek sérelmének vélelme megdöntésére felhozott érvek

- az alperes a mérlegképzési kötelezettség időpontjában már nem volt vezető tisztségviselő
- a mérleg elkészítését az adóhatóság által lefoglalt iratok hiánya akadályozta
- könyveléssel megbízott cég az iratokat, bizonylatokat nem adta ki az alperes részére

- az alperes állította, minden szükséges iratot, mérlegeket átadott a felszámoló részére
- a családi vagyon és a társasági vagyon keveredett, az adós nem tudott könyvelőt igénybe venni
- a könyvelési iratok megsemmisültek
- az esedékes mérleg letétbehelyezésének időpontjában az adós cég már felszámolás alatt állt, a letétbehelyezési kötelezettség az alperest már nem terhelte
- a könyvelő céggel fennálló elszámolási vita miatt nem tudta teljesíteni az alperes a mérleg letétbe helyezéssel kapcsolatos kötelezettséget
- a letétbe helyezendő mérleg elkészült, a könyvelő mulasztotta el a letétbe helyezést
- a felszámolást megelőzően az adós cég kényszer-végelszámolás alatt állt, mérlegkészítési kötelezettség a volt vezető tisztségviselőt emiatt nem terhelte, a cég iratait megbízott útján őrizte, a megbízott tévedésből leselejtezte az iratokat
- az adós cég iratai eltűntek, az előző vezető tisztségviselő nem adott tájékoztatást az alperesnek az adós cég ügyeiről
- a könyvelő az alperesek utasítása ellenére nem helyezte letétbe a mérleget

III. A bizonyítási eljárás sajátosságai

A vizsgált ügyekben az eljáró bíróságok elsősorban a peres iratokhoz becsatolt okiratok, a felek személyes előadása alapján állapították meg a tényállást. Több esetben sor került tanúk meghallgatására is. A bíróságok azonban csak elvétve rendeltek ki könyvszakértőt. Az alperesek az ügyek elenyésző részében tettek eleget a bizonyítási kötelezettségüknek. Több ügyben bizonyítási indítványuk sem volt.

IV. A bíróságok jogerős ítéleteinek indokolásai alapján levonható általánosítható következtetések

1.) Az eljáró bíróságok a Pp. 206. § (1) bekezdésének megfelelően a bizonyítékokat a maguk összességében, meggyőződésük szerint bírálták el. A tényállás megállapítása során a Pp. 164. § (1) bekezdésben írt, a bizonyítási teher szabályaira is figyelemmel voltak.

Az alperes által az adós nevében kötött szerződések az adott ügyben feltárt bizonyítékok egybevetése alapján szolgálhattak bizonyítékként az alperes felelősség alóli kimentésére, vagy éppen a Cstv. 33/A. § (1) bekezdés szerinti felelősségének megállapítására.

2.) Vannak azonban olyan megállapítások, amelyek általános érvényűek. Ilyenek az alábbiak:

- testületi ügyvezetés esetén az alperes csak akkor mentesülhet a felelősség alól arra hivatkozással, hogy testületi döntés alapján kötötte meg a vitatott kölcsönszerződést, ha bizonyítja, hogy a döntéshozatalban nem vett részt, vagy ellene szavazott
- az aktív vagyon csökkenése, veszélyezteti a hitelezők igényének kielégítését, érdekét
- a mérleg főösszeg egyensúly önmagában nem alapozza meg az alperes felelősség alóli mentesülését, a vagyonösszetételen múlik a hitelezők követelésének megtérülése: ha például az adós tartozásának átvállalása az adós működéséhez szükséges tárgyi eszközök ellenében történik, az a hitelezők érdekeit sérti
- a vezető tisztség betöltésének névlegessége nem adhat alapot a kimentésre
- az adóhatóság általi iratlefoglalás nem mentesít a mérlegkészítési kötelezettség alól, a hatóságtól a szükséges információk beszerezhetők
- a könyvelő mulasztása az adós, illetve az alperes terhére esik
- az alperest terheli annak bizonyítása, hogy az adós vagyonát csökkentő kiadások szükségszerűek voltak, vagy a hitelezők érdekében történtek
- a tagi kölcsönök visszafizetését megelőzi a társaság külső hitelezői igényének kielégítési sorrendben történő kielégítése
- a fenyegető fizetéképtelenség bekövetkezése előtti ügyletek, szerződések, teljesítések, kifizetések kívül esnek a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésére alapított igény elbírálása esetén
- önmagában az, hogy számviteli vétség, adójogsértés nem volt bizonyítható, a hitelezői érdeksérelem vélelme alóli kimentésre nem alkalmas.

V. Összegzés

A vizsgált ügyekben a vezető tisztségviselőt a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján terhelő felelősség alóli mentesülés érdekében felhozott érvek megítélése tekintetében eltérő joggyakorlat nem volt észlelhető. Bizonyos érvek gyakrabban, több ügyben is megjelentek. Ilyen volt például a vezető tisztség névleges betöltésére, a vagyoncsökkenést előidéző kifizetések szükségszerűségére, azok hitelezők érdekében történt teljesítésére, a mérleg egyensúly változatlanságára hivatkozás.

Budapest, 2016. május 15.

Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes

5. számú tanulmánymelléklet Dr. Lakatos Péter: A vezető tisztségviselő felelőssége vélelmének fennállásával kapcsolatos kérdések

A vélelem fennállásának feltételei, annak jogkövetkezményei

A 2006. július hó 1. napja és 2009. augusztus hó 30. napja között hatályban volt Cstv. 33/A. § (2) bekezdése értelmében, amennyiben vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója (összevont (konszolidált)) éves beszámolója) külön jogszabályban meghatározott letétbehelyezési és közzétételi kötelezettségének, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell.

2009. szeptember hó 1. napjától kezdődően a Cstv. 33/A. § (2) bekezdése kiegészült a következő rendelkezéssel „vagy nem teljesíti a 31. § (1) bekezdés a)-b) pontja szerinti beszámoló – készítési, irat – és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell.”

A vagylagos vélelem 2012. március hó 1. napjától a Cstv. 33/A. § (3) bekezdésében került szabályozásra változatlan szövegezéssel.

A vélelmet objektív tényállások váltják ki, a vezető tisztségviselő mulasztásai közül, akár az egyik.

A beszámoló letétbe helyezésének, közzétételének elmulasztása az e-beszamolo.im.gov.hu oldalon ellenőrizhető, míg a Cstv. 31. § (1) bekezdés a)-d) pontjában felsorolt iratok átadásának elmulasztása a felszámoló nyilatkozata, vagy a felszámolási ügy iratainak beszerzése alapján megállapítható.

A vélelemmel érintett vezető tisztségviselői kör:

„Azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző 3 évben” (Cstv. 33/A. § (1) bekezdés.

A felszámolás kezdő időpontja a végzés Céglőnyben való közzétételének napja. Ebből következően ezen időponttól számított megelőző 3 évben a vezető tisztségviselői feladatokat ellátó személyek esetében állhat be a vélelem.

Amennyiben ezen 3 éven belüli időben egymást követően több vezető tisztségviselő is tevékenykedett az adósnál, úgy a letétbehelyezés elmaradása esetében mindig az adott, konkrét mulasztó fél esetében áll fenn az első fordulat szerinti vélelem, miután a Cstv. 31. § (1) bekezdés a)-d) pontjában szabályozott kötelezettség a felszámolás kezdő időpontja előtti utolsó vezető tisztségviselőt terheli.

A végelszámoló nem vezető tisztségviselő. Amennyiben a csőd- és a felszámolási eljárást végelszámolás előzte meg és az utolsó vezető tisztségviselő sem a végelszámolónak, sem pedig a felszámolónak nem adta át az iratokat, úgy vele szemben megállapítható lesz a vélelem. „Nem állapítható meg az éves beszámoló letétbehelyezésével kapcsolat mulasztás, ha a gazdálkodó szervezet felszámolásának kezdő időpontja megelőzi a letétbehelyezési kötelezettség teljesítésére a Számviteli Törvényben előírt határidőt (BH 2013/222. sz. eseti döntés.

A vélelem jellege:

A jogirodalomban vita alakult ki arról, a vélelem megdönthető, avagy megdönthetetlen.

¹ „A törvény szövegéből ugyanis ez a következtetés lenne levonható, a módosító törvény indokolása nem adna másfajta értelmezési lehetőséget. Az indokolás szerint ugyanis nincs helye kimentésnek, a beszámoló letétbehelyezési és közzétételi kötelezettségének a vezető nem tett eleget (a 33/A. § (3) bekezdése ide sorolja az iratok átadásának és a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának esetét is). ... A vélelem azonban a törvényszöveg alapján csak azt jelentheti, hogy a felperest nem terheli bizonyítás a kártérítési elemek megvalósulását illetően, hanem ezek fenn nem állását, valamint a felróhatóság hiányát a vezetőnek kell bizonyítania. Az indokolás ezzel szemben azt mondja ki, hogy „nincs helye kimentésnek”, azaz, egy meg nem dönthető vélelemre utalással objektív felelősséget hoz létre. Ez esetben viszont úgy kellett volna rendelkezni, hogy a vezető a felelősség alól nem mentheti ki magát, megjelölve egyben felelőssége mértékét is”.⁸⁵

„Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója külön jogszabályban meghatározott letétbehelyezési és közzétételi kötelezettségének, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell, ez a vélelem azonban megdönthető Nincs helye a kimentésnek azonban akkor, ha a vezető elmulasztotta az éves beszámoló letétbehelyezését és közzétételét. Ekkor a törvény erejénél fogva vélelmezni kell a hitelezői érdekek sérelmét, a felróhatóság vizsgálata nélkül.”⁸⁶

„A vélelem megdöntésének a vélelmezett tényállási elemekre kell vonatkoznia; az egyéb nem vélelmezett, hanem a felperes által bizonyítandó tények tagadása, vagy az azokkal szembeni ellenbizonyítás nem minősül a vélelem megdöntésének.”⁸⁷

Az előbbieken vázoltakra figyelemmel a vélelem fogalmát kell először tisztázni.

Vélelem = hitelezői érdeksérelem, amelynek ténybeli oka a vezető tisztségviselő mulasztása, amely a mérleg közzétételének, letétbe helyezésének, nem teljesítése, vagy a Cstv. 31. § (1) bekezdés szerinti iratátadási, tájékoztatási kötelezettség nem teljesítése.

Ez a mulasztás egy olyan objektív tényállás, amely alól a felróhatóság hiányának bizonyításával sem mentheti ki magát a vezető tisztségviselő. Megítélésem szerint a Mód. tv. indokolása ezt érthette megdönthetetlen vélelem alatt, azonban ez valójában nem maga a vélelem, hanem az azt keletkeztető tényállás, azaz a vezető tisztségviselői mulasztás.

A mulasztás miatti hitelezői érdeksérelem, mint vélelem egyértelműen megdönthető, hiszen maga a Cstv. 33/A. § (3) bekezdés első mondata ezt kimondja, emellett ezt alátámasztja a bírói gyakorlat is.

Mivel dönthető meg a vélelem? Azzal, hogy a mulasztás miatt a hitelezők érdeke mégsem sérült:

„A gazdálkodó szervezet bejegyzett vezetője tehát a felelősség alóli kimentése érdekében azt köteles bizonyítani, hogy az ügyvezetési feladatait a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látta el, azaz a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedésének kezdeményezése érdekében az ilyen tisztséget betöltő személytől az adott helyzetben általában elvárható valamennyi intézkedést megtette.”⁸⁸

⁸⁵ dr. Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt (Csőd-felszámolás- válság 2012/2. 4. szám 23-24. oldal)

⁸⁶ Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve I. kötet (472. oldal (Novotni Kiadó 2014. június 1.)

⁸⁷ dr. Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni közvetlen helytállási kötelezettsége (Budapest, 2015. december 12., 17. oldal)

⁸⁸ 3. alatt i.m.

Mindebből megállapítható, a vélelem abban az esetben dönthető meg, ha fennáll ugyan a mulasztás, azonban ennek ellenére a vezető tisztségviselő úgy járt el, ahogyan az tőle elvárható és az előbbieken idézett valamennyi tevékenységet kifejtette, azonban mindezek ellenére a hitelezői igények megtérülésére, azok fedezésére nem volt mód.

A vélelem jogkövetkezményei:

A vélelem beálltának két egymástól független tényállása van, kétfajta mulasztásra vezethető vissza. A felperesnek a kettőből legalább egy meglétét kell bizonyítania, de az bármelyik lehet és az kiváltja a vélelmet.

A vélelem beállta esetén a felperes bizonyítási körébe a vagyonsökkenés, annak mértéke, valamint a hitelezői követelések teljes kielégítésének meghíusulása tartozik. A vélelem beállta esetén már nem kell bizonyítania és nem is kell megjelölnie, mely tény alapján látja igazoltnak a hitelezői érdeket sértő vezető tisztségviselői magatartást, vagy mulasztást. Nem kell megjelölni a vagyonesztést eredményező magatartást sem.

A vélelem esetén a vezető tisztségviselőnek kell magát kimenteni a felelősség alól a Cstv. 33/A. § (3) bekezdésében írt tevékenységei igazolásával, bizonyításával.

Azt kell igazolniuk, a vélelmet megalapozó mulasztásuk ellenére a tevékenységüket a hitelezői érdekek figyelembevételével látták el és intézkedéseik vagyonsökkenést nem okoztak.

A feldolgozott ítéletek tapasztalatai:

Az összesített adatok alapján a feldolgozott ítéletek 57,1% esetében nem kellett vélelmezni a hitelezői érdekek sérelmét, 36,2%-ban igen.

Az éves beszámoló letétbehelyezésének, közzétételének elmulasztása 31,3%-ban, míg a Cstv. 31. § (1) bekezdés szerinti kötelezettség megsértése miatti tényállás 22,7%-ban jelent meg. Úgy vélem, ezen százalékos adat a teljes ügymennyiségre vonatkozik, azonban a vélelmezett eseteken belül volna adekvátan értelmezhető, azaz a vélelmezett esetek hány százaléka volt az egyik, illetve a másik típusú tényállás.

A határozatok indokolásából látható volt, nagyon sok esetben a bíróságok nem mondták ki a vélelmet, azonban magára a tényállásra hivatkoztak és a felelősség alóli mentesülést azért nem állapították meg, mert a vezető tisztségviselők a perben nem tettek eleget bizonyítási kötelezettségüknek.

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet, valamint a vélelem beállta időpontjának megállapítása körében, még jelentősebb szórtságot mutatnak a határozatok. Jelentős számban ezen időpontokat adekvátan nem határozzák meg, bár kétségtelenül a határozatokból arra ténybeli következtetés levonható. A vélelem bekövetkeztének időpontjai jól definiálhatóak, megállapíthatóak, míg a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beálltának időpontja vagy szakértői bizonyítás, vagy pedig bírói mérlegelés – mérleg elemzés - függvénye.

A vizsgált ítéletek alapján látható, bizonytalanság mutatkozik a vélelem joghatása és tartalma tekintetében. Egy kúriai ítéletben adott meghatározás iránymutató lehet: „A vélelem azt jelenti: ha a felperes bizonyította a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését és az azután keletkezett vagyonsökkenést, az utóbbit a vélelmezett hitelezői érdekeket sértő vezetői magatartással okozati összefüggésben állónak kell tekinteni. Az alpereseknek ezért – az elsőfokú

bíróság által a Pp. 3. §-ának (3) bekezdése alapján az első tárgyaláson történt kioktatásnak megfelelően bizonyítani kellett volna azt, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után a hitelezői veszteségek csökkentése érdekében az adott helyzetben elvárható valamennyi intézkedést megtették és az adós nevében ezt követően tett cselekedeteik, szerződésükötéseik a hitelezői érdekeket szolgálták.”

A jelenleg hatályos Cstv. 33/A. §-ban a hitelezői érdekekkel ellentétes vezető tisztségviselői magatartást, a 63. § (2) bekezdése a minősített többséget biztosító befolyással rendelkező tag ellenőrzött társasága terhére folytatott hátrányos üzletpolitikája miatti felelősségét, míg a Cstv. 63/A. §-a a részesedését rosszhiszeműen átruházó tag felelősségét szabályozza.

A Gt. 50. § (1) bekezdése a tag felelősségét arra alapította, hogy a tag a társasági forma alapján fennálló korlátozott felelősséggel visszaélt. Ennek megállapítására a társaság jogutód nélküli megszűnése esetén kerülhetett sor.

A Ctv. 118/A. §-a a kényszertörlési eljárás során törölt cég volt tagjának korlátlan felelősségét szabályozza abban az esetben, ha a tag korlátolt felelősségével visszaélt.

A Ptk. 3:2. § (2) bekezdése a Gt. 50. § (1) bekezdése alapján szabályozza a társaság tartozásaiért fennálló felelősséget a jogutód nélküli megszűnést követően.

A Ptk. 6:540. § (3) bekezdése szabályozza a tag jogi személlyel egyetemlegesen fennálló felelősségét szándékos károkozás esetén harmadik személlyel szemben, míg a 6:541. § a jogi személy vezető tisztségviselője szándékos károkozása esetére a jogi személlyel egyetemleges felelősségét mondja ki a harmadik személyekkel szemben.

A csődjogi szabályozás elkülönülten szabályozza a vezető tisztségviselő és a tag felelősségét, azonban a Cstv. 33/A. §-a és a 63/A. §-a alap tényállásai az ún. „cég fantomizálás” tényállására nem alkalmazhatóak. Ennek az a sajátossága, az egyszemélyes vagy többségi befolyással rendelkező tag egyben a társaság vezető tisztségviselője (ügyvezetője).

Ebben a körben a tipikusnak mondható tényállás a következő:

A leendő adós ügyvezetője a gazdálkodás azon állapotában, amikor még az utolsó üzleti év lezárt mérlege jó likviditási mutatóval rendelkezik, a rövid lejáratú kötelezettségek 90-180 nap közötti esedékességük és azok teljesítésére megfelelő volumenű pénzeszköz áll rendelkezésre, a tag – aki egyben ügyvezető is - az üzletrészt átruházza, illetve új ügyvezető kerül megválasztásra. Ezen új személyek a hazánkkal szomszédos államok polgárai (különösen ukránok, szerbek, de szép számmal vannak románok, horvátok, albánok is). A cég átruházásával egyidejűleg – az átruházók állításai szerint - a cégvagyon és a cégiratok, így a könyvelési iratanyag is átadásra kerül az új tulajdonos és ügyvezető részére, amelyről – "természetesen" - tételes átadás-átvételi jegyzőkönyv és okiratok nem készülnek. Az ilyen típusú társaságok bankszámláin általában csekély mennyiségű számlapénz van, amely az átruházást megelőzően vagy azt követően rövidesen felvételre kerül, míg a házi pénztárban található pénzüsszeg "eltűnik". A "cégátruházás" után a társaságok gazdasági, vagyoni helyzete gyorsan romlik, majd ezt követően általában 1 éven belül megindul ellenük a felszámolási eljárás. Az ilyen típusú cégek esetében a perekben a volt tisztségviselő védekezése az, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet nem ügyvezetésének ideje alatt következett be, a felszámolás kezdő időpontjában már nem volt ügyvezető, ezért felelőssége nem állapítható meg. „Természetesen” az új ügyvezetők elérhetetlenek. A felszámolási eljárás során a felszámolók nem tudják felvenni velük a kapcsolatot külföldi tartózkodási helyük miatt. A kézbesítési ügygondnokuk közli, vele a kapcsolatot a külföldi állampolgár nem tartja. A jelenleg hatályos szabályozás alapján az ilyen típusú tényállásokra a

vélelem nem terjed ki, ugyanakkor a felelősség megállapításához szükséges vagyonsökkenés, annak mértéke és a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztének időpontja jóformán bizonyíthatatlan a cég könyvelési anyagának hiányában. A Cstv. jelenleg hatályos rendelkezései kimondottan a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztének időpontja utáni ügyvezetői magatartásra fókuszálnak. Azonban gyakorlati tapasztalat az, ezekben a tényállásokban egyértelműen tapintható, érzékelhető a vagyonsökkenés ténye.

A kifejtettekre tekintettel indokolt egy olyan felelősségi tényállás megalkotása, amely a tag- vezető tisztségviselő egy személyben történő eljárása miatti speciális felelősségi alakzat lenne és a tag felelősségének megállapítását „előrehozná” a felszámolási eljárás létszakára.

A „hibrid” felelősségi alakzatnak az képezné az alapját, hogy a vezető tisztségviselő egyben tag is – általában többségi befolyással rendelkező, vagy akár egy személyi – így a vezető tisztségviselői magatartás nem más, mint a tulajdonosi döntés manifesztációja. Ebből következően ezen esetekben (tényállásokban) nem választható szét a vezető tisztségviselői és tagi (tulajdonosi) minőség.

Javaslatok:

- ⑩ A vélelmet megalapozó tényállások kiegészítése a „cég fantomizálással”.
- ⑩ A vélelem joghatása - jogalkalmazói szintű - egységes értelmezésének kialakítása.
- ⑩ A joggyakorlat egységének megteremtése a vélelem és a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet időpontjának ítéleti - rendelkező részi, de legalább tényállási szintű – meghatározása terén.
- ⑩ A Cstv. 33/A. § (3) bekezdésének módosítása, abból a felelősség alóli mentesülésre vonatkozó rendelkezések új §-ba, de legalábbis új bekezdésbe történő kiemelése.

Ennek az az indoka, számos esetben érzékelhető volt az ítéletekben, a jelenlegi szabályozás mellett a vélelem és az az alóli mentesülés összefonódott. Ugyanakkor a mentesülési szabályok arra az esetekre is vonatkoznak, amennyiben a vélelem nem áll be, azonban a hitelező bizonyítja a vagyonsökkenést, a fenyegető fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát és a hitelezői érdekekkel ellentétes vezető tisztségviselői magatartást. Így a mentesülés a bizonyított és vélelmezett esetekre is irányadó, ezért önálló, legalább bekezdés szintű kiemelése indokolt a jelenleg hatályos szöveg változatlanul hagyása mellett.

Dr. Lakatos Péter

6. számú tanulmánymelléklet Dr. Vezekényi Ursula: A marasztalásra irányuló keresetek alapján folyó perek tapasztalatai

A marasztalásra irányuló keresetek alapján folyó perek tapasztalatai, a felmerült eltérő jogértelmezések

A marasztalásra irányuló perek csoportosítása

A marasztalásra irányuló perek két csoportra oszthatók.

I. Az első csoportba azon ügyek tartoznak, amelyekben a marasztalási keresetet a megállapítási perben hozott jogerős ítélet továbbá az adós felszámolási eljárásának jogerős befejezését követően nyújtják be a hitelezők.

II. A második csoportba azon ügyek sorolhatók, amelyekben a megállapítási per keretei között kéri a vezető tisztségviselő marasztalását.

A fenti 2 csoportba sorolható ügyekből összesen 67 ítélet került felterjesztésre. A felterjesztett ítéletek közül 58 az I. csoportba, 9 a II. csoportba tartozott. Az I. csoportba tartozó ítéletekből 18, míg a II. csoportba tartozókból valamennyi feldolgozásra került. A marasztalás tárgyában hozott ítéletek jellemzően első fokon emelkedtek jogerőre. Az I. csoportba tartozók közül 5, a II. csoportba tartozók közül 2 fejeződött be ítéletábrai szinten. A Kúria elé eddig egyetlen ilyen tárgyú ügy sem került.

I. A marasztalási perekben hozott ítéletek alapján tehető megállapítások

1.) A marasztalási perekben felmerülő eljárásjogi kérdések

A kereset előterjeszhetőségének előfeltétele:

- az adós felszámolásának jogerős befejezése – ennek Céglönyben történő közzététele (lásd később),

- a megállapítási perben a vezető tisztségviselő felelősségét megállapító jogerős ítélet léte, ha ennek meghozatalára az adós felszámolásának jogerős befejezését követően kerül sor – az a perindítási határidő kezdő időpontját befolyásolja,

- a felperesi hitelezőnek (hitelezőknek) az adós vagyonából ki nem elégített, nyilvántartásba vett hitelezői igényének fennállása.

A kereset tartalma

A keresetben a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló határozott kérelmet kell előterjeszteni. A marasztalási összeg nem haladhatja meg az adós vagyonából ki nem elégített nyilvántartásba vett hitelezői igényt, valamint a megállapítási perben meghatározott felelősség mértékét. Jelenleg nem egyértelmű a gyakorlat a tekintetben, hogy a tőke után kamat is kérhető-e és ha igen, akkor annak mi a kezdő időpontja (lásd később).

A kereset benyújtásával kapcsolatos kérdések

A vonatkozó szabályozás egyértelművé teszi, hogy a marasztalásra irányuló keresetet jogvesztő határidőn belül kell az alperes székhelye szerint illetékes törvényszéken előterjeszteni, függetlenül a keresetben megjelölt marasztalási összegtől.

A pertárgy érték a marasztalási összegnek megfelelően alakul. Ugyanakkor meg kell jegyezni, amennyiben több hitelező nyújtja (nyújtáná) be a keresetet lehetséges, hogy az arányosításra tekintettel a javára történő marasztalási összeg alacsonyabb lesz mint a keresetében megjelölt összeg. Ez a perköltség viselési szabályok folytán akár hátrányosan is érintheti annak ellenére, hogy az igényérvényesítés eredményessége kizárólag attól függ, hogy hány hitelező, milyen összeg erejéig érvényesíti igényét.

A perben vizsgálandó körülmények, a per lefolyása

A vezető tisztségviselők marasztalására irányuló perek általában nem vetnek fel jelentős jogértelmezési kérdéseket. A kevés, a marasztalás feltételének minősülő néhány tény tisztázását követően akár az első tárgyaláson megalapozott döntés hozható. Jellemzően az alperesek védekezést nem fejtenek ki. Ennek ellenére az alperesek több ügyben is hivatkoztak olyan tényekre, körülményekre, amelyekre a megállapítási perben hivatkozhattak volna. A bírói gyakorlat egyértelmű, a megállapítási perben vizsgálandó kérdések már a marasztalási per tárgyát nem képezik, nem képezhetik.

A marasztalási perben hozott ítélet

Amennyiben csak egy hitelező nyújt be marasztalási keresetet az arányosítás kérdése fel sem merül. Ilyen esetben egyedül őt illeti meg a megállapítási perben hozott jogerős ítéletben meghatározott mértékig a teljes ki nem elégített hitelezői követelése. Nincs jelentősége a hitelezői besorolásának. Amennyiben több hitelező nyújt be keresetet az arányos kielégítés kötelezettsége azt jelenti, hogy a tőke követelés arányában, függetlenül a hitelezői besorolástól kell a vezető tisztségviselőt marasztalni a felperes hitelezők javára. Ilyen ügy azonban a felterjesztett ítéletek között nem volt.

Egyéb megállapítások

A tételesen vizsgált, az adatbázisban szereplő 18 marasztalási ítéletből 4-ben került rögzítésre, hogy a megállapítási perben vagyoni biztosítékról rendelkezett a bíróság minden esetben a biztosítéknak a bíróság gazdasági hivatala letéti számlájára utalás útján. A 4 esetből 3-ban a letétbe helyezésre még sem került sor, így abból a hitelezői igény nem volt kielégíthető.

2.) A marasztalási perekben felmerült általam észlelt konkrét problémák, megválaszolendő kérdések

a) Mikor hatályos jogszabályi rendelkezést kell alkalmazni?

A megállapítási per és a marasztalási per megindulása között akár több év is eltelhet, amely idő alatt a vonatkozó szabályozás módosulhat ezért kérdésként merül fel, hogy a marasztalási pert a megállapítási perre irányadó szabályok szerint, avagy a marasztalási per megindulásakor irányadó szabályok szerint kell-e elbírálni.

Lényeges eltérések a megállapítási perek szabályozása kapcsán az alábbiak:

- a 2009. augusztus 31-ig hatályos szabályozás szerint 90 napos, az azt követően hatályos szabályozások szerint 60 napos jogvesztő határidőn belül kellett, illetve kell a keresetet előterjeszteni,
- a kezdő határidő a jelenleg hatályos szabályozásig a felszámolási eljárás jogerős lezárása volt, a hatályos szabályozás szerint a felszámolási eljárás jogerős lezárásáról hozott határozat Céglözlönybeli közzététele.

b) A perindítás kezdő időpontja

Állást kellene foglalni a tekintetben, hogy lehet-e úgy értelmezni a korábban hatályos szabályokat, miszerint azok alkalmazásában is a jogvesztő határidő kezdőidőpontja a felszámolási eljárás jogerős lezárásának Céglözlönybeli közzététele napja. Ez utóbbi jogértelmezés felelne meg a hitelezők érdekeinek. A megállapítási perben felperesi pozíciót be nem töltő hitelezők igényérvényesítését a fent ismertetett korábban hatályos szabály nagyon nehezíti. Még nehezebb a jogvesztő határidőn belül a marasztalási kereset benyújtása a megállapítási perben felperesként részt nem vevő hitelezőnek, ha a megállapítás iránti perben hozott jogerős ítélet napjától számítódik az igényérvényesítési határidő.

c) Jár-e kamat a marasztalási tőke összeg után és annak mi a kezdő időpontja?

Nem egységes a gyakorlat a tekintetben, hogy a marasztalási összeg után jár-e kamat vagy sem, illetve

ha jár, annak mi a kezdő időpontja. Az ítéletekben megjelenő megoldások:

- nem jár kamat (ezt indokló ítélet nem volt, feltehetőleg maga a hitelező sem terjesztett elő kamat megfizetésére irányuló keresetet),

a bíróság a kamatfizetés kezdő időpontjaként:

- a hitelezői igény alapjául szolgáló jogügylet szerinti késedelem kezdőidőpontját,

- a cég jogerős megszűnésének időpontját,

- a megállapítási perben hozott jogerős ítélet meghozatalának időpontját jelölte meg,

- azon időpontot határozta meg, amikor a két feltétel - az adós megszüntetéséről és a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításáról - jogerős döntés közül a későbbi megszületett.

II. A megállapítási perben marasztalást is tartalmazó ítéletek alapján tehető megállapítások

1.) A megállapítási perben marasztalást is tartalmazó ítéletek alapján tehető megállapítások, felmerülő eljárási jogi kérdések

A megállapítási perben marasztalási kereset előterjesztésének lehetőségét a

- 2009. szeptember 1.-je és 2012. február 29-e között hatályos Cstv. szabályok, valamint

- a hatályos Cstv. szabályok teszik lehetővé.

Mindkét szabályozás lényege az, hogy a megállapítási perben a hitelező nemcsak a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását, hanem marasztalását is kérheti, ha a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat alapján a hitelezők igényének kielégítéséhez nem elegendő az adós felszámolás körébe tartozó vagyona. A hatályos szabályozást beiktató 2013. évi CCLII. tv. 91. §-ának (16) bekezdése egyértelműen akként rendelkezik, hogy e körben a hatályos szabályokat kell alkalmazni függetlenül attól, hogy az adós felszámolására irányuló kérelmet mikor nyújtották be.

Az e pertípusba tartozó valamennyi felterjesztett ügyben a marasztalásra irányuló kereset előterjesztésének és a marasztaló ítélet meghozatalának indoka nem a Cstv.-ben megjelölt bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat volt, hanem az, hogy az adós elleni felszámolási eljárás jogerősen befejeződött. Az eljáró bíróságok egyetlen ügyben sem értelmezték úgy a vonatkozó szabályokat, hogy a marasztalási összeg az adós vagyonába kerül, hanem a hitelező felperes javára marasztalták a vezető tisztségviselőt.

A 9 ügyből 7-ben saját hitelezői követelésével egyező mértékben kérte a hitelező a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását, majd keresetét módosítva marasztalását. A 7 ügyből 6-ban a bíróságok csak a marasztalásról rendelkeztek, a 7.-ben a vezető tisztségviselő felelősségét is megállapították annak mértékét nem rögzítve.

2 ügyben a kielégítést nem nyert követelését meghaladó mértékben kérte a hitelező a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását. Ezen két ügyben a marasztalás mellett megállapítást is tartalmazott az ítélet.

A 9 ítéletből 6-ban kamatot is megítéltek, a többiben kamatról nem rendelkeztek (feltehetőleg ilyen kereseti kérelmet nem is terjesztettek elő). A kamat fizetés kezdő időpontját rendkívül eltérően határozták meg a perben eljáró bíróságok (lásd később).

A kereset előterjesztésének feltétele

A bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és vagyonfelosztási javaslat alapján a ki nem elégített hitelezői igényeik erejéig marasztalási kereset terjeszthető elő:

- akár a megállapítási per folyamatban léte alatt a kereset kiterjesztésével (megváltoztatásával)

- akár a kereset benyújtásakor (egy ilyen ügy volt, amikor a marasztalásra irányuló keresetet az adós felszámolásának jogerős befejezését követően, de még annak Céglönybeli közzétételét

megelőzően nyújtották be).

A keresetet az adós hitelezője, illetve az adós nevében a felszámoló terjesztheti elő.

A perben vizsgálandó tények

A megállapítási per folyamatban léte alatt előterjesztett marasztalási kereset esetén is elsődlegesen arról kell döntenie, hogy a vezető felelőssége megállapításának feltételei fennállnak-e. Hiszen csak ezen feltételek fennállása esetén kerülhet sor marasztalásra.

2) A megállapításra és egyben marasztalásra is irányuló perben felmerült, általam észlelt konkrét problémák, megválaszolandó kérdések

a) Az ítélet rendelkező részének megfogalmazása

A feltárt 9 ügy alapján megállapítható, hogy nem egységes a joggyakorlat a tekintetben, hogy marasztalás esetén a vezető tisztségviselő felelősségének megállapításáról, annak mértékéről is kell-e rendelkezni. E körben tehát egyértelmű iránymutatást szükséges adni.

b) A Cstv-ben nem szereplő feltétel bekövetkezése esetén a marasztalás lehetősége

Állást kell foglalni, helyes-e az a gyakorlat, amely nem a Cstv.-ben szereplő feltétel bekövetkezése (bírószak által jóváhagyott közbenső mérleg, részleges vagyon felosztási javaslat), hanem az adós elleni felszámolási eljárás jogerős befejezése miatt látott lehetőséget a megállapítási per keretei között a vezető tisztségviselő marasztalására.

c) A marasztalási összeg jogi sorsa

Ugyancsak állásfoglalást igényel, a megállapításra és egyben a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló perben a marasztalásra a felperes hitelező javára kerül-e sor, avagy a marasztalási összeg az adós vagyonába kerül. E körben minden döntés arról rendelkezett, hogy a marasztalási összeg a hitelezőt illeti meg. Ugyanakkor van olyan jogi álláspont, hogy az az adós vagyonába kerül.

d) Kamat jár-e és mikortól ilyen esetben?

A 9 ügyből 6 ügyben kamatot is megítéltek. Annak kezdő időpontjaként:

- a felszámolást elrendelő végzés meghozatalának napját,
- a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének időpontját jelölte meg a bíróság,
- az ítéletben rögzítettek alapján be nem azonosítható időpontot állapított meg a jogerős ítélet.

Olyan ítélet nem volt, amely a kamat megfizetése iránti kereseti kérelmet elutasította volna, így ott nem ítélték meg a bíróságok kamatot, ahol erre irányuló kérelmet nem terjesztettek elő.

III. A szabályozást érintő megállapítások

Számomra a legmegdöbbentőbb az volt, hogy minden felterjesztett marasztalásra irányuló per áttekintését követően (nem csak a feldolgozottak tekintetében) azt kellett megállapítani, hogy a marasztalásra irányuló per felperese kizárólag a megállapítási per felperese volt. Tehát egyetlen olyan ügy sem került felterjesztésre, ahol más hitelezők is igényüket érvényesítették volna. Márpedig a két lépcsős perlési szabálynak éppen ez lenne a lényege. Ha a két perben a felperes személye azonos és más hitelezők igényt nem érvényesítenek a marasztalási perben, akkor a konstrukció feleslegesen az eljárás megduplázását jelenti, amely indokolatlan mind a peres felek, mind a bíróság szemszögéből nézve, nem költség és nem idő hatékony.

E körben kérdésként merül felül fel, hogy a fent vázolt helyzetnek mi az oka. Esetleg az-e, hogy a

megállapítási per felperesén kívüli hitelezők nem szereznek tudomást a megállapítási perben hozott ítéletekről, avagy más.

Központi kérdés lehet tehát, hogy fenntartandó-e a két lépcsős perlésre vonatkozó szabályozás, figyelemmel a gyakorlati tapasztalatokra. Ha úgy foglalnánk állást, hogy igen, ez esetben olyan szabályozás bevezetésére lenne indokolt javaslatot tenni, amely lehetővé tenné a megállapítási perben részt nem vevő hitelezők időben történő értesülését a marasztalási kereset benyújtása feltételeinek fennállásáról.

Ha helyes az a jogértelmezés miszerint a megállapítási per folyamatban léte alatt a marasztalásra a hitelező felperes javára kerül sor támogatható-e egy olyan szabályozás, amikor attól függ a marasztalási összeg jogi sorsa, hogy az adós felszámolója, avagy hitelezője nyújtja be a keresetet.

- Ha ugyanis a megállapítási perben a felszámoló a felperes a marasztalási összeg a társaság vagyont gyarapítja, amely a Cstv. 57. §-a szerinti kielégítési sorrend figyelembe vétele mellett kerül az adós hitelezői között felosztásra.

- Ha a keresetet a hitelező terjeszti elő az ő igénye kerül kielégítésre akár akkor is, ha egyébként a hitelezői rangsorban az utolsó helyen állna.

Ugyanakkor, ha a jogszabály helyes értelmezése az, hogy a megállapítási perben előterjesztett marasztalási kereset esetén a marasztalási összeg az adós vagyonába kerül, akkor ezen összeg tekintetében a két lépcsős perlési struktúra nem érvényesül, ami egyébként a vonatkozó szabályozás alapkonceptiója. Ilyen kereset előterjesztésében ráadásul a hitelezők jelentős része nem érdekelt.

Dr. Vezekényi Ursula

7. számú tanulmánymelléklet Dr. Gaálné dr. Jobbágy Ildikó: A kereset tartalma és a bizonyítási teher alakulása

I.

1. A 2006. évi VI. törvény 14. §-a iktatta be **2006. július 1**-jei hatállyal a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvénybe a 33/A. §-t, melyet a hatálybalépést követően indult eljárásokban kell alkalmazni. Az ezt megelőző időszakban normatív rendelkezés a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségére nem létezett, a bírói gyakorlat azonban a vezető tisztségviselők felelősségének áttörésére bizonyos esetekben már lehetőséget adott (Szegedi Ítéltábla 1/2005., 2/2008. Polgári Kollégiumi vélemény).

A Cstv. 33/A §-ban megjelenő felelősségi szabály hátterét, társasági jogi alapját a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (Gt.) 30. § (3) bekezdése adta, mely szerint a gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkezését követően a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni.

Az eredeti Cstv. 33/A. § szerinti intézmény sajátossága, hogy kétlépcsős igényérvényesítést tesz lehetővé. Elsőként egy megállapítási keresetet kell benyújtani, majd második lépcsőben – a megállapítási per jogerős befejezése után – kerülhet sor a marasztalási per (Cstv. 63. § (3) bekezdés) előterjesztésére.

A megállapítási pert a hitelező (aki a Cstv. 3. § (1) bekezdés szerint a felszámolásba hitelezői igényét bejelentette és a regisztrációs díjat megfizette), vagy az adós nevében a felszámoló indíthatja a felszámolási eljárás ideje alatt (a felszámolási eljárást elrendelő végzés közzétételének napjától (Cstv. 27. § (1)), a felszámolás befejezéséről rendelkező végzés jogerőre emelkedése (Cstv. 60. § (1)) között), a felszámolási eljárás lefolytatására hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróság előtt a gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselői ellen, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követő magatartásukkal összefüggésben bekövetkezett vagyonsökkenés megállapítására.

A marasztalási pert a megállapítási per jogerős befejezése után, a felszámolási eljárás jogerős lezárását követően 90 napos jogvesztő határidőn belül a hitelező indíthatja ki nem elégített hitelezői igénye erejéig, a felelősségi perben megállapított összeghatárig.

A marasztalási pert bármely hitelező megindíthatja, és mivel a felszámolás ekkorra már befejeződik, a marasztalási összeg nem az adós vagyonaiba kerül, hanem közvetlenül a hitelezőhöz. Ha többen nyújtanak be marasztalási pert, követelésük arányában részesednek a megállapítási perben meghatározott összegből, függetlenül a Cstv. 57. §-a szerinti hitelezői kielégítési rangsortól.

2. A 2009. évi LI. törvény **2009. szeptember 1.** napjától módosította a Cstv. 33/A. §-át.

A módosítás értelmében már nemcsak a társaság vagyonsökkenése esetén, hanem a hitelezők követelése teljes kielégítésének megghiúsulása, vagy a környezeti tervek rendezésének elmulasztása esetén is lehetővé tette a jogszabály a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítását.

Kiterjesztette továbbá a módosítás az alperesek körét, a vezető tisztségviselőnek nem minősülő, de a társaság tényleges vezetését meghatározó személyekre (árnyékvezetők). Bevezette a vagyoni biztosíték intézményét.

A Cstv. 63.§ (3) bekezdése szerinti marasztalási per megindítását 60 napos jogvesztő határidőhöz kötötte.

A Cstv. 33/A. § (3) bekezdésében rögzítette, amennyiben a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat alapján a hitelezői igények kielégítéséhez nem elegendő az adós vagyona, bármely hitelező, vagy az adós nevében a felszámoló, a megállapítási kereseten kívül keresettel kérheti a bíróságtól azt is, hogy a bíróság a ki nem elégített követelés megfizetésére kötelezze a vezető tisztségviselőt. A Cstv. 33/A. § (4) bekezdése az (1) bekezdés szerinti megállapítási, a (3) bekezdés, valamint a 63.§ (3) bekezdés szerinti marasztalási perek egyesítését, és a vagyoni biztosíték hitelezők közötti felosztásáról a felszámolási eljárás lezárása utáni időszakra a Cstv. 57. §-a szerinti sorrend figyelembevételét írta elő.

Ezzel a jogalkotó egy új marasztalási perindítási lehetőséget vezetett be, de rendelkezései kidolgozatlanok voltak (perindítási határidő, perek egyesítése, vagyoni biztosíték felosztása).

3. A 2011. évi XCCVII. törvény **2012. március 1.** napjától ismét módosította a Cstv. 33/A. §-át, kivezette a 2009-ben beiktatott közbenső mérleg után indítható marasztalási per lehetőségét, részletesebben szabályozta a vagyoni biztosítékkal kapcsolatos kérdéseket.

A megállapítási és marasztalási per szabályait egységesítette, a korábbi Cstv. 63. § (3) bekezdésben szabályozott marasztalási perre vonatkozó rendelkezéseket áthelyezte a Cstv. 33/A. § (6) bekezdésébe.

4. Az új Ptk. beiktatásával a 2013. évi CCXII. törvény **2014. március 15.** napjával a Cstv. 33/A. §-ában foglalt jogintézményt a Cstv. rendelkezései között továbbra is fenntartotta, annak rendelkezéseit részben módosította és ismét bevezette a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat alapján a hitelezők és a felszámoló által a megállapítási per során – ez esetben már a megállapítási perben –, marasztalási kereset előterjesztésének lehetőségét (Cstv. 33/A. § (7) bekezdés).

II.

A MEGÁLLAPÍTÁSI KERESET TARTALMA

A vezető tisztségviselői felelősség alapja egy önálló, sui generis deliktuális kárfelelősség.

A vezető tisztségviselő felelőssége nem járulékos jelleggel az alapjogviszonyból származó követelésért mögöttesen áll fenn a hitelezővel szemben, hanem a vezető tisztségviselő kártérítés címén felel az alapjogviszonytól elkülönült, felróható magatartásával összefüggésben az adós gazdálkodó szervezetnél keletkező vagyoni hátrányért, kárért.

Az első lépcsős megállapítási perben azonban nemcsak a kárfelelősség jogalapjának megállapítása történik, hanem a kárösszeg (a vagyonsökkenés) is meghatározásra kerül.

A Pp. 121. § (1) bekezdés c) pontja szerint a keresetlevélben fel kell tüntetni az érvényesíteni kívánt jogot, az annak alapjául szolgáló tényeknek és azok bizonyítékainak előadásával.

A többször módosított Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerinti vezető tisztségviselő felelősségére alapított megállapítási perekben ezért a felperesnek valamennyi tényállási elem tekintetében nyilatkozniuk kell, azaz

- meg kell jelölniük az adós gazdálkodó szervezet fizetési képességgel fenyegető helyzete bekövetkezteinek időpontját,
- az ezt követően alperes(ek) által tanúsított jogellenes magatartásokat; ténylegesen kifejtett tevékenységet vagy mulasztást, amellyel az ügyvezetési feladatai(k) körében nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján járt(ak) el,
- és az ezzel okozati összefüggésben:
- az adósnál bekövetkezett vagyonsökkenést,
- vagy azon hitelezői igényeket, amelyek tekintetében a bejelentett hitelezői követelés kielégítésének meghiúsulása várható,
- vagy meg kell jelölnie tényszerűen és összességében is mely környezeti teher rendezését mulasztotta el.

Az 1/2013. (II. 28.) Polgári Jogegységi Határozat III. pontja kifejti, hogy a Cstv. 33/A. § mindhárom fordulata esetén az adós gazdálkodó szervezetnél bekövetkezett vagyonsökkenést összességében meg kell jelölni és az ítéletben is rendelkezni kell róla.

Mivel a marasztalási pert utóbb bármely hitelező megindíthatja, ezért a megállapítási perben a vagyonsökkenés mértéke alapvetően nem az eljárást indító hitelező követeléséhez kell, hogy igazodjon.

Nincs akadálya annak, hogy a felszámolási eljárás tartama alatt különböző tényállások alapján, több megállapítási per induljon és több ítéletben különböző mértékű (és összeadódó) vagyonsökkenés megállapítására kerüljön sor.

III.

MEGÁLLAPÍTÁSI KERESET ESETÉN A BIZONYÍTÁSI TEHER ALAKULÁSA

A vezető tisztségviselővel szembeni igény kártérítési felelősségen alapul. A magyar jogban érvényesülő indirekt (közvetett, vagy exkulpációs) bizonyítási rendszer szerint a károsultnak kell bizonyítania a jogellenességet, a hátrányos eredményt (kárt), és az okozati összefüggést.

A károkozónak kell kimentenie magát, azaz neki kell bizonyítania, hogy úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható.

Ez alapján a Cstv. 33/A. §-a szerinti felelősség megállapítása iránti perben a felperesnek kell bizonyítania:

- az adós fizetése képtelenséggel fenyegető helyzete bekövetkeztének időpontját,
- az ezt követően tanúsított hitelezői érdekekkel ellentétes vezető tisztségviselői magatartást,
- az adós vagyonában bekövetkezett vagyonsökkenés mértékét, vagy a környezeti teher rendezésének elmulasztását és ennek összegszerűségét.
- és azt, hogy a vagyonsökkenés a vezető magatartásával okozati összefüggésben áll.

Ezen tények az adós beszámolója alapján, szükség szerint, szakértő bevonásával kerülhetnek bizonyításra.

A vezető pedig akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a fizetése képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek csökkentése érdekében.

Ha a felperes arra hivatkozik, hogy az alperes nem tett eleget az adós éves beszámolója külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési kötelezettségének, vagy nem teljesítette a Cstv. 31. §-a szerinti beszámolókészítési, iratátadási kötelezettségét, a Cstv. 33/A. § (3) bekezdése szerinti vélelem a felelősség valamennyi tényállási elemének a megállapítását lehetővé teszi, ez esetben nem szükséges vizsgálni a felelősség megállapításának alapjául szolgáló egyes tényállási elemeket, így a fizetése képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét, a vagyonszerzés tényét, mértékét, a vezető tisztségviselő magatartásával okozati összefüggéseket (Kúria Gfv.VII.30.059/2015/5. Gfv.VII.30.024/2015/4. számú döntések).

Ez esetben tehát a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell a meg nem térült bejelentett hitelezői igények tekintetében a felelősség megállapítható, ez a vélelem azonban megdönthető.

A vélelem azonban csak attól az időponttól kezdődően áll fenn, amelytől az annak alapjául szolgáló kötelelem megvalósult.

Nem a kimentés körében értékelhető a vezető tisztségviselő által nyújtott tagi kölcsön, hanem atekintetben, hogy az e jogcímen átadott pénzösszeg kompenzálja-e az ügyvezetői magatartás folytán bekövetkezett vagyonsökkenést (BH 2015/104.). A felelősség megállapításánál annak van ugyanis

jelentősége, hogy valóban fennáll-e a vagyonsökkenés. Ha van vagyonsökkenés, de a hitelezői igények teljes mértékben kielégíthetők, úgy a hitelezői érdekek nem sérültek, a perindításra a hitelezői érdek nem igazolt.

A hatályos cégjog a névleges vezető fogalmát nem ismeri, ezért a névleges ügyvezető akkor sem mentesül a felelősség alól, ha ténylegesen a vezetői feladatokat nem látta el (EBH 2011/2326.).

Több ügyvezető a többes károkozás szabályai szerint egyetemlegesen felel a hitelezők felé, egymás közötti felelősségük a közös károkozás szabályainak megfelelően külön eljárásban a közreműködésük arányában vizsgálható. Többes károkozás esetén is kimentheti magát az a vezető, aki bizonyítja, hogy részére a helytelen vállalatvezetés nem felróható, és mindent megtett annak megakadályozása, illetve a hitelezői veszteségek csökkentése érdekében.

IV.

A MARASZTALÁSI KERESÉT TARTALMA ÉS A BIZONYÍTÁSI TEHER

A marasztalási perrel kerül kifejezésre a felelősség másodlagos jellege: a vezetők felelőssége kizárólag az adós vagyonából ki nem elégített olyan követelések tekintetében áll fenn, amelyek kielégíthetőek lettek volna, ha a vezető nem jár el jogellenesen.

A kétlépcsős igényérvényesítés során a megállapítási perben történik a vezető tisztségviselő kártérítési felelősségének megállapítása és meghatározásra kerül az az adósi vagyonba bekövetkezett vagyonsökkenés is, amelyért a vezető tisztségviselő felelőssége fennáll.

A Cstv 33/A.§ (6) bekezdés szerinti (korábban Cstv. 63.§ (3) bekezdés) marasztalási per megindítására a hitelezők jogosultak. A hitelezők által indított pereket egyesíteni kell.

A marasztalási perben a helytállási kötelezettségnek a pert indító hitelezők közötti arányos megosztására, az egyes hitelezőket megillető összeg meghatározására kerül sor.

Ezért a marasztalás iránti perben a hitelezőnek utalnia kell a megállapítási perben keletkezett jogerős ítéletre, és marasztalási keresetben a felszámolási eljárásban bejelentett, de meg nem térült saját hitelezői igénye összegét kell megjelölnie, és állítását a felszámolási zárómérleg, vagyonfelosztási javaslat, valamint a zárómérleget jóváhagyó jogerős bírósági végzéssel bizonyítania.

V.

Eljárásjogi kérdések

1. Az új Ptk. hatályba lépésével, és a vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó rendelkezések beiktatásával (3:24. § 3:118. §, 6:541. §) valamint a korábbi Gt. rendelkezéseinek hatályon kívül helyezésével (ezzel a Gt. 30. § (3) bekezdésében szereplő utaló szabály hatályon kívül helyezésével) kérdésessé vált a Cstv. 33/A. §-ban foglalt vezetői felelősséggel kapcsolatos jogintézmény léte, felelősségi rendszerben való elhelyezkedése.

Ez a kérdés az új Ptk. 3:24. §-ának tervezett módosítása (egy (2) bekezdés beiktatása), valamint a 6:541. §-ban foglalt rendelkezésének hatályon kívül helyezése esetén is fennmarad.

2. A marasztalási pereknél a pert indító felperesek esetében indokolt lenne a marasztalási összeg felosztásánál a Cstv. 57. §-a szerinti kielégítési rangsor figyelembe vétele, ez azonban jogszabály módosítást igényelne.

S z e g e d, 2016. május 9. napján

Dr. Gaálné dr. Jobbágy Ildikó

Szegedi Ítéltábla

tanácselnök

8. számú tanulmánymelléklet Dr. Szunyogh Zsófia: A vagyoni biztosítékkal kapcsolatos kérdések

Tárgy: 6. vagyoni biztosítékokkal kapcsolatos kérdések

A vagyoni biztosíték intézményét a törvényalkotó a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (továbbiakban: Cstv.) 2009. szeptember 1. napjától hatályba lépett módosításában vezette be a Cstv. 33/A § (1) bekezdése korábbi kiegészítésével akként, hogy úgy rendelkezett, hogy a keresetben vagyoni biztosíték nyújtása is kérhető. A törvényalkotó a vagyoni biztosíték nyújtásának módját taxatív felsorolásban rögzíti. A Cstv. 33/A § 2011. évi módosítása, mely 2012. március 1. napjával lépett hatályba, a vagyoni biztosíték intézményét erősítette azzal a pontosítással, hogy a vagyoni biztosíték nyújtásáról külön végzésben kell dönten.

Tekintettel arra, hogy a Cstv. 33/A §-a alapján az adós céggel szemben kezdeményezett felszámolási eljárás befejezéséig lehetőség van felelősség megállapítása iránt pert indítani a vezető tisztségviselővel szemben, így nem kizárt több éve tartó felszámolási eljárás esetén, hogy a vezető tisztségviselő ellen még indítható felelősség megállapítási per, melyben a 2009. szeptember 1.-2012. február 29. napja között hatályban volt Cstv. rendelkezései az irányadók.

Mindkét szabályozás problémája, hogy a jogszabályból nem következik egyértelműen, hogy mikor, milyen bizonyítottság mellett kell a vagyoni biztosíték nyújtásáról dönten, így a bírói gyakorlatban előfordul olyan eset, hogy a 2009-2012. között hatályban volt rendelkezés alapján bizonyítási eljárás lefolytatását követően végzéssel határoz a bíróság, vagy az eljárást befejező ítéletben dönt a vagyoni biztosíték nyújtásával kapcsolatos kérelemről, illetve a 2012. március 1. napjától hatályos és jelenleg is hatályba lévő törvényi rendelkezés alapján a bíróság nem végzésben, hanem ítéletben dönt a vagyoni biztosíték nyújtásáról.

A jelenleg hatályos szabályozás egyedül azt rögzíti, hogy a vagyoni biztosíték nyújtására kötelező végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

A jelenleg hatályos szabályozás hol a „vagyoni biztosíték”, hol „pénzügyi biztosíték” kifejezést használja, mely vonatkozásában nem derül ki, hogy a vagyoni biztosíték és a pénzügyi biztosíték ugyanazt fedi-e, amennyiben nem mi a kettő közötti eltérés, amennyiben ugyanazt a jogintézményt takarja miért van szükség eltérő kifejezés használatára.

A vagyoni biztosíték nyújtásával kapcsolatos határozatok alapján megállapítható, hogy a bírói gyakorlat nem egységes abban, hogy az eljárás mely szakaszában milyen bizonyítottsági szinten hozza meg az eljáró bíró a vagyoni biztosíték nyújtására irányuló kérelem tárgyában a döntést. A Fővárosi Ítéltábla ítéletében (15. Gf. 40.043/2015/II.) a vagyoni biztosítékkal kapcsolatban kifejtette, hogy „a jogintézmény lényegében önálló vagyoni biztosíték nyújtására irányul, elkülönül a megállapítás iránti kereseti kérelem tárgyában való érdemi döntéstől, ugyanakkor nem azonosítható a perrendtartás szerinti ideiglenes intézkedéssel (Pp. 156. §), és a bírósági végrehajtásról szóló törvény szerinti biztosítási intézkedéssel (VHT. 185. §) sem. A biztosíték adás ideiglenes jellegű, az erre irányuló kérelem akkor teljesíthető, ha annak feltételeit a felperes legalább valószínűsíti. A kérelem teljesíthetőségéhez a bírói bizonyosságot el nem érő valószínűség szintje is elegendő.”

A Debreceni Ítéltábla 1/2012. (V. 18.) számú ajánlása is a Fővárosi Ítéltábla álláspontjához hasonlóan úgy foglal állást, hogy „az ilyen végzés a Polgári perrendtartásban szabályozott egyetlen jogintézménnyel sem azonosítható, minthogy azonban a Pp. rendjében történik, e végzés eljárási szabályait a jogalkotónak meg kell határoznia, amíg ez meg nem történik, a Pp. 156. §-ban szabályozott ideiglenes intézkedés szabályait a jogintézmény sajátossága szerinti eltérésekkel kell alkalmazni, így az eljárást befejező határozatban rendelkezni kell a végzés hatályban tartásáról, hatályon kívül helyezéséről, illetve a biztosíték mértékének szükség szerinti felemeléséről, vagy leszállításáról.”

A vizsgált határozatok alapján megállapítható, hogy vannak törvényszékek, ahol az ideiglenes intézkedés iránti kérelemhez hasonlóan az eljárás kezdeti szakaszában kerül sor a vagyoni biztosíték nyújtása iránti kérelem elbírálására, ennek keretén belül bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül csupán az annak alapjául szolgáló okok valószínűsítése alapján rendeli el a bíróság a vagyoni biztosíték nyújtását. Ez a gyakorlat tűnik ki a Miskolci Törvényszék, a Fővárosi Törvényszék, a Balassagyarmati Törvényszék által hozott végzésekből. A Miskolci és a Fővárosi Törvényszék részletesebb indokolásával szemben a Balassagyarmati Törvényszék csupán a jogszabályhelyre utalással indokolja a vagyoni biztosíték nyújtására kötelező végzését. A Szegedi Törvényszék, a Budapest Környéki Törvényszék, illetve a Nyíregyházi Törvényszék végzéseiből arra lehet következtetni, hogy a bíróság a lefolytatott bizonyítási eljárást követően határoz a vagyoni biztosíték nyújtása tárgyában.

A vagyoni biztosíték nyújtására vonatkozóan a jogszabály szövege egy taxatív felsorolást tartalmaz. A különböző bíróságok által hozott végzések rendelkező része alapján megállapítható, hogy a vagyoni biztosíték nyújtásának módjára vonatkozó rendelkezés nem egyértelmű a tekintetben, hogy a vagyoni biztosíték nyújtásának módja mennyire legyen a határozat rendelkező részében végrehajtható módon meghatározott. A végzések többségében az eljáró bíró a Gazdasági Hivatal részére történő befizetés útján rendelte el meghatározott pénzüsszeg befizetését, de van olyan határozat -így a Balassagyarmati Törvényszék által hozott határozatok- melyek alternatívaként rögzítik a „vagy hitelintézetnél lekötött és elkülönítetten kezelt pénzüsszeg igazolásával” történő vagyoni biztosíték nyújtását. A Veszprémi Törvényszék egy tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt végzése kizárólag a vagyoni biztosíték nyújtására vonatkozó kötelezést tartalmaz annak módja meghatározása nélkül, míg a Budapest Környéki Törvényszék egy végzése a vagyoni biztosíték nyújtásának módjául a teljes jogszabályi szövegrészt felsorolja úgy, hogy konkrétan nincsen meghatározva, hogy mely hitelintézetnél lekötött és elkülönítetten kezelt pénzüsszeg, vagy mely EGT-állam vagy hitelintézet által kibocsátott vagy garantált értékpapír, vagy mely banknál vagy biztosítónál meglévő milyen összegű bankgarancia vagy biztosítói garancia, vagy mely biztosító által kiállított készfizető kezességvállalást tartalmazó kötelezvény nyújtása útján kell teljesíteni a vagyoni biztosíték nyújtását. E körben a problémát a határozat rendelkező részének végrehajtása jelenti, ezért szükséges lehet abban állást foglalni, hogy a vagyoni biztosíték nyújtása módjáról való döntés körében a bíróság kizárólag végrehajtható módon meghatározott kérelem esetén végrehajtható módon fogalmazza meg a rendelkező részt, tekintettel arra, hogy a jogszabályi szöveg felsorolása kikényszeríthető döntést ilyen formában nem tartalmaz.

A szabályozás a Cstv. 33/A § (2) bekezdése és (5) bekezdése alapján nem teljeskörű a nyújtott biztosíték további sorsa tekintetében, mivel bizonytalanság mutatkozik abban, hogy a nyújtott biztosíték sorsa mi lesz, ha nincs marasztalási per, vagy abban nem a teljes biztosíték került felhasználásra, esetlegesen mert több hitelező hitelezői igénye maradt kielégítetlenül, de nem minden hitelező terjeszt elő marasztalási keresetet, így a marasztalási keresetet előterjesztő hitelező vagy hitelezők esetében -tekintettel arra, hogy közöttük arányosan kell felosztani a vagyoni biztosítékot- a marasztalási keresetet elő nem terjesztő hitelezőkre jutó arányos vagyoni biztosíték szétosztható-e a marasztalási keresetet előterjesztő hitelezők között, vagy ők is csak az arányos részéhez jutnak a vagyoni biztosítékból a hitelezői követeléseiknek. Ebben az esetben a vagyoni biztosíték egy része nem kerül kifizetésre.

Amennyiben marasztalási per előterjesztésére egyáltalán nem kerül sor, nem kerül a bíróság látókörébe a nyújtott vagyoni biztosíték, és a bíróság hivatalból nem intézkedik a vagyoni biztosíték

további sorsáról. (Bár a biztosíték nyújtójának elemi érdeke, hogy a ki nem fizetett vagyoni biztosíték visszafizetését kérje, így a bíróság ekkor már szükségképpen rendelkezik a vagyoni biztosítékról.)

A 2009-2012. között hatályos Cstv. 33/A § (4) bekezdése rendelkezése bizonytalanságot okoz a Cstv. 57. §-a szerinti sorrend figyelembe vételével történő felosztásra utalással abban a körben, hogy a

vagyoni biztosíték a sorban előrébb álló hitelezők részére a vagyoni biztosítékból való teljes kielégítést jelenti-e úgy, hogy egymás közötti kielégíthetőségük hitelezői igényük arányában történik, és a sorban hátrébb álló hitelezők a vagyoni biztosítékból -amennyiben az nem elég minden hitelezői igény kielégítésére- nem részesülnek, avagy minden hitelező arányos kielégítésben részesíthető.

A jelenleg hatályos törvényi szabályozás módosítására abban a körben lenne szükség, hogy a vagyoni biztosíték, illetőleg pénzügyi biztosíték kifejezés esetében egyértelműsíteni kellene, hogy a kétféle megfogalmazás ugyanazt jelenti-e, erre figyelemmel szükséges-e különböző kifejezések használata.

Amennyiben a joggyakorlat elemző csoport arra az álláspontra helyezkedik, hogy a vagyoni biztosíték nyújtásának módja meghatározása egyértelműen végrehajtható kell legyen, ez esetben megfontolandó, hogy a vagyoni biztosíték nyújtásának módjára vonatkozó felsorolás esetében mennyire életszerű, hogy a felszámoló vagy a hitelező meg tudja határozni végrehajtható módon az általa nyújtani kért értékpapírt, bankgaranciát, biztosítói garanciát, készfizető kezességvállalást, amennyiben nem, úgy szükségszerű-e a vagyoni biztosíték ilyen módokon történő nyújtásának szabályozása.

Az eltérő és sokszor bizonytalan bírói gyakorlatra figyelemmel szükségszerű lehet a bírói gyakorlat egységesítése a következő kérdéskörökben:

1. -Az eljárás mely szakaszában milyen bizonyítottság mellett kell dönten a kérelem tárgyában, szükséges-e bizonyítás, amennyiben igen milyen mértékű, vagy elegendő a feltételek valószínűsítése.
2. -A vagyoni biztosíték nyújtására vonatkozó végzés rendelkező része a vagyoni biztosíték nyújtásának módját a végrehajthatóságra figyelemmel miként határozza meg, arra figyelemmel, hogy meghatározott pénzösszeg Gazdasági Hivatal letéti számlájára történő befizetésére lehet végrehajtást vezetni, erre tekintettel a rendelkező rész szólhat-e úgy, hogy ennek kiváltására a kötelezett választhat egyéb módozatokat is, amely egyéb módozatok konkrét meghatározása hiányában annak végrehajthatósága, kikényszeríthetősége nem áll fenn.
3. -Szükségszerű-e a végzés hatályban tartásáról a felelősség megállapítását tartalmazó ítéletben kitérni, avagy figyelemmel arra, hogy a vagyoni biztosíték nyújtására vonatkozó végzés jogalkotói célja a felelősség megállapítás utáni időszakra szóló fedezet biztosítása, és a jogszabály szövegéből származóan a jogintézmény célját tekintve a vagyoni biztosíték nyújtása a marasztalási per lezárulásáig szól, nem kell a felelősség megállapítása esetén a vagyoni biztosítékról szóló végzéstől rendelkezni, csak akkor, ha a kereset elutasítása esetén a korábban elrendelt biztosíték visszautalásáról kell határozni.

Dr. Szunyogh Zsófia

9. számú tanulmánymelléklet Dr. Muzsalyi Róbert A joggyakorlat-elemző csoport által vizsgált ítéletek alapján levonható statisztikai következtetések

A Kúria Elnöke a polgári jogi ítélkezési tevékenység vizsgálata keretében 2016-ban „*A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége*” tárgyában joggyakorlat-elemző csoport felállítását rendelte el. A vizsgálat azokra a határozatokra terjedt ki, amelyek a vezetőknek a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően tanúsított magatartása miatti felelősségének megállapításáról, illetve marasztalásáról döntöttek.

Az elemzés első szakasza felkérő rendszerben⁸⁹ történt, a csoport vezetőjének megkeresésére⁹⁰ valamennyi első- és másodfokon jogerőre emelkedett, illetve a Kúria által felülvizsgálati eljárásban hozott érdemi határozat került kigyűjtésre. A vizsgálat következő részében a csoport bírói tagjai – előre meghatározott, egységes szempontok szerint – elemezték a felterjesztett határozatokat. A vizsgálati eredmények összegzése során – az anyagi és eljárásjogi kérdéseken túl – alapos statisztikai kimutatások is készültek. Ezek a kimutatások – többek között - felhívták a figyelmet arra, hogy a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítása iránti perek kapcsán milyen eltérések tapasztalhatók országos szinten, illetve kitértek arra is, hogy miként oszlik meg a perlési hajlandóság az egyes hitelezői csoportok között. Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa és elemezze a vizsgálat során nyert statisztikai adatokat, valamint hogy megfogalmazza a joggyakorlat továbbfejlesztése céljából milyen következtetések, megállapítások vonhatók le azokból.

I. A Cstv.33/A.§-A SZERINTI PEREK ORSZÁGOS MEGOSZLÁSA

A per kétlépcsős sajátosságára tekintettel a felterjesztett ügyek három csoportba sorolhatóak. Az első, és egyben legnagyobb számban előforduló ügytípust a megállapítási perek (első lépcső) alkották, amiből 180 érdemi határozat született. Ehhez képest meglepően kevés marasztalási per (második lépcső) indult, a vizsgálathoz mindössze 58 érdemi határozatot terjesztettek fel. A harmadik típusba azok a perek tartoztak, amelyek esetén a Cstv. lehetővé teszi a megállapítási és a marasztalási kereset egyidejű előterjesztését⁹¹, ebben a kategóriában 9 ügyet vizsgált a joggyakorlat-elemző csoport. Ezek az ügyek 2008 és 2015 között indultak.

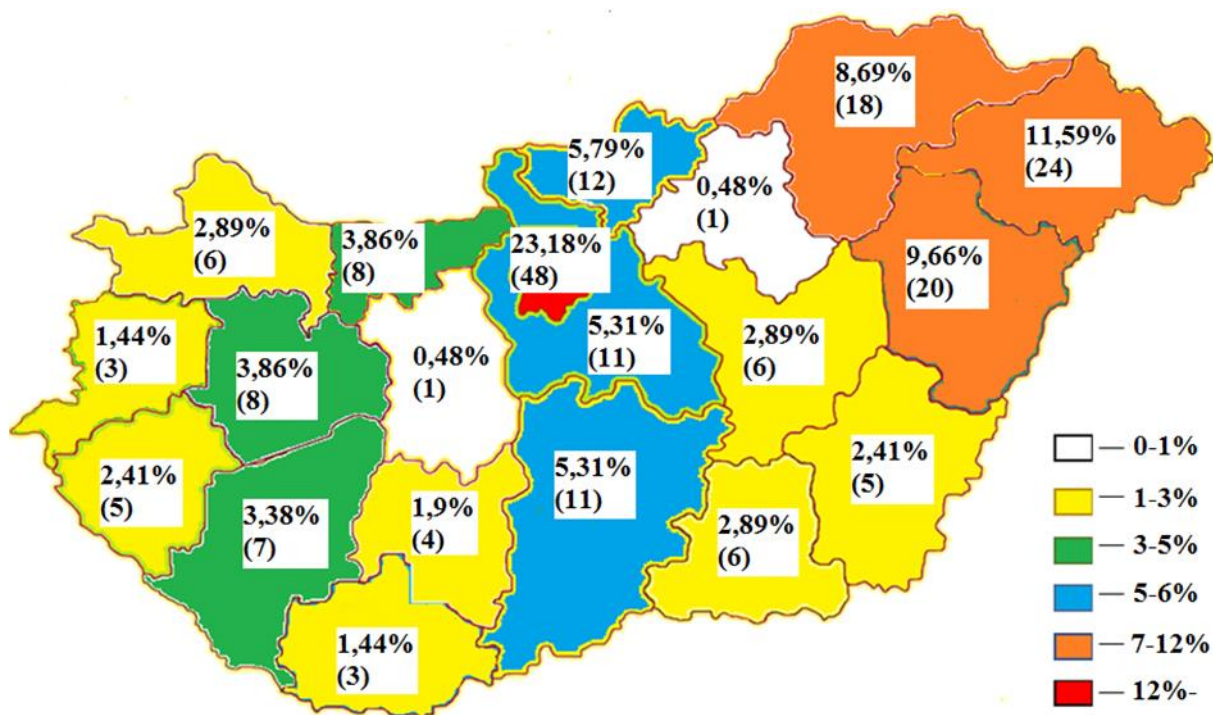
A Cstv.33/A.§ szerinti perek (összesített⁹²) megyénkénti megoszlását a 1. számú ábra szemlélteti.

⁸⁹ A vizsgálat módszere akkor felkérő rendszerű, amikor a vizsgálandó ügyet a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja kigyűjteti, az ügy aktáit felkéri, és az elemzést kizárólag a csoport végzi. Lásd. KÜSZ 39.§ (1) bekezdés b) pont.

⁹⁰ A megkeresés azon jogerős ítéletekre vonatkozott, amelyek a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. tv. (Cstv.) 33/A. §-án, továbbá a korábban hatályos szabályozás mellett a 63. § (3) és (4) bekezdésén, valamint a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. tv. (Ctv.) 118/A. § (3) és (4) bekezdésén (a 2012 március 1-je és 2014. június 30-a között hatályos szabályozás alkalmazása mellett), illetve az ezt követően hatályos rendelkezések esetén a 118/B. §-án alapultak.

⁹¹ Erre akkor van lehetőség, ha a bíróság által jóváhagyott közbenső mérleg és részleges vagyonfelosztási javaslat alapján a hitelezők igényének kielégítéséhez nem elegendő az adós felszámolás körébe tartozó vagyona.

⁹² Valamennyi - mindhárom típusú per – összesített adatait tartalmazza.

A perek megyénkénti átlaga 10,35 volt, a legtöbb eljárás a Fővárosi Törvényszéken (48), valamint a keleti régióban, a legkevesebb (1-1) pedig Heves és Fejér megyében indult. Természetesen ezek a számok nem közvetítenek abszolút értéket. Az, hogy egy adott törvényszéken hány per indul a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítása iránt több – szubjektív és objektív – tényezőtől is függhet.

A szubjektív tényezőkkel (például aktívabb adóhatósági részvétel az eljárásokban) szemben az objektív jellemzők (így a felszámolási eljárások száma) pontosabb képet tudnak közvetíteni a megyék közötti különbségekről. A Cstv.33/A.§-a szerinti per szoros összefüggésben áll a felszámolási eljárással, mivel ez utóbbi előfeltétele a kereset előterjeszhetőségének.

Az elemzés során megvizsgáltam, hogy milyen összefüggés áll fenn két adat között és megállapítottam, hogy a Cstv.33/A.§ szerinti perek és a felszámolási eljárások száma közötti korrelációs együttható: 0,85.⁹³ Ez azt jelenti, hogy a két adat között szoros az összefüggés (minél nagyobb a felszámolási eljárások száma, annál több per indul), de azért van némi eltérés is, és kitűnnek azok a törvényszékek, ahol az átlagnál jóval több, vagy kevesebb per indult.

Ahhoz, hogy pontos értéket kapjunk, valamennyi megye vonatkozásában, az érintett törvényszéken indult felszámolási eljárások számát elosztottam a Cstv.33/A.§-a szerinti perek számával. Ezzel a számítással kimutatható, hogy az adott megyében hány felszámolási eljárásra jut egy vezető tisztségviselővel szembeni per. Mint azt korábban már említettem a vizsgált időszakban a legtöbb per a Fővárosi Törvényszéken indult. Azonban, ha ezt a számot elosztjuk a felszámolási eljárások számával, akkor valójában kiderül, hogy ez az adat országos viszonylatban átlagosnak mondható.⁹⁴ Más megyék esetében viszont ez a számítás több kiugró értéket is eredményezett. Itt különösképp – a térképen szemmel is jól látható – keleti megyéket érdemes kiemelni. A vizsgált 7 éves periódusban,

⁹³ Két változó közötti kapcsolatot legpontosabban a lineáris korrelációs együtthatóval tudjuk vizsgálni. Amennyiben a két ismérv között lineáris kapcsolat áll fenn, akkor a belőlük képzett koordináták egy képzeletbeli egyenesre esnek. Az együttható, ami a kapcsolat mérőszáma mindig egy -1 és 1 közötti szám. Ha értéke negatív, akkor a két mennyiség ellentétes irányban változik. Amennyiben értéke 1, akkor a mérési pontok 1 valószínűséggel egy egyenesen vannak, tehát lineáris kapcsolat van közöttük. A 0-hoz közeli értéke a kapcsolat lazaságára vagy éppen hiányára utal. TÓTHNÉ PARÁZSÓ LENKE: *A kutatómódszertan matematikai alapjai*. Eszterházy Károly Főiskola, Budapest, 2011.

⁹⁴ 2008 és 2015 között 1964 felszámolási eljárásra jutott egy vezető tisztségviselővel szembeni per, az országos átlag 1733 volt.

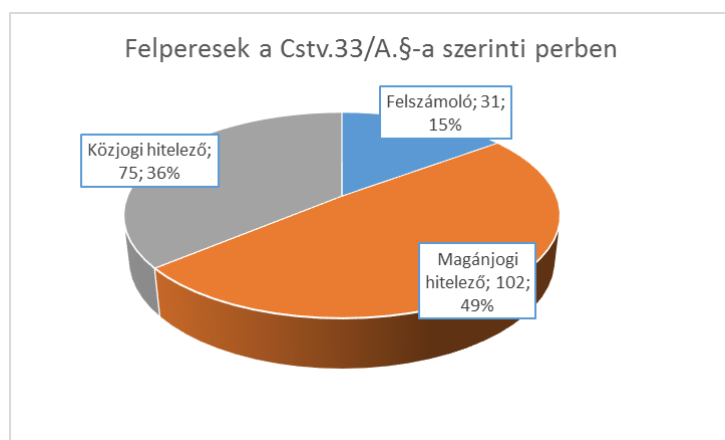
a keleti régióban, átlagban⁹⁵ 663 felszámolási eljárásonként indult egy Cstv.33/A.§-a szerinti per, míg ez a szám a fővárosban 1964 volt. Ennek a nagy eltérésnek az oka nyilvánvalóan a szubjektív tényezőkben kereshető.

II. A CSTV. 33/A.§-A SZERINTI PEREK HITELEZŐK SZERINTI MEGOSZLÁSA

A megállapítási pert az adós nevében a felszámoló vagy a felszámolási eljárásba bejelentkezett hitelező indíthatja. Ez utóbbi személyi kör további két részre osztható: lehetnek magánjogi és közjogi hitelezők. A perlési hajlandóság az eljárási költségek miatt függhet az anyagi lehetőségektől, vagy rendelkezésre álló azon információktól, amik bizonyítékul szolgálhatnak a kereset alátámasztására. Mindkét tényező vonatkozásában a közjogi hitelezők (rendszerint az adóhatóság) vannak előnyben, ugyanis megvan az a szükséges jogi apparátusuk, akik a költségkezdmények (illetékmentesség) folytán is nagyobb hatékonysággal tudnak pert indítani. A magánjogi hitelezők és a felszámolók lehetőségei kapcsán nem lehet ilyen általános megállapítást tenni, ezek esetről esetre változóak. Bár a felszámolónak rendszerint rendelkezésre állnak a perléshez szükséges információk, azonban az eljárási költségek megelőlegezése és viselése már az adós meglévő vagyonától függhet. Ugyanakkor a statisztikai adatokból az látszik, hogy az „egyértelműnek” mondható helyzetekben is inkább a magánjogi hitelezők, mintsem a felszámolók kezdeményeznek a vezető tisztségviselővel szemben pert, pedig a felelősség megállapításához, például a beszámolókészítés, vagy az iratanyag átadásának elmulasztása, már vélelmet is teremtene.⁹⁶

Meg kell itt jegyezni azt is, hogy maga a Cstv. sem ösztönzi a felszámolókat a per megindítására, mert ezzel – a Cstv. 33/A.§ (7) bekezdésétől eltekintve – a felszámolási vagyon nem növelhető, ezzel a felszámoló díja sem emelhető.

Ezeket az állításokat a statisztikai adatok is többnyire alátámasztják, ezt szemlélteti a 2. számú ábra.

A megyék közötti megoszlásban, ebben a tekintetben is fellelhetők különbözőségeket. Míg a korábban említett keleti megyékben (Szabolcs, Hajdú, Borsod) a perek 64%-át a közjogi hitelezők kezdeményezik, addig a fővárosban és Pest megyében a magánjogi hitelezők (67%) aktívabbak. Mint azt korábban említettem a joggyakorlat-elemző csoport kevés marasztalási ügyet (második lépcső) tudott megvizsgálni, ezért az ebből nyert adatokból nem lehet messzemenő következtetéseket levonni.

⁹⁵ 2008 és 2015 között Nyíregyházi Törvényszéken 498, a Debreceni Törvényszéken 623, Miskolci Törvényszéken 546, a Gyulai Törvényszéken 710, a Kecskeméti Törvényszéken 941 felszámolási eljárás esetén indult egy vezető tisztségviselővel szembeni per.

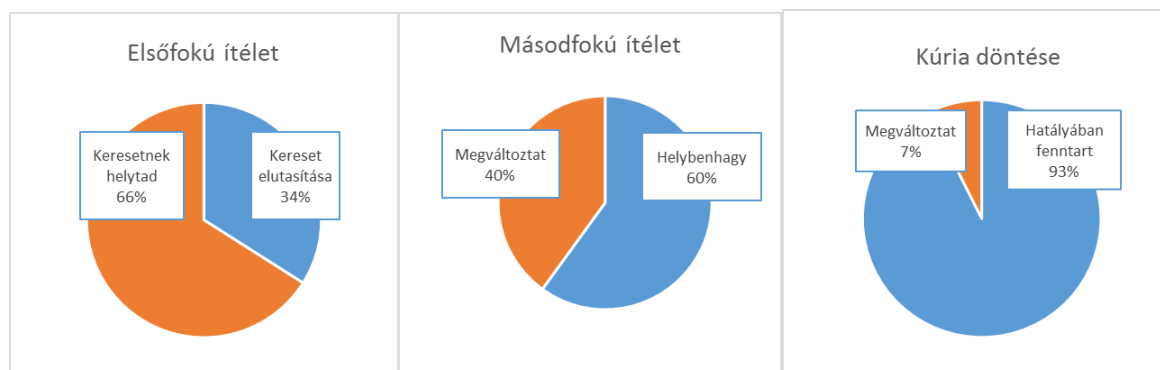
⁹⁶ A felmérés alapján az esetek 48%-ában kellett vélelmezni a hitelezők érdekeinek sérelmét, tehát kifejezetten gyakori eljárási helyzetről van szó. Ilyen esetben nem szükséges vizsgálni a felelősség megállapításának alapjául szolgáló egyes tényállási elemeket, így a fizetésektelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét, a vagyonszerzés tényét, mértékét, a vezető tisztségviselő magatartásával okozati összefüggéseket. Lásd. Kúria Gfv.VII.30.054/2015/5. számú ítélet.

Azonban mindenképp említésre méltó, hogy a felterjesztett 58 ügyből is 16 a keleti régióban indult, és jelentős részét az adóhatóság kezdeményezte.

Nem meglepő adat, hogy a vezető tisztségviselők felelőssége iránti perekben az adós társaság cégformája 88,8%-ban korlátolt felelősségű társaság volt, és csak az ügyek 3,9%-ában volt betéti társaság, illetve közkereseti társaság.

III. A KERESETEK MEGALAPOZOTTSÁGA ÉS JOGORVOSLATI ELJÁRÁSOK TAPASZTALATAI

A joggyakorlat-elemző csoport által vizsgált ítéletek több mint ¼-e első fokon jogerőre emelkedett. A másodfokú határozatokkal szemben csak minden ötödik ügyben nyújtottak be érdemben elbírálható felülvizsgálati kérelmet a Kúriára.

A keresetnek helytadó döntések magas aránya több okra is visszavezethető, amire a határozatok vizsgálatakor a joggyakorlat-elemző csoport is kitért. Erre az eredményre kihatással van az, hogy az ügyek 48%-ában vélelmezni kellett az hitelezők érdekeinek sérelmét a beszámoló letétbehelyezésének, vagy a Cstv.31.§ (1) bekezdés a)-d) pontjaiban felsorolt vezető tisztségviselői kötelezettségek elmulasztása miatt. Szintén a kereset eredményességét erősíti, hogy az ügyek több mint egyharmadában az alperes nem hivatkozott kimentési okra.

IV. A VAGYONCSÖKKENÉS ÖSSZEGE

A Cstv.33/A.§-a szerinti perben az az összeg érvényesíthető a vezető tisztségviselővel szemben, amely a magatartása miatt vagyonsökkenésként jelentkezik az adós társaságnál. A vagyonsökkenés a vezető tisztségviselői feladat nem a hitelezői érdekek figyelembevételével történő ellátásának következménye az adós vagyonában. Ezzel szemben a vizsgált ügyek 45%-ában a felperes hitelező, a felelősség megállapítására irányuló keresetben a vagyonsökkenés összegét a saját, felszámolási eljárásban nyilvántartásba vett követelésének megfelelően jelölték meg. Figyelemre méltó adat, hogy a perek 56%-ában 10 millió forint feletti összegre kérték a felelősség megállapítását, és ezen esetek jelentős részében már nem a hitelezői igény, hanem a vagyonsökkenésnek megfelelő mértékben.

V. A STATISZTIKAI ADATOKBÓL LEVONHATÓ KÖVETKEZTETÉSEK AJÁNLÁSOK

A/ A megállapítási és marasztalási perek száma közötti különbségek okai

A statisztikai adatokat vizsgálva az első szembeűnő szám, hogy a megállapításhoz képest jóval kevesebb marasztalási per indul. Ennek okai egyelőre tisztázatlanok, azokra csak következtetni lehet.

1) Feltételezés: még folyamatban van a felszámolási eljárás.

A marasztalási per előterjesztésének egyik legfontosabb feltétele az adós felszámolási eljárásának jogerős befejezése. Mivel a felszámolási eljárások rendszerint hosszabb időt vesznek igénybe, ebből arra lehetne következtetni, hogy azért indul kevés marasztalási per, mert a felszámolási eljárás még tart. A joggyakorlat-elemzés kitért erre a kérdésre is. A megállapítási perek kategóriájában az érintett társaságok 75%-ában a felszámolás már befejeződött a jogerős

ítélet meghozatalakor, ennek ismeretében tehát elsősorban nem a marasztalási per egyik előfeltételének hiánya a fő oka annak, hogy kevés ilyen per indul.

2) Feltételezés: a pert indító hitelező kielégítése az eljárásban megtörtént

Erre vonatkozóan a peres eljárásokból nem szerezhető adat, feltehetően azonban nem ez a helyzet. A peres eljárásokban a vezető tisztségviselő magatartása miatti vagyonsökkenés megállapítása kérhető, ebből következően a peres eljárást kezdeményező hitelező konkrét hitelezői igényéhez nem kapcsolódik szorosan a keresetben megjelölt vagyonsökkenés összege. Ennek ellenére nagyon sok esetben az felperesként fellépő hitelező csak a saját követelését jelenti be vagyonsökkenésként. Nincs adat a perekben arra vonatkozóan, hogy ez a követelés kielégítésre került volna a per folyamán. Nem állítható tehát egyértelműen, hogy azért nem indulnak marasztalási perek, mert a pert indító hitelező követelése kielégítésre került volna.

3) Feltételezés: a perben részt nem vett hitelezők nem tudnak a perről

Ez valós probléma. Jóllehet a Cstv. 33/A.§ (6) bekezdése arról most már rendelkezik, hogy a marasztalási pert a felszámolási eljárást lezárásáról hozott határozat Céglőnyben való közzétételét követő 60 napon belül lehet kezdeményezni, de

- ha nem a felszámoló kezdeményezte a megállapítási pert, és az esetlegesen más hitelező által indított perről nem számolt be az eljárást befejező jelentésében, azok a hitelezők, akik nem vettek részt a megállapítási perben, nem tudnak arról, folyt-e ilyen peres eljárás, és milyen ítélet született;
- ha a felszámolási eljárás jogerős befejezését követően fejeződött be a megállapítási per, akkor sem a perről, sem az ítélet jogerőre emelkedéséről nem szereznek tudomást azok a hitelezők, akik nem vettek részt a megállapítási perben, ezért

ez a feltételezés bizonyosan helytálló, s emiatt is alacsonyabb a marasztalási perek száma.

Ajánlott lenne egyfajta értesítési kötelezettség kialakítása a fenti esetek elkerülése érdekében. Amikor a hitelezők kezdeményeznek pert a vezető tisztségviselővel szemben, akkor az eljáró bíróságnak lenne kötelezettsége értesíteni a felszámolót az eljárás megindulásáról. Ezt követően pedig a felszámoló lenne köteles tájékoztatni a többi hitelezőt, hogy a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránt per van folyamatban. Ha a felszámoló maga kezdeményezi a felelősség megállapítását, akkor pedig a peres bíróság külön felhívása nélkül köteles lenne erről tájékoztatni valamennyi hitelezőt.

Másik lehetséges megoldás lehetne, ha a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti per megindításának ténye a cégjegyzékbe bejegyezhető lenne, így azt a peres bíróság értesítésére a cégbíróság be tudná jegyezni,⁹⁷ ennek következtében arról valamennyi hitelező tudomást szerezhetne.

4) Feltételezés: a marasztalási perben magasabb az illeték

Amíg a megállapítási perben az 1/2013. PJE jogegységi határozat alapján a meg nem határozható pertárgyérték alapján kell az illetéket leróni, a marasztalási perben már a követelésnek megfelelő illetéket. Ha reménytelennek látszik a behajtás a vezető tisztségviselő vagyonából, akkor ez is visszatarthatja a marasztalási perek megindítását.

B/ A perekhez szükséges információval rendelkezőket a Cstv. nem ösztönzi a per megindítására

⁹⁷ A Ctv.26.§ (1) bekezdés m) pontja szerint van egy ehhez hasonló bejegyezhető adat, azonban az a cég képviselőjére jogosult személynek a cég tartozásaiért való korlátlan felelősségére vonatkozik.

Az adós tevékenységével, vagyonával kapcsolatos információkkal a felszámoló, illetve – hatósági minőségében – az adóhatóság rendelkezik.

A felszámoló – ahogyan az előzőekben már jeleztük – nem ösztönzött a per megindítására. Jóllehet illetékfeljegyzési joga van, ám a1/2013. PJE szerint ez a megállapítási perben nem jelent nagy mentesülést. A valódi költség a felszámoló képviselőjének az ügyvédi munkadíja, illetve az esetleges egyéb – szakértői – költségek előlegezése. Ha a per eredménytelen marad, vagy a megállapítási per ugyan eredményes, de a vezető tisztségviselőnek nincs végrehajtható vagyona, úgy a hitelezők számon kérhetik a felszámolón, hogy miért költötte el az esetlesen rendelkezésre álló kis pénzüsszeget ilyen költségek kifizetésére.

A statisztikai adatok is jól mutatják, hogy a keleti országrészben aktív adóhatóság, mint hitelező – hatósági jogkörben is információt szerezve – eredményesen tud fellépni. A perlés – még pervesztés esetén is – költségmentes, és az alkalmazottai révén a jogi képviselőt ellátva nem kell külön ügyvédet alkalmaznia.

E körben csak az a kérdés, hogyan lehet szétválasztani a hatósági és a hitelezői szerepkört. Az adóhatóság joga ellenőrzést végezni az adósnál, és az így szerzett információkat az ellenőrzést befejező határozatban az adóssal (felszámolóval) közölni. Ennek alapján, mint hitelező felléphet a már ismert adatokat felhasználva a vezető tisztségviselővel szemben is.

A felszámoló aktív részvételét az tudná elősegíteni, ha a felszámolási eljárás során nemcsak a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítását, hanem marasztalását is kérhetné, és az az összeg, amire a vezető tisztségviselőt marasztalják a felszámolási vagyonba kerülne.

C/ A Cstv.33/A.§-a szerinti perek jellemzően jelentős vagyonsökkenés megállapítása iránt indulnak; a hitelezők sok esetben tévesen jelölik meg a vagyonsökkenés összegét

A hitelezők az ügyek 45%-ában tévesen, a hitelezői igényüknek megfelelően – nem pedig az adós vagyonában bekövetkezett összegben – jelölték meg a vagyonsökkenés összegét. Ahol ezt megfelelően jelölték meg ott jellemzően nagy (10 millió feletti)⁹⁸ összegű vagyonsökkenés megállapítására iránt folytak a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránti perek.

Budapest, 2016. június 13.

Dr. Muzsalyi Róbert

⁹⁸ 10-30 millió Ft között: 27%, 30-50 millió Ft között: 9%; 50-100 millió Ft között: 11%, 100 millió Ft fölött: 9%.

10. számú tanulmánymelléklet Dr. Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének kérdései a Ctv. rendelkezései alapján

1.

A 2006. évi V.tv. (Ctv.) 2012. március 1-én hatályba lépett új, 118/A.§-a, (I. mód.), illetve a 118/A.§ 2014. július 1-ével módosított szövege, és ugyanezzel az időponttal hatályba léptetett 118/B.és C.§-a, (II. mód.) a kényszertörleszt tényéhez kapcsolt tagi és vezető tisztségviselői felelősségi szabályokat tartalmazzák. Az I. mód. rendelkezéseit a 2011. évi CXCVII.tv. 136.§ (3) bekezdése, illetve Ctv. 130.§ (1) bekezdése értelmében a hatálybalépést – 2012. március 1. - követően kezdeményezett eljárásokban kellett alkalmazni. A 2013. évi CCLII. tv. 191.§ (5) bekezdése a II. mód. hatálybalépésének idejét - 2014. július 1. - megjelöli ugyan, de arról nincs rendelkezése, hogy e felelősségi szabályokat mely időponttól tanúsított magatartások tekintetében kell irányadónak tekinteni, bár meg kell jegyezni, hogy ilyen konkrét rendelkezést az I.mód. sem tartalmazott.

2.

A Ctv. I. mód.-sal érintett 118/A.§-a és II. mód.-sal érintett 118/A.§ és 118/B.§-a egybevetéséből kitűnik, hogy a tag és a vezető tisztségviselő felelőssége eltérő jogi alapokon nyugszik. Miután témánk szempontjából csak a vezetői felelősség képezi vizsgálat tárgyát, a tagi felelősség egyes eltérő szabályait csak felsorolás szerűen érinteném. Az áttanulmányozott határozatokból ugyanis megállapítható volt, hogy gyakran összemósódott a tag és a vezető tisztségviselő felelőssége, ha vezető tisztségviselői feladatokat tag látott el, különösen, ha ez a helyzet egyszemélyes társaságnál állt fenn.

2012. március 1.-2014.június 30. közötti időszak alatti tagi felelősség (118/A.§ (1)-(2) bek.):

- csak a többségi befolyással rendelkező korlátozott felelősségű tag (részvényes) felelt, abban az esetben, ha a kényszertörleszt Ctv.116.§ (1) bek. a.)c.)d.) pontok alatti okai, mulasztására voltak visszavezethetőek.

- az igényérvényesítésre a kényszertörlest követő 90 napos jogvesztő határidőn belül volt mód

- a részesedését három éven belül átruházó tag felelőssége is megállapítható volt

- a felelősség – amely alól a tag kimenthette magát – a cég ki nem elégített tartozásaiért állt fenn

2014. július 1. utáni, jelenleg is hatályos tagi felelősségi helyzet (118/A.§ (1)-(3) bekezdések):

- a cég törlésének időpontjában cégjegyzékben szereplő tag felelt, részesedésének mértékétől függetlenül, a hitelező kielégítetlen követelése erejéig

- a felelősséget a korlátolt felelősséggel való visszaélés alapozza meg, amelynek eseteit a (2) bekezdés felsorolja

- a részesedését 3 éven belül átruházó tag felelőssége is megállapítható

Megjegyzendő, hogy a régi Gt. 50.§-a és 54.§ -a is tartalmazott tagi felelősségre vonatkozó szabályokat, és arról az új Ptk.3:2.§ (2) bekezdése, és 3:324 (3) bekezdése is rendelkezik.

3.

A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására már a Gt.30.§ (3) bekezdése is módot adott. A Ctv. 118/A.§ (3)-(4) bekezdésének beiktatásával összhangba hozták a Gt. megfelelő rendelkezését

is, mégpedig a Gt.30.§ (3) bekezdésének a módosításával, a vezető tisztségviselő kényszertörlési eljárás utáni felelősségre vonásának lehetővé tételével.

A Ctv.118/B.§ (1)-(4) bekezdései a volt vezető tisztségviselő felelősségét arra az esetre állapítják meg, ha a cég kényszertörlési eljárás keretében szűnt meg. A vezető tisztségviselő felelőssége ezen eljárással összefüggésben is akkor merülhet fel, ha a kényszertörlés alá került cégnek vannak tartozásai, erre vonatkozóan igénybejelentés érkezett, ám nincs annyi vagyona, hogy az fedezhetné egy felszámolási eljárás költségeit.⁹⁹ Abban az esetben, ha a cégbíróság a kényszertörlési eljárást lefolytatja, az eljárást befejező végzésében feltünteti a bejelentett követelések jogosultjait, valamint a követelések és a fellelhető vagyon összesített - valószínűsíthető - mértékét is.

4.

2012. március 1.-2014.június 30. közötti időszak alatti vezető tisztségviselői felelősség (118/A.§ (3)-(4) bek.):

A felelősség megállapítására azon vezető tisztségviselő esetében kerülhetett sor, aki a kényszertörlés elrendelését megelőző három évben a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésétől ügyvezetői feladatait nem a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján látta el. Ennek következtében csökkent a cég vagyona, vagy meghiúsult a hitelezői igények kielégítése. A felelősséget megalapozta a környezeti terhek rendezésének elmulasztása. A Ctv. a hitelezői érdekek sérelmével egyenértékűvé tette, ha a vezető a cég megszűntnek nyilvánítása előtt az éves beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének nem tett eleget, valamint iratátadási, tájékoztatási kötelezettségét elmulasztotta. Ez utóbbi két mulasztás azzal a következménnyel is járt, hogy a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kellett.

Vezető tisztségviselő alatt kellett érteni nem csak azokat, akiket a Gt. ennek minősített, hanem az ún. árnyék vezetőt is.

A hitelező vezető tisztségviselővel szembeni igénye, a kényszertörlési eljárásban bejelentett, de meg nem térült követelés erejéig volt érvényesíthető. (A szabály értelmezési kérdéseket vetett fel. A szó szerinti értelmezés esetében ugyanis a hitelező igényelhetette az őt ért teljes kár megtérítését, miközben a vezető felelőssége csak azért a vagyonvesztésért állt fenn, amit nem a hitelezői érdekek elsődlegessége szerint folytatott gazdálkodással okozott. Ellentmond ennek a szabálynak az is, hogy több hitelező igényérvényesítése esetében arányos kielégítésről ír a bekezdés, ami teljes kártérítés esetében nem értelmezhető.)

A Ctv. 118/A.§ (3) bekezdés szerint a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet – kritikus időpont – bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a cég vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a cég nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.¹⁰⁰

Ami a bizonyítás menetét illeti, alapesetben; a felperesnek kellett bizonyítani, hogy az alperes – a vezető tisztségviselő - a Ctv. által megjelölt hároméves időszakban a cég vezetője, vagy annak minő-

⁹⁹ Ha ugyanis nincs vagyon és nincs hitelezői igény sem, a további eljárások mellőzése mellett, a cégbíróság a céget törli a cégnyilvántartásból. Abban az esetben pedig, ha történt hitelezői igénybejelentés, és a rendelkezésre álló vagyon elegendőnek mutatkozik legalább a felszámolási költségek kifizetésére, a kényszertörlési eljárást megszünteti és kezdeményezi felszámolási eljárás lefolytatását.

¹⁰⁰ A kritikus napnak a meghatározása sokszor okoz nehézséget. Ezért, a felszámolási eljáráshoz kapcsolódó, azonos rendelkezéseket tartalmazó a Cstv.33/A.§-ra alapított perekben, rendszerint szakértőt vesznek igénybe. A bíróságok helyeselhető gyakorlata szerint ugyanis a kritikus nap nem azonos pl. a felszámolás kezdő időpontjával. A „vészjelek” általában már előbb jelentkeznek, amikor ésszerű döntések mellett, akár a fizetéseképtelenné válás is megelőzhető lenne. A felelősség megállapítására irányuló perekben alapvetően azt vették figyelembe, milyen volt a cég likviditása, ki tudta-e volna fizetni az esedékesség időpontjában tartozásait.

sülő személye volt, az ún. kritikus időponttól ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján látta el, és ez meghatározott, olyan vagyonsökkenést eredményezett, amely a hitelezői igények kielégítését részben vagy egészben megghiúsította.

Ha a felperes előadása a fenti körben sikeres volt, a kimentés az alperest terhelte. Azt kellett bizonyítania, hogy a kritikus időponttól vagy nem volt, vagy nem minősült vezető tisztségviselőnek, ha viszont betöltötte ezt a tisztséget, az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a veszteségek elkerülése, csökkentése, valamint a cég legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.

Abban az esetben azonban, ha a (4) bekezdés szerinti vélelem beállt, a felperesnek a hitelezői érdekek sérelmét bizonyítani nem kellett. Azt azonban igen, hogy az alperes a Ctv. szerinti időtartam alatt vezető (annak minősülő) tisztségviselő volt, ez alatt az időtartam alatt milyen vagyonsökkenés következett be, és őt ennek következtében milyen kár érte, vagyis milyen összegű követelése nem térült meg.

Az alperesre hárult a teljes körű kimentés. Az alperes védekezése akkor vezethetett eredményre, ha bizonyítani tudta, minden elvárhatót megtett annak érdekében, hogy a hitelezői veszteségeket csökkentse, elkerülje, és ennek érdekében, egyéb intézkedések mellett, a legfőbb szerv intézkedését is kezdeményezte.

A per megindítására a kényszertörlési eljárás jogerős lezárását követő 90 napos jogvesztő határidőn belül kerülhetett sor.

5.

2014.július 1 utáni vezető tisztségviselői felelősség (118/B.és C. §)

A kényszertörlés alá került cég volt vezető tisztségviselője, vagy annak minősülő személy mellett, felelőssé válhat a cég által kirendelet végelszámoló is.

A felelősség a kielégítetlenül maradt hitelezői követelésekért áll be, de csak a sérelmes gazdálkodással okozott hátrány erejéig.¹⁰¹ A Ctv. szerinti hároméves időszakot a 118/B.§ (1) bekezdése mellőzte. A felelősség megállapíthatósága szempontjából releváns időszakot a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezéséhez fűzi.

Az új szabályozás szerint a vezető tisztségviselőnek nem a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján, hanem a hitelezői érdekek figyelembe vételével kell eljárni.

Ami a bizonyítást illeti, alapesetben ugyan azok a szabályok érvényesülnek, mint a II.mód. előtti időszakban. A bizonyítás viszont már nem a hitelezői érdekek elsődlegességének megsértése, hanem a hitelezői érdekek figyelmen kívül hagyása körül koncentrálódik.

¹⁰¹ Érdekes kérdést vet fel a Ctv.118/B.§(1) bekezdése, hasonlóan a Cstv.33/A.§ (1) bekezdéséhez, éspedig azt, mi a helytállási kötelezettség mértéke. A Ctv. szerint a vezető tisztségviselő az okozott hátrány erejéig felel, amely a cég vagyonának csökkenéséhez, illetve a hitelezői igények kielégítésének részben vagy egészben történt elmaradásához vezetett. (Megjegyzendő, a Cstv.33/A.§ (1) bekezdése nem használja az „okozott hátrány” kifejezést.)

Az „okozott hátrány” valamint a „vagyonsökkenés” megfogalmazásából az a következtetés vonható le, hogy a hitelezők azért nem jutnak követelésük teljes vagy akár részleges kielégítéshez, mert a vezető magatartásával vagyonsökkenést okozott. A társasági vagyon csökkenésével kapcsolatban felszámolási eljárásban a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy „a kereseti kérelem alapján ...nem a ki nem elégített hitelezői igények összessége érvényesíthető a vezető tisztségviselővel szemben, hanem az az összeg, amely az alperes mulasztása miatt jelenik meg vagyonsökkenésként az adós társaságnál. A vagyonsökkenés a vezető tisztségviselői mulasztást követő sikertelen gazdasági döntéseknek a következménye az adós vagyonában.”

Az alperes mentesülési, kimentési okai is ehhez igazodnak, de a rendelkezést kiegészítették azzal az evidens szabállyal, a vezető kimenthette magát akkor is, ha a kritikus időponttól ezt a tisztséget nem töltötte be.

A hitelezői érdeksérelem vélelme azonos a korábbi szabállyal, azzal azonban, hogy a beszámoló letétbe helyezése elmulasztásának időszakát kiterjesztette a kénysztörlési eljárás alatti letétbe helyezés elmulasztásának szabályával.

Ilyen jogszabályi környezetben tehát megállapíthatjuk, a törvény védi a hitelezői érdekeket arra az esetre is, ha egy adott gazdálkodó szervezet fizetési képtelenséget fenyegető helyzetbe kerül, a potenciális adós vezetője a hitelezői érdekekkel szemben érdektelen, sőt esetleg éppen ezek érdeke ellen ténykedik, és eljárásának eredménye az, hogy cégének vagyona csökken, a hitelezői igények pedig részben vagy egészben kielégítetlenül maradnak. Ebből a szempontból mindegy, hogy a cég kénysztörlési, vagy felszámolási eljárás eredményeképpen fog megszűnni, vagy szűnt meg, mivel mindkét eljárásban kielégítetlen hitelezői igények maradtak hátra.

A per megindítására a cég törlését elrendelő jogerős határozat Céglépcsőben való közzétételét követő 90 napos jogvesztő határidőn belül van lehetőség.

A felelősség megállapítására irányuló per „egylépcsős”. A felelősség megállapításának következménye, hogy a bíróság marasztalja a vezető tisztségviselőt.

6.

A Ctv.118/A. (3) és (4) bekezdésén, valamint 118/B.§-on alapuló vezető tisztségviselői felelősség kérdését vizsgálva, a törvényszékektől 26 darab határozat érkezett. A határozatok áttanulmányozása alapján azonban kiderült, hogy ezek közül mindössze 5 olyan határozat volt, amelyek a jelzett kérdést érintették, míg a további 21 határozat a tagok felelősségének megállapítására irányuló perben született.

A fentiek szerint a Miskolci Törvényszéknek 1, a Nyíregyházi Törvényszéknek 4 vizsgálható határozata volt.

A határozatok egy része nem foglalkozott az alkalmazott jogszabályok hatályosságának kérdésével, ezek mellett azonban voltak olyan határozatok is, amelyekben a bíróságok részletesen kitértek arra, hogy a Ctv. mely időpontban hatályos szabályai alapján ítéleztek. (pl.: Veszprémi Tvsz.1.Gf.40.014/2015/7.,¹⁰² Nyíregyházi Tvsz.8.G.15-14-040204/25/I.¹⁰³) Természetesen a helyzetet az sem tette könnyebbé, hogy a Ctv.118/A.§-át, beiktató, de főleg az azt követő újabb rendelkezéseknek és módosításoknak 2014. július 1-től hatályos, megváltozott szabályainak, nincs átmeneti rendelkezése, vagyis, mely időponttól tanúsított vezetői magatartásokra kell alkalmazni az új jogszabályt.

Jellemző módon, a NAV által benyújtott keresetekről volt szó, pertársaság felperesi oldalon nem volt. A NAV által benyújtott keresetek jórészt a 118/A.§ (1) bekezdését hívták fel, (bár ez tagi felelősséget kimondó rendelkezés!) de nem egyszer utaltak arra, hogy az alperes, mint tag, és egyben, mint ügyvezető is felel. Ez a felfogás az ítéletekben is megjelent. Különösen élesen vetődött fel ez az álláspont akkor, amikor egyszemélyes kft., egyben ügyvezetői feladatokat is ellátó tagja felelősségének megállapításáról volt szó, a két féle felelősséget lényegében azonosították.¹⁰⁴ Volt azonban olyan ítélet is,

¹⁰² Az ítélet – bár tagi felelősség kapcsán – kifejtette: a 2010. évi CXXX. tv. 15.§ (2) bekezdés a.) pontja szerint a jogszabályi rendelkezést a hatálya alatt keletkezett tényekre és jogviszonyokra kell alkalmazni, de azokat a jogszabály hatályvesztését követően is az adott kérdésben irányadónak kell tekinteni,

¹⁰³ A felelősség megállapítása szempontjából, a kénysztörlési eljárás kezdő időpontjában hatályos jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe.

¹⁰⁴ A kénysztörlési eljárás megindításához az vezetett, hogy az alperes a társaság ügyvezetőjeként elmulasztotta a

amely részletesen kitért arra, a tag és az ügyvezető felelőssége miatt egymástól eltérő felelősségi forma. (Balassagyarmati Tvsz.22.G.20.695/2014/6.)

Az egyik perben az ügyvezető felelősségének megállapítását kérte a felperes a 118/A.§ (3)-(4) bekezdése alapján, de a bíróság ezt nem tartotta alkalmazhatónak, és az alperest, - aki egyben tag is volt, - mint tagot marasztalta.¹⁰⁵ Több ügyben is egészen az Alaptörvényig nyúlnak vissza a marasztalás érdekében, kifejtve, hogy a tag, és az ügyvezető mulasztása – mivel ugyanarról a személyről van szó - egy tekintet alá esik. (Miskolci Tvsz.13.G.40.052/2014/7.)

Nem egyszer a tag (alperes) terhére rótták a mérleg letétbe helyezésének elmulasztását, és az alperes sikertelenül hivatkozott arra, hogy a felperes keresetében felhívott 118/B.§ ügyvezetői mulasztást feltételez, ezért ezen a címen az ő marasztalásának nincs helye. (Miskolci Tvsz.13.G.40.051/2014/7.)¹⁰⁶

Több ügyvezető, folyamatos mérlegletétbe helyezési mulasztása miatt olyan ítélet is született, amelyben mindkét mulasztó ügyvezetőt marasztalták, de a követeléseket megosztották közöttük a mulasztási időszakoknak megfelelően. ((Nyíregyházi Tvsz.8.G.15-14-040204/25/I.)

Külön kérdés volt, hogy a Ctv. hivatkozott rendelkezései csak megállapítást tesznek lehetővé, vagy annak alapján marasztalásnak is van helye. Négy ítélet csak megállapította a felelősséget, (Szolnoki Tvsz. ítéletei, pl. 8.G.20.740/2014/3.), a többi ítélet marasztalást is tartalmazott, de ebből csak néhány olyan döntés volt, amelyik – helyesen - kitért arra, a Ctv. 118/A-B.§-ai valójában marasztalási tényállások. (Pl. Balassagyarmati Tvsz. 22.G.20.695/2014/6.)¹⁰⁷

Ami az ügyvezetői felelősség megállapítását illeti, egy határozat kivételével nem vizsgálták, bár kellett volna, sem a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének időpontját, sem a vagyonszökkenés mértékét, azzal az indokkal, hogy a kereseti kérelmek a beszámoló letétbe helyezésének elmulasztásán alapultak (Ctv.118/A.§(3)-(4) bekezdés, vagy 118/B.§ (4) bekezdés), de a marasztaló ítéletek is ezt a jogszabályi rendelkezést hívták fel.¹⁰⁸ A határozatokból kitűnik, a marasztalási összeg a felperes meg nem térült követelése volt, és alapvetően nem játszott szerepet a vagyonszökkenés mértéke.

Megállapítható végül az is, hogy a pert indító felperesek – zömében a NAV - számára lényegében különösebb nehézségek nélkül sikeresen zárultak a Ctv. alapján indított perek. A marasztalási összeg pedig, a NAV által bejelentett adótartozásból keletkezett követelés volt. Hozzá kell tenni viszont azt is, hogy az esetek jó részében az alperesek el sem jöttek a tárgyalásra, vagy nem is voltak idézhetőek. Az ítéletekből pedig jó részt nem derült ki, hogy – ha volt, - az alperesi kioktatás mire vonatkozott. Találkoztam azonban olyan esettel is, amikor az alperes a követelést elismerte.

beszámoló letétbe helyezését. A marasztalás ugyanakkor a tagi felelősséget rendező 118/A.§ (1) bekezdésén alapult. (Miskolci Tvsz.13.G.40.165/2014/7)

¹⁰⁵A Miskolci Tvsz.13.G.40.184/2013/20. számú határozata azt fejti ki, hogy nem vitásan elmaradt a beszámoló letétbe helyezése, felperes keresetét ezért a Ctv.118/A.§ (4) bekezdésére alapíthatta. A bíróságnak azonban az volt az álláspontja, hogy felperes igénye csak a 118/A.§(1) bekezdése alapján állhat meg, mert felperes nem tudta bizonyítani, hogy az adós, mikor került fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetbe, és milyen összegű vagyonszökkenés következett be nála. A Ctv.118/A.§ (1) bekezdését viszont azért tartotta alkalmazhatónak, mert a társaság a beszámoló letétbehelyezésének elmulasztása miatt került kényszertörlési eljárás hatálya alá.

¹⁰⁶ Az indoklás szerint: a Ctv.118/A.§(1) bekezdéséből az következik, a tagok bármilyen minőségben is követnek el mulasztást, amely kényszertörléshez vezet, felelősségük korlátlaná válik. A jogalkotó nem kívánta ennek esetkörét korlátozni. Ez felel meg az Alaptörvény 28. cikkének.

¹⁰⁷ A megállapításnak a Pp. 123.§-ában szabályozott feltételei nem is állnak fenn. Ha a bíróság megállapítja a marasztalás jogalapját, marasztalásnak is helye van.

¹⁰⁸ „A cégjegyzék adatai, és a törvényességi felügyeleti eljárás iratai alátámasztják azt, hogy az ügyvezető nem a hitelezői érdekek szerint járt el. Ezt támasztja alá a törvényi vélelem.”(NY.Tvsz.4.G.15-11-040.055/17-I.) „Az ügyvezető a vélelem alapján tartozik a ki nem elégített hitelezői követelések megfizetésére.”(Ny.Tvsz.8.G.15-14-040.204/25/I.)

7.

Összefoglalva:

- az ügyek jelentős részében felperesi pozícióban egyedül az adóhatóság állt
- a bíróságok a marasztaló határozatok egy részét a 118/A.§ (1)-(2) bekezdése alapján hozták meg, a tag és a vezető tisztségviselő felelősségét nem egyszer összemosva, vagy azonosítva
- gyakran elmaradt a kimentési okok vizsgálata, különösen, ha a felelősséget vélelem alapján állapították meg
- több esetben nem derült ki az ítéletből, vagy ezzel a kérdéssel nem foglalkoztak, hogy a Ctv. 118/A.§, illetve 118/B.§-aiból melyek kerülnek alkalmazásra, és ezeket a felelősségi szabályokat adott esetben miért tartják alkalmazhatónak
- egyes esetekben csak megállapítás volt, marasztalás nem
- vezető tisztségviselők esetében marasztalásra pusztán a beszámoló letétbe helyezésének elmulasztása miatt került sor, nem foglalkoztak az említett ítélet kivételével sem a fizetési képességgel fenyegető helyzet bekövetkezésének időpontjával, sem a vagyonsökkenés mértékével
- a marasztalás összege a felperes meg nem térült követelése volt

Témánk szempontjából alapvetően fontosnak tartanám a két féle pozícióhoz kapcsolható – tag, vagy vezető tisztségviselő – felelősségének elhatárolását. Nagyon fontosnak tartanám az arra vonatkozó iránymutatást, hogy mely időpontban tanúsított, milyen magatartások azok, amelyek alapján a felelősség megállapításának lehetősége felmerülhet. „Visszamenőlegesen” mely, és mikor tanúsított magatartások lehetnek azok, - figyelemmel a Jogalkotásról szóló 2010.évi CXXX.tv.-re is – amelyek megalapozhatják a felelősséget. Indokoltnak tartanám annak kimondását is, hogy az alperesi ügyvezető felelőssége mely időponttól kezdődően, milyen mértékű vagyonsökkenésért áll fenn, a felszámolási eljárásban már jól bevált gyakorlat szerint. Tisztázásra szorulna, hogy a Ctv.-ben írt vélelemnek milyen anyagi jogi illetve eljárásjogi hatása, jelentősége van.

Dr. Bodor Mária

11. számú tanulmány melléklet Dr. Török Tamás: A 2006-os Gt., a Ptk., valamint a Cstv., a Ctv. vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségére vonatkozó szabályainak kapcsolata

Ebben a tanulmányban a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségére vonatkozó különböző jogforrásokban elhelyezett szabályok kapcsolatát elemzem. Három jogkérdést vizsgállok meg:

- a) mely időponttól váltja fel a Ptk. szabályozása a 2006-os Gt. szabályozását;
- b) a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdésében írt szabály, valamint a Cstv. szerint és a Ctv. szerint vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségi szabályok egymáshoz való viszonya;
- c) a Ptk.-ban elhelyezett felelősségi szabályok, valamint a Cstv. 33/A. § szerinti, és a Ctv. 118/B. § szerinti felelősségi szabályok egymáshoz való viszonya.

Az elemzés célja az, hogy a Kúria 2016. február hónapban megalakult joggyakorlat-elemző munkacsoportjának munkáját elősegítse.

1. Mely időponttól váltja fel a Ptk. szabályozása a 2006-os Gt. szabályozását?

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. tv. (a továbbiakban: Ptk.) 8:4. §-a főszabályként azt mondja ki, hogy a Ptk. 2014. március 15. napján lép hatályba. A felelősségi szabályok szempontjából megvizsgálandó, hogy vajon a tagot és a vezető tisztségviselőt terhelő új vagy megújított felelősségi szabályok alkalmazására valóban 2014. március 15. napjától kerül-e sor, vagy a 2013. évi CLXXVIII. tv. (a továbbiakban: Ptké.) III. fejezetének egyes további rendelkezései alapján más időpont, időpontok jönnek figyelembe.

Nem szabad ugyanis megfeledkeznünk arról a tényről, hogy a tag és a vezető tisztségviselő felelőssége a forgalmi élet önálló szereplőjének minősülő jogi személy működéséhez szorosan kapcsolódik. Ezek a jogi személyek zömében pedig a Ptk. hatályba lépése előtt megkezdték működésüket, létesítő okiratukat tehát az új kódex hatályba lépése előtt fogadták el, illetve módosították utoljára. Szerencsére a jogalkotó sem feledkezett meg erről, ezért a Ptk. hatályba lépésekor a nyilvántartásba már bejegyzett valamennyi jogi személy vonatkozásában speciális szabályokat hozott létre a jogi személy létesítő okiratának kötelező módosítása tárgyában.

Emellett arról sem szabad megfeledkeznünk a vezető tisztségviselő vonatkozásában, hogy a vezető tisztségviselő mind a korábbi szabályozás, mind a Ptk. alapján tartós jogviszonyban áll a jogi személyekkel. Ez a tartós jogviszony vagy munkaviszony vagy megbízási jogviszony lehet.

A vezető tisztségviselő jogviszonya pedig mind a hatályos, mind pedig a korábbi szabályozás szerint lehet határozott vagy határozatlan időtartamú.

A jogalkotó a tartós kötetmi jogviszonyokra vonatkozó átmeneti szabályokról sem feledkezett meg, és speciális szabályt [Ptké. 50. §] alkotott a Ptk. hatályba lépésekor fennálló kötetmekkel összefüggésben.

Kérdésként merül fel tehát az, hogy a vezető tisztségviselők esetében ezt a szabályt alkalmaznunk kell-e vagy sem?

A Ptké. szabályait figyelmesen áttekintve, arra a következtetésre juthatunk, hogy nem lehet egységesen meghatározni azt az időpontot valamennyi jogi személy típus tagjára és vezető tisztségviselőjére nézve, hogy melyik az az időpont, amelytől kezdve a tagra és a vezető tisztségviselőre vonatkozó új vagy megújított felelősségi szabályokat kell alkalmaznunk. Ez látszólag nagyon bizonytalan helyzetnek tűnik és a jogállamiság alkotmányos követelményéből fakadó jogbiztonságnak látszólag nem felel meg.

A Ptké. a jogi személyek vonatkozásában a létesítő okirat kötelező módosítását nem egységesen szabályozza. A törvény egyfelől megállapít egy főszabályt, másfelől az egyes jogi személy típusokra külön-külön, egymástól eltérő tartalmú kivételes szabályokat ír elő.

A Ptké. főszabálya [Ptké. 9. § (2) bekezdés, 11. § (1) bekezdés, 12. § (1) bekezdés, 18. § (1) bekezdés] azt mondja ki, hogy a Ptk. hatályba lépésekor a nyilvántartásba bejegyzett jogi személyek a Ptk. hatályba lépését követő első önkéntes létesítő okirat módosítással egyidejűleg kötelesek dönteni arról, hogy az új Ptk. rendelkezéseivel összhangban fognak tovább működniük, sőt mi több, erről egy legfőbb szervi határozatot is kell hozniuk, és be kell nyújtaniuk a cégbírósághoz. A Ptké. a jogi személyekre vonatkozó átmeneti rendelkezéseket, ezen belül a főszabályt jogi személy típusonként egységesen szabályozza. A törvény ugyanazt a főszabályt állapítja meg az egyesületre és az alapítványra [Ptké. 11. § (1) bekezdés], a gazdasági társaságra, az egyesülésre, valamint az egyes cégformákra [Ptké. 12. § (1) bekezdés], a szövetségre [Ptké. 18. § (1) bekezdés], és az egyéb jogi személy típusokra [Ptké. 9. § (2) bekezdés].

Ezzel a szabályozással a jogalkotónak az volt a szándéka, hogy a lehető leghamarabbi időpontban rászorítsa a jogi személyek legtöbbször arra, hogy saját létesítő okiratukat hozzáigazítsák a Ptk.-hoz, és ettől az időponttól kezdve az adott jogi személy típus már köteles a Ptk. jogi személyekre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni működése során.

Nyilvánvaló, hogy ez a szabályozási mód azt eredményezi, hogy a sokszázezer jogi személy különböző időpontokban tartja meg 2014. március 15. napját követően az első olyan legfőbb szervi ülését, amelyen önkéntesen létesítő okiratot módosít, ezért a legkülönbözőbb időpontokban kötelesek hozzáigazítani saját létesítő okirataikat a Ptk.-hoz, és ezáltal alkalmazni a Ptk. új szervezeti jogi szabályait.

A Ptké. arra az esetre nézve, ha a jogi személyek nem hajtanának végre belátható időn belül létesítő okirat módosítást, differenciált kivételes szabályokat állapít meg az egyes jogi személy típusok vonatkozásában. A Ptk. hatályba lépésekor nyilvántartásba bejegyzett egyesület és az alapítvány a létesítő okiratát legkésőbb 2016. március 15. napjáig köteles módosítani a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően, és e naptól kezdődően a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően köteles működni [Ptké. 11. § (3) bekezdés].

A Ptk. hatályba lépésekor nyilvántartásba bejegyzett közkereseti társaság és betéti társaság a létesítő okiratát legkésőbb 2015. március 15. napjáig köteles módosítani a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően, és e naptól kezdődően a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően köteles működni [Ptké. 12. § (2) bekezdés b) pont].

A Ptk. hatályba lépésekor nyilvántartásba bejegyzett korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság és egyesülés a létesítő okiratát legkésőbb 2016. március 15. napjáig köteles módosítani a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően, és e naptól kezdődően a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően köteles működni [Ptké. 12. § (2) bekezdés b) pont].

A Ptk. hatályba lépésekor nyilvántartásba bejegyzett egyéb cégformák a létesítő okiratát legkésőbb 2016. március 15. napjáig köteles módosítani a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően, és e naptól kezdődően a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően köteles működni [Ptké. 12. § (5) bekezdés].

A Ptk. hatályba lépésekor nyilvántartásba bejegyzett szövetkezet a létesítő okiratát legkésőbb 2015. június 15. napjáig köteles módosítani a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően, és e naptól kezdődően a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően köteles működni [Ptké. 18. § (2) bekezdés b) pont].

A Ptk. hatályba lépésekor nyilvántartásba bejegyzett egyéb jogi személyek a létesítő okiratát legkésőbb 2015. március 15. napjáig köteles módosítani a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően, és e naptól kezdődően a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően köteles működni [Ptké. 9. § (3) bekezdés].

A jogalkotó könnyítő szabályokat [Ptké. 11. § (2) bekezdés, 12. § (3) bekezdés, 18. § (3) bekezdés] is beiktatott a Ptké. átmeneti szabályai közé.

Az *egyik* ezek közül az, ha a létesítő okirat általános hivatkozásként utal korábbi, a Ptk. által hatályon kívül helyezett jogszabályokra (például: a 2006-os Gt.-re utal általános jelleggel: „A társasági szerződésben nem szabályozott kérdésekben a Gt. rendelkezései az irányadóak”), akkor nincs teendő. Azonban ha a létesítő okiratot készítő ügyvéd ennél precízebb munkát végzett, és konkrét jogszabályi utalásokkal tüzdelt tele a létesítő okiratot (például: a tagok vonatkozásában utalt a 2006-os Gt. 5. §-ára vagy a vezető tisztségviselők vonatkozásában a 2006-os Gt. 30. §-ára), úgy ez a jogalkotói könnyítés már nem érvényesül, a gazdasági társaságnak kötelező kiiktatni saját létesítő okiratából ezen konkrét jogszabályi rendelkezéseket.

A *másik* pedig az, hogy a közkereseti társaság és a betéti társaság esetében nincs szükség a létesítő okirat kötelező módosítására kizárólag annak érdekében, hogy a létesítő okirat a társaság vezető tisztségviselőjét ügyvezetőként nevesítse [Ptké. 12. § (3) bekezdés]. Ennek a szabálynak az a magyarázata, hogy a közkereseti társaság és a betéti társaság esetében a jogalkotó átkeresztelte az üzletvezetőt ügyvezetőre.

Ha a jogi személy azonban a 2014. március 15. napja utáni első legfőbb szervi ülésén a létesítő okiratát önszántából egyéb okból módosítja, úgy az előzőekben említett változásokat is át kell vezetni a létesítő okiraton. Vagyis mindörökre nem maradhat benne egyetlen létesítő okiratban sem a korábbi, a Ptk. által hatályon kívül helyezett jogszabályokra való utalás sem, a közkereseti társaság, betéti társaság létesítő okiratában pedig az, hogy üzletvezetőnek hívják a vezető tisztségviselőt.

A Ptk. a gazdasági társaságok közé tartozó korlátolt felelősségű társaság alapítását megnehezítette a 2006-os Gt.-vel szemben, tekintettel arra, hogy 500 ezer forint törzstőke minimum helyett 3 millió forint törzstőke minimumot írt elő. Erre tekintettel a Ptké. további könnyítő szabályt írt elő azon korlátolt felelősségű társaság vonatkozásában, amely jegyzett tőkéje nem éri el a 3 millió forintot a Ptk.

hatályba lépésének napján. Az ilyen korlátolt felelősségű társaságok – a Ptké. eredeti 13. § (1) bekezdésében írt szabály alapján – legkésőbb 2016. március 15. napjáig lettek volna kötelesek törzstőkéjüket megemelni, vagy átalakulni, egyesülni azzal, hogy a tőkeemelésről a Ptk. rendelkezéseinek alkalmazásával határozhat.

A jogalkotó azonban 2016. március 15. napja előtt módosította ezt a könnyítő szabályt annak érdekében, hogy további időt biztosítson az ilyen korlátolt felelősségű társaságok számára az új törzstőke minimumnak való megfelelésre. A 2016. március 10. napjától hatályos Ptké. 13. § (2) bekezdése értelmében az (1) bekezdés szerinti korlátolt felelősségű társaság (az a kft., amelynek a törzstőkéje a 3 millió forintot nem éri el) legkésőbb 2017. március 15. napjáig köteles a törzstőkéjét megemelni vagy átalakulni, egyesülni azzal, hogy a tőkeemelésről a Ptk. rendelkezéseinek alkalmazásával határozhat.

Fontos szabály az, hogy az ilyen korlátolt felelősségű társaságok a törzstőke emelésük elhatározásának napjáig a 2006-os Gt. rendelkezéseit kötelesek alkalmazni, az előbbiekben ismertetett társasági szerződés módosításról érvényesen nem határozhatnak. Megfordítva: A 3 millió forint jegyzett tőkével nem rendelkező gazdasági társaságok tehát csak akkor dönthetnek arról, hogy az új Ptk. hatálya alá helyezik magukat, ha felemelik jegyzett tőkéjüket legalább 3 millió forintra. Kihangsúlyozandó az, hogy e szabály nem mondja ki azt, hogy csak a törzstőke 3 millió forintra való felemelése esetén szabad az ilyen korlátolt felelősségű társaság létesítő okiratát egyéb okból módosítani. Az ilyen korlátolt felelősségű társaságok létesítő okirata egyéb okból igenis módosítható, csak hogy ilyenkor tilos a Ptk.-hoz történő hozzáigazítás, vagyis az ilyen korlátolt felelősségű társaság az egyéb létesítő okirat módosítás után is a régi társasági jog hatálya alatt marad.

Mindezen szabályok megismerésének azért van jelentősége, mert a tagok és vezető tisztségviselők Ptk.-ban elhelyezett felelősségi szabályai kisebb – nagyobb mértékben ugyan, de változtak az adott jogi személy típusra vonatkozó korábbi jogszabályokban (pl. a 2006-os Gt.-ben) írt felelősségi szabályokhoz képest. Márpedig addig az időpontig, ameddig valamely jogi személy saját létesítő okiratát a Ptké.-ben foglalt kötelező létesítő okirat módosítás miatt nem hozza összhangba a Ptk. szabályaival, addig a napig az adott jogi személy tagja, vezető tisztségviselője az adott jogi személy típusra vonatkozó korábbi, a Ptk. által hatályon kívül helyezett jogszabályban írt felelősségi szabályok alapján tartozik felelősséggel. Attól a naptól kezdve azonban, mikor a jogi személy saját létesítő okiratát a Ptké.-ben foglalt kötelező létesítő okirat módosítás miatt összhangba hozza a Ptk. szabályaival, az adott jogi személy tagja, vezető tisztségviselője már a Ptk.-ban írt felelősségi szabályok alapján tartozik felelősséggel mind a jogi személlyel, mind a jogi személy hitelezőivel szemben.

Felmerül az a kérdés, hogy vajon a jogi személlyel megbízási jogviszonyban álló vezető tisztségviselő – akinek a jogviszonya nyilvánvalóan tartós kötelelem –, ténylegesen az előbb elmondottak alapján a jogi személy létesítő okiratának módosításától kezdődően fog-e a Ptk.-ban írt felelősségi szabályok alapján felelni, vagy a Ptké. 50. §-ban írt szabályra figyelemmel csak azt követően kellene az új felelősségi szabályokat figyelembe vennünk, ha a jogi személy és a vezető tisztségviselő a Ptk. hatályba lépése után szerződésüket teljes egészében a Ptk. hatálya alá helyezik.

Álláspontom szerint a Ptké. 50. §-ában írt szabály, amely a felek megállapodására bizza azt, hogy a Ptk. hatályba lépése előtt kötött tartós kötelelem létrehozó szerződésük módosításával helyezik jogviszonyukat a Ptk. hatálya alá, nem vonatkozik a jogi személy és a vezető tisztségviselő közötti jog-

viszony részét képező felelősségi szabályra. (Meglátásom szerint ugyanez vonatkozik a felügyelőbizottsági tag és a jogi személy közötti tartós megbízási jogviszonyt létrehozó szerződés részét képező felelősségi szabályra is.)

A vezető tisztségviselő jogi személlyel szembeni felelőssége közvetlenül jogszabályi rendelkezésen, mégpedig a Ptk. 3:24. §-ában írt szabályon alapul. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége négy jogi személy típus esetén úgyszintén közvetlenül jogszabályi rendelkezéseken alapul:

- a) az egyesület vezető tisztségviselője tekintetében [Ptk. 3:86. § (2) bekezdés],
- b) a gazdasági társaságok vezető tisztségviselője tekintetében [Ptk. 3:118. §],
- c) a szövetkezet vezető tisztségviselője tekintetében [Ptk. 3:347. § (3) bekezdés],
- d) az egyesülés vezető tisztségviselője tekintetében [Ptk. 3:368. § (3) bekezdése alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. §].

A Ptk. 3:24. § kimondja, hogy a vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége vonatkozásában pedig mind a négy jogszabályi rendelkezés a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályainak alkalmazását írja elő.

A vezető tisztségviselő és a jogi személy, még ha nem is módosítja a Ptk. hatályba lépése előtt létrejött tartós jogviszonyát, azonban a jogi személy a saját létesítő okiratát a 2014. március 15. napját követő első legfőbb szervi ülésén módosítja, illetőleg ha a kivételes szabályok szerint a jogi személy a Ptké.-ben meghatározott legkésőbbi időpont után kötelezően a Ptk. rendelkezéseinek hatálya alá kerül, működését a Ptk. rendelkezéseivel összhangban köteles tovább folytatni. Az a mozzanat, hogy a jogi személy létesítő okiratának kötelező módosításával működését a Ptk. rendelkezéseivel összhangba hozza, egyúttal azt is jelenti, hogy a közvetlenül, az előző bekezdésben hivatkozott jogszabályi rendelkezéseken alapuló, a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségi szabályok is – a törvény erejénél fogva (ex lege) – hatályba lépnek.

Megállapítható tehát az, hogy a Ptk. 2014. március 15. napi hatályba lépése önmagában véve semmilyen szempontból nem bír jelentőséggel a tagot és a vezető tisztségviselőt terhelő felelősségi szabályok hatályosulása szempontjából. A jelen pontban részletesen megjelölt időpontoktól kezdődően jönnek figyelembe és alkalmazandók a tagra és a vezető tisztségviselőre nézve a Ptk.-ban elhelyezett új felelősségi szabályok.

A módosított Ptké. 13. § (2) bekezdésében írt szabály alapján tehát megállapítható, hogy a tanulmány megírásakor is még vannak olyan korlátolt felelősségű társaságok, amelyek a 2006-os Gt. hatálya alatt állnak, így e társaságok tagjainak és vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelősségére még a 2006-os Gt. és a 1959-es Ptk. szabályai az irányadók.¹⁰⁹

¹⁰⁹ A szerzővel azonos álláspontra helyezkedik Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségéről. In: Gazdaság és Jog, 2015. 2. szám. A szerzővel ellentétes álláspontra helyezkedik Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetési képtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége.

2. A 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdésében írt szabály, valamint a Cstv. szerint és a Ctv. szerint vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségi szabályok egymáshoz való viszonya

A 2006. július 1. napján hatályba lépett 2006-os Gt. eredeti 30. § (3) bekezdése értelmében a gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően, a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Külön törvény e követelmény felrőható megszegése esetére, ha a gazdasági társaság fizetéseképtelenné vált, előírhatja a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét.

A 2012. március 1. napjától hatályos 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése alapján a gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Külön törvény e követelmény felrőható megszegése esetére - ha a gazdasági társaság fizetéseképtelenné vált vagy külön jogszabály szerint, a fizetéseképtelenség vizsgálata nélkül, jogutód nélkül megszüntették - előírhatja a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét.

A 2006-os Gt.-nek mind az eredeti, mind a 2012. március 1. napjától hatályos 30. § (3) bekezdésében írt szabály tartalmát tekintve utaló szabály volt. A vizsgált jogszabályi rendelkezés nem tartalmazott önálló felelősségi szabályt. A 2006-os Gt. eredeti 30. § (3) bekezdésében írt utaló szabály egy külön törvényre: a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. tv.-re (Cstv.) utalt. A 2006-os Gt. 2012. március 1. napjától hatályos 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdésében írt utaló szabály már két külön törvényre: a Cstv.-re és a cégeljárásról, a bírósági cégeljárásról és a végrehajtásról szóló 2006. évi V. tv.-re (Ctv.) utalt. Ugyanis a külön törvény tartalmazott, illetőleg a külön törvények tartalmaztak kivételes felelősségi szabályt, mégpedig a vezető tisztségviselőnek a hitelezőkkel szembeni felelősségét előíró felelősségátviteli szabályt.

A 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése csak azt a követelményt támasztotta, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után a vezető tisztségviselő többé már egyáltalán ne vegye figyelembe a gazdasági társaság önálló érdekét, hanem a helyett kizárólagosan a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján járjon el. A gazdasági társaságtól egzisztenciálisan függő vezető tisztségviselővel szemben ilyen törvényi elvárás támogatni nem volt ésszerű, és az kifejezetten ellentétes volt a törvényi főszabállyal, mely szerint a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján köteles eljárni.

A törvényalkotó már a 2006-os Gt. hatályba lépésekor, illetőleg a 2012. évi törvénymódosításkor sem elégedett meg azzal, hogy kizárólag a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének a hitelezőkkel szembeni felelősségét írja elő a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta utáni időszakra. Ugyanis azzal a kodifikációs megoldással, hogy a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdésében a jogalkotó olyan utaló szabályt helyezett el, amely kezdetben egy külön törvényre, a Cstv.-re, majd utóbb két külön törvényre, a Cstv.-re és a Ctv.-re utalt, sikeresen elérte azt, hogy a gazdasági társaságon túlmenően más jogi személy típusok vezető tisztségviselőjének a hitelezőkkel szembeni felelősségét is

megteremtette. Ennek okszerű magyarázata az, hogy a 2006-os Gt. személyi hatálya lényegesen eltér a Cstv. és a Ctv. személyi hatályától.

A 2006-os Gt. személyi hatálya két jogi személy típusra: a gazdasági társaságra és az egyesülésre terjedt ki.

Ezzel szemben a Cstv. személyi hatálya ennél lényegesen szélesebb körű. A Cstv. 3. § (1) bekezdés a) pontja határozza meg azokat a jogi személy típusokat (gazdálkodó szervezeteket), amelyekre e törvény személyi hatálya kiterjed. *Gazdálkodó szervezet*: az állami vállalat, a tröszt, az egyéb állami gazdálkodó szerv, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, a közhasznú társaság, az egyes jogi személyek vállalata, a leányvállalat, a vízgazdálkodási társulat (a víziközmű-társulat kivételével), az erdőbirtokossági társulat, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyesülés, ideértve az európai gazdasági egyesülést is, a végrehajtói iroda, a sportegyesület, valamint mindazon jogi személyek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok, amelyek fő érdekeltségeinek központja a Tanács fizetésképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000/EK rendelete alapján az Európai Unió területén található.

A Ctv. 27-28. §-ai kimerítő jelleggel meghatározzák azokat a jogi személy típusokra (cégformákat), amelyekre e törvény személyi hatálya kiterjed. Ezek a következők: közkereseti társaság, betéti társaság, korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság, szövetkezet, egyesülés, egyéni cég, külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe, külföldiek magyarországi közvetlen kereskedelmi képviselője, vízgazdálkodási társulat, végrehajtói iroda, közjegyzői iroda, európai gazdasági egyesülés, európai részvénytársaság, európai szövetkezet.

Összegezve megállapíthatjuk tehát azt, hogy 2006. július 1. napjától hatályos 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése alapján a Cstv. és 2012. március 1. napjától módosított 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése alapján a Ctv. személyi hatálya olyan jogi személy típusokra is kiterjedt, amelyekre a 2006-os Gt. személyi hatálya nem terjedt ki, ezáltal a törvényalkotó eltérte azt a célt, hogy nem csak a gazdasági társaság és az egyesülés vezető tisztségviselőjének hitelezőkkel szembeni felelősségét teremtette meg, hanem az összes profitorientált jogi személy típus vezető tisztségviselőjének a felelősségét is. Ugyanakkor azzal a kodifikációs megoldással, hogy a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése csak utaló szabályt tartalmazott a külön törvényre (külön törvényekre), egyértelmű és világos helyzet állt fenn a tekintetben, hogy a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségére vonatkozó valamennyi szabály kizárólag a Cstv.-ben, majd később a Cstv.-ben és a Ctv.-ben volt megtalálható.

3. A Ptk.-ban elhelyezett felelősségi szabályok, valamint a Cstv. 33/A. § szerinti, és a Ctv. 118/B. § szerinti felelősségi szabályok egymáshoz való viszonya

A 2. fejezetben ismertetett helyzet látszólag megváltozott azáltal, hogy a Ptk. Harmadik Könyvében nevesített négy jogi személy típus vezető tisztségviselője vonatkozásában a jogalkotó kifejezett felelősségi szabályt írt elő e jogi személy típusok hitelezőivel szemben.

Ahhoz, hogy megérthessük miért csak látszólagos változást hozott e körben a Ptk., abból kell kiindulnunk, hogy a jogalkotó a Ptk. kodifikációja során egy sajátzerű önmagába záródó szabályozási megoldást alkalmazott. A Ptk. önmagába záródó szabályozási modellje szerint a kódex egyetlen más jogforrásra (külön törvényre, rendeletre) sem tartalmaz utaló szabályt. Ez a megoldás azt a hamis látszatot kelti, mintha a polgári jogviszonyok rendezésének egyedüli jogforrása a Ptk. lenne a hatályos magyar jogrendszerben, és kizárólagosan a Ptk. tartalmazna polgári anyagi jogi normákat.

Ezzel szemben a valóság az, hogy a Ptk.-n kívül több más olyan jogforrás létezik a hatályos magyar jogrendszerben, amely a Ptk. egyes szabályaival együtt rendez egyes polgári jogviszonyokat, tartalmaz polgári anyagi jogi normákat. A teljesség igénye nélkül ilyen jogforrás: a Cstv., a Ctv., a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. tv., társasházakról szóló 2003. évi CXXXIII. tv., az egyes jogi személyek átalakulásáról, egyesüléséről, szétválásáról szóló 2013. évi CLXXVI. tv.

A Ptk.-n kívüli jogforrások közös tulajdonsága az, hogy a jogi normák típusa szempontjából polgári anyagi jogi és polgári eljárásjogi normákat egyaránt tartalmaznak, sőt egyes jogforrások egyéb közjogi jellegű normákat is tartalmaznak. Abból a tényből azonban, hogy a Ptk.-ban nem találhatunk más, polgári anyagi jogi normákat is tartalmazó jogforrásokra hivatkozó szabályokat, alappal nem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy a Ptk.-ban elhelyezett egyes polgári anyagi jogi normák minden esetben önmagukban értelmezendők. Ugyanis vannak olyan joghelyzetek, amelyek esetében a Ptk.-ban elhelyezett polgári anyagi jogi normákkal együtt más jogforrásokban található polgári anyagi jogi normákat kell alkalmaznunk.

A Ptk. önmagába záródó szabályozási modellje nyilvánvalóan nem könnyíti meg a jogalkalmazók dolgát, ugyanis esetről-esetre kell megvizsgálniuk azt, hogy vajon a Ptk.-ban elhelyezett egyes anyagi jogi norma alkalmazása önmagában elegendő-e, vagy a Ptk. mellett, más jogforrásban található polgári anyagi jogi normával együtt kell azt alkalmazni. Ezen rendkívül nehéz jogalkalmazói feladat megszüntetése érdekében úgy vélem, meg kell szüntetni a Ptk. felülvizsgálata keretében a Ptk. önmagába záródó szabályozási modelljét, egyéb polgári anyagi jogi normákat (is) tartalmazó jogforrásokra utaló szabályokat kell beépíteni a Kódexbe.

A Ptk. négy jogi személy típus vezető tisztségviselője tekintetében ír elő felelősségátviteli szabályt. Ezek a következők:

- e) az egyesület vezető tisztségviselője tekintetében [Ptk. 3:86. § (2) bekezdés],
- f) a gazdasági társaságok vezető tisztségviselője tekintetében [Ptk. 3:118. §],
- g) a szövetkezet vezető tisztségviselője tekintetében [Ptk. 3:347. § (3) bekezdés],
- h) az egyesülés vezető tisztségviselője tekintetében [Ptk. 3:368. § (3) bekezdése alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. §].

E négy felelősségátviteli szabály teljesen azonos tartalommal szabályozza a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségét. E négy felelősségátviteli szabály közös jellemzője az is, hogy nem tartalmaz egyik szabály sem a Ptk.-n kívüli jogforrásra hivatkozó utaló szabályt.

A Ptk.-n kívüli jogforrásra hivatkozó utaló szabály hiánya okán a jogirodalomban egymással ellentétes álláspontok alakultak ki a tekintetben, hogy a Ptk.-ban írt felelősségi szabályok önálló felelősségi

szabályoknak (önálló jogcímnek) minősülnek-e, vagy a Ptk.-ban írt felelősségi szabályok olyan általános szabályok, amelyekkel együtt kell alkalmazni más jogforrásokban (a Cstv.-ben és a Ctv.-ben) elhelyezett különös szabályokat.¹¹⁰

Álláspontom szerint a Ptk.-ban található, fentiekben hivatkozott vezető tisztségviselőkre vonatkozó felelősségátviteli szabályok olyan általános (közös) szabályok, amelyekkel együtt kell alkalmazni a Cstv. 33/A. §-ában és a Ctv. 118/B. – 118/C. §-aiban található további speciális szabályokat. A Ptk.-ban található felelősségi szabályok abból a szempontból minősülnek általános szabályoknak, hogy azok mellett két másik jogforrásban (a Cstv.-ben és a Ctv.-ben) található szabályok az általános Ptk.-beli szabályoktól eltérő, kivételes szabályoknak minősülnek. Amikor az általános szabály tartalmától eltérő tartalmú kivételes szabály áll fenn, úgy alkalmazni kell a *lex specialis derogat legi generali* jogértelmezési elvet, vagyis azt, hogy az általános szabály helyett, azt mellőzve a kivételes szabályt kell alkalmazni.

A Ptk.-ban található felelősségi szabályok abból a szempontból minősülnek közös szabályoknak, hogy azok mellett két másik jogforrásban (a Cstv.-ben és a Ctv.-ben) található szabályokkal külön-külön képeznek egységet. Ugyanis a Cstv.-ben található kivételes szabályok és a Ctv.-ben található kivételes szabályok tartalma egymástól is több ponton eltér.

A Cstv. által és a Ctv. által előírt szabályozási rendszerek közötti főbb különbségek a következők:

- a) a Cstv. „két lépcsős” perindítást, míg a Ctv. „egy lépcsős” perindítást ír elő;
- b) a Cstv. szerint vagyoni (pénzügyi) biztosíték nyújtása kérhető a vezető tisztségviselőtől, míg a Ctv. szerint nem kérhető;
- c) a Cstv. és a Ctv. egymástól részben eltérő tartalmú törvényi vélelmeket tartalmaz;
- d) a Cstv. tartalmaz szabályt több kereset egyesítésére, a Ctv. nem tartalmaz ilyen szabályt.

Másként fogalmazva: a Ptk.-ban található szabályokat egyrészt a Cstv. szabályaival együtt kell alkalmazni, a Ptk.-ban található szabályokat másrészt a Ctv. szabályaival együtt kell alkalmazni.

¹¹⁰ Csőke Andrea, Fónagy Sándor, Juhász László és a szerző álláspontja szerint a Ptk.-ban írt felelősségi szabályok nem önálló felelősségi szabályok, nem minősülnek önálló jogcímnek.

Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetésképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest. 2015. 141.o.

Fónagy Sándor: A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet megítélése. In: Gazdaság és Jog, 2015. 11. szám.

Juhász László: A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22., A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 459. o.

Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékgazdátó) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 386. o.

Dzsula Marianna, Mohai Máté és Sárközy Tamás álláspontja szerint a Ptk. 3:118. §-ában írt felelősségi szabály önálló felelősségi tényállás, önálló jogcímnek minősül.

Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015., 119. o.

Mohai Máté: A hatályon kívül helyezni szándékolt felelősségátviteli szabályok továbbéléséről. (Kézirat, a tanulmány a Polgári Jog c. folyóiratban fog megjelenni a 2016. évben.)

Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselő kártérítési felelősségéről. In: Gazdaság és Jog, 2015. 2. szám.

Nem értek egyet Sárközy Tamás azon álláspontjával, hogy a Ptk. 3:118. §-a lerontja a Cstv. 33/A. §-t. Sem a Ptk. 3:118. §-a, sem a többi, Ptk.-ban elhelyezett felelősségi szabály [Ptk. 3:86. § (2) bekezdés, 3:347. § (3) bekezdés, 3:368. § (3) bekezdés alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. §] nem áll ellentétben sem a Cstv. 33/A. §-ában, sem a Ctv. 118/B. – 118/C. §-aiban írt szabályokkal. A Cstv. 33/A. §-ában írt szabályokat a *felszámolás útján* megszűnt jogi személy vezető tisztségviselőjének hitelezőkkel szembeni felelősségével összefüggésben, míg a Ctv. 118/B. – 118/C. §-aiban írt szabályokat a *kényszertörlés útján* megszűnt jogi személy vezető tisztségviselőjének hitelezőkkel szembeni felelősségével összefüggésben kell alkalmazni. Mint ahogy a fentiekben részletesen kifejtettem e szabályok az általános (közös) – különös viszonyban állnak egymással, a szabályok egymással szoros logikai kapcsolatban állnak, azok együtt értelmezhetők.

A szabályok szoros logikai kapcsolatát *egyrészt* bizonyítja az, hogy a Ptk.-ban elhelyezett szabályok egyértelműen kimondják azt, hogy a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli szabályok a *végelszámolással történő* megszűnés esetén nem alkalmazhatók. Márpedig a hatályos magyar jogrendszerben a jogi személy jogutód nélküli megszűnésének három esetkőre létezik:

- a) a felszámolással történő megszűnés,
- b) a kényszertörléssel történő megszűnés, és
- c) a végelszámolással történő megszűnés.

Azáltal, hogy a Ptk.-ban elhelyezett szabályok a három jogutód nélküli megszűnési esetkőr közül kizárják a végelszámolással történő megszűnés esetét, nyilvánvalóan következik az, hogy a másik két megszűnési mód esetében igenis alkalmazandók a szabályok. E két másik jogutód nélküli megszűnési mód közül az egyikre (a felszámolással történő megszűnésre) vonatkozó különös szabályokat a Cstv., a másikra (a kényszertörléssel történő megszűnésre) vonatkozó különös szabályokat a Ctv. tartalmazza.

A szabályok szoros logikai kapcsolatát *másrészt* bizonyítja az, hogy a Ptk.-ban elhelyezett felelősségátviteli tényállások nem a károsult fogalmát, hanem a hitelező fogalmát tartalmazzák. E fogalom használata nem a véletlen műve. A Ptk. e felelősségátviteli szabályok kapcsán nem határozza meg a hitelező fogalmát. A hitelező fogalmát a másik két jogforrásban található kivételes szabályok határozzák meg.

A Cstv. 33/A. § (1) bekezdés első mondata szerinti hitelezőnek minősül a felszámolás kezdő időpontja után mindenki, akinek az adóssal szemben pénzkövetelése vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van, és azt a felszámoló nyilvántartásba vette [Cstv. 3. § (1) bekezdés cd) pont].

A Ctv. 118/C. § (1) bekezdésében írt szabály egyértelműen meghatározza a hitelező fogalmát. E szerint hitelező az a személy, aki követelését a kényszertörlési eljárásban a Ctv. 117. § (2) bekezdése szerint bejelentette és követelése jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton, más végrehajtható okiraton alapul, vagy nem vitatott, vagy elismert pénz vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés.

A Ptk. és az azzal együtt értelmezendő Cstv., illetőleg Ctv. szabályok célja az, hogy egyértelműen meghatározza azt az alanyi kört, akikkel szemben a jogi személy vezető tisztségviselőjének kivételes felelőssége fennáll. A vezető tisztségviselő jogi személy hitelezőivel szemben fennálló felelőssége egy olyan kivételes felelősségátviteli szabály, amely csak a törvényben egyértelműen meghatározott személyekkel szemben állhat fenn.

E személyeket nevezik a Ptk.-ban írt általános szabályok hitelezőnek, és e személyek pontos körét határozza meg egyfelől a Cstv. a felszámolási eljárásban, másfelől a Ctv. a kényszertörlési eljárásban.

A szabályok szoros logikai kapcsolatát *harmadrészt* bizonyítja az, hogy a Ptk.-ban elhelyezett felelősségi szabályok mindegyike a vezető tisztségviselők felelősségét a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta utáni időszakra írja elő, ugyanakkor egyik szabály sem határozza meg ezt az időpontot. A jogalkotó két külön jogforrásban, a Cstv.-ben és a Ctv.-ben határozza meg, lényegében szó szerint azonos módon a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fogalmát. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdés negyedik mondatában meghatározott és a Ctv. 118/B. § (3) bekezdésében meghatározott jogfogalom lényegében azonos, a különbség csak annyi, hogy a Cstv. a gazdálkodó szervezet, míg a Ctv. a cég gyűjtőfogalmat használja. Meglátásom szerint nincs alapos indoka annak, hogy két jogszabályi rendelkezés határozza meg ugyanazt a fogalmat. Elegendő lenne, ha egy jogforrás határozná azt meg. A Ptk.-ban található felelősségi szabályok éppen azon ok miatt nem határozzák meg a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beálltát, mivel létezik két olyan másik jogforrás (a Cstv. és a Ctv.), amelyek ezt meghatározzák.

A szabályok szoros logikai kapcsolatát *negyedrészt* bizonyítja az, hogy a Ptk.-ban elhelyezett felelősségi szabályok azt írják elő, hogy a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint tartozik helyt állni a vezető tisztségviselő. Ez a Ptk. általános deliktuális felelősségi szabályaira utal, nevezetesen a 6:518-6:534. §-aira.

A Ptk. 6:533. § az elévülés szabályait hívja fel, mint az igényérvényesítés határidejét.

A Ptk. 6:22. § (1) bekezdés értelmében, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a követelések öt év alatt évülnek el. Ugyanakkor figyelemmel arra, hogy a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége kivételes felelősségi szabály, a speciális szabályokat tartalmazó Cstv. és Ctv. az általános igényérvényesítési határidőhöz képest lényegesen rövidebb, jogvesztő határidőt ír elő.

A Cstv. 33/A. § (6) bekezdés első mondata értelmében a második (tényleges marasztalásra irányuló) pert a felszámolási eljárás jogerős lezárásáról szóló határozat Céggközlönyben való közzétételét követő *60 napos jogvesztő határidőn* belül kell megindítani.

A Ctv. 118/C. § második mondata értelmében pedig a hitelező a keresetét a cég törlését elrendelő jogerős határozat Céggközlönyben való közzétételét követő *90 napos jogvesztő határidőn* belül terjesztheti elő.

A rövid jogvesztő határidő előírása helyes, szükséges és indokolt e felelősségi alakzat kivételes jellegére tekintettel.

Ami a Ptk., Cstv., Ctv. személyi hatályát illeti, a korábbi szabályozáshoz képest kis mértékű változás következett csak be. A Ptk.-ban elhelyezett négy felelősségi szabály alapján megállapítható, hogy négy jogi személy típus (az egyesület, a gazdasági társaság, a szövetkezet és az egyesülés) vezető tisztségviselőinek a hitelezőkkel szembeni felelősségére vonatkozik, míg a 2006-os Gt. két jogi személy típus (a gazdasági társaság és az egyesülés) vezető tisztségviselőinek a hitelezőkkel szembeni felelősségére vonatkozó utaló szabályt tartalmazott. A hatályos Cstv., Ctv. személyi hatálya továbbra is lényegesen szélesebb körű, sőt a jogalkotó a Cstv. személyi hatályát a gazdálkodó szervezet fogalmának módosítása útján tovább szélesítette, és 2014. december 20. napjától már gazdálkodó szervezetnek minősül az egyesület és az alapítvány is.

4. A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségi szabályának lehetséges jövőbeli szabályozása

Az Igazságügyi Minisztérium által közzétett új Cégtörvény tervezetének indokolása szerint a Ptk. 3:2. §-a, illetve a Ptk. 3:118. §-a egyértelműen rögzíti a tag, illetve a vezető tisztségviselők helytállási kötelezettségét a jogutód nélkül megszűnt társaság kielégítetlen hitelezői követeléseivel szemben. Ezért a törvénytervezet indokolása szerint hatályon kívül kellene helyezni a Cstv. 33/A. §-t, illetve a Ctv. 118/A. – 118/B. §-okat. Meglátásom szerint rendkívül aggályos az az álláspont, miszerint önmagában véve a Ptk. 3:2. §-a, illetve önmagában véve a Ptk. 3:118. §-a elegendő lenne a jelenlegi normaszöveg tartalommal a tag, illetve a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségének megalapozott szabályozására. A hatályon kívül helyezés önmagában nem elegendő, a Ptk. felhívott jogszabályi rendelkezései önmagukban, a jelenlegi normaszöveg tartalommal nem képesek teljes körűen helyettesíteni a Ctv. és a Cstv. hatályon kívül helyezni javasolt rendelkezéseit.

Azzal egyetértek, hogy változtatásra van szükség a tagra és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli szabályozás kapcsán. A jelen tanulmány 3. fejezetében kifejtettektől függetlenül az teljesen illogikus, hogy a jogalkotó két egymástól eltérő speciális szabályrendszert ír elő. Álláspontom szerint nincs szükség ilyen bonyolult, több jogforrásba elhelyezett anyagi jogi szabályozás fenntartására. Lehetőség van a hatályos szabályozástól eltérő, attól lényegesen egyszerűbb, átláthatóbb, ugyanakkor dogmatikai szempontból megalapozott szabályozási rendszer kialakítására.

A hatályos szabályozás első legszembevetőbb problémája az, hogy a tagra és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségi szabályok indokolatlanul több jogforrásban szétszórva helyezkednek el, nevezetesen egyfelől a Ptk.-ban, másfelől a Cstv.-ben és a Ctv.-ben. A Ptk.-ban és más jogforrásokban (Ctv., Cstv.) elhelyezett szabályok nem veszik figyelembe kellő súllyal azt, hogy a profitorientált jogi személy típusok olyan vállalkozások, amelyek végső soron a tagok (közgazdaságtani értelemben: a tulajdonosok) vagyoni érdekeit, vagyongyarapodását szolgálják, és a vezető tisztségviselők a tulajdonosoktól egzisztenciálisan függő helyzetben lévő megbízottak, akik csak a rájuk bízott idegen vagyont (a jogi személy vagyont) kezelik és működtetik időlegesen a tulajdonosok javára.

A piacgazdaság ilyen profitorientált jogi személyek sokaságából áll, e vállalkozások létesítenek egymással üzleti (polgári jogi értelemben szerződéses) kapcsolatokat, és e vállalkozásoknak, illetve tulajdonosaiknak tudatában kell lenniük annak a ténynek, hogy minden jogi személyként működő piaci szereplő elsődlegesen csakis a saját vagyonával tartozik helytállni a másik, ugyancsak jogi személyként működő piaci szereplővel szemben.

További problémát jelent az, hogy a hatályos jogi szabályozás a jogi személy tőkehelyzetének kötelező rendezésére vonatkozó szabályokat nem kapcsolja össze a tag és a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségével.

Álláspontom szerint egyfelől egyetlen jogforrásba, jelesül a Ptk.-ba kellene összevonni, elhelyezni a felelősségi alakzatok valamennyi polgári anyagi jogi szabályát; másfelől szoros logikai egységbe kellene kapcsolni a tagra és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli szabályokat, valamint

a profitorientált jogi személy tőkehelyzetének kötelező rendezésére vonatkozó szabályokat. Álláspontom szerint, amikor a törvény által meghatározott felelősséget fakasztó előfeltételek bekövetkeznek, úgy a felróható módon eljáró tagok helytállását és a felróható módon eljáró vezető tisztségviselők helytállását egymás magatartásaira figyelemmel kellene megteremteni. A Ptk. Harmadik Könyvében belül a jogi személyek általános szabályai közé kellene beiktatni az új polgári anyagi jogi szabályokat, s egyúttal hatályon kívül kellene helyezni az egyes jogi személy típusoknál (egyesület, gazdasági társaság, szövetkezet, egyesülés) elhelyezett szabályokat. Speciális polgári eljárásjogi szabályok fenntartása a jövőben is indokoltnak tűnik. Azonban ezeket a szabályokat nem a Cstv.-ben, illetőleg az új Cégtörvényben kellene elhelyezni, hanem az új Polgári Perrendtartásban, ugyanis ez utóbbi kódex tartalmazza összefoglaló módon a polgári peres eljárásra vonatkozó szabályanyagot. Az általam javasolt szabályozási modell esetén valóban hatályon kívül lehetne helyezni egyfelől a Cstv. 63. § (2) bekezdését, a Ctv. 118/A. §-át, másfelől a Cstv. 33/A. §-át és a Ctv. 118/B-118/C. §-ait.

Dr. Török Tamás

12.számú tanulmánymelléklet Dr. Török Tamás: A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségével összefüggő, a magyar jogirodalomban megjelent egyes jogkérdésekkel kapcsolatos álláspontok

Ebben a tanulmányban a magyar jogirodalomban közzétett, a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségével kapcsolatos álláspontokat ismertetem. A jogirodalmi álláspontok összefoglalásának célja az, hogy a Kúria 2016. február hónapban megalakult joggyakorlat-elemző munkacsoportja a megvizsgálandó jogerős bírósági határozatokat ezen jogirodalmi álláspontok tükrében elemezhesse, és készíthesse el a vizsgálat eredményéről az összefoglaló véleményét.

I.

Az egyes jogirodalmi álláspontok ismertetése előtt, két tisztán jogelméletinek látszó alapkérdést (az intézményes felelősségátvitel és felelősségátvitelt előíró nyitott tényállású normával összefüggő bírói jogalkotás kérdését) kívánok röviden elemezni. Reményeim szerint e két alapkérdés elemzése hozzásegítheti a munkacsoport tagjait a jogirodalmi álláspontok és a megvizsgálandó bírósági eseti döntések jogdogmatikai szempontból megalapozott feldolgozásához.

1. Az intézményes felelősségátvitel

A jogi személy önálló vagyonnal való rendelkezése alapozza meg a jogi személy önálló – tagjaitól független – felelősségét a hitelezőkkel szemben. Polgári jogunkban a főszabály jelenleg is az, hogy a jogi személy tagja, vezető tisztségviselője nem tartozik felelősséggel a jogi személy kötelezettségeiért a jogi személy hitelezőivel szemben. Az intézményes felelősségátvitel elvi, jogdogmatikai alapja az, hogy a jogi személynek a tagjaitól való vagyoni elkülönülése – a hitelezők érdekeinek fokozott védelme céljából – nem abszolút jellegű, törvényben meghatározott kivételes tényállások esetén a tag, illetőleg a vezető tisztségviselő mégis felelősséggel tartozik a jogi személy hitelezőivel szemben. Az intézményes felelősségátvitel jogpolitikai célja tehát egyértelműen a jogi személy hitelezőinek érdekvédelme azokban az esetekben, amikor a „szervezeti pajzs” mögött álló tag, illetőleg vezető tisztségviselő valamilyen jogellenes és felróható magatartást fejt ki a hitelezők rovására.

A magyar polgári jogban az intézményes felelősségátvitel jogintézménye első alkalommal nem a tag (részvényes) vonatkozásában, hanem a részvénytársaság igazgatósági tagjainak vonatkozásában bukkant fel az 1875. évi XXXVII. tc. (Kt.) 189. § (2) bekezdésében írt szabálya alapján. A Kt.-nak a részvénytársaságra (valamint a közkereseti társaságra) vonatkozó rendelkezéseit az 1988-as Gt. helyezte hatályon kívül, így az igazgatósági tagokra vonatkozó felelősségátviteli szabály – legalábbis formálisan – 1988. december 31. napjáig hatályban volt. Az 1988-as Gt. a tag (részvényes) vonatkozásában alkalmazta a felelősségátvitel jogintézményét, amely ekkor – egy tényállás kivételével – a társasági konszernjog területére korlátozódott. Az 1988-as Gt. a tag (részvényes) vonatkozásában három felelősségátviteli tényállást nevesített: a korlátolt felelősségű társaság tagja vonatkozásában az 1988-as Gt. 162. § (2) bekezdésében írt felelősségátviteli alakzat a többségi részesedéssel rendelkező részvénytársaság vonatkozásában; az 1988-as Gt. 326. § (3) bekezdésében írt felelősségi alakzat; valamint a közvetlen irányítással rendelkező részvénytársaság vonatkozásában az 1988-as Gt. 328. §

(2) bekezdésében rögzített felelősségi alakzat. A későbbi jogfejlesztés eredményeképpen a jogalkotó fokozatosan újabb és újabb felelősségátviteli tényállásokat iktatott be a társasági jogba egyfelől a tagok vonatkozásában, másfelől a vezető tisztségviselők vonatkozásában. A német társasági jog mintájára az 1997-es Gt. 56. § (3) – (4) bekezdésében foglalt szabály már kimondta a gazdasági társaság elkülönült jogalanyiségével visszaélő tag (részvényes) felelősségét a nélkül, hogy megkövetelte volna azt, hogy a tagnak (részvényesnek) bármekkora mértékű befolyása legyen a társaságban. Az angol csődjog mintájára a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése és a Cstv. 33/A. § (1) – (3) bekezdéseiben rögzített szabályok mondták ki a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének felelősségét a hitelezőkkel szemben az ún. „jogszerűtlen gazdálkodásért”. A jogalkotó azáltal, hogy a gazdasági társaság tagjára és vezető tisztségviselőjére vonatkozó szabályokat nem a Gt.-be, hanem külön jogforrásokba (Ctv., Cstv.) iktatta be, elérte egyúttal azt is, hogy a gazdasági társaságokon túlmenően más jogi személy típusokra vonatkozóan is érvényesüljenek a felelősségátviteli szabályok. Ezekkel a lépésekkel a magyar jogalkotó az intézményes felelősségátvitelt kiemelte a társasági konszernjog területéről. A jogalkotó a Ptk. megalkotásával még tovább lépett, ugyanis a felelősségátvitel jogintézményét a társasági jog területéről transzponálta a szervezeti jogba, és immáron nem csak a gazdasági társaságok, hanem valamennyi jogi személy típus vonatkozásában előírt felelősségátviteli tényállásokat. A jogalkotó *egyfelől* a társasági jog területéről [2006-os Gt. 50. § (1) – (3) bekezdései] transzponálta át az elkülönült jogalanyiséggal való visszaélést szankcionáló felelősségátviteli tényállást a szervezeti jog területére [Ptk. 3:2. § (2) bekezdése]. A jogalkotó *másfelől* új felelősségátviteli tényállásokat hozott létre valamennyi jogi személy típus vonatkozásában, amelyek esetében már nincs jelentősége a tagi befolyás mértékének [például: a tag vonatkozásában Ptk. 6:540. § (3) bekezdés; a vezető tisztségviselő vonatkozásában Ptk. 6:541. §].

Az intézményes felelősségátvitel (*felelősségáttörés, disregarding the corporate entity, piercing (lifting) the corporate veil, Haftungsdurchriff*) eredetileg ugyan a társasági konszernjog területére tartozott, azonban a magyar jogalkotó az intézményes felelősségátvitelt fokozatosan eltávolította a társasági konszernjog területéről, és a Ptk. hatályba lépését követően már a jogi személyek jogának szerves részét képezi. Az intézményes felelősségátvitel területére a *szigorú elválasztás alapelve* és a *betudhatóság (betudás) alapelve* alól kivételt képező felelősségi szabályok tartoznak. Intézményes felelősségátvitelről¹¹¹ egyrészt a tag, másrészt a vezető tisztségviselő és az árnyékigazgató vonatkozásában beszélünk. Az intézményes felelősségátvitel lényege a tag tekintetében abban áll, hogy az egyes jogi személy típusoknál a törvényben meghatározott előfeltételek fennállása esetében a tag felelősségének hiánya átalakul teljes felelősséggé a jogi személy hitelezőivel szemben. Az intézményes felelősségátvitel lényege a vezető tisztségviselő és az árnyékigazgató tekintetében abban áll, hogy egyes jogi személy típusoknál a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetében a vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelősségének hiánya átalakul teljes felelősséggé a jogi személy hitelezőivel szemben. A tagot és a vezető tisztségviselőt (árnyékigazgatót) védő „szervezeti pajzsot” az intézményes felelősségátvitelre vonatkozó szabályozás áttöri.

¹¹¹ Az intézményes felelősségátvitel történeti fejlődését tárgyalja Sárközy Tamás: A magyar társasági jog Európában. A társasági jog és a konszernjog elméleti alapjai, 314-315. o., Nochta Tibor: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban, 90-95. o., és ifjabb Korsós Antal: Az intézményes felelősségátvitel problémája a társasági jogban. Piercing (lifting) the corporate veil (lepelátszúrás) common law jogrendszerekben kialakult doktrináját Brehószki Márta tárgyalja. Brehószki Márta: Mennyire korlátolt a jogi személy gazdasági társaságok tagjainak felelősége? A felelőség-áttörés hazánkban és a „lepelátszúrás” doktrinája az Amerikai Egyesült Államokban (PhD. értekezés) 99-198. o.

A magyar tételes jog nem használja a felelősségátvitel (felelősségtörés) jogfogalmát.¹¹² Wellmann György mutatott rá, hogy a jogirodalomban *a tag (részvényes) vonatkozásában* az intézményes felelősségátvitel fogalmát két értelemben használják.¹¹³

A tágabb értelemben vett intézményes felelősségátvitel egyrészt magában foglalja a mögöttes tagi felelősséggel működő jogi személy típusok esetén fennálló felelősségátvitelt, másrészt magában foglalja a szankciós jelleggel felróhatósági alapon bekövetkező felelősségátviteli tényállásokat.

A Ptk.-ban *a tagra (részvényesre) vonatkozó szűkebb értelemben vett intézményes felelősségátvitel* azonban kizárólag a szankciós jelleggel, vagyis felróhatósági alapon bekövetkező felelősségátviteli tényállásokat foglalja magában.¹¹⁴

Álláspontom szerint a tágabb értelemben vett intézményes felelősségátvitel fogalmába belevont két esetkör között jogdogmatikai, elvi szempontból lényeges különbség tapasztalható. Az első esetkörbe tartozó felelősségátviteli tényállások tekintetében működő jogi személy (közkereseti társaság, betéti társaság, egyesülés) tartozásáért fennálló mögöttes, korlátlan tagi felelősség előírásáról van szó, amelynek jogpolitikai indoka a jegyzett tőke minimum hiánya. A tag közvetett másodlagos felelősségét előíró szabállyal a polgári jog a jogi személy hitelezője részére kiegészítő fedezetet biztosít, mert nem csak a jogi személy vagyona, hanem a jogi személy tagjának a magánvagyona is a hitelezői követelés kielégítésének fedezetéül szolgál. Ezeknél az intézményes felelősségátviteli tényállásoknál a mögöttesen felelős tag objektív, vagyis felróhatóság nélküli helytállásra köteles, a felelősségátvitel tehát nem szankciós jellegű. A második esetkörbe tartozó felelősségátviteli tényállások tekintetében a tételes jog által meghatározott tényállási elemek (előfeltételek) fennállása esetén szankciós jelleggel, vagyis felróhatósági alapon viszi át a jog a jogi személy tagjára (aki egyébként a jogi személy kötelezettségeiért nem lenne felelős a hitelezőkkel szemben) a felelősséget. Korábbi polgári jogunkban (társasági jogunkban) az is elhatárolási szempont volt, hogy a második esetkörbe tartozó felelősségátviteli tényállások esetében csak a jogi személy jogutód nélküli megszűnése után következett be a tag hitelezőkkel szembeni felelőssége. A jogalkotó azonban ezen változtatott, ugyanis a Ptk. új felelősségátviteli szabályainak megalkotásával már működő jogi személyek esetében is előírja szankciós jelleggel, vagyis felróhatósági alapon a tag felelősségét a jogi személy hitelezőivel szemben [Ptk. 6:540. § (3) bekezdés].

A tagra vonatkozó tágabb értelemben vett intézményes felelősségátviteli tényállások között tehát jogdogmatikai alapon két szempontból van különbség: az első esetkörbe tartozó intézményes felelősségátviteli tényállások felróhatóság nélküli és közvetett másodlagos (mögöttes) felelősség-típusok; a második esetkörbe tartozó intézményes felelősségátviteli tényállások felróhatóságon alapuló és elsődleges felelősség-típusok. A tagra vonatkozó szűkebb értelemben vett felelősségátvitel jogpo-

¹¹² A hatályba nem lépett Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. tv. 5:553. § címében a tag, az alkalmazott és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli tényállás vonatkozásában használta a felelősségtörés fogalmát. Azonban a hatályos Ptk. ezen tartalmú bekezdéseiben [Ptk. 6:540., Ptk. 6:541. §] már nem használja sem a felelősségátvitel, sem a felelősségtörés fogalmát, jöllehet tartalmilag arról van szó.

¹¹³ Wellmann György: Felelősségátvitel társasági jogunkban. In: Cég hírnök 2006. év, 12. szám. Wellmann György: A közkereseti társaság tagjainak mögöttes felelősségéről, különös tekintettel annak elévülésére, in.: Pázmándi Kinga (szerkesztő): Sárközy Tamás ünnepi kötet, 341-342. o.; Wellmann György: Tagi felelősségátvitel társasági jogunkban. In: Gazdaság és Jog, 2008. 11. szám, 4. o.

¹¹⁴ Ez nem volt mindig így. Az 1988-as Gt. 328. § (2) bekezdésében rögzített felelősségátviteli tényállás nem szankciós jellegű, felróhatóságon alapuló felelősségátviteli tényállás volt. A Legfelsőbb Bíróság a Gfv.X.30829/2003. számú eseti döntésében helyesen fejtette ki a következőket: „Közvetlen irányítás esetén önmagában az adott hatalmi pozíció az, amely a korlátozott tagi felelősség áttörését, az irányító társaság felelősségének ex lege módon történő szabályozását eredményezi. Az uralkodó részvénytársaság felelőssége törvényen alapuló, korlátlan, mögöttes, személyes felelősség az irányított társaság hitelezőinek irányában. Az uralkodó társaság felelőssége annak a ténynek a jogkövetkezménye, hogy a kötelezettségét teljesíteni nem tudó társaság az ő közvetlen irányítása alatt áll. Felelőssége tehát nem korlátozódik azokra a tartozásokra, amelyek utasítási jogának tényleges gyakorlásával okozati összefüggésben keletkeztek.” A hatályos Ptk.-ban azonban ilyen felróhatóságtól független felelősségátviteli alakzat már nem található.

litikai célja a jogi személy elkülönült jogalanyisága, a „szervezeti pajzs” mögött elhelyezkedő, a hitelezők rovására valamilyen jogellenes és felróható magatartást kifejtő tag hitelezőkkel szembeni felelősségének megteremtése. Valamennyi, tagra vonatkozó szankciós jellegű felelősségátviteli tényállás közös jellemvonása az, hogy a felelősségátvitelre valamilyen joggal való visszaélést megvalósító tagi magatartás ad alapot. Jogdogmatikai szempontból ennek így kellene lennie a Ptk. 6:540. § (3) bekezdésében írt felelősségátviteli szabály esetében is, azonban sajnálatos módon a vonatkozó jogi norma ügyetlen megfogalmazása miatt a joggal való visszaélés követelménye itt nem tényállási elem.

Kihangsúlyozandó az, hogy a vezető tisztségviselőre vonatkozó intézményes felelősségátviteli tényállások közül a „jogszerűtlen gazdálkodásért” való felelősség felróhatóságon alapuló felelősség-típus [Ptk. 3:118. §, Cstv. 33/A. § (1) – (6) bekezdések, Ctv. 118/B. § - 118/C. §-ok], míg a vezető tisztségviselő egyetemleges felelőssége a jogi személlyel a szerződésen kívüli károkozásért való felelőssége felróhatóságtól független felelősség-típus [Ptk. 6:541. §]. A vezető tisztségviselőre történő felelősségátvitel jogpolitikai célja a jogi személy elkülönült jogalanyisága, a „szervezeti pajzs” mögött elhelyezkedő, a hitelezők rovására valamilyen jogellenes és felróható magatartást kifejtő vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségének megteremtése. Jól látható tehát az, hogy a tagra vonatkozó szankciós jellegű felelősségátvitel és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátvitel jogpolitikai célja azonos.

Tisztán kell látnunk azt is, hogy a tagra vonatkozó szankciós jellegű felelősségátvitel és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátvitel esetén a tag, illetőleg a vezető tisztségviselő által kifejtett magatartással okozati összefüggésben marad kielégítetlenül a jogi személy hitelezőjének követelése. Az ilyen módon kielégítetlenül maradó hitelezői követelésért tartozik felelősséggel a tag, illetőleg a vezető tisztségviselő. Valamennyi intézményes felelősségátviteli tényállás esetén tehát a polgári jogi felelősség szükségképpen általános előfeltételeinek fenn kell állnia. Következésképpen *egyrészt* fent kell állnia az okozati kapcsolatnak a tag, illetőleg a vezető tisztségviselő magatartása és a kár (a jogi személy vagyona által nem fedezett kielégítetlenül maradó hitelezői követelés) között. Következésképpen *másrészt* a kár bekövetkezése és a hitelezői követelés elévülése tekintetében is a szerződésen kívüli károkozásra vonatkozó általános szabályok az irányadóak.

A szankciós jellegű felelősségátviteli tényállások esetén a kár nem más, mint a hitelezői követelés kielégítetlenül maradása. Ezért ennek bekövetkezése azoknál a felelősségátviteli tényállásoknál, ahol a tag, a vezető tisztségviselő felelőssége csak a jogi személy jogutód nélküli megszűnése után áll fenn, az esedékesség nem lehet korábbi, mint a behajthatatlanság megállapítása. A jogutód nélküli megszüntetési eljárásokban (mindenekelőtt a felszámolással történő megszűnés esetén) a behajthatatlanság megállapítása nem feltétlenül esik egybe a jogutód nélküli megszüntetési eljárás befejezésével, vagyis a cégnek minősülő jogi személy cégnyilvántartásból való törlésével. A felszámolási eljárásban például a felszámoló által készített közbenső mérleg alapján már előfordulhat, hogy egyértelműen megállapítható a behajthatatlanság.

Vitathatatlan tény az, hogy a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségét szabályozó felelősségi alakzatok [Ptk. 3:86., Ptk. 3:118. §, Ptk. 3:347. § (3) bekezdés, Ptk. 3:368. § (3) bekezdés alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. §, Cstv. 33/A. §, Ctv. 118/B. §] a vezető tisztségviselőre vonatkozó intézményes felelősségátvitel területére tartoznak.

Felelősségi jogunkban valamennyi felelősségi alakzat esetén az általános együttes előfeltételeknek mindenképpen fenn kell állniuk ahhoz, hogy a polgári jogi felelősség bekövetkezzék. Az intézményes felelősségátvitel területére tartozó egyes felelősségi alakzatok esetén pedig további speciális előfeltétel, illetőleg előfeltételek bekövetkezése is szükséges lehet a polgári jogi felelősség bekövetkezéséhez. Az általános előfeltételek jellege miatt arra a következtetésre kell jutnunk, hogy valamennyi felelősségi alakzat normatív meghatározása jelentős részben nyitott tényállás segítségével történik meg felelősségi jogunkban. A felelősségi tényállások abból a szempontból nyitott tényállások, hogy a jogi norma nem alkot zárt rendszert, hanem szándékoltnan a bírósági jogalkalmazásra bízva a tényállás egyes elemeinek a meghatározását, nevezetesen az okozati kapcsolat fennállásának és a társadalmi elvárhatóságnak a megállapítása a kártérítési perben eljáró bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik. Az ily módon relatíve nyitott tényállású normák biztosítják a kártérítési jog kellő rugalmasságát. A jogbiztonság (az ítélkezési gyakorlat előreláthatósága, kiszámíthatósága) szempontjából ez a szabályozási módszer aggályosnak tűnhet, azonban a polgári jogi felelősség több évszázados szabályozása alapján bátran kijelenthetjük azt, hogy a jogalkotó a folyamatosan és gyorsan változó társadalmi, gazdasági folyamatok miatt nem képes normatív módon előre minden lehetséges esetre vonatkozó szabályozást alkotni a felelősségi jog világában. (Természetesen nagy számban léteznek olyan joghelyzetek, amelyek esetén a jogalkotó képes zárt tényállások segítségével megfelelő szabályozást alkotni, például a természetes személyek halála esetén a törvényes öröklés rendjét vagy jogi személyek jogutód nélküli megszűnésének szabályrendszerét zárt tényállású normák segítségével kielégítő módon lehet szabályozni.)

A magyar jogalkotó tehát helyesen ismerte fel már az 1959-es Ptk. megalkotása kapcsán azt, hogy viszonylagosan nyitott tényállások útján lehet és kell szabályozni a felelősségi jogot, és ezen a téren a Ptk. hatályba lépésével sem következett be változás. A kártérítési perekben eljáró bíróságok fognak tehát a jövőben is esetről-esetre dönteni az okozati kapcsolat fennállásáról, és az elvárhatóságról, mint szükségképpen általános előfeltételekről.

Azonban felhívom a figyelmet arra, hogy éppen e két általános előfeltétel bírósági mérlegelési körbe utalása miatt az intézményes felelősségátvitel területére tartozó felelősségi alakzatok esetén különösen óvakodnia kell a jogalkotónak attól, hogy olyan speciális előfeltételeket írjon elő, amelyek megállapítása szintúgy a kártérítési perben eljáró bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik. *Az intézményes felelősségátvitel területére tartozó felelősségi alakzatok ugyanis kivételes és szankciós jelleggel telepítenek polgári jogi felelősséget a jogalanyokra (tag, vezető tisztségviselő), s éppen ezen ok miatt e felelősségi alakzatok viszonylagos nyitottságát nem kívánatos tovább fokozni.*

A jogalkotó az 1988-as Gt. megalkotása óta folyamatosan kísérletet tesz arra, hogy kielégítő megoldást találjon a tag és a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségének hatékony szabályozására. Hatályos polgári jogunk túlnyomórészt szankciós jellegű felelősségátviteli tényállásokat tartalmaz mind a tag, mind a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége vonatkozásában [a tagra vonatkozó felelősségátviteli tényállások: Ptk. 3:2. § (2) bekezdés, Ctv. 118/A. § (1) bekezdés, Ctv. 118/C. §; Ptk. 3:324. § (3) bekezdés, Ptk. 3:208. § (3) bekezdés, Ptk. 3:323. § (5) bekezdés, Cstv. 63. § (2) bekezdés; Ptk. 3:59. §, 3:63. § (3) bekezdés, Cstv. 63/A. §; Ctv. 118/A. § (3) bekezdés; a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli tényállások: Ptk. 3:86. § (2) bekezdés; Ptk. 3:118. §; Ptk. 3:347. § (3) bekezdés; Ptk. 3:368. § (2) bekezdés alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. §; Cstv. 33/A. §; Ctv. 118/B. – 118/C. §-ok], amely tényállások a felelősség speciális előfeltételeként bizonytalan tartalmú fogalmakat használnak: „korlátolt felelősséggel való visszaélés”, „tartósan hátrányos üzletpolitika”, „fizetéképtelenséggel fenyegető helyzet”, „nem fizetőképesség”.

Álláspontom szerint e tényállások alaptörvény-ellenesek, sértik a normavilágosság alkotmányos követelményét, mert nem határozzák meg egyértelműen e fogalmakat, hanem azokat meghatározását a bíróságra bízzák. Az intézményes felelősségátvitel területére tartozó felelősségi alakzatok ugyanis

kivételes és szankciós jelleggel telepítenek polgári jogi felelősséget a tagra és a vezető tisztségviselőre, s éppen ezen ok miatt e felelősségi alakzatok viszonylagos nyitottságát nem kívánatos tovább fokozni. A jogbiztonság követelménye az intézményes felelősségátvitel területére tartozó felelősségi alakzatok vonatkozásában fokozottan kell, hogy érvényre jusson, ez pedig csak úgy valósítható meg, ha a jogalkotó a speciális előfeltételeket egyértelműen tételes jogi szabályokkal határozza meg, azok tartalmának kitöltését nem bízva a bírósági jogalkalmazásra. Csakis ez felel meg a jogbiztonság részét képező normavilágosság alkotmányos követelményének. A normavilágosság alkotmányos követelményének valamennyi felelősségátviteli tényállás esetén ugyanúgy kell érvényesülnie, mint a büntetőjogi tényállás (diszpozíció) esetén, vagyis a törvénynek kell meghatározni az összes tényállási elemet.

A jogalkotó a szankciós jellegű intézményes felelősségátvitelt csodafegyvernek tekinti, ez azonban súlyos tévedés. A jogi személy hitelezőinek érdekvédelmét nem csak úgy lehet fokozni, ha megnöveljük a felelősségátviteli tényállások számát és kitágítjuk személyi hatályuk körét. A polgári anyagi jog más jogintézményeinek (például a fedezetelvonásra vonatkozó Ptk. és Cstv. szabályok) újragondolásával, továbbá a tagra, és a vezető tisztségviselőkre vonatkozó felelősségátviteli tényállásokkal és a profitorientált jogi személyek törkevédelmi szabályaival való koherencia megteremtésével lehet egy valóban hatékony hitelezővédelmet megvalósítani. A tagra és a vezető tisztségviselőre vonatkozó szankciós jellegű felelősségátviteli tényállások veszélyesen nyitott tényállások, ugyanis a kártérítési felelősség általános előfeltételei mellett olyan speciális előfeltételeket tartalmaznak, amelyek bizonytalan tartalmú fogalmak sokaságával terheltek. Ez pedig a jogbiztonság (a bírói ítélet előreláthatósága, kiszámíthatósága) alkotmányos követelményével ellentétes. Ha őszintén gondoljuk azt, hogy az intézményes felelősségátvitel polgári jogunkban kivételes jogintézménynek minősül, úgy óvakodnunk kell e veszélyesen nyitott felelősségátviteli tényállások tömeges alkalmazásától. Az ilyen tényállások túlzott alkalmazása ugyanis a jogi személy elsődleges felelősségének lerontását eredményezheti.

A Felelősség a társasági jogban című könyvemben veszélyesen nyitott tényállásnak neveztem azokat a felelősségátviteli tényállásokat, amelyeket a hatályos polgári jogunk alkalmaz a tag és a vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségének meghatározásakor.

A fentiekben egyértelműen tisztáztuk azt, hogy valamennyi felelősségi szabály relatíve nyitott tényállású norma, csakhogy a tagra és a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli tényállásokba a jogalkotó további olyan tényállási elemeket iktat be, amelyeknek tartalmi meghatározása szükségszerűen a jogvitákat elbíráló bíróságok feladata. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségét előíró szabály két ilyen speciális tényállási elemet tartalmaz: a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet és a hitelezők érdekeinek figyelmen kívül hagyása. Ezen ok miatt válik túlfeszítetté, eltúlzott mértékben nyitottá a vezető tisztségviselőnek a hitelezőkkel szembeni felelősségét előíró felelősségi szabály. A jogalkotó a kivételes felelősségi szabályt tehát úgy alkotta meg, hogy annak a tartalmát képező speciális előfeltételek tartalmi meghatározását is a jogvitákat elbíráló bíróságokra bízta.

Mondhatnánk azt is, hogy nincs ezzel semmi probléma, hiszen a hatályos magyar polgári jogban például a veszélyes üzemi felelősség esetén is a jogalkotó a bíróságokra bízta a fokozott veszéllyel járó tevékenység mint speciális előfeltétel tartalmi meghatározását¹¹⁵. Csakhogy észre kell vennünk

¹¹⁵ Fuglinszky Ádám hívja fel a figyelmet arra, hogy a világ nagy jogrendszerei a veszélyes üzemi felelősség szabályozása esetén egymástól eltérő megoldásokat alkalmaznak. A német jog az ún. objektív veszélyeztetési felelősség megoldását alkalmazza, amely szerint a bíróság csak abban az esetben minősíthet valamely tevékenységet fokozott veszéllyel járó tevékenységnek, ha törvény kifejezetten így rendelkezik az adott tevékenységről. A német polgári jog tehát nem alkalmaz generálklauzulát. Ezzel szemben a francia Code Civil e körben is generálklauzulát alkalmaz, hasonlóan, mint a magyar polgári jog.

azt, hogy a veszélyes üzemi felelősség [Ptk. 6:535. §] és az általános deliktuális felelősségi alakzat [Ptk. 6:519. §] között abból a szempontból nincs különbség, hogy mindkét felelősség-típus bekövetkezésének az a jogkövetkezménye, hogy a károkozó teljes vagyonával felel a károsulttal szemben. A vezető tisztségviselő esetében azonban polgári jogunkban az alapeset az, hogy egyáltalán nem tartozik felelősséggel a jogi személy hitelezőjével szemben. Másként fogalmazva: a vezető tisztségviselő helyzete főszabály szerint a felelősséghiány állapotával jellemezhető. Ezzel szemben, amikor a bíróság a nyitott tényállású norma alapján megállapítja a vezető tisztségviselő felelősségét a jogi személy hitelezőjével szemben, a vezető tisztségviselő felelősségének hiánya átfordul teljes vagyoni felelősséggé. A felelősséghiány állapotából teljes vagyoni felelősségi helyzetbe kerülő vezető tisztségviselő tekintetében nem állíthatjuk alappal azt, hogy ugyanaz a helyzet áll fenn, mint a veszélyes üzemi felelősség esetén. Ez utóbbi esetben a bíróság „csak” annyit tesz, hogy egy konkrét tevékenységet fokozott veszéllyel járó tevékenységnek minősít, és ennek következtében a törvény alapján nehezülni meg a károkozó kimentése. A veszélyes üzemi felelősség esetén ugyanis a károkozó csak akkor mentesül a felelősség alól, ha azt bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik [Ptk. 6:535. § (1) bekezdés második mondata]. A veszélyes üzemi felelősség esetén valójában annyi történik, hogy a károsult helyzete könnyebbé, a károkozó helyzete nehezebbé válik a felelősség alóli mentesülés szempontjából, azonban a károkozó felelősségének mértéke egyáltalán nem változik meg. Ebből pedig az következik, hogy a veszélyes üzemi felelősség esetén a norma nyitottságának tovább fokozása (egy speciális előfeltétel tartalmának bírósági kitöltése) a károkozó felelősségének mértékét egyáltalán nem érinti, ugyanis a károkozó a veszélyes üzemi felelősség alapján is és az deliktuális felelősség alapján is teljes vagyoni felelősséggel tartozik. A vezető tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelőssége esetén azonban a norma nyitottságának tovább fokozása (a két speciális előfeltétel tartalmának bírósági kitöltése) a károkozó felelősségének mértékét alapvetően megváltoztatja, a felelősséghiány teljes vagyoni felelősséggé alakul át. Ez az indoka annak, hogy a kártérítési jogviszony alanyai számára miért veszélyesen nyitottak e tényállások.¹¹⁶

2. Bírői jogalkotás a felelősségátvitelt előíró nyitott tényállású norma kapcsán

A hatályos magyar jogrendszerben a jogalkalmazói (bírói) jogalkotás (normaalkotás) két típusa létezik:

- a) a nyitott tényállású norma (generálklauzula) tartalmának kitöltése;
- b) jogegységi határozat meghozatala.

Peschka Vilmos a jogalkalmazói jogképződés (a bírői jogalkotás) jellemvonásait a következőkben látja:

- a) a jogalkalmazó (a bíróság) konkrét jogeset eldöntése során alkot új normát;
- b) egyediség és esetlegesség;
- c) a jogalkalmazói jogképződés induktív módon megy végbe;

Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. IV. rész. Különös deliktuális felelősségi tényállások, XI. fejezet, Felelősség fokozott veszéllyel járó tevékenységért. HVG Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 343. o.

¹¹⁶ Pontosan ugyanaz a helyzet áll fenn a tag hitelezőkkel szembeni felelősségét előíró felelősségátviteli tényállások esetén is.

- d) utólagos szabályozási jelleg (ex post facto jelleg);
- e) a bíró által alkotott jogi norma nem átfogó jellegű;
- f) a bíró által alkotott norma rugalmasságot és egyúttal bizonytalanságot jelent a jogalanyok számára;
- g) a jogalkalmazói jog kevésbé áttekinthető, nehezebben ismerhető meg, mint a jogalkotói jog.¹¹⁷

A nyitott tényállású normák bírói jogalkalmazás útján történő kitöltése olyan jogalkalmazói tevékenység, amelyet valamennyi bíróságnak a konkrét ügyben eljárva meg kell tennie, ha jogvita eldöntésében generálklauzulát kell alkalmaznia. A generálklauzula alkalmazásának rendeltetése az, hogy a jog folyamatosan képes legyen alkalmazkodni a változó életviszonyokhoz, a konkrét tényállások sokszínűségéhez.¹¹⁸ A generálklauzulák nem képeznek egységes, homogén csoportot, azok jogdogmatikai szempontból többféleképpen csoportosíthatóak. Megkülönböztethetünk a tényállás nyitottsága szempontjából abszolút (például: a jóhiszeműség követelményét tartalmazó normák) és relatív (például: a felelősségi alakzatokat tartalmazó normák) nyitott tényállású normákat. Továbbá a tényállás tartalmi szempontjából léteznek ún. metajurisztikai tartalmú tényállások, vagyis olyan nyitott tényállású normák, amelyekbe tartalmi kitöltése során a jogalkotó jogon kívüli magatartásszabályokat és értékrendet von be a jogi szabályozás hatókörébe (például: a jóerkölcs, a tisztesség követelményét tartalmazó normák).

A hatályos magyar jogrendszerben, azon belül hatályos polgári jogi jogforrásaink nagy számú generálklauzulát tartalmaznak (például: a jóhiszeműség, a tisztesség követelménye, a felróhatóság, a joggal való visszaélés tilalma, az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség, a jóerkölcs követelménye, a feltűnő értékaránytalanság)¹¹⁹. Ugyanakkor arról sem feledkezhetünk meg, hogy a korábbi magyar tételes jog¹²⁰ és a hatályba nem lépett, de a bírósági gyakorlat által széleskörűen alkalmazott 1927. évi 500. törvényjavaslat (Mtj.)¹²¹ nagy számú generálklauzulát tartalmazott.

¹¹⁷ Peschka Vilmos: Jogforrás és jogalkotás – A jogalkalmazói jogképződés jellemző vonásai, 153-162. o., Akadémia Kiadó, Budapest, 1965.

¹¹⁸ Lábady Tamás ezt a következőképpen fogalmazza meg: „A generálklauzula tehát a törvény által biztosított instrumentum (eszköz) az állandó jogi adaptációra. Előnyösebb, ha a törvényhozó – bizonyos szempontok, standardok meghatározása mellett – kifejezetten biztosítja azt a jogalkotási hatalmat, amelyet a bíró amúgy is gyakorol.” Lábady Tamás: A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 1998. 137. o.

¹¹⁹ A jóhiszeműség követelménye vonatkozásában: 2013. évi V. tv. (Ptk.) 1:3. §, 2:47. §, 3:13. §, 4:36. §, 4:156. §, 5:10. - 5:11. §-ok, 5:28. - 5:29. §-ok, 5:32. §, 5:39. §, 5:41. - 5:42. §-ok, 5:44. §, 5:50. §, 5:65. §, 5:68. §, 5:70. §, 5:81. §, 5:102. §, 5:143. §, 5:168. §, 5:172. §, 5:174. - 5:176. §-ok, 5:186. - 5:187. §-ok, 6:12. §, 6:14. §, 6:102. §, 6:106. §, 6:115. §, 6:117. §, 6:130. §, 6:155. §, 6:175. - 6:176. §-ok, 6:216. §, 6:247. §, 6:318. §, 6:410. §, 6:566. §, 6:568. §, 6:571. §, 6:578. §, 6:587. §.

A tisztesség követelménye vonatkozásában: 2013. évi V. tv. (Ptk.) 1:3. §, 2:47. §, 3:70. §, 6:102. - 6:106. §-ok, 6:130. §, 6:155. §, 6:247. §.

A felróhatóság vonatkozásában: 2013. évi V. tv. (Ptk.) 1:4. §, 2:47. §, 2:51. - 2:52. §-ok, 2:54. §, 4:81. §, 4:84. §, 4:135. §, 4:170. §, 4:184. §, 4:191. §, 4:210. §, 6:115. §, 6:117. §, 6:147. §, 6:276. §, 6:510. §, 6:519. §, 6:524. - 6:525. §-ok, 6:529. §, 6:534. §, 6:537. §, 6:539. §, 6:542. §, 6:544., 6:546. §, 6:547. §, 6:560. §, 6:562. §, 6:579. §.

¹²⁰ A jóhiszeműség követelménye vonatkozásában: 1875. évi XXXVII. tc. (Kt.) 139. §, 167. §, 299. §, 366. §.

1930. évi V. tc. (Kftv.) 120. §; 1959. évi IV. tv. (Ptk.) 6. §, 41. §, 53. §, 110. §, 117. - 118. §-ok, 120. §, 125. §, 133. §, 138. §, 194. - 195. §-ok, 220. §, 223. §, 228. §, 237. §, 258. §, 370. §, 372. §, 645. §, 657. §.

A vétkeesség vonatkozásában: Kt. 72. §, 218. §, 220. §, 275. §, 277. §, 396. §, 397. §, 399. §, 425. §, 429. §, 477. §, 504. § Kftv. 34. §, 40. §, 65. §, 83. §, 112. §.

¹²¹ A jóhiszeműség követelménye vonatkozásában: 1927. évi 500. törvényjavaslat (Mtj.) 2. §, 3. §, 170. - 173. §-ok, 441. §, 468. §, 482. - 484. §-ok, 489. §, 491. §, 512. §, 515. §, 528. §, 565. §, 566. §, 593. §, 594. §, 595. §, 596. §, 621. §, 640. §, 659. §, 753. §, 773. - 774. §-ok, 789. §, 799. §, 816. §, 827. §, 829. - 830. §-ok, 833. §, 847. §, 932. - 935. §-ok, 940. §, 941. - 942. §-ok, 944. §, 979. §, 989. §.

A vétkeesség vonatkozásában: Mtj. 32. §, 57. §, 81. §, 104. §, 118. §, 159. §, 171. §, 172. §, 224. §, 233. §, 284. §, 285. §, 289. §, 295. §, 334. §, 337. §, 353. §, 363. §, 365. §, 387. §, 403. §, 481. §, 486., §, 492. §, 549. §, 574. §, 603. §, 679. §, 889. §, 893. §, 911. §, 988.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a magyar magánjogban már évszázados hagyománya van a nyitott tényállású normák alkalmazásának. A generálklauzula jogalkalmazási sajátossága az, hogy a norma tartalmát a jogalkotó adottnak veszi, miközben azt nem határozza meg. Ennek pedig az a következménye, hogy a bíróság a norma tartalmát az egyes konkrét jogvitákban a jogalkalmazás során köteles megállapítani. A nyitott tényállású norma alkalmazásával a jogalkotó a saját normaalkotó hatalmát áttelepíti a bíróságokra, és ezáltal rugalmassá teszi a tételes jogi szabályozást, amely így a norma szintjén nem konkretizált tényállásokban is megfelelően alkalmazható. A bíróság a nyitott tényállású normákat konkretizálva általános módon megfogalmazott elveket és tételeket alkot, amelyek mentén esetszoportokat hoz létre. Az egyes döntésekben ilyen módon megfogalmazott tételek a nyitott tényállású norma konkretizálásaként valójában jogi normaként működnek: az adott tényálláshoz minden esetben ugyanaz a jogkövetkezmény kapcsolódik.

Az Alaptörvény 25. Cikk (1) bekezdése értelmében a magyar jogban a legfőbb bírósági szerv a Kúria. Az Alaptörvény 25. Cikk (3) bekezdése értelmében a Kúria alkotmányos kötelezettsége biztosítani a bíróságok jogalkalmazásának egységét. Eszköze ehhez a bíróságokra kötelező jogegységi határozat meghozatala.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 42. § (1) bekezdés harmadik mondata értelmében a jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező.

Az Alkotmánybíróság a 2/2016. (II. 08.) AB határozatában frappáns módon foglalta össze a jogegységi határozat jogintézményének történetét a következők szerint:

„A magyar igazságszolgáltatás történetének meghatározó jogszabálya, történeti alkotmányunk vívmánya, a bírói hatalomról szóló 1869. évi IV. törvénycikk deklarálta az igazságszolgáltatás és a közigazgatás szétválasztását („1. § Az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítettik. Sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.”), továbbá megteremtette a bírói függetlenség intézményét és annak - jelen korunkban is példamutató - garanciális szabályait. A törvénycikk 19. §-a („A bíró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és ítélni. A rendesen kihirdetett törvények érvényét kétségbe nem veheti, de a rendeletek törvényessége felett egyes jogesetekben a bíró ítélt.”) pedig -, a mai fogalomhasználat szerinti közjogi érvénytelenség esetét kivéve - kinyilvánította a bíró ítélkezési tevékenységének törvény alá rendelését.

A polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. törvénycikk módosítása tárgyában született 1881. évi LIX. törvénycikk 4. §-a tartalmazott először rendelkezést arra vonatkozóan, hogy „Az igazságszolgáltatás egyöntetűségének megóvása végett, a vitás elvi kérdések, a magy. kir. Curia polgári tanácsainak teljes ülésében döntenek el.” Hangsúlyozandó azonban, hogy az idézett rendelkezés, csak a polgári ítélkezési gyakorlatban felmerült elvi viták rendezésére adott lehetőséget és nem mondta ki, hogy a teljes ülés megállapodásai az alsó fokú bíróságokra kötelező erővel bírnak. A döntvényalkotási jog tekintetében az igazi áttörést a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. tc.

(„Plósz-féle Pp.”) életbeléptetéséről szóló 1912. LIV. törvénycikk jelentette, melynek 70. §-a szerint „[a]z igazságszolgáltatás egyöntetűségének megóvása végett a vitás elvi kérdést a kir. Kúriának erre a célra alakított tanácsa (jogegységi tanács) dönti el: 1. ha a kir. Kúria valamelyik tanácsa elvi kérdésben el kíván térni a kir. Kúriának ugyanazt az elvi kérdést eldöntő oly határozatától, a mely a hivatalos gyűjteménybe (78. §) fel van véve; 2. ha a kir. Kúria ellentétes elvi alapon nyugvó határozatokat hozott, vagy ha a kir. ítélőtáblák, a kir. törvényszékek vagy a kir. járásbírók elvi kérdésben ellentétes gyakorlatot folytatnak, és a kir. Kúria elnöke vagy az igazságügyminiszter a vitás elvi kérdés egyöntetű eldöntésének biztosítását jövőre szükségesnek tartja.”

A törvénycikk 75. §-a pedig akként rendelkezett, hogy „[a] kir. Kúriának jogegységi (70. §) valamint teljes ülési határozatát a bíróságok mindaddig követni kötelesek, a míg azt a kir. Kúria teljes ülése meg nem változtatja. A jogegységi és a teljes ülési határozat kötelező hatálya a hivatalos lapban közzétételének napjától számított tizenötödik nappal kezdődik.” Azon túl, hogy a törvénycikk 70-79. §-aiban („NEGYEDIK CZIM A kir. Kúria döntvényei”) jelenik meg először a „jogegységi határozat”, e rendelkezések tették minden bíróság számára kötelezővé a Kúria döntvényeit és vonták meg egyúttal a döntvényalkotási jogot az ítélőtábláktól.

A szocialista jog a jogegység biztosítása helyett elsődlegesen az ítélkezés elvi irányítására helyezte a hangsúlyt, a Legfelsőbb Bíróság - a bíróságokra nézve kötelező - irányelvei jellemzően az aktuális jogpolitikai célokat szolgálták ki, az ítélkezés egységének biztosítása - a bíróságokra nézve ugyancsak kötelező - elvi döntéseken keresztül másodlagossá vált, ezért a jogegységi határozat intézményére a szocialista jogrendszerben már nem volt szükség.

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 47. §-ának 1997. október 1-jén hatályba lépett (2) bekezdése szerint „[a] Legfelsőbb Bíróság biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, jogegységi határozatai a bíróságokra kötelezőek”. Ezzel összhangban - visszatérve az 1912. évi szabályozáshoz és ezzel a jogállami gyökerekhez - az 1997. évi LXVI. törvény (rég. Bsz.) szabályozása révén került vissza jogrendszerünkbe a jogegységi határozat.

Hatályos jogrendszerünkben az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése hatalmazza fel a Kúriát a bíróságokra nézve kötelező jogegységi határozat meghozatalára, míg a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 25-44. §-aiban - az elvi bírósági határozat és az elvi bírósági döntés intézménye mellett - részletesen szabályozza a jogegységi határozatra irányadó eljárást.

Amikor a Kúria jogegységi tanácsa a bírósági jogalkalmazás egységességének biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatala útján eldönt valamely jogkérdést, úgy az valamennyi bíróság számára kötelezővé válik. E szabály magyarázata abban rejlik, hogy a bírósági jogalkalmazás egységessége csak úgy biztosítható Alaptörvényünk szerint, ha a legfőbb bírósági szerv által hozott döntést sem az alsóbb szintű bíróságok, sem a Kúria ítélkező tanácsai jogszerűen nem tehetik félre, hanem azt minden érdemi elbírálásra eléjük kerülő ügyben alkalmazni kötelesek.

A jelen tanulmány kereteit meghaladják egyes jogelméleti és alkotmányjogi kérdéseknek a részletes megvizsgálása.¹²² Csak röviden kívánok utalni egy alkotmányjogi kérdésre, mégpedig az Alkotmánybíróság 42/2004. (IX. 09.) AB határozatában kifejtett azon álláspontra, miszerint nem ellentétes a hatalommegosztás alkotmányos alapelvével a bírói jogalkotás. Az Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint: „*A jogalkalmazás egységességnek biztosítása érdekében többféle alkotmányos megoldás lehetséges az igazságszolgáltatás rendszerén belül. Önmagában azzal a ténnyel nem sérül a jogalkotói hatalom, benne a törvényhozói hatalmi ág alkotmányos jogköre, hogy a bírói hatalom a jogszabályoknak egységesen alkalmazandó tartalmat ad. A „bírói jogalkotás”, amíg az kizárólag a jogszabályok értelmezésén alapul (amíg a bírói-ítélkezési hatalom nem veszi át alapvetően és közvetlenül a jogalkotás funkcióját), nem kerül ellentétbe a hatalommegosztás elvével.*”

A nyitott tényállású norma és a jogegységi határozat jogintézményének fogalmi tisztázását követően a következő kérdéseket kívánom megvizsgálni tanulmányomban a hatályos magyar jogrendszer vonatkozásában:

- a) a nyitott tényállású norma tartalmi kitöltése és a jogegységi határozat meghozatala miatt tekintendő szükségszerű bírói normaalkotásnak;
- b) amennyiben fennállnak a jogegységesítés törvényi feltételei, alkotmányos kötelezettség terheli-e a Kúriát a jogegységi határozat meghozatala tárgyában;
- c) a bírói normaalkotás ex post facto természeté.

Az *első kérdés* megvizsgálásakor abból kell kiindulnunk, hogy amikor a jogalkotó hatalom (törvényhozói hatalmi ág, végrehajtó hatalmi ág) generálklauszula alkalmazásával rendez egy konkrét joghelyzetet, valójában azt a jogparancsot adja az összes jogalkalmazó szerv (valamennyi bíróság) számára, hogy esetről-esetre töltsse ki tartalommal a jogi normát. Nem feltételezhetjük alappal azt, hogy a jogalkotó véletlenszerűen alkalmaz nyitott tényállású normát, holott alkothatna helyette zárt tényállású normát is.¹²³ E helyett azt kell feltételeznünk, hogy a jogalkotó tudatosan alkalmaz nyitott tényállású normát az adott szabályozási területen, ugyanis a jogalkotót az a határozott szándék vezérli, hogy a nyitott tényállású normát a bíróságok az egyes konkrét jogvitákban, a jogalkalmazás során állapítsák meg annak érdekében, hogy a jog megfelelő rugalmassággal legyen képes reagálni a sokszínű, gyorsan változó életviszonyokra.

Márpedig, ha elfogadjuk kiindulópontként azt, hogy a jogalkotó tudatosan alkalmaz nyitott tényállású normákat, ezáltal a nyilvánvaló jogalkotói hatáskörrel rendelkező törvényhozói hatalmi ág és végrehajtó hatalmi ág arra szólítja fel, szorítja rá a bírói hatalmat, hogy éppen ő helyette esetről – esetre szükségszerűen jogi normát alkosson.

¹²² Nem vizsgálom *egyrészt* azt a jogelméleti kérdést, hogy helyes-e, szükséges-e a bírósági jogalkalmazás egységességnek biztosítása céljából a legfőbb bírói fórumot feljogosítani olyan normatív eszköz meghozatalára, amely valamennyi bíróságra nézve kötelező. Nem vizsgálom *másrészt* azt a jogelméleti kérdést, hogy milyen összefüggés, kölcsönös kapcsolat áll fenn a jogalkotói jogalkotás és a jogalkalmazói jogalkotás között a hatályos magyar jogrendszerben. Nem vizsgálom *egyrészt* azt az alkotmányossági kérdést, hogy az ilyen normatív eszköz (a hatályos magyar jogrendszerben: a jogegységi határozat) egyáltalán összeegyeztethető-e a rendesbíróságok alkotmányos demokráciában betöltött szerepével, mivel a legfőbb bírói szerv a nélkül dönt el konkrét ügyeket, hogy azok megfelelő polgári peres eljárásban vagy büntetőeljárásban kerülnének elé. Nem vizsgálom *másrészt* azt az alkotmányossági kérdést sem, hogy az ilyen normatív eszköz alkalmazása alkotmányjogi szempontból megengedhető módon / mértékben csorbítja-e az alsóbb szintű bíróságok ítélkezési függetlenségét. Nem vizsgálom *harmadrészt* azt az alkotmányossági kérdést sem, hogy a parlamentáris hatalommegosztási rendszer milyen alkotmányos szempontrendszer alapján képes kezelni a szükségszerű bírói normaalkotás tényét.

¹²³ A veszélyes üzemi felelősség esetén a német jogalkotó *tudatosan* alkalmaz zárt tényállású normát, míg a francia és a magyar jogalkotó *tudatosan* alkalmaz nyitott tényállású normát. Lásd. 5. lábjegyzetben kifejtetteket.

Hasonló a helyzet a jogegységi határozat meghozatala esetén is. Az Alaptörvény 25. Cikk (3) bekezdésében írt szabálya világosan fogalmaz: a Kúria az egységes bírósági jogalkalmazás érdekében a bíróságokra nézve kötelező jogegységi határozatot hoz. A jogegységi határozat valójában nem csak a bíróságokra kötelező, hanem az összes jogalanyra nézve. Ez tényszerűen így van, annak ellenére, hogy a Bszi. 41. §-ában írt szabály ezzel ellentétes deklarációt tartalmaz, mégpedig azt, hogy „a jogegységi határozatnak – ha törvény kivételt nem tesz – a felekre és terheltre kiterjedő hatálya nincs.” Ugyanis amikor a bíróság az egyedi jogvitában a számára kötelező jogegységi határozatot alkalmazza, akkor valójában a jogvitában részes jogalanyok konkrét jogviszonyát (jogait és kötelezettségeit) bírálja el ennek alapján kötelező erővel. Amikor az alkotmányozó hatalom az Alaptörvény útján normatív eszközt biztosít a legfőbb bírói szerv, a Kúria részére egyúttal szükségszerűen normaalkotási hatáskört biztosít a bírói hatalom számára. Egyértelműen kijelenthető, hogy a jogalanyok számára a nyitott tényállású norma ugyanolyan kötelező erővel bír, mint a zárt tényállású norma; továbbá a törvény, a rendelet ugyanolyan kötelező erővel bír, mint a jogegységi határozat, függetlenül attól, hogy a generálklauzula tartalmának kitöltése és a jogegységi határozat meghozatala a bírói hatalom hatáskörébe tartozik.

A második jogkérdés megvizsgálásakor a Kúriának a magyar alkotmányos rendszerben elfoglalt pozíciójából, szerepköréből célszerű kiindulnunk. Az Alkotmánybíróság helyesen foglalta össze a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában ezt, amikor megállapította, hogy:

„Az Alaptörvény 25. Cikk (1) bekezdése a Kúriát önálló, nevesített alkotmányos intézményként a bírósági hierarchia csúciszervének minősítette. A Kúria ilyen külön alaptörvényi kiemelésé is alapjául szolgál annak, hogy a bíróságok jogalkalmazásának egységét biztosító legfőbb bírósági szervként speciális jogosítványokkal rendelkezzen. A bíróságokra kötelező jogegységi határozat meghozatalának jogát – mint speciális jogosítványt – maga az Alaptörvény biztosítja a Kúria számára, amely így a jogszabályoknak egységesen és kötelezően alkalmazandó tartalmat adhat.”

Kihangsúlyozandó az, hogy az Alaptörvény 25. Cikk (3) bekezdésében írt szabály nem csupán alkotmányos jogosultságot, hanem alkotmányos kötelezettséget telepít a Kúriára a bírósági jogalkalmazás egységesítése kapcsán. Egyet kell értenünk az Alkotmánybíróság 11/2015. (V. 14.) AB határozatában kifejtett álláspontjával, miszerint: *„Önmagában az, hogy a Kúria e hatáskörével élve jogegységi határozatokat hoz, még nem ellentétes a hatalommegosztás alkotmányos alapelveivel, sőt éppen ellenkezőleg. Amennyiben a jogegységesítés törvényi feltételei fennállnának, azonban a Kúria a jogegységesítő funkcióját nem gyakorolná, és jogegységi határozatot indokolt esetben nem hozna, abban az esetben merülhetne fel az, hogy az Alaptörvényben foglalt feladatának a legfőbb bírói fórum nem tesz eleget. Ezen túlmenően alaptörvény-ellenessé azzal válhatna egy meghozott jogegységi határozat, ha a Kúria kilépne az egységesítő szerepéből és – a jogalkotót a jogalkotási folyamatból kihagyva – önállóan, a tételes jogi rendelkezéseket kibővítve azokon túlhaladva attól „eltolódva” jogot alkotna.”*

Másként fogalmazva: amennyiben a Kúria egyértelműen észleli azt, hogy ugyanazon jogkérdéssel összefüggésben az alsóbb szintű bíróságok, avagy a Kúria ítélkező tanácsai egymástól eltérő, egymással ellentétes tartalmú döntéseket hoznak, alkotmányos kötelezettsége olyan jogegységi határozat meghozatala, amelyben a Kúria jogegységi tanácsa jogegységi határozat formájában egyértelmű és világos értelmezést ad az adott jogkérdés vonatkozásában. Ugyanis, ha a Kúria az Alaptörvényben

foglalt ezen alapvető feladatának nem tenne eleget, úgy nyilvánvalóan alkotmányos mulasztást követne el.

A *harmadik kérdés* megvizsgálásakor az első kérdésre adott válaszból kell kiindulni, vagyis abból, hogy mind a generálklauzula tartalmi kitöltésének folyamata, mind a jogegységi határozat meghozatalának folyamata valójában bírói jogalkotási tevékenység. A szabályt megfogalmazó, normát alkotó bírói döntések, a bírói precedensek szükségszerűen visszaható hatályúak (ex post facto természetűek) abban az esetben, ha a jogvitára okot adó eseménykor azok még nem léteztek. A konkrét jogvitában részes jogalanyok számára a bizonytalanságot (a bírósági ítélet kiszámíthatatlanságát) éppen az okozza, hogy a bíróságok, illetőleg a Kúria a jogalany tevőleges vagy tartózkodó magatartásának kifejtését, illetve az elvárható magatartás elmulasztását követően, utólagosan szabályoz.

A hazai jogelméleti irodalomban Peschka Vilmos¹²⁴, a külföldi jogelméleti irodalomban Herbert Lionel Adolphus Hart¹²⁵ egyaránt a jogalkalmazói jogképződés (bírói precedensek) szükségszerű visszaható hatályára mutatott rá.

A generálklauzulák tartalmának kitöltése kapcsán, amikor a bíróságok esetszoportokat és elveket képeznek, illetőleg, amikor a jogegységi határozat meghozatala kapcsán a Kúria a jelentős számú jogerős bírósági eseti döntés elemzését elvégzi, ezek a jogalkalmazói tevékenységek jelentős mértékben csökkenthetik azt a bizonytalanságot, amely a bírói normaképzés ex post facto jellegéből fakadnak.

1998-2016 közötti időszakban meghozott polgári jogegységi határozatokat áttekintve a Kúria jogegységi tanácsa a következő polgári jogegységi határozatok útján töltötte ki a nyitott tényállású normákat kötelező tartalommal: a dologszolgáltatásra irányuló visszterhes szerződés méltányossággal össze nem egyeztethető értékaránytalanságáról szóló 1/2005. PJE határozat; a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalta feltételen alapuló választottbírói kikötés tisztességtelenné nyilvánításáról szóló 3/2013. PJE határozat; a devizaalapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. PJE határozat; és a 2/2014. PJE határozat 2. pontja (mikor állapíthatóak meg az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezések tisztességtelensége).¹²⁶

¹²⁴ Peschka Vilmos megfogalmazása szerint: „A jogalkalmazói jogalkotás eredményeképpen létrejött jogi norma a konkrét jogeset egyedi, esetleges vonásaihoz és sajátosságaihoz igazodik, arra törekszik, hogy a szóban forgó esetet minél teljesebben és átfogóbban ragadja meg és rendezze. A jogalkalmazó utólag (ex post facto) szabályoz, a már történetileg kialakult konkrét, tehát individuális és esetleges tényállás egyedi, egyes vonásait igyekszik átfogni.” „A jogalkalmazó az eset tartalmát illetően látszólag ugyanolyan norma (szokás, konvenció) alapján dönt, amely – ha nem is jogi norma – már az előforduló esetet megelőzően létrejött, s így tartalmilag az előreszabályozás látszata jön létre, de a valóságban ez az előzőleg már fennálló szokás vagy konvenció a jogalkalmazói jogalkotás tartalmává csak a szóban forgó jogeset előfordulása után, ennek eldöntése kapcsán, ennek egyedi, konkrét sajátosságai által tartalmában is módosítottan válik.” „A jogalkalmazói jogképződés ex post facto megy végbe, ami annyit jelent, hogy a konkrét, egyedi eset vonatkozásában a jog utólagosan, előre nem tudottan, és számításba nem vehetően jön létre, amely így a konkrét jogesetek alanyainak várható jogát illetően bizonytalanságot eredményez.” Peschka Vilmos: *Jogforrás és jogalkotás – A jogalkalmazói jogképződés jellemző vonásai*, 156., 161. o.

¹²⁵ Herbert Lionel Adolphus Hart megfogalmazása szerint: „Ebben az esetben az egyénektől azt várják el, hogy már az előtt igazodjanak egy változó tartalmú előíráshoz, mielőtt azt hivatalosan megállapítanák, s talán csak ex post facto tudják meg egy bíróságtól, hogy megsértették azokat és, hogy ténylegesen milyen tevőleges vagy tartózkodó magatartást kívántak meg tőlük. Ahol az ilyen ügyekben hozott bírósági döntéseket precedensnek tekintik, ott a változó tartalmú előírások ily módon való meghatározása nagyon hasonlít ahhoz, amikor egy közigazgatási testület gyakorolja a rá ruházott jogalkotó hatalmat, noha vannak nyilvánvaló különbségek is.” „Azt, hogy miként bánnak az angol bíróságok a precedens kötelező erejére vonatkozó szabályokkal, a legőszintebben talán ezen az utóbbi módon, a jogosultságok megszerzésének és gyakorlásának sikeres kísérleteként írhatjuk le. Hatalmukat ezekben az esetekben a siker teszi ex post facto hivatalossá.” Herbert Lionel Adolphus Hart: *The Concept of Law*, Oxford University Press, 1961., magyarul: *A jog fogalma*, Osiris Kiadó, Budapest, 1995, 155., 179. o.

¹²⁶ Megjegyzendő, hogy az 1/2014. PJE határozat hatályon kívül helyezte az 1/2005. és a 3/2013. PJE határozatot.

Kétségtelen tény, hogy amikor a Kúria jogegységi tanácsa a tagra vagy a vezető tisztségviselőre vonatkozó felelősségátviteli tényállást rendező generálklauzula tartalmát jogegységi határozat meghozatala útján tölti ki az összes jogalanyra nézve kötelező tartalommal, alkotmányjogi szempontból magához vonja az alsóbb szintű bíróságoktól és a Kúria ítélkező tanácsaitól a normatartalom meghatározásának jogát. Egy ilyen jogegységi határozat meghozatalától, közzétételétől kezdődően az alsóbb szintű bíróságok és a Kúria ítélkező tanácsai már többé nem tölthetik ki attól eltérő értelmezéssel a Kúria jogegységi tanácsa által meghatározott tartalmúvá szilárdított jogi normát. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a Kúria jogegységi tanácsa a jogegységi határozat meghozatalával az eredetileg veszélyesen nyitott tényállású normát, valójában veszélytelen zárt tényállású normává transzformálja. Az alsóbb szintű bíróság és a Kúria ítélkező tanácsának ítélkezési függetlensége ugyanakkor nyilvánvalóan redukálódik. Csak az Abtv. 25. §-a szerinti bírósági kezdeményezési jog marad e bíróságok kezében, vagyis az a lehetőség, hogy a vonatkozó jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítását kezdeményezhetik az Alkotmánybíróság előtt. A bírósági kezdeményezés alapján az alkotmánybírósági vizsgálat csak szigorúan alkotmányossági kontrollt jelent, ugyanis az Alkotmánybíróság a 45/2005. (11. 14.) AB határozatában világosan leszögezte azt, hogy a jogegységi határozatban megfogalmazottak tekintetében az Alkotmánybíróság nem ad konkuráló értelmezést (például: alkotmányos követelmény formájában), ugyanis ez sértené a bírói függetlenséget. Az Alkotmánybíróság tényként kezeli, hogy a jogszabály (esetünkben a tag és a vezető tisztségviselő hitelezővel szembeni felelősségét előíró generálklauzula) tartalma az, amit a jogegységi határozat annak tulajdonít, az Alkotmánybíróság érdemben nem vizsgálja a rendesbírósági jogértelmezés jogdogmatikai helyességét.¹²⁷

II. A magyar jogirodalomban megjelent álláspontok

1. Polgári anyagi jogi kérdések

a) Mely időponttól váltja fel a Ptk. szabályozása a 2006-os Gt. szabályozását?

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„2014. március 15. előtt a Gt. 30. § (2) bekezdése és az 1959-es Ptk. 339. §-a alapján érvényesíthette a gazdálkodó szervezet kártérítés iránti igényét, a 2014. március 15. után elkövetett cselekmények esetén a Ptk. 3:24. §-a alapján járhat el.”¹²⁸

¹²⁷ Az Alkotmánybíróság a 679/B/2007. AB határozatában *nem állapította meg* az 1/2007. PJE határozat alkotmányellenességét, a 42/2005. (XI. 14.) AB határozatban *megállapította* a 3/2004. BJE határozat alkotmányellenességét, a 3264/2014. (XI. 04.) AB határozatában *nem állapította meg* a 2/2004. PJE határozat alaptörvény-ellenességét, a 11/2015. (V. 15.) AB határozatában *nem állapította meg* a 2/2014. PJE határozat alaptörvény-ellenességét, a 2/2016. (II. 08.) AB határozatában *megállapította* a 3/2013. KMJE határozat alaptörvény-ellenességét.

¹²⁸ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 124-125. o.

Sárközy Tamás álláspontja szerint:

„A Ptk. vezető tisztségviselők kártérítési felelősségére vonatkozó új szabályai véleményem szerint a 2013. március 15.-én bejegyzés alatt állt, illetve már működő társaságokra akkor kell alkalmazni, ha

- a) a gazdasági társaság már áttért az új Ptk. rendelkezéseire, és*
- b) a vezető tisztségviselő a kárt az új Ptk.-ra való áttérés cégjegyzékbe való jogerős bejegyzése után okozza.”¹²⁹*

A szerző meglátása szerint:

„Márpedig addig az időpontig, ameddig valamely gazdasági társaság saját létesítő okiratát a Ptké.-ben foglalt kötelező létesítő okirat módosítás miatt nem hozza összhangba a Ptk. szabályaival, addig a napig az adott gazdasági társaság tagja, vezető tisztségviselője a Gt.-ben írt felelősségi szabályok alapján felel. Attól a naptól kezdve azonban, mikor a gazdasági társaság saját létesítő okiratát a Ptké.-ben foglalt kötelező létesítő okirat módosítás miatt összhangba hozza a Ptk. szabályaihoz, az adott gazdasági társaság tagja, vezető tisztségviselője már a Ptk.-ban írt társasági jogi felelősségi szabályok alapján tartozik felelősséggel.”

„Megállapítható tehát az, hogy a Ptk. 2014. március 15. napi hatályba lépése önmagában véve semmilyen szempontból nem bír jelentőséggel a tagot és a vezető tisztségviselőt terhelő társasági jogi felelősségi szabályok hatályosulása szempontjából. A jelen pontban részletesen megjelölt időpontoktól kezdődően jönnek figyelembe és alkalmazandók a tagra és a vezető tisztségviselőre nézve a Ptk.-ban elhelyezett új társasági jogi felelősségi szabályok.”¹³⁰

Felhívom a figyelmet arra, hogy a 2016. március 10. napjától hatályos Ptké. 13. § (2) bekezdése értelmében az (1) bekezdés szerinti korlátolt felelősségű társaság (az a kft., amelynek a törzstőkéje a hárommillió forintot nem éri el) legkésőbb 2017. március 15-éig köteles a törzstőkét megemelni vagy átalakulni, egyesülni azzal, hogy a tőkeemelésről a Ptk. rendelkezéseinek alkalmazásával határozhat. E szabály alapján tehát megállapítható, hogy a tanulmány megírásakor is még vannak olyan korlátolt felelősségű társaságok, amelyek a 2006-os Gt. hatálya alatt állnak, így e társaságok vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelősségére még a 2006-os Gt. és a 1959-es Ptk. szabályai az irányadók.

b) A Ptk. 3:118. §-a szerinti felelősségi szabály, valamint a Cstv. 33/A. § szerinti, és a Ctv. 118/B. §-a szerinti felelősségi szabály egymáshoz való viszonya

¹²⁹ Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségéről. In: Gazdaság és Jog, 2015. 2. szám.

¹³⁰ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 386. o.

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Határozott álláspontom az, hogy ez csak általános szabálynak [a Ptk. 3:118. §-a – a szerző] – alapnak – tekinthető, melyhez képest felszámolás esetére a Cstv. 33/A. §-a kényszer törlési eljárást követően pedig a Ctv. 118/B. §-a tartalmaz speciális rendelkezéseket. Nem külön jogcím, nincs tehát lehetőség arra, hogy a rendelkezésre hivatkozva indítson pert a hitelező.”¹³¹

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„Álláspontom szerint a két felelősségi szabály fenti szempontok szerinti vizsgálata alapján – a külön törvény szerinti felelősségre vonatkozó rendelkezés hiányában – a túlnyomó részben eltérő tartalmú felelősségi rendelkezések miatt nem vonható le az a következtetés, hogy a Ctv. 118/B. §-a alapján fennálló vezető tisztségviselői felelősségi rendelkezésekhez képest a Ptk. 3:118. §-a, illetve a 3:347. § (3) bekezdése nem jelent önálló jogcímet a hitelezők számára a vezető tisztségviselővel szembeni igényük érvényesítéséhez.”¹³²

Fónagy Sándor álláspontja szerint:

„A Ptk. 3:118. § nem teremtett a vezető felelősségének megállapítására új jogcímet, annak tartalmát változatlanul a Csódtörvény 33/A. § adja meg, amely alapján kialakult joggyakorlat a Ptk. hatályba lépését követően is változatlanul irányadó.”¹³³

Juhász László álláspontja szerint:

„A két törvényi rendelkezés [Ptk. 3:118. § és a Cstv. 33/A. § - a szerző] összehasonlítása alapján az az álláspontom, hogy a felszámolás esetében, amennyiben sor kerül a speciális szabályok alapján a vezetői felelősség megállapításával kapcsolatos per megindítására – bármilyen eredménnyel záruljon a per – ez kizárja, hogy a felszámolási eljárás megszűnését követően bármelyik hitelező a Ptk. alapján a pert megindítsa.”¹³⁴

Mohai Máté álláspontja szerint:

¹³¹ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetése képtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 141. o.

¹³² Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 119. o.

¹³³ Fónagy Sándor: A fizetése képtelenséggel fenyegető helyzet megítélése. In: Gazdaság és Jog. 2015. 11. szám.

¹³⁴ Juhász László: A magyar fizetése képtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. NOvotni Kiadó, 2014. június 1., 459. o.

„Az új Cégtörvény indokolása szerint a Ptk. 3:118. §-a egyértelműen rendezi a vezető tisztségviselők helytállási kötelezettségét a jogutód nélküli megszűnt társaság kielégítetlen hitelezői követeléseivel szemben, ezért a jelenlegi cégtörvény 118/B. §-t is hatályon kívül kell helyezni. Utóbbi szakaszok két különböző szabályt tartalmaznak, a Ctv.-ben található norma egy speciális „wrongful trading” szabály a Ptk.-ban szereplőhöz képest. A Ptk. 3:118. §-át nem szabad tehát a Gt. 30. § (3) bekezdésével egy kalap alá vennünk, hiszen előbbi egy önálló felelősségi tényállás, amely nem tartalmaz utalást semmiféle külön törvényre. Különbség – egyebek mellett - a hatályos Ctv. és a Ptk. rendelkezései között, hogy előbbi [118/C. § (2)] a cég törlését elrendelő jogerős határozat Céglétszámokban való közzétételét követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül ad lehetőséget a perindításra, míg utóbbi külön határidőről nem rendelkezik, ezért itt az általános elévülési időn belül van lehetősége a hitelezőnek a kereset előterjesztésére. Ugyancsak nem határozza meg a Ptk., hogy ki minősül hitelezőnek (aki jogosult a per megindítására), a Ctv. 118/C. § (1) bekezdése azonban rögzíti, hogy hitelező csak az a személy lehet, aki követelését a kényszereltörzési eljárásban határidőben bejelentette és követelése jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton, más végrehajtható okiraton alapul vagy nem vitatott vagy elismert, pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés.”¹³⁵

Sárközy Tamás álláspontja szerint:

„Véleményem szerint a Cstv. 33/A. § elavult és ellentétes a Ptk.-val, hatályon kívül kellene tehát helyezni, és a hitelezők igényérvényesítését kizárólag a felszámolás jogerős befejezése után, mégpedig kizárólag a hitelezői kielégítetlen követelésekre és kizárólag a vezető tisztségviselőkre nézve fenntartani a Ptk. 3:118. § alapján, mégpedig egy kártérítési perben az általános elévülési időn, azaz öt éven belül. Tulajdonképpen már most azt lehetne mondani, hogy a Ptk. 3:118. § lerontja a Cstv. 33/A. §-t, és ezért a lex posteriori derogat priori elv alapján csak a Ptk.-t kell alkalmazni. Ez azonban azért kétséges, mert egy Ptk.-val párhuzamos rendelkezés, a Cégtörvény 118/B. § (3) és (4) bekezdése precízebb szövegezéssel lényegében megismétli a Cstv. 33/A. §-t.”¹³⁶

A szerző meglátása szerint:

„A Ptk.-ban található általános (közös szabályok) mellett a Cstv. 33/A. §-ában és a Ctv. 118/B. – 118/C. §-ában található további speciális szabályok a vezető tisztségviselő „jogszerűtlen gazdálkodásért” való felelősségével összefüggésben. A Cstv. által és a Ctv. által előírt szabályozási rendszerek közötti főbb különbségek a következők:

- a) a Cstv. „két lépcsős” perindítást, míg a Ctv. „egy lépcsős” perindítást ír elő;*
- b) a Cstv. szerint vagyoni (pénzügyi) biztosíték nyújtása kérhető a vezető tisztségviselőtől, míg a Ctv. szerint nem kérhető;*
- c) a Cstv. és a Ctv. egymástól részben eltérő tartalmú törvényi vélelmeket tartalmaz;*
- d) a Cstv. tartalmaz szabályt több kereset egyesítésére, a Ctv. nem tartalmaz ilyen szabályt.*

¹³⁵ Mohai Máté: A hatályon kívül helyezni szándékolt felelősségátviteli szabályok továbbéréséről. (kézirat, a tanulmány a Polgári Jog c. folyóiratban fog megjelenni 2016. évben).

¹³⁶ Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselő kártérítési felelősségéről. In: Gazdaság és Jog. 2015. 2. szám.

*Teljesen illogikus az, hogy a jogalkotó két egymástól eltérő, speciális szabályrendszert ír elő. Álláspontunk szerint egységes szabályokat kellene előírni. A polgári anyagi jogi szabályokat a Ptk.-ban, a polgári eljárásjogi szabályokat pedig a Pp.-ben kellene elhelyezni. Tekintettel azonban arra, hogy a jogalkotó két egymástól eltérő szabályrendszert alkalmaz, a továbbiakban magunk is külön pontokban tárgyaljuk azokat.*¹³⁷

c) A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megállapíthatósága körében követendő bírósági vizsgálat

Fónagy Sándor álláspontja szerint:

*„A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megállapíthatóságát illetően különbséget kell tenni egyszerűbb és bonyolultabb tényállások között. Kizárólag a mérlegadatok alapján ítéleti bizonyossággal például akkor állapítható meg a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fennállta, ha a mérleg szerint a rövid lejáratú kötelezettségek összege a pénzeszközöket jelentősen meghaladta, az adósnak tárgyi eszköze, készlete, követelése nincsen, vagy azok összege a kötelezettségállomány összegétől jelentősen elmarad, ha bizonyított tényként kezelhető, hogy az adós ezt követően gazdasági termelő tevékenységet már nem végzett, munkavállalókat már nem alkalmazott, ellene végrehajtási eljárások indultak, vele szemben perbeli marasztaló ítéletet hoztak. A bíróságok nem tartják szükségesnek a könyvszakértői bizonyítást akkor, amennyiben a vezető tisztségviselő a hitelezői érdekekkel ellentétes cselekményt akkor követte el, amikor az adós ellen már végrehajtási eljárások folytak, vagy felszámolási kérelem került benyújtásra, hiszen ekkor már a Cstv. 27. § (2) bekezdés szerinti fizetéseképtelenség is megállapítható. Könyvszakértő kirendelése indokolt abban az esetben, amennyiben az adós jelentős termelő gazdasági tevékenységet végzett, az állított hitelezői érdekekkel ellentétes cselekményt követően a tevékenységét tovább folytatta, munkavállalókat alkalmazott, huzamosabb ideig tovább működött, a beszállítóinak rendszeresen fizetéseket teljesített.*¹³⁸

Juhász László álláspontja szerint:

*„A fenyegető fizetéseképtelenség inkább a vagyonihiányhoz, a vagyon nagyságát meghaladó tartozások mellett ésszerűtlen kockázattal járó gazdasági tevékenységhez kapcsolódik. Ez a szemlélet azt jelzi, hogy minden alultőkésített cég gyakorlatilag a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet utáni állapotban van, s a vezetők felelőssége megállapítható.*¹³⁹

A szerző meglátása szerint:

¹³⁷ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árménykigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 385-386. o.

¹³⁸ Fónagy Sándor: A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megítélése. In: Gazdaság és Jog. 2015. 11. szám.

¹³⁹ Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 463. o.

„A „fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet” fogalma tehát igen bizonytalan tartalommal rendelkezik. Meglátásunk szerint a „fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet” fogalmát közgazdasági – számviteli fogalmak segítségével lenne célszerű a jövőben meghatározni.”¹⁴⁰

d) A vezető tisztségviselő felelősséggel tartozik-e a Cstv. 33/A. §-a alapján és a Ctv. 118/B. § alapján a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet kialakulásáért?

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A Ctv. 118/B. § (4) bekezdését beiktató 2013. évi CCLII. tv. indokolása nem tartalmazza, hogy a 2014. június 30-ig alkalmazandó rendelkezésekkel szemben miért terjesztették ki a vezető tisztségviselő bizonyítási kötelezettségét arra a tényre is, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet nem a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenysége miatt következett be, mivel a korábbi szabályok alapján ezt nem vizsgálta (vizsgálhatta) a bíróság. [A Cstv. 33/A. § (1) bekezdés alapján indult perekben a mentesülés körében ezt továbbra sem kell vizsgálnia a bíróságnak.] Ugyanakkor ez az új szabály lehetőséget ad arra, hogy az ügyvezetési tevékenység miatt is megállapításra kerüljön ez a felelősség, amelyet tipikusan egy jól működő cég rövid időben belüli, a vezető tisztségviselő (aki általában többségi befolyással rendelkező tag is, ezért a döntéshozó szerv erre vonatkozó határozatát is meghozhatja) vagyonkimentése miatt bekövetkező fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztéhez kapcsolódóik.¹⁴¹

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A további jogellenes magatartások esetében a vezető tisztségviselő terhére eső cselekmények és mulasztások körében a bíróságnak nem azt kell vizsgálnia, és a felperesnek nem azt kell bizonyítania, hogy a vezető tisztségviselő tevékenysége okán került fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetbe az adós gazdálkodó szervezet, mivel a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követő időszakra kell a vezető tisztségviselőnek a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján tevékenységét ellátni. Ezért ha a vezető tisztségviselő a gyakorlatban érzékeli, hogy fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet következett be, csak azt teheti, hogy a Gt.-ben, Ptk.-ban biztosított joga körében összehívja a legfőbb szervet, és tájékoztatja a kialakult helyzetről a tagokat, felhívja őket, hogy vagy pótbefizetésekkel rendezzék az adós gazdálkodó szervezet vagyoni helyzetét, vagy kezdeményezzék a fizetésképtelenségi eljárást. Ezen túlmenően nem tehet meg olyan intézkedéseket az adós gazdasági tevékenységével kapcsolatban, amelyek a hitelezői veszteségeket növelhetik. Ez egyszersmind azt is jelenti, hogy amennyiben ezeknek a követelményeknek eleget tesz a vezető tisztségviselő, a felelősség alól eredményesen tudja kimenteni magát. A vezető tisztségviselő felelőssége abban az esetben sem állapítható meg, hogyha a legfőbb szervet értesítette, kezdeményezte a szükséges intézkedéseket, azonban a legfőbb

¹⁴⁰ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékgazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 383. o.

¹⁴¹ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 117. o.

szerv, a tulajdonosok nem döntenek a szükséges intézkedések megtételéről, vagy nem hoznak határozatot a fizetésképtelenségi eljárás kezdeményezéséről.”¹⁴²

A szerző meglátása szerint:

„A „fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet” kialakulásáért a vezető tisztségviselő nem tartozik felelősséggel a gazdasági társaság hitelezőivel szemben. Amennyiben a vezető tisztségviselő nem megfelelő ügyvezetői döntéssel, avagy a szükséges ügyvezetői döntés meghozatalának elmulasztásával maga idézi elő a „fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetet”, s ezáltal a gazdasági társaság vagyonsértése következik be, úgy a vezető tisztségviselő a gazdasági társasággal szemben tartozik felelősséggel a Ptk. 3:21. § (2) bekezdésében és a Ptk. 3:24. §-ban írt szabályok szerint.”¹⁴³

- e) **A vezető tisztségviselő a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése értelmében a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján kell, hogy eljárjon a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után, míg a Ptk. 3:86. § (2) bekezdés, 3:118. §, 3:347. § és a 3:386. § (3) bekezdése alapján alkalmazandó Ptk. 3:118. § szerint a hitelezői érdekeket figyelembe vételével kell eljárnia a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után. E törvénymódosítás jelent-e tartalmi változást vagy sem? Létezik-e a hitelezők közös érdeke?**

Bodzási Balázs álláspontja szerint:

„Az új Ptk. 3:118. §-ával kapcsolatban az első kérdés a Cstv. 33/A. §-ához való viszonya. Szemben a hatályos Gt. 30. § (3) bekezdésével, ez a szakasz egy önálló felelősségi tényállás. Kérdés azonban, hogy ennek az önálló felelősségi tényállásnak az alkalmazására milyen eljárás keretében kerül majd sor. Fennmarad a jelenlegi, kétlépcsős igényérvényesítési rendszer? Ez valószínűnek tűnik, ugyanakkor alkalmat adhat arra, hogy ennek a rendszernek a hiányosságait a jogalkotó kiküszöbölje.”¹⁴⁴

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Álláspontom szerint nincs tartalmi különbség, a Ptk. hatályba lépése – és a Cstv. 33/A. §-ának e körben történt módosítása – előtti joggyakorlat megfelelően kezelte ezt a problémát. A hatályos Ptk. és a Cstv. egyformán nevezi meg ezt a feltételt.”¹⁴⁵

¹⁴² Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni követlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 13-14. o.

¹⁴³ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árményigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 384. o.

¹⁴⁴ Bodzási Balázs: A jogi személy körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre. In: Gazdaság és Jog. 2013. 6. szám.

¹⁴⁵ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetésképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 142. o.

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A gazdasági társaságok közös szabályainál a Ptk. 3:112. § (2) bekezdése megfogalmazással szemben a Gt. korábbi (2) bekezdésében található a „gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége” kifejezést használja. E tekintetben a szövetkezetre alkalmazandó 3:347. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésekkel megegyezően. A Ptk. 3:3. § (1) bekezdése alapján a jogi személyek általános szabályait csak akkor kell alkalmazni, ha a Ptk. az egyes jogi személy típusokkal kapcsolatban eltérően nem rendelkezik. A Ptk. hatályba lépése miatt a 2013. évi CCLII. tv.-re tekintettel is módosította a Ctv.-t, és a 2014. július 1. napjától indult kényszertörlési eljárásokban törölt cégek volt vezető tisztségviselői vonatkozásában a hitelezői érdekek elsődlegessége helyett a hitelezői érdekek figyelembe vételét kívánja meg az ügyvezetési feladataik ellátása során. A bírósági gyakorlatra vár majd annak eldöntése, hogy a gazdasági társaságok és a szövetkezetek, valamint egyéb cégek vezető tisztségviselői tekintetében az eltérő megfogalmazás jelent-e másfajta „zsinórmértéket” a harmadik személyekkel szemben fennálló felelősségük esetén. Ennek során az, hogy e két érdek eltér (eltérhet-e) egymástól, mindig csak egy konkrét tényállás alapján dönthető el, azonban általánosságban is meghatározható néhány ilyen tevékenység. Álláspontom szerint ugyanis vannak olyan „közös érdekek”, amelyeknél a cégnek és a hitelezőknek is ugyanaz az érdeke, azaz, hogy a vezető tisztségviselő olyan magatartást tanúsítson, amely miatt ne következzen be a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet, az ne vezessen a cég vagyonának csökkenésének, illetve a hitelező követelésének kielégítése meghiúsulásához.”

„Álláspontom szerint a részben eltérő megfogalmazás jelent tartalmi különbséget, de mivel a Ctv. nem tesz különbséget az egyes cégformák vezető tisztségviselőire vonatkozó felelősségi szabályok között, a vezető tisztségviselők magatartása a Ctv. alapján csak egységesen ítéltető meg valamennyi cégforma esetén. Az Alaptörvény XV. Cikke is tartalmazza a jogegyenlőség követelményét. (A Ptk. e rendelkezéseihez fűzött magyarázataiban sem találtam arra vonatkozó utalást, hogy az eltérő szóhasználat tudatos, tartalmi különbséget jelentene. A részben eltérő megfogalmazás a hitelezői érdekek árnyaltabb megítélését teszi lehetővé, elsősorban azokban az ügyekben, ahol az érdekellentét ténylegesen fennáll, akár egyes hitelezők, akár a hitelezők és a cég között.”¹⁴⁶

Juhász László álláspontja szerint:

„A felszámolási eljárás szempontjából lényeges előírás az, hogy a gazdasági társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezető tisztségviselő ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek figyelembevételével kötelesek ellátni, a korábbi érdekek elsődlegessége helyett. A két fogalom között árnyalati különbség van, ennek a bírói mérlegelésben lesz szerepe.”¹⁴⁷

Kisfaludi András álláspontja szerint:

¹⁴⁶ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 100. o.

¹⁴⁷ Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 460. o.

„A Gt. a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése esetére azt írta elő, hogy a vezető tisztségviselő a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján köteles ellátni ügyvezetési feladatait, s ha ezt a kötelezettségét megszegné, és a társaság ténylegesen fizetésképtelenné vált, akkor külön jogszabály előírhatja a hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét.

Ezzel szemben az új Ptk. 3:86. § (2) bekezdése, 3:118. §-a és 3:347. § (3) bekezdése hasonló feltételek mellett nem a hitelezői érdekek elsődlegességét írja elő, hanem a hitelezői érdekek figyelembe vételét teszi kötelezővé. Az eltérő szóhasználat eltérő tartalmú megközelítést tesz lehetővé. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet ugyanis még nem jelent tényleges fizetésképtelenséget, ekkor tehát még lehetővé kell tenni azt, hogy a jogi személy a saját érdekében is tevékenykedjen, s ennek keretében megkísérelje a válságos helyzetből való kijutást. Ennek érdekében akár még kockázatvállalást tartalmazó döntéseket is meghozhat, ami negatív eredmény esetén nyilvánvalóan nem fog a hitelezők javára szolgálni. Ha a hitelezői érdekek elsődlegessége lenne a követelmény, akkor lehet, hogy be kéne szüntetni a kockázatos gazdasági tevékenységet, s a jogi személy vagyonát konzerválni kéne a hitelezői igények fedezeteként. Ez azonban túlzott követelménynek tűnik, akadályozhatja a kibontakozást, a reorganizációt.

Az új Ptk. szabálya differenciáltabban közelít a helyzethez, a korábbi szabályozáshoz hasonlóan a hitelezői érdekeket megjeleníti a vezető tisztségviselő motívumrendszerében, akik egyébként alapvetően a jogi személyek érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ügyvezetési tevékenységüket végezni. A hitelezői érdekek azonban az új szabály szerint nem felváltják a jogi személy érdekeit, hanem ezen érdekek mellett jelennek meg. Így tehát a vezető tisztségviselő továbbra is a jogi személy érdekében megfelelően irányíthatja a jogi személyt, de emellett figyelembe kell vennie a hitelezők érdekeit is. Azt, hogy a hitelezői érdekeket milyen módon és milyen mértékig kell figyelembe venni, nem lehet teljes részletességgel a jogi normában leírni. Ezért itt is a polgári jogi jogviszonyokban általában elvárható magatartást kell majd számon kérni a vezető tisztségviselőknél, vagyis azt kell vizsgálni, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után a vezető tisztségviselő a jogi személy irányítása során a jogi személy érdekei mellett a hitelezői érdekeket figyelembe vett-e oly módon, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható volt.”¹⁴⁸

Mohai Máté álláspontja szerint:

„A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben tehát a vezető tisztségviselőnek a hitelezői érdekeket is figyelembe kell vennie. A Gt. 30. § (3) bekezdése még azt mondta ki, hogy a gazdasági társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Hatályos jogunkban ilyen szabály azonban már nincsen, a Ptk. már csak akkor állapítja meg a tisztségviselő hitelezőkkel szembeni felelősségét, ha a társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. A jogszabályhelyhez fűzött indokolás is úgy fogalmaz, hogy a hitelezők akkor érvényesíthetnek kártérítési igényt a vezetővel szemben, ha az a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után nem vette figyelembe a hitelezői érdekeket. Mindezek alapján tehát

¹⁴⁸ Kisfaludi András: A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben. In: Csehi Zoltán – Koltay András – Landi Balázs – Pogácsás Anett (szerkesztők): (L)ex Cathedra et praxis. Pázmány Press Budapest, 2014., 331-332. o.

megállapítható, hogy a vezető tisztségviselőnek a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket is figyelembe kell vennie, elsődlegesen azonban továbbra is a társaság érdekeit szem előtt tartva kell eljárnia, hiszen nincsen olyan rendelkezése a Ptk.-nak, amely eltérne a 3:112. § (2) bekezdésében található szabálytól, mely a társaság érdekeinek elsődlegességét írja elő, vagy a 3:21. § (2) bekezdésétől, mely valamennyi jogi személy kapcsán kimondja, hogy a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét a jogi személy érdekének megfelelően köteles ellátni. Megjegyzendő, hogy a jelenleg hatályos Cstv. 33/A. § (1) bekezdése és a Ctv. 118/B. § (1) bekezdése is arra az esetre mondja ki a vezető tisztségviselő felelősségét (egyéb tényállási elemek megléte esetén), ha a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével (nem pedig elsődlegessége alapján) látták el.”¹⁴⁹

Sárközy Tamás álláspontja szerint:

„A gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek alapkötelezettsége, hogy a társaságuk érdekeinek elsődlegessége alapján teljesítsék ügyvezetési feladataikat [Ptk. 3:112. § (2) bekezdés], ha azonban felmerül a fizetéseképtelenség beálltának objektív veszélyhelyzete, úgy a Ptk. 3:118. §-a alapján a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta után a vezető tisztségviselőknél ügyvezetési tevékenységükben a hitelezői érdekeket is figyelembe kell venniük. A Ptk. megfogalmazása – bár a megfogalmazás nyilván különböző értelmezési lehetőséget rejt magában – szerintem jobb, mint a 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése, amely kifejezetten a hitelezői érdekek „elsődlegességéről” beszél. A hitelezői érdekek társasági érdekek fölé helyezése ugyanis szerintem nem várható el a társaság vezető tisztségviselőitől, hisz ütközik a főszabállyal, amely szerint a vezető tisztségviselőnek a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján köteles tevékenykedni.”¹⁵⁰

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A felelősség megállapítás feltétele is a Cstv. 33/A. § (1) bekezdéséhez hasonlóan az, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezését követően ügyvezetési feladatait nem a hitelezői érdekek figyelembe vételével látta el. A „hitelezői érdekek figyelembe vételével” fordulat szóhasználatában bár különbözik a hitelezői érdekek elsődlegességétől, azonban az eltérő szófordulat tartalmi eltérést nem jelent, így ennek megítélése ugyanazon feltételek mentén lehetséges.”¹⁵¹

A szerző meglátása szerint:

„A Ptk. 3:112. § (2) bekezdése – megegyezően a 2006-os Gt. 30. § (2) bekezdésében rögzített előírással – azt követeli meg, hogy a vezető tisztségviselő ügyvezetési feladatait a gazdasági társaság érdekének elsődlegessége alapján lássa el. A 2006-os Gt. 30. § (3) bekezdése a „fizetéseképtelenséggel

¹⁴⁹ Mohai Máté: A hatályon kívül helyezni szándékolt felelősségátviteli szabályok továbbéréséről. (kézirat, a tanulmány a Polgári Jog c. folyóiratban fog megjelenni 2016. évben)

¹⁵⁰ Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselő kártérítési felelősségéről. In: Gazdaság és Jog. 2015. 2. szám.

¹⁵¹ Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni közvetlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 22. o.

fenyegető helyzet” beállta után azt követelte meg, hogy a vezető tisztségviselő többé már egyáltalán ne vegye figyelembe a gazdasági társaság önálló érdekét, hanem a helyett kizárólagosan a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján járjon el. A gazdasági társaságtól egzisztenciálisan függő vezető tisztségviselővel szemben ilyen törvényi elvárást támasztani nem volt ésszerű. Ezért a Ptk. 3:118. § szerint már „csak” az a követelmény, hogy a „fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet” beállta után a vezető tisztségviselő a gazdasági társaság hitelezőinek érdekeire is köteles figyelemmel lenni. E megfogalmazás alapján tehát a vezető tisztségviselőnek két egymással ellentétes érderendszernek kell megfelelnie, egyfelől a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kell eljárnia, másfelől figyelemmel kell lennie a hitelezők érdekeit is.

A törvénymódosítás azonban azon az alapproblémán nem változtatott, hogy tényszerűen nem létezik olyan, hogy a gazdasági társaság hitelezőinek közös érdeke. Ugyanis minden egyes hitelezőnek - a többi hitelező érdekétől határozottan eltérő - önálló érdeke létezik, mégpedig az, hogy a gazdasági társaság az ő követelését elégítse ki teljes mértékben. Az egyik hitelezőnek nem érdeke az, hogy a gazdasági társaság a másik (többi) hitelező követelését is kielégítse. Megállapíthatjuk, hogy a hitelezőknek nem csak hogy nincs közös érdeke, hanem érdekeik éppenséggel egymással ellentétben állnak, ugyanis az egyik hitelező követésének kielégítése ahhoz vezethet, hogy a másik (többi) hitelező követése kielégítetlenül marad. Mivel nem létezik a „fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet” beállta után a gazdasági társaság hitelezőinek közös érdeke, a vezető tisztségviselő nem is képes azt figyelembe venni. Még ha el is fogadnánk azt, hogy létezik elvont hitelezői közös érdek, akkor is rendkívül bonyolult kérdés az, hogy vajon milyen vezetői magatartás felel meg leginkább ennek, ugyanis egyáltalán nem biztos az, hogy minden esetben a gazdasági tevékenység azonnali beszüntetése a legcélravezetőbb megoldás.

A hitelezői érdekek figyelembe vételét előíró törvényi követelmény nagyon nehéz helyzetbe hozza a vezető tisztségviselőt. Ha ugyanis a vezető tisztségviselő rosszul méri fel azt, hogy mikor következik be a „fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet”, vagyis mikortól kell figyelembe vennie a hitelezői érdekeket is, azt kockáztatja, hogy vagy a társaság, vagy a hitelezők fognak fellépni vele szemben. A vezető tisztségviselő úgy tudja elhárítani magától ezt a kockázatot, hogy összehívja a társaság legfőbb szervét. A vezető tisztségviselő a legfőbb szervet tájékoztatja a kialakult helyzetről, javasolva, hogy a legfőbb szerv hozzon megfelelő tartalmú döntést a követendő eljárásról. Ilyen legfőbb szervi döntés meghozatala esetén sem a társaság, sem a hitelezők alappal már nem támaszthatnak kártérítési igényt a vezető tisztségviselővel szemben.”¹⁵²

f) Az okozatosság kérdése

Bodor Mária álláspontja szerint:

¹⁵² Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árményigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 384-385. o.

„A vezető csak a hitelezői érdekeket sértő magatartásával okozott kárért tartozik helyt állni, ami lehet ugyan a teljes hiányzó vagyon, de lehet, hogy annál kevesebb. Ha a károkozó magatartással összefüggésben az adós vagyona csökkent, vagy teljes vagyonvesztés következett be, az okozott kár mértéke ez lesz.”¹⁵³

Bodzási Balázs álláspontja szerint:

„További jellemvonása ennek a felelősségi alakzatnak [Cstv. 33/A. § – a szerző], hogy összegszerűen korlátozott, hiszen a vezető tisztségviselők csak annak az összegnek az erejéig kötelesek helyt állni, amilyen összeggel a társaság vagyona a jogellenes magatartásuk miatt csökkent.”¹⁵⁴

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Csak olyan vagyonsökkenésért – kárért – felel a vezető tisztségviselő, amely abból eredet, hogy a társaság fizetési képtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. A kár mértéke tehát korlátozott a gazdálkodó szervezetenél e miatt bekövetkezett vagyonsökkenés mértékére.”¹⁵⁵

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„Ezért ezekben a perekben [a Ctv. 118/B. – 118/C. § szerinti perek – a szerző] is érvényesülnie kell annak az elvnek, hogy a vezető tisztségviselőnek a helytállási kötelezettsége csak azért a hátrányért (és nem az összes ki nem elégített, a magatartásával okozati összefüggésben nem álló vagyonsökkenésért áll fenn, amely a felróható eljárása folytán keletkezett.”¹⁵⁶

A szerző meglátása szerint:

„Az e) pontban írt előfeltétellel összefüggésben kihangsúlyozandó az, hogy okozati összefüggésnek kell fennállnia a vezető tisztségviselő magatartása (a hitelezői érdekek figyelmen kívül hagyása) és a hitelezői követelés kielégítetlenül maradása között.

¹⁵³ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

¹⁵⁴ Bodzási Balázs: A jogi személy körében felmerülő felelősségi kérdésekről, különös tekintettel a vezető tisztségviselőkre. In: Gazdaság és Jog. 2013. 6. szám.

¹⁵⁵ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetési képtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 141. o.

¹⁵⁶ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 105. o.

*A bíróság egy eseti döntésében helyesen mutatott rá arra, hogy a helytállási kötelezettség csak a ki nem elégített hitelezői követelések olyan mértékéig állnak fenn, amilyen mértékben a gazdasági társaság vagyona a vezető tisztségviselő felróható magatartása folytán csökkent [ÍH 2011. 164.]. Ez az álláspont a Ptk. hatályba lépését követően is irányadónak tekinthető.*¹⁵⁷

g) Miként alakul a bizonyítási teher a Cstv. 33/A. § szerinti első (a felelősség jogalapjának megállapítása iránti) perben?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„Az alperest terheli a kimentés, vagyis az, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható, mert a veszteségek elkerülése érdekében minden szükséges intézkedést megtett.”¹⁵⁸

A szerző meglátása szerint:

„A Cstv. 33/A. § (3) bekezdés első mondata speciális mentesülési szabályt írt elő. A törvényi szabály – helyesen – kimentő (exkulpációs) bizonyítást ír elő, vagyis a vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) tartozik bizonyítani, hogy magatartása a törvény által előírtaknak megfelelő volt, és csak ebben az esetben mentesül a felelősség alól.”¹⁵⁹

h) A Cstv. 33/A. § (3) bekezdés második mondatában írt törvényi vélelem megdönthető vagy megdönthetetlen vélelem?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A vélelem azonban a törvény szövege alapján csak azt jelentheti, hogy a felperest nem terheli bizonyítás a kártérítési elemek megvalósulását illetően, hanem ezek fenn nem állását, valamint a felróhatóság hiányát a vezetőnek kell bizonyítania. Az indokolás ezzel szemben azt mondja ki, hogy „nincs helye kimentésnek”, azaz egy meg nem dönthető vélelemre utalással objektív felelősséget hoz létre. Ez esetben viszont úgy kellett volna rendelkeznie, hogy a vezető a felelősség alól nem mentheti ki

¹⁵⁷ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 385. o.

¹⁵⁸ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

¹⁵⁹ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 390. o.

magát, megjelölve egyben felelőssége mértékét is. Álláspontom szerint, kétséges ezért a jogalkalmazás során az indokolásra támaszkodni.”¹⁶⁰

Csóke Andrea álláspontja szerint:

„Nem tudja magát kimenteni a perben, ha a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályba meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, vagy nem teljesíti a Cstv. 31. § (1) bekezdés a) – d) pontja szerinti beszámoló készítési, és a felszámolónak történő irat- és vagyónátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét.”¹⁶¹

Juhász László álláspontja szerint:

„Nincs helye a kimentésnek azonban akkor, ha a vezető elmulasztotta az éves beszámoló letétbe helyezését és közzétételét. Ekkor a törvény erejénél fogva vélelmezni kell a hitelezői érdekek sérelmét a felróhatóság vizsgálata nélkül.”¹⁶²

„Amennyiben a vezető a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az adós éves beszámolója [összevont (konszolidált) éves beszámolója] külön jogszabályban meghatározott letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell, ez a vélelem azonban megdönthető.”¹⁶³

A szerző meglátása szerint:

„Ezen túlmenően a Cstv. 33/A. § (3) bekezdés második mondata a hitelezők érdekeinek védelme céljából törvényi vélelmet ír elő. Ez a törvényi vélelem egy egyszerű, megdönthető vélelem (praesumptio iuris). A vélelem hatókörén belül kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a hitelezői érdekek sérelmét kell vélelmezni akkor, ha a vezető tisztségviselő a felszámolás kezdő időpontját megelőzően nem tett eleget az éves beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének. Törvényi vélelem szól továbbá a Cstv. 31. § (1) bekezdés a) – d) pontjaiban előírt iratok átadásának, továbbá tájékoztatási kötelezettség elmulasztása esetére is. A törvényi vélelem egyértelműen megdönthető vélelem, ugyanis a jogszabályi rendelkezés nem tiltja az ellenbizonyítást. A hitelezői érdek sérelmének hiányát, vagyis azt, hogy figyelembe vette a hitelezők érdekeit a felszámolással fenyegető helyzet beállta után, tehát a vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) tartozik bizonyítani a vélelem hatókörén belül. Az éves beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének elmulasztása miatti hitelező érdeksérelem

¹⁶⁰ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

¹⁶¹ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetésképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 134-135. o.

¹⁶² Juhász László: A vezetői felelősséggel kapcsolatos perek néhány kérdése. In: Gazdaság és Jog, 2011. 5. szám.

¹⁶³ Juhász László: A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 472. o.

hiánya például eredményesen bizonyítható azzal, hogy ha a vezető tisztségviselő hitelt érdemlően bizonyítja azt, hogy ennek a kötelezettségének nem tett ugyan eleget, azonban az éves beszámolót a felperesi hitelezőnek átadta, s ezáltal a hitelező annak tartalmával teljes mértékben tisztában volt.”¹⁶⁴

i) A hitelezői érdeksérelmet kimondó vélelem hatóköre mely tényállási elemekre terjed ki?

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A jogintézmény célját tekintve ezzel szemben álláspontom szerint helyesebb azt a jogértelmezést követni, hogy a Ctv. 118/B. § (4) bekezdése szerinti vélelem esetén a Ctv. 11/B. § (1) bekezdésben foglalt feltételek fennállnak. Ezt támasztja alá az is, hogy a jogalkotó a vélelmet a kimentésre vonatkozó szabályoknál helyezte el. Iratok és mérleg hiányában annak bizonyítását elvárni a felperestől, hogy a cég „vagyontalansága” a vezető tisztségviselő visszaélésszerű magatartásra vezethető vissza, problémás, még a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet kezdő időpontjának a megállapítása is nehézségbe ütközhet a cég vagyoni helyzetének ismerete nélkül. A Cstv. 33/A. § (3) bekezdése is tartalmazza ezt a vélelmet, ezért a kialakult bírói gyakorlat a Ctv. 118/B. § (4) bekezdése alkalmazása körében is irányadó lehet, amely a vélelem tágabb értelmezése mellett foglal állást [a vezető tisztségviselő felelősségének valamennyi tényálláselemére kiterjed a Cstv. 33/A. § (3) bekezdésében meghatározott vélelem].¹⁶⁵

A szerző meglátása szerint:

„A vélelem hatókörébe tartozó esetekben is a felperesnek kell bizonyítani az okozati összefüggés fennállását, a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása (valójában a vélelmező tény) és a kielégítetlenül maradó hitelezői követelés között. Csakhogy a vélelmező tények és a kielégítetlenül maradó hitelezői követelés között lehetséges, hogy ténylegesen nem áll fenn okozati kapcsolat. Például az éves beszámoló letétbe helyezésének elmulasztása és a kielégítetlenül maradó hitelezői követelés között egyáltalán nem biztos, hogy fennáll okozati kapcsolat. Jogdogmatikai szempontból helytelen az az álláspont, miszerint a vélelem beálltára tekintettel nem kell a felperesnek bizonyítania az okozati összefüggés fennállását, ugyanis a jogszabályi rendelkezés az okozati kapcsolat fennállására vélelmet nem ír elő.”¹⁶⁶

j) A bíróság milyen arányban kötelezi kártérítés megfizetésére a vezető tisztségviselőt a Cstv. 33/A. § szerinti második (a tényleges marasztalásra irányuló) perben?

¹⁶⁴ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 390-391. o.

¹⁶⁵ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 108. o.

¹⁶⁶ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 391. o.

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A kielégítés a kártérítés összegéből az egyes hitelezők javára, a ki nem elégített követeléseik arányában fog megtörténni. Ebben az esetben a Cstv. kielégítési sorrendre vonatkozó előírásai már nem érvényesülnek.”¹⁶⁷

A szerző meglátása szerint:

„A marasztalási perben a bíróság a ki nem elégített hitelezői követelések arányában kötelezi kártérítés megfizetésére a vezető tisztségviselőt. Amennyiben pedig a megállapítási perben a bíróság biztosíték nyújtására kötelezte a vezető tisztségviselőt, úgy a biztosítékot a ki nem elégített követelések arányában rendeli felosztani a hitelezők között. Ezekben az esetekben a Cstv. 57. § szerinti kielégítési sorrendre vonatkozó szabályok nem alkalmazandók.”¹⁶⁸

k) A vezető tisztségviselő részére adott felmentvény hatályos-e a gazdasági társaság hitelezőivel szemben?

Kisfaludi András álláspontja szerint:

„A korlátolt felelősségű társaságról és a csendes társaságról szóló 1930. évi 5. törvénycikk szerint a taggyűlésnek az a határozata, amely az ügyvezetőket a felelősség alól felmenti, a társaság hitelezőivel szemben hatálytalan. Sem a Gt., sem a Ptk. nem tartalmaz ehhez hasonló szabályt, és a gyakorlatban sem merült fel ez a kérdés. Úgy gondoljuk azonban, kifejezett rendelkezés hiányában is egyértelmű, hogy a háború előtti magánjog álláspontja ma is irányadó, tehát a felmentvény kizárólag a társaság és a vezető tisztségviselő belső jogviszonyában hatályos, harmadik személy károsultak, vagy hitelezők esetleges igényeivel szemben nem mentesíti a vezető tisztségviselőt.”¹⁶⁹

l) Ha meghal a vezető tisztségviselő, a hagyatéki tartozásokért való felelősség szabályai szerint az örökösökkel szemben érvényesíthető-e az igény?

Csőke Andrea álláspontja szerint:

¹⁶⁷ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

¹⁶⁸ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 392-393. o.

¹⁶⁹ Kisfaludi András: A gazdasági társaságok közös szabályai. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerkesztők): Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz. Wolters Kluwer, Budapest, 2014. 334-335. o.

„Az a többségi álláspont alakult ki, hogy bár a felelősség a vezető tisztségviselői minőséghez kapcsolódott, azonban az örökhatályú e felelősségen alapuló vagyoni jellegű kötelezettségei (tartozásai) a halálával sem szűnnek meg, így a hagyatékát is terhelik.”¹⁷⁰

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A megállapítási per szabályozásának szóhasználata, figyelemmel arra is, hogy a Cstv. 33/A. § (2) bekezdése a vezető tisztségviselő mentesülése esetére vonatkozó bizonyításról beszél – arra utal, hogy a volt vezető tisztségviselő halála esetén ilyen „felelősségmegállapítási per” az örökhatályú szemben nem indítható, a volt vezető tisztségviselő helyett kimentési kötelezettségüknek ők nem tudnak eleget tenni. Ezt a jogértelmezést erősíti a Cstv. 33/A. § (6) bekezdésében írt rendelkezés, amely szerint az adós volt vezetőinek a kötelezése kérhető, hasonlóan a Ctv. 118/A. § (3) bekezdés utolsó előtti mondatában található rendelkezéshez (a keresetben a hitelező kérheti, hogy a bíróság kötelezze a cég volt vezetőjét a kényszertörlési eljárásban bejelentett, de az eljárásban meg nem térült követelése kielégítésére). Természetesen ettől eltérő álláspont is megindokolható: a Gt. 9. § (2) bekezdése alapján – kizáró jogszabályi rendelkezés hiányában – alkalmazhatóak a Ptk. hagyatéki tartozásokért való felelősségének szabályai.”¹⁷¹

m) A Cstv. 33/A. § és a Ctv. 118/B. § személyi hatálya kiterjed-e a végelszámolóra és a csődbiztosra?

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A végelszámoló és a csődbiztos nem minősül vezető tisztségviselőnek, az ő tevékenységük felelősségére nem terjed ki a 33/A. § ...”

„Fontos hangsúlyozni, hogy a Cstv. 33/A § (1) bekezdése szerinti per esetében a vezető tisztségviselő, kifejezetten csak a Gt-ben meghatározott vezető tisztségviselő, és nem tartozik e körbe a végelszámoló, ezzel szemben a Ctv. 118/B §-a alapján indítható perben vezető tisztségviselőnek minősül e § alkalmazásában a cég által megválasztott végelszámoló is.”¹⁷²

2. Polgári eljárásjogi kérdések

¹⁷⁰ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 135. o.

¹⁷¹ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatos jogalkalmazási problémák II. In: Céghírnök 2013. 1. szám.

¹⁷² Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni közvetlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 11. o., 22. o.

a) A Cstv. 33/A. § szerinti első (a felelősség jogalapjának megállapítása iránti) perben ki lehet felperes?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A keresetet a hitelező(k) – vagyis akit a felszámoló nyilvántartásba vett – vagy az adós nevében a felszámoló nyújthatja be.”¹⁷³

Csóke Andrea álláspontja szerint:

„Az eljárást vagy hitelező (a felszámoló által nyilvántartásba vett hitelező), vagy a felszámoló kezdeményezheti az adós nevében.”¹⁷⁴

Juhász László álláspontja szerint:

„A megállapítási pert a hitelező és a felszámoló indíthatja meg. A felszámoló az adós nevében indítja meg a pert.”

„A hitelező akkor jogosult a per megindítására, ha a felszámoló a követelését nyilvántartásba vette.”

„A vitatott követeléssel rendelkező hitelezőt a törvény és a bírói gyakorlat is hitelezőnek tekinti.”¹⁷⁵

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

„A felszámoló mellett mind a megállapítási per, mind a marasztalási per indítására a hitelező is jogosult.”

„A Cstv. 33/A § szerinti per a felszámolási eljárás alatt indítható, így a perben felperesként az a hitelező járhat el, aki a felszámolási eljárásban minősül hitelezőnek. A Cstv. 3 § (1) bekezdés cd) pontja értelmében hitelező: a felszámolás kezdő időpontja után mindenki, akinek az adóssal szemben

¹⁷³ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

¹⁷⁴ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 129. o.

¹⁷⁵ Juhász László: A magyar fizetéseképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 470. o.

*pénzkövetelése, vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van, és azt a felszámoló nyilvántartásba vette.*¹⁷⁶

A szerző meglátása szerint:

„A Cstv. 33/A. § (1) bekezdés első mondata értelmében egyrészt a hitelező, másrészt az adós nevében a felszámoló jogosult megállapítási pert indítani.

*Hitelezőnek minősül a felszámolás kezdő időpontja után mindenki, akinek az adóssal szemben pénzkövetelése vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van, és azt a felszámoló nyilvántartásba vette [Cstv. 3. § (1) bekezdés cd) pont].*¹⁷⁷

b) Meddig van lehetőség a Cstv. 33/A. § szerinti első per megindítására?

Bodor Mária álláspontja szerint:

*„A per megindítására addig van lehetőség, amíg a felszámolási eljárás folyik. Ez az időtartam a felszámolás kezdő időpontjával – fizetéseképtelenséget megállapító jogerős végzés közzétételének napjával (Cstv. 27. § (1) bekezdés és 28. § (2) bekezdés e) pont) – kezdődik, és a felszámolás befejezéséről rendelkező végzés jogerőre emelkedésének időpontjával (Cstv. 60. § (1) bekezdés) zárul le.*¹⁷⁸

A szerző meglátása szerint:

*„A kereset a felszámolási eljárás ideje alatt nyújtható be. A felszámolási eljárás kezdő időpontja a felszámolást elrendelő végzés közzétételének napja [Cstv. 27. § (1) bekezdés negyedik mondat]. Ezen időpont előtt benyújtott kereset idő előttinek minősül, ezért azt a bíróság a Pp. 130. § (1) bekezdés j) pontja alapján elutasítja. A Kúria helyesen mutatott rá arra, hogy a felszámolási eljárás jogerős lezárásán azt az időpontot kell érteni, amikor az adós társaság felszámolásának megszüntetéséről szóló végzésről valamennyi érintett hitelező tudomást szerezhet, tehát, amikor az erről szóló jogerős bírósági határozat a Céglőnyben közzétételre kerül [BH 2014.279]. Amennyiben a keresetet ezen időpont után, vagyis elkészen nyújtják be, úgy a bíróság a Pp. 130. § (1) bekezdés h) pontja alapján a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítja.*¹⁷⁹

¹⁷⁶ Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni követlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 9. o.

¹⁷⁷ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árménykigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 386. o.

¹⁷⁸ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

¹⁷⁹ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – I. fejezet: A polgári jogi felelősség, 15. pont: A Ptk. társasági jogi felelősségi

c) A Cstv. 33/A. § szerinti a felelősség jogalapjának megállapítása iránti per minősíthető-e a Pp. 123. § szerinti megállapítási pernek?

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Nem minősíthető ugyanakkor ez a megállapítási per a Pp. 123. §-a szerinti megállapítási pernek, mert ez a Cstv.-ben szabályozott különleges eljárás első része.”¹⁸⁰

d) Ki lehet a Cstv. 33/A. § szerinti második (tényleges marasztalásra irányuló) perben a felperes?

Bodor Mária álláspontja szerint:

„A per felperese tehát csak az lehet, aki a felszámolási eljárásban is hitelezőnek minősül, de nem követelmény, hogy az (1) bekezdés szerinti perben magának is peres félnek kellett lennie, hiszen a pert a felszámoló is megindíthatta.”¹⁸¹

Csőke Andrea álláspontja szerint:

„Csak hitelezőkről lehet szó, a felszámoló itt már csak, mint már ki nem egyenlített felszámolói költséggel rendelkező hitelező nyújthat be keresetet. Nem csak az a hitelező nyújthat be marasztalási keresetet, aki a megállapítási pert kezdeményezte, hanem bárki, aki hitelezőként részt vett a felszámolási eljárásban, a felszámoló nyilvántartásba vette (akár határidőn túli hitelezőként).”¹⁸²

Juhász László álláspontja szerint:

„Ezt a pert a felszámoló már nem indíthatja meg, csak a hitelező. Miután a törvény kizáró rendelkezést nem tartalmaz, ezt a pert az a hitelező is megindíthatja, aki a megállapítási perben felperesként nem vett részt. Felmerült az a kérdés, hogy amennyiben a felszámoló a díját, illetve az általa előlegezett költségeket nem kapta meg, hitelezői minőségben perelhet-e. A magam részéről ennek lehetőségét

szabályainak időbeli alkalmazhatósága. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 83-84. o.

¹⁸⁰ Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetésképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 133. o.

¹⁸¹ Bodor Mária: A vezető tisztségviselő felelősségének egyes kérdései a felszámolási eljárás alatt. In: Csőd- felszámolás-válság, 2012. év 4. szám.

¹⁸² Csőke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetésképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 136. o.

*nem zárnám ki, ez is olyan kérdés, amelyre a gyakorlat fogja a választ megadni. A per megindítása szempontjából azonban lényeges az, hogy a hitelezői körből is csak az indíthatja meg a pert, aki kielégítéshez jutott volna, ha a vezetők a hitelezői érdekeket szem előtt tartva járnak el.*¹⁸³

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

*„A marasztalási pereket bármely hitelező indíthatja, nem feltétele, hogy felelősség megállapítása iránti pert indítson, így az a hitelező is indíthat a vezető tisztségviselővel szemben marasztalási kereset, aki a felelősség megállapítási pernek nem volt alanya. A felelősség megállapítási perben hozott ítélet hatálya tehát perbenállás nélkül valamennyi regisztrált hitelezőre kiterjed, és megilleti ennek alapján a marasztalási kereset előterjesztésének joga.*¹⁸⁴

A szerző meglátása szerint:

„A marasztalási pert már csak a hitelező kezdeményezheti. A hitelezőnek minősül az a személy, aki a megállapítási perben hitelezőnek minősül. Ugyanakkor az nem törvényi követelmény, hogy csak az a hitelező indíthat marasztalási pert, aki maga is megindította a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerinti megállapítási pert.”

*„Az adós nevében a felszámoló marasztalásra irányuló pert nem jogosult indítani. Ennek okszerű magyarázata az, hogy a felszámolás jogerős befejeződése után az adós (felszámolás alá került gazdasági társaság) már nem létezik, mivel a cégjegyzékből törölték, s ekként perbeli jogképességgel sem rendelkezik.*¹⁸⁵

e) A Cstv. 33/A. § (7) bekezdése szerint a közbenső mérleget követően indított marasztalási pert érintő egyes jogkérdések

Csóke Andrea álláspontja szerint:

„... a (7) bekezdés alapján indult perben csak az adós javára kérhető a kötelezés, azaz a volt vezető tisztségviselőnek az adós felszámolás hatálya alá tartozó vagyonába kell befizetnie a vagyonsökkenésként megállapított összeget. Az így befolyt pénzüsszeget a Cstv. szabályai szerint oszthatja szét a felszámoló, illetve ha nem folyt be, akkor követelésként kerülhet a hitelezők között szétosztásra.”

¹⁸³ Juhász László: A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve. I. kötet. 22. A „wrongful trading” szabályai. Novotni Kiadó, 2014. június 1., 482. o.

¹⁸⁴ Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni követlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 20. o.

¹⁸⁵ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árnyékigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 392. o.

„Álláspontom szerint meg kell állapítani a vagyonsökkenés mértékét, hiszen a (7) bekezdés szerint indult perben is csak azért a vagyonsökkenésért felel a vezető tisztségviselő, amely az (1) bekezdés szerinti feltételek szerint megállapítható.”

Csóke Andrea álláspontja szerint nem folyhatnak párhuzamosan megállapítási perek, illetve megállapítási per és a Cstv. 33/A. § (7) bekezdése szerinti per.¹⁸⁶

f) Ki lehet a Ctv. 118/C. § (1) bekezdés szerinti per felperese (a hitelező)?

Dzsula Marianna álláspontja szerint:

„A Ctv. 118/C. § (1) bekezdése 2014. július 1. napjától meghatározza a hitelező személyét. A módosítás látszólag szűkíti a hitelező fogalmát, mivel hitelezőnek csak az a személy számít, aki bejelentette a kényszertörlési eljárásban a követelményét, és az jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton más végrehajtható okiraton alapul, vagy nem vitatott vagy elismert pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelés. Fontos hangsúlyozni, hogy mivel a Ctv. 117. § (2) bekezdése a hitelezői igény bejelentésére nem tartalmaz jogvesztő határidőt, az is hitelezőnek minősül, aki a 60 napos határidőn túl jelentette be a céggel szembeni követelését.”¹⁸⁷

A szerző meglátása szerint:

A Ctv. 118/B. § (1) bekezdés első mondata értelmében a hitelező jogosult pert indítani a vezető tisztségviselő ellen. A Ctv. 118/B. § (1) bekezdésében írt szabály alapján „egy lépcsős” perindításról van szó, a felperes marasztalásra irányuló keresetet köteles előterjeszteni.

A hitelező fogalmát a Ctv. 118/C. § (1) bekezdésében írt szabály egyértelműen meghatározza.¹⁸⁸

g) A Cstv. 33/A. § perekben melyik bíróságnak van hatásköre és illetékessége?

Szunyogh Zsófia álláspontja szerint:

¹⁸⁶ Csóke Andrea: A vezető tisztségviselő felelőssége fizetéseképtelenség és felszámolás esetén. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége, Complex Kiadó, Budapest, 2015., 138-139. o.

¹⁸⁷ Dzsula Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége a Cégtörvény alapján. In: Csehi Zoltán – Szabó Marianna (szerkesztők): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex Kiadó, Budapest 2015. 103. o.

¹⁸⁸ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árményigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 395. o.

„A Cstv. 33/A § (1) bekezdése egyértelműen visszahivatkozik a felszámolási eljárás lefolytatására illetékes bíróságra, mint a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságra. Tekintettel arra, hogy a keresettel indított eljárás peres eljárás, így nyilvánvalóan nem a felszámolási eljárás keretein belül történik a felelősségmegállapítási per, mint eljárás lefolytatása, de a felszámolási bíróság, mint peres bíróság rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel a felelősségmegállapítási, majd a marasztalási per lefolytatására.

A Cstv. 33/A § (1) bekezdésén keresztül a Cstv. 6. § (1) bekezdése szerinti bíróságot határozza meg a Csődtörvény, mint külön törvény perbíróságként. Ebből következően a törvényszéki hatáskör a Pp. 23. § (1) bekezdés o) pontján alapul, melyre tekintettel a Pp. 73/A § (1) bekezdés b-d) pontjára figyelemmel a Cstv. 33/A §-a alapján indított perekben a jogi képviselő nem kötelező.”¹⁸⁹

A szerző meglátása szerint:

„Mind a marasztalási, mind a megállapítási per a Cstv. 6. § szerinti törvényszék illetékességébe és hatáskörébe tartozik, vagyis a felszámolás alá került gazdasági társaság székhelye szerinti törvényszék előtt kell a pert megindítani.”¹⁹⁰

Dr. Török Tamás

¹⁸⁹ Szunyogh Zsófia: A felszámolás alá kerülő gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője hitelezőkkel szembeni követlen helytállási kötelezettsége. (kézirat) 10. o.

¹⁹⁰ Török Tamás: Felelősség a társasági jogban – IX. fejezet: A vezető tisztségviselő és a cégvezető felelőssége a hitelezőkkel szemben, 2. A vezető tisztségviselő (árménykigazgató) felelőssége a „jogszerűtlen gazdálkodásért”. HVG Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2015., 394. o.

13. számú tanulmánymelléklet Dr. Molnár István: Tájékoztató a felszámolók Cstv. 33/A § szerinti keresetindítással kapcsolatos problémáiról

Írásomban először a vizsgálati módszertant írom le, mely tartalmazza kérdések összeállítását, az adatbázis összegyűjtését, a következtetések levonását.

Kontrollcsoport

A vizsgálat tárgya alapvetően a felszámolói névjegyzékben szereplő felszámolócégek, melyek között voltak az új névjegyzékbe bejutott és be nem jutott felszámolócégek egyaránt.

Tekintettel arra, hogy bár jelen tájékoztatónak nem tárgya, mégis néhány szóban az egyik legnagyobb perindítóra az állami adóhatóság (NAV) adataira is utalni fogok.

Vizsgált időszak

Ez három naptári évet ölelt fel 2013, 2014 és a 2015 évet.

Vizsgált minta nagysága

A felszámolócégek körülbelül 10%-át teszi ki. (Ez azért körülbelül, mert a felszámolócégek száma is időnként csökken – megszűnnek, vagy egyszerűen törlik őket a felszámolói névjegyzékből)

Mintavétel módszere

Előre összeállított 7 kérdésből álló kérdőív önkéntes kitöltése, személyes interjúk lefolytatása

Válaszok feldolgozása, végső következtetések

Figyelemmel a vett minta nagyságára, ebből statisztikai értelemben véve általános érvényű, teljes bizonyossághoz közeli megállapításokat tenni nem lehet. Lehet azonban gyakran és általánosan felmerülő problémákat feltárni, azok megoldását keresni.

A vizsgálat eredménye

A kérdéses felszámolócégek a vizsgált időszakban (3 év alatt) átlagosan 266 új kijelölést kaptak, ami annyit jelent, hogy évente átlagosan valamivel kevesebb, mint 89 új felszámolást.

Arra a kérdésre, hogy „Hány ügyvezetői mögöttes felelősség megállapítását kérő pert indítottak ezekben az ügyekben?” a válasz átlagosan valamivel több, mint 4 db volt, természetesen a vizsgált

időszakban, azaz 3 év alatt, cégenként. Ami érdekes itt, hogy a válaszok nagy szórást mutatnak. Rengeteg az „egyetlen ilyen pert sem indítottunk” válasz. Az átlagot csak néhány, ilyen pert nagy számban kezdeményező felszámoló húzza fel.

A pernyertességi arány a megkérdezettek körében kicsivel kevesebb, mint 50% volt. (Ez persze kifejezetten a megállapítási perekre vonatkozik)

A pusztán statisztikai átlagoknál érdekesebb kérdés, hogy a felszámoló(cég), „**Ha nem indított ilyen megállapítási pereket, annak mi volt az oka?**”

Az erre a kérdésre adott válaszokat nyilván teljes terjedelmében nem tudom itt részletezni, de néhány tipikusnak szánt mondatot szó szerint idéznék:

- „általában a felszámolás finanszírozási lehetőségei nem adtak rá lehetőséget
- a hitelezők jellemzően nem vállalják a peres eljárás költségeit
- a hosszadalmas peres eljárás nem jár anyagi előnnyel a felszámoló szempontjából
- nehéz a bizonyítás
- nem várható eredmény
- általában nem lehet végrehajtani az adós volt ügyvezetőjén semmit
- az adós vagyona nem tette lehetővé a per finanszírozását
- finanszírozási lehetőség hiánya
- nehéz a bizonyítása dokumentumok hiánya miatt
- irathiány
- vagyonhiány
- nehéz a bizonyítás
- a megfelelő okiratok, bizonyítékok nem állnak rendelkezésre a legtöbbször
- az ilyen perek hosszadalmasak és költségigényesek”

A fenti felsorolás hangsúlya egyértelműen a felszámolási eljárások nagyon nehéz finanszírozhatóságán van.

Ezt az érvrendszert a személyes interjúim is következetesen visszaigazolták. A felszámolók alapvető hozzáállása az, hogy a Cstv-ben foglalt kötelezettségeket végrehajtják, de azon felül egyéb, kétes eredménnyel, ám annál nagyobb költséggel járó feladatot nem kívánnak elvégezni.

Több bírósági döntés is érinti a felszámolások finanszírozásának kérdését. E tekintetben valószínűleg egyre több jogvita fog kialakulni a felszámolók és a hitelezők, illetve a felszámolók és a Bíróságok között.

A felszámolók ugyanis egyre kevésbé hajlandóak olyan költségeket finanszírozni, (illetve előfinanszírozni) ami az adós céget terhelné.

A bírósági gyakorlatban eléggé egységesnek mondható az álláspont, hogy a felszámoló nem csak, hogy a felszámolási költségek finanszírozására nem kötelezhető, hanem a később biztosan felszámolási költségként elszámolható költségek előlegezésére sem köteles. (Azaz pl.: nem kell saját költségén előfinanszírozni a vagyonőrzés költségeit stb.)

Egyre gyakrabban fordul elő, hogy a felszámolók bizonyos feladatok végrehajtását is megtagadják, olyanokat, amiket korábban szó nélkül végrehajtottak. Arra hivatkozással tagadják meg ezeket, hogy ezek finanszírozása felszámolási költség, fedezet viszont nincs. Jogi hivatkozással azzal állnak elő, hogy van olyan – egyébként felszámolási költségként elszámolható költség – ahol a jogalkotó a felszámoló mögöttes felelősségét előírta¹⁹¹, ez alapvetően az irattárolási feladatok, illetve annak költsége. De védekezésük szerint a jogalkotó ezt nem véletlenül nevesítette, hanem azért mert ezt a feladatot vélhetően olyan fontosnak tartotta, hogy ennek a költségnek a viseléséről is rendelkezett. Ezt azonban kiterjesztően értelmezni nem lehet, azaz, hogy azokat a felszámolási költségeket, amelyeket nem lehet az adós cég vagyonából finanszírozni, annak viselésére a felszámoló cég saját vagyona terhére nem kötelezhető.

Nyilván ebből sok jogvita fog még kialakulni.

A „Ha nem indított ilyen megállapítási pereket, annak mi volt az oka?” kérdésre adott válaszok elgondolkodtatóak és egy-két egyéb kérdést is felvetnek.

Az egyik ugye a **finanszírozási nehézségek**, amit fentebb már érintettem. Egy kicsit bontsuk ki ezt a kérdést. A felszámoló cégnek alkalmaznia kell két-két felszámolóbiztost, könyvvizsgálót, jogászt, közgazdászt. Ezen kívül nyilvánvalóan szükség van 1-2 asszisztensre, aki a felszámolók munkáját segíti, könyvelőre, esetleg bérszámfejtőre/munkaügyesre, titkársági dolgozóra (postai ügyintézés, telefonok kezelése, iktatás stb.). Ez minimálisan 10 főt jelent.

¹⁹¹ Cstv. 53. § (1-3) bekezdése

A jelenlegi költségstruktúra mellett a felszámolócégek – talán egy-két kivételtől eltekintve – lényegében csak papíron alkalmazzák, ott is részmunkaidőben ezeket az embereket, azaz kijelenthető hogy gyakorlatilag nincs olyan felszámoló cég, ahol a jogi képviselő ott ülne teljes munkaidőben és arra várna, hogy Cstv. 33. § alapján pereket indítson. Hiszen a jelenlegi ügyszámok és felszámolói díjak mellett a munkabérek sem gazdálkodhatók ki.

Valóság sokkal inkább az, hogy a jogi képviselő az ügyvédkényszeres peres és nem peres eljárásokban, valamint a (felszámoló szerint) kiemelt ügyekben képviseli a felszámolót (pl.: felszámoló elleni kártérítési per stb.).

A felszámolók jövedelmi helyzetét részletezi és jól mutatja a Felszámolók és Vagyonfelügyelők Országos Egyesülete (FOE) által készített „Összefoglaló jelentés a felszámoló társaságok gazdasági helyzetéről” című tanulmány, melyet jelen tájékoztatáshoz 1. sz. mellékletként csatolok.

Elgondolkodtató még az indokok között többször **hangoztatott bizonyítási nehézségek, illetve a perek bonyolultsága.**

Ez azért érdekes, mert az általam megkérdezett felszámolók arról nyilatkoztak, hogy az ügyeik kb. felében iratanyag sem került leadásra. Ez esetben pedig a Cstv. 33/A. § (3) bekezdése szerint semmiféle bonyolult, költséges bizonyítás lefolytatására nincs szükség a perben (hiszen ekkor beáll a törvényi vélelem).

Ezekből a mondatokból a felszámolócégek jogi (jogászi) szakmai támogatottsága, illetve annak hiánya is kézzelfogható.

A megkérdezett felszámolócégek többsége számára nem volt evidencia, hogy ha az adós ügyvezetője nem teljesíti a Cstv. 31. § (1) bekezdés a)-d) pontja szerinti beszámoló készítési, irat és vagyonátadási, továbbá tájékoztatási kötelezettségét, a hitelezői érdekek sérelmét vélelmezni kell. Mind ahogy az sem ismert sokak számára, hogy Cstv. 33/A. § (7) bekezdése szerint már nem szükséges a marasztalási per megindításával a megállapítási per végét megvárni, hanem egy perben indítható a jóváhagyott közbenső mérleg alapján.

Elégé nyilvánvaló, hogy a felszámolók olyan eljárásokban kívánnak részt venni, ami számukra is valamiféle előnyt, vagy legalább is reményt tartogat.

Néhány szót a NAV keresetindításairól.

Bár szervesen nem tartozik ide, de mint az egyik leggyakoribb perindító néhány szóban szólnék a NAV Ctv. 33/A § szerinti perindításairól.

A NAV –nál jelenleg (2016. májusában – újabb adatokat sajnos nem tudtam szerezni) fizetésképtelenségi eljárásokhoz az alábbi perszámok tartoznak:

Ctv. 118/A § - 250 db

Ctv. 118/B § - 142 db

Ctv. 93 § - 13 db

Cstv. 33/A § - 421 db

Cstv. 63/A § - 42 db

Egyéb perek Cstv. alapján – 24 db

Mindösszesen: 892 db

Perek állása szerint:

Folyamatban lévő perek száma: 414 db

Pernyertesség: 462 db

Perveztesség: 16 db

A perek összekövetetéseinek összege: kerekítve 6 mrd Forint.

Legaktívabb megyék:

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: 287 db

Hajdú-Bihar megye: 152 db

Borsod-Abaúj Zemplén megye: 95 db

Amiért ez érdekes lehet számunkra, az az a körülmény, hogy a perindítási motivációk sok esetben hasonlóak a felszámolókéhoz.

Bár kívülről úgy tűnik, hogy az adóhivatal „ész nélkül” indít mindenféle pereket, mert nekik nem számít semmi, sem pénz, sem szakember.

A valóságban ez nem így van. Az adóhivatal ugyanúgy küzd a perindítások során az alapvető problémákkal, mint a felszámolók. **A NAV számára rendelkezésre álló humán erőforrások, akárcsak az anyagi erőforrások, korlátosak.**

Egy polgári bíróság előtti per jelentős szakember igényel bír. A keresetlevél megírása, periratok elkészítése, bizonyítási indítványok mérlegelése, tárgyalásokon való képviselői, esetleges jogorvoslati eljárásokban való részvétel stb. mindenképpen jogvégezett (esetenként szakvizsgázott) szakember részvételét és munkáját igényli, amiből az adóhivatalnál sem áll korlátlanul rendelkezésre erőforrás.

A másik kérdés, hogy pernyertesség esetén mekkora esélye van az esetlegesen jogerősen megállapított követelésük tényleges behajtására.

Azaz az adóhivatal minden perindítás előtt **elővizsgálatot** végez. A rendelkezésére álló adatok, nyilvántartások alapján

- először feltárja, hogy az adott leendő alperesnek (többnyire az adós cég volt ügyvezetőjének) van-e munkaviszonya,
- Az ügyvezető kap-e nyugdíjat,
- bármilyen munkaviszony jellegű egyéb jogviszony (megbízási-, tagi-, valamilyen speciális szolgálati jogviszony stb.) keretében van-e rendszeres jövedelme,
- Az adóhatóság számára hozzáférhető bármely nyilvántartás alapján a volt ügyvezetőnek van-e tulajdonában, vagy résztulajdonában bármilyen regisztrált, lajstromozott jószág: gépjármű, munkagép, ingatlan, hajó, repülő stb.
- Volt-e az ügyvezetőnek a közelmúltban „gyanús” vagyonmozgása pl.: nagy értékű ingyenes vagyonátruházás, valamilyen családtagra, valószínűtlenül nagy összegű foglaló adása, tényleges/valós vásárlási szándék nélkül stb.

Most abba, hogy az adóhivatal hitelezői minősége hogyan keveredik össze a hatósági jogosítványai-val részletesen nem mennék bele. Mert nyilvánvalóan összekeveredik. Hitelezőként olyan (nyilvánvalóan más hitelezőt megelőzően) ismereteket, adatokat tud, olyan nyilvántartásokhoz fér hozzá, amihez kizárólag hatóságként férhetne hozzá.

Az így beszerzett adatok alapján döntenek arról, hogy elindítanak egy pert, vagy sem.

A nyilvánvalóan kilátástalan megtérülésű követelések peresítésének az adóhatóság sem áll neki, a pereket el sem indítja.

A másik dolog amit vizsgálnak perindítás előtt, az az, hogy az adott ügyben a követelés peresítése során vélhetően ütközik-e a bizonyítás valamely jelentős nehézségbe, mert ha igen, az esetben sem valószínű a perindítás.

A NAV pernyertességének magas aránya is jelzi, hogy a perindítás előtti elővizsgálat jelentős és fontos szakasza a követelésbehajtásnak.

Érdekes még az adatokból, hogy – akárcsak a felszámolóknál – az adóhatóságnál is óriási eltérések vannak a perindítás gyakorisága tekintetében különböző földrajzi viszonylatokban (megyékben).

Nincs szakmai indoka annak, hogy míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében közel 300 folyamatban lévő per van, addig vannak olyan megyék, ahol ez a szám (kis túlzással persze) a nullához konvergál.

Szóban, NAV-os forrás is megerősítette, hogy az elindított perek száma jellemzően attól függ, hogy

- a megyei NAV vezető mennyire tartja fontosnak ezt a területet
- a helyi jogász mennyire erőlteti ezeket a pereket, illetve
- mekkora az adott megye munkaletterheltsége

Bár ezek a számok nagynak tűnnek, figyelembe véve azt, hogy lényegében valamennyi folyamatban lévő felszámolási eljárásban van köztartozás valójában csekély számú az adóhivatal által indított Cstv. 33/A szerinti per, a peresített 6 mrd Ft összeg is elenyésző a valós követelések tükrében.

Összességében megállapítható, hogy a felszámolók perindítási aktivitása

- **erőteljesen függ attól, hogy az adott felszámoló cég mennyire tartja fontosnak a volt ügyvezetők mögöttes felelősségének megállapítását**
- **függ attól, hogy az adott felszámoló cég mennyire hajlandó megelőlegezni és viselni a perindítással, bizonyítással, bírósági képvisellel kapcsolatos költségeket**
- **és függ nem utolsósorban attól, hogy milyen az adott felszámoló cégnek a jogi támogatottsága.**

Nyilvánvaló, hogyha a felszámoló valamilyen módon anyagilag is érdekeltté tehető lenne ezekben az eljárásokban és nem csak kötelezettséget illetve anyagi terhet róna rá, az esetben nagyságrendekkel nagyobb számú felelősség megállapító per indulhatna a Cstv. 33/A § alapján. Ez azonban nyilvánvalóan már jogalkotási kérdés.

Dr. Molnár István

14. számú tanulmánymelléklet Dr. Kisfaludi András: Anyagi jogi és eljárási szabályok a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelőssége körében

Az alábbiakban azt kísérlem meg tisztázni, hogy a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek a társaság hitelezőivel szemben fennálló felelősségére vonatkozó,¹⁹² különböző jogforrásokban megjelenő szabályozás hogyan viszonyul egymáshoz. Annak érdekében, hogy pontos képet kaphassunk, érdemesnek tűnik visszatekinteni a szabályozás bevezetésekor felállított szabályozási struktúrára, s abból kiindulva megvizsgálni, hogy az alapkoncepció változott-e, esetleg változtatott-e a szabályozáson az, hogy a gazdasági társaságok anyagi jogi szabályozása az elkülönült társasági jogi szabályozás helyett a Polgári Törvénykönyv szabályozási tárgyává vált. A fejlődési folyamatot végigtekintve juthatunk aztán megalapozott megállapításokra a jelenlegi szabályozással kapcsolatban.

I. A szabályozás kezdetei

Az 1980-as évek végén újra kezdődő modernkori hazai társasági jogi szabályozás alapvetően abból a koncepcióból indult ki, hogy a társaság elkülönült jogalanyiságából következően a társaság kötelezettségeiért, tartozásaiért a társaság hitelezőivel, a társasághoz képest kívülállókkal szemben a társaság mint egységes egész, a saját vagyonával köteles helytállni – függetlenül attól, hogy a társaság kötelezettségének keletkezése a társaság mely elemének a magatartására vezethető vissza. Ez az alapvető koncepció megfelelt a jogi személyekre, s ezen belül a társaságokra általában, nemzetközi összevetésben is jellemző megközelítésnek, ugyanakkor nélkülözött bizonyos mértékű finomhangolást, ami egyébként kellően árnyalhatta volna a képet.

Az elkülönült jogalanyiság koncepciójának megfelelően a társaságok a helytállási, felelősségi viszonyokban is egységes tömbként álltak szemben a kívülállókkal, elfedve a tényleges döntéshozókat, a ténylegesen cselekvő személyeket. Ez a takarás – úgy tűnt – a polgári jog világában felelőtlenséget is biztosított a társaságok keretében tevékenykedők többségének.

Ez az alkalmazottak által munkaviszonyukkal, foglalkoztatásukra irányuló jogviszonyukkal összefüggésben, szerződésen kívül okozott károkért való felelősség körében nem volt újdonság, s egyezik is a polgári jogi felelősség fő áramával.¹⁹³ A társasági tagokra és a vezető tisztségviselőkre nézve azonban általános polgári jogi norma nem létezett, hiszen az 1959-es Ptk. megalkotásakor nem működtek tömegesen olyan társaságok, amelyek tagjaira vagy vezető tisztségviselőire a jogalkotónak gondolnia kellett volna. A régi Ptk. 348. § (1) bekezdése (a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség körében) csupán a szövetkezet tagjára nézve mondta ki azt, hogy rá a tagsági viszonyával összefüggésben harmadik személynek okozott károk tekintetében ugyanazokat a szabályokat kell alkalmazni, mint az alkalmazottak károkozására.¹⁹⁴ A társaságok vagy általában a jogi személyek tagjai vonatkozásában sem a szerződészegések, sem a szerződésen kívüli károkozás világában nem létezett általános polgári jogi szabályozás. Ez a helyzet mára annyiban megváltozott, hogy az új Ptk. – ugyancsak a deliktualis felelősség körében – úgy rendelkezik, hogy ha a jogi személy tagja tagsági

¹⁹² A jelen tanulmány hangsúlyozottan nem kíván foglalkozni a belső társasági viszonyokban érvényesülő felelősségi kérdésekkel, tehát tudatosan nem érinti például a vezető tisztségviselőknél a társasággal szemben fennálló – egyébként sok fontos jogpolitikai és jogértelmezési, jogalkalmazási kérdést felvető problémáját.

¹⁹³ Az 1959-es Ptk. 348. § (1) bekezdése, Ptk. 6:540. § (1) bek. Az alkalmazottak által okozott károkért való munkáltatói felelősség elvi indokait Fuglinszky Ádám a következőképpen foglalja össze: „... az alkalmazott a munkáltató érdekében tevékenykedik, s a munkaviszony sajátosságaiból eredően felelőssége korlátozott, de ez nem indokolja, hogy a kívülálló harmadik személynek a munkaviszonnyal összefüggésben okozott kárai ne térüljenek meg. A munkaviszony sajátosságai alatt azt értjük, hogy a munkáltató osztja be a munkavállaló munkaidejét, ő határozza meg munkakörülményeit, utasítási joga van vele szemben, így a munkáltatónak van lehetősége a károk megelőzésére.” Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog; HVG-Orac, Budapest 2015. 428. oldal

¹⁹⁴ A jelen vizsgálódás kereteit meghaladja ugyan, de érdekes kérdés lehet annak vizsgálata, hogy a szövetkezeti tagoknak az alkalmazottakkal való egy szintre helyezése felelősségi szempontból mennyiben tükrözte a szövetkezetekkel kapcsolatos általános elképzeléseket, elvárásokat abban a korban: lehet ugyanis, hogy a szövetkezeti tagokat sem tekintették valódi döntéshozóknak, s a szövetkezet működésében tulajdonosként is érdekelt személyeknek, hanem sokkal inkább a munkaviszonnyal megfelelő alá-fölérendeltségi viszonyt feltételeztek a szövetkezet és annak tagjai között is.

viszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a jogi személy a felelős.¹⁹⁵

Természetesen tisztában voltunk azzal, hogy a társaság mint mesterséges jogalany csak mások cselekvésein keresztül tud hatni a környezetére, a társaság magatartásaként értékelt magatartások szükségszerűen a társaság bizonyos alkotóelemeinek: tagjainak, vezető tisztségviselőinek, alkalmazottainak, megbízottjainak magatartásaként valósulnak meg.

Ezt a körülményt Moór Gyula is valószínűleg fogadta el, de azzal a felfogással vitatkozott, amely ebből azt a következtetést vonta le, hogy a jogi személy nem is létező jelenség, hanem csupán a jogi személy mögött megvalósuló egyéni emberi cselekvések összessége. „Igaz, hogy a jogi személy lényegét tevő jogalanyi tevékenységben mi is az emberi cselekvések sokaságát látjuk; ezek az emberi cselekvések azonban szoros jogi kapcsokkal egységbe vannak foglalva, s így e kapcsok megsemmisítése nélkül nem bonthatók szét. A jogi személy nem hullhat egyes emberekre szét, bár egyes emberi cselekvésekből tevődik össze.”¹⁹⁶

A jogi személyeket célvagyonként, illetve alanytalan jogok hordozójaként leíró elméletek sem nélkülözheti az embert. Szász-Schwarz Gusztáv szerint: „Hogy az A. általános céljaira szánt jogok e célokat tényleg előbbre vigyék, kell, hogy valaki e jogokat e célok javára csakugyan gyakorolja is. Mert hogy valamely jog «A.-é», még csak annyit jelent, hogy megvan a jogilag biztosított lehetőség arra, hogy bizonyos javak (jogtárgyak, dolgok, immaterialis javak, cselekvények) az A. általános céljaira fordíttassanak. A jogoknak e célra fordítása történhet közvetlenül az által, hogy az illető jogtárgyat magát juttatom a célnak; vagy közvetve, az által, hogy a jogról való rendelkezés útján valamely ellenértéket juttatok a cél vagyonába (jog eladása, elcserélése stb.) vagy akár ingyenes feladása által is, ha a célnak ezt látom érdekében levőnek (lemondás, ajándékozás stb.). A jogról és a jogtárgyról való e közvetlen és közvetett rendelkezés, a melyet a következőkben egy szóval joggyakorlásnak fogunk nevezni, már most kinek a kezébe van adva? A rendelkezés: akarathatározás. Ide ember kell.”¹⁹⁷

Amellett, hogy a deliktualis kártérítés körében is megbontja a jogi szabályozás a jogi személy mindent leárnyékoló erőterét az alkalmazottak vagy tagok szándékos károkozása esetén,¹⁹⁸ a társasági jogi szabályozásnak is előbb-utóbb foglalkoznia kellett azzal a kérdéssel, hogy a társaság kötelezettségeiért a társaság nevében döntéseket hozó, intézkedő személyek kötelesek-e helytállni vagy sem a társasági kötelezettségekért.

II. A tagok és vezető tisztségviselők felelősségének megjelenése a szabályozásban

1. A tagok felelőssége

A társasági tagok esetén a gazdasági társaságok típusai szerint tett különbséget a társasági jogi szabályozás: a korlátolt felelősségű társaság és részvénytársaság esetén az az alapelv érvényesült, hogy a tagok nem tartoznak helytállni a társaság kötelezettségeiért, míg a közkereseti és betéti társaság esetén a tagok, illetve beltágok korlátlan, mögöttes és (közkereseti társaság tagjai és több

¹⁹⁵ Ptk. 6:540. § (2) bek.

² Moór Gyula: A jogi személyek elmélete; A Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Bizottságának kiadványsorozata, 2. szám, Budapest 1931. 367. oldal

¹⁹⁷ Schwarz Gusztáv: A jogi személy magyarázata; Budapest 1906. 24. oldal. A teljesség kedvéért megjegyezzük, hogy Szász-Schwarz az embert a vagyoncél képviselőjeként írta le elméletében. „... a kinek kezébe az A. vagyonáról való rendelkezési hatalom adva van, mindig csak képviselője eme vagyoncél érdekeinek. Ha magam rendelkezhetem is az én általános vagyonom jogairól, e jogok nem azért az «enyém», mert rendelkezem róluk, hanem azért, mert hasznomra vannak szánva. A jog maga nem emberhez, hanem célhoz fűződik; a mi az emberhez fűződik, nem a jog, hanem annak gyakorlása. E gyakorlás pedig minden esetben a cél képviselője útján való gyakorlás; képviselő útján való gyakorlás nemcsak abban a rendhagyó esetben, a mikor A.-nak «képviseelője van», hanem abban a normalis esetben, is, a mikor A. maga gyakorolja – épen mint képviselő – a vagyoncél jogait.” Schwarz Gusztáv: id. mű 25-26. oldal

¹⁹⁸ Ptk. 6:540. § (3) bek.

beltag esetén) egyetemleges felelősségét írták elő a szabályok.¹⁹⁹ Világosan kell azonban látni, hogy a tagok mögöttes helytállási kötelezettségének – azoknál a társaságoknál, amelyeknél ez létezik – nem a tag hátrányos megítélés alá eső magatartása volt az alapja: egy közkereseti társaság tagja akkor is köteles helytállni a társaság tartozásaiért, ha a tartozás keletkezésében semmiféle szerepe nem volt, nem fejtett ki olyan magatartást, amelynek eredményeképpen a társaságnál ki nem elégített hitelezői követelés keletkezett. Ezek a szabályok tehát nem a tagok magatartására reflektálnak, ezért nem is tekinthetők a szó szoros értelmében vett felelősségi szabályoknak.²⁰⁰ Ha esetleg a társaságok kialakulása körüli történelmi folyamatokban igaz is lehetett, hogy a társaságok tagjai lényegében saját üzleti tevékenységüket folytatták egy társaság alapítás után a társaság keretein belül is, ezért indokolt lehetett a társaság kötelezettségeiért a tagokat felelőssé tenni, ma a hatásmechanizmus inkább fordított lehet: a mögöttes felelősség előírása ösztönöz arra, hogy a tagok valamilyen mértékig próbálják meg személyes ellenőrzésük, kontrolljuk alatt tartani a társaságot, mert csak így tudják megfelelően kiegyensúlyozni a korlátlan felelősséggel járó kockázatot. Ennek azonban a helytállási kötelezettség szempontjából nincs jogi értelemben jelentősége: a helytállási kötelezettség ugyanis nem függ attól, hogy a tag részt vett-e a társasági döntéshozatalban, s ha igen, akkor részvétele milyen hatással járt. Jól mutatja ezt, hogy a tag a számára jogszabályban előírt mögöttes helytállási kötelezettség alól nem mentheti ki magát arra hivatkozással, hogy tagsági jogait megfelelően, kellő gondossággal, körültekintéssel gyakorolta. Márpedig, ha ez így van, akkor egyértelmű, hogy a helytállási kötelezettség nem a tag magatartásának hátrányos megítélésén alapul, sokkal inkább egyszerű, szubjektív tartalom nélküli kockázatosztási szabályról van szó.

Azoknál a társaságoknál, ahol a társasági jogi szabályozás az elkülönült jogalanyiságot abszolútizálva nem írja elő a tagok mögöttes helytállási kötelezettségét, a tagok – pusztán a tagi minőségük alapján nem vonhatók felelősségre, itt azonban felvetődik a kérdés, hogy vajon hatékony-e, ha ez a konstrukció minden körülmények között mentességet biztosít a tagoknak, s ezzel lehetőséget ad arra, hogy a tagok tagsági jogukat (elsősorban a társasági ügyekben való döntéshozatal jogát) olyan módon gyakorolják, hogy – miközben az előnyös következményeket ők élvezik – a jogok gyakorlásából eredő hátrányok a társasági hitelezőket éri. Ezen a téren a magyar társasági jogi szabályozás és gyakorlat csupán némi késéssel tudott reagálni a hitelezőket kezdetben ért gyakori visszaélésekre, s mivel úgy tűnt, hogy a jogalkalmazás nem képes átlépni az elkülönült jogalanyiságból eredő korlátokat, ezért a jogszabálynak kellett olyan normatív környezetet teremteni, amelyben a bíróságok hajlandóak és képesek voltak a felelőtlen séget biztosító jogi helyzetükkel visszaélő társasági tagok felelősségre vonására. Az 1997-es Gt. bevezette azt a rendelkezést, amely szerint egy olyan tag, aki főszabály szerint nem köteles helytállni a társasági tartozásokért, felelősséggel tartozhat a társaságot terhelő kötelezettségekért akkor, ha a társaság jogutód nélküli megszűnése során nem tud helytállni ezért a tartozásért, s egyébként a tag visszaélt a korlátozott tagi helytállási kötelezettséggel járó pozícióval.²⁰¹ A mögöttes helytállási kötelezettséggel járó társasági formákban fennálló tagi kötelezettséghez képes itt annyiban másról van szó, hogy nem pusztán a tagi minőség alapozza meg

¹⁹⁹ 1988. évi VI. tv. a gazdasági társaságokról (a továbbiakban: 1988-as Gt.) 55. § (1) bek., 94. § (1) bek., 1997. évi CXLIV. tv. a gazdasági társaságokról (a továbbiakban: 1997-es Gt.) 81. § (1) bek., 101. § (1) bek., 2006. évi IV. tv. a gazdasági társaságokról (a továbbiakban: 2006-os Gt.) 88. § (1) bek., 108. § (1) bek.

²⁰⁰ Nem véletlen, hogy a Ptk. mai szóhasználatában inkább helytállási kötelezettségről, mintsem felelősségről beszél a közkereseti társaságok tagjai, illetve a betéti társaságok beltagei esetén. Ld. pl. a 3:138. §-t vagy a 3:154. §-t, amelyek a közkereseti társaság, illetve betéti társaság definíciója során a tagok, illetve beltagek helytállási kötelezettségét (s nem felelősségét) írják elő.

²⁰¹ 1997-es Gt. 56. § (3) bek. Nem keverendő össze ez a szabály azzal az 1988-as Gt.-be 1991-ben beiktatott (1992. január 1-től hatályos) és azóta folyamatosan fennálló rendelkezéssel, amely szerint a társaság jogutód nélküli megszűnése után a korlátozott helytállási kötelezettséggel tartozó tagok is helytállni tartoznak a társasági tartozásokért a megszűnt társaság tagok között felosztott vagyonából rájuk eső rész erejéig [1988-as Gt. 54. § (3) bek., 1997-es Gt. 56. § (2) bek., 2006-os Gt. 68. § (3) bek., Ptk. 3:48. § (3) bek.]. Ez utóbbi rendelkezés ugyanis nem a tagok személyes felelősségét kívánja megteremteni, hanem azt a „hibát” korrigálja, hogy ha volt a társaság tartozásának fedezetül szolgáló vagyon, de azt már szétosztották a tagok között, s a társaság mint eredeti kötelezett megszűnt létezni, akkor külön rendelkezés híján a hitelező nem tudná az igényét érvényesíteni. Valójában e rendelkezés azt teszi lehetővé, hogy a tagok vagyonává vált társasági vagyonnal szemben lehessen hitelezői igényt érvényesíteni.

a kötelezettséget, hanem valamilyen magatartás (visszaélés-szerű magatartás) szükséges ahhoz, hogy a tagot felelősségre vonjuk. Ez a kötelezettség sokkal inkább felelősségi jellegű, hiszen a tag visszaélés-szerű magatartását értékeljük, s nyilvánvaló, hogy a visszaélés a jog szempontjából kedvezőtlen megítélés alá esik. Ennek a felelősségnek az érvényesítése alkalmas lehet arra, hogy hasson a jogaival visszaélő társasági tagra, sőt másokra is, hiszen arra ösztönöz, hogy kerüljék el az olyan magatartást, amely a korlátozott helytállási kötelezettséggel való visszaélésben nyilvánul meg úgy, hogy a visszaélés eredményeként a társasági hitelezők igényei kielégíthetetlenek maradnak. Ez a felelősség nem pusztán a társasági tagságon alapszik, hanem vizsgálja a tagság adta lehetőségeken nyugvó cselekvést is, és csak annak elmarasztalható volta esetén alkalmazza a felelősségi szankciót. A korlátozott felelősségű tagok visszaélés-szerű magatartása esetére előírt szabályozás bizonyos finomításokkal lényegében a mai napig fennmaradt,²⁰² s léteznek speciális tényállások is a felelősség korlátozott helytállási kötelezettséggel rendelkező társasági taggal szembeni megállapíthatóságára,²⁰³ ezek részletes elemzése azonban kívül esik a jelen tanulmány vizsgálódási körén.²⁰⁴ Annyiban azonban mégis említést érdemelt, hogy már a tagok esetében is bizonyos értelemben megbomlik a jogi személy, az elkülönült jogalany tömörszerű egysége, s látható, hogy bizonyos esetekben meghatározott társasági tényezők, összetevők, jelen esetben a tagok helytállási kötelezettsége, felelőssége is megjelenhet.

2. A vezető tisztségviselők felelőssége

Azt is látnunk kell azonban, hogy a társaságnak mint egységnek a külső viszonyokban való megjelenését nem kizárólag a tagok döntéshozatala befolyásolja: a társaságok nemcsak a tagok döntéseit hajtják végre, hanem emellett (sőt megkockáztathatjuk, hogy főként²⁰⁵) a társaságok ügyvezetését ellátó vezető tisztségviselők irányításának hatására válnak jogviszonyok alanyává, szereznek jogokat vagy vállalnak kötelezettségeket. Itt is felvethető a kérdés: megelégedhetünk-e azzal, ha ezekben a külső jogviszonyokban kizárólag a társaságot tekintjük szereplőnek, s mindenki másnak – beleértve a vezető tisztségviselőket is – a magatartását a társaság magatartásaként értékeljük? A társasági jogi szabályozás erre a kérdésre egyértelműen azt az általános választ adta, hogy a vezető tisztségviselőt és annak tevékenységét a társaság részének, illetve a társaság tevékenységének kell tekinteni, amiből egyértelműen az következik, hogy a vezető tisztségviselő e minőségében kifejtett tevékenységéből közvetlenül a társaságnál keletkeznek jogosultságok, illetve kötelezettségek. Ezt a tételt rögzítette az 1997-es Gt. 29. § (3) bekezdése, amely szerint a társaság felelős azért a kárért, amelyet vezető tisztségviselője e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott. A szabály nem differenciált: nem tett különbséget a szerződéses és szerződésen kívüli viszonyok között. Ez egyrészt érthető, hiszen a kétféle felelősségi rendszer szabályai között érdemi különbségek nem voltak. Másrészt viszont ez a norma azt eredményezte, hogy a vezető tisztségviselőkre annak ellenére nem kellett alkalmazni a megbízott által a szerződésen kívüli kapcsolatokban okozott károkért való felelősség szabályait, hogy a társaság és a vezető tisztségviselő között vagy kifejezetten polgári jogi

²⁰² Hatályos változata: Ptk. 3:2. § (2) bek.

²⁰³ Például a minősített többséget biztosító befolyással rendelkező és a társaságra hátrányos üzletpolitikát kényszerítő tag felelősségéről a Ptk. 3:324. § (3) bekezdése rendelkezik. Ebben a körben kell megemlíteni, hogy a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvénybe (a továbbiakban: Ctv.) 2012. március 1-jével beiktatott 118/A. §, amely először a többségi befolyással rendelkező tagok felelősségének érvényesítésére vonatkozó sajátos szabályokat állapított meg, 2014. július 1-je óta azonban arról rendelkezik, hogy ha a céget kénysztörlési eljárás keretében törölték a cégjegyzékből, a volt tagok korlátlanul felelnek a ki nem elégített tartozásokért akkor, ha korlátozott felelősségükkel visszaéltek. Ez a szabály a Ptk. 3:2. § (2) bekezdése mellett felesleges duplázásnak tűnik a jogi személy cégek esetében, s a cégjogi szabályokban ehhez kapcsolódó további rendelkezések külön zavaróak, hiszen más feltételrendszer határoznak meg ugyanarra a tényállásra. A Ptk. 3:2. § (2) bekezdése nem szorítkozik a felszámolási eljárásban való megszűnés esetére, hanem bármilyen jogutód nélküli megszűnésre, így a kénysztörlési eljárásra is vonatkozik.

²⁰⁴ Részletesebb elemzés olvasható pl. Nochta Tibor: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban; Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2005. 68-71., 90-103. oldal,

²⁰⁵ Ld. Angyal Ádám: Vállalati kormányzás. Corporate governance; Budapest, Aula 2001. 48. oldal

értelemben vett megbízási jogviszony állt fenn, vagy ha munkaviszonyt létesítettek, a belső viszonyokban a felelősségi kérdésekre akkor is a megbízási szabályait kellett alkalmazni. Ez pedig a vezető tisztségviselő helyzetét jóval kedvezőbbé tette, hiszen a kártérítési szabályok a megbízott e minőségében okozott károkért való felelősségét éppenséggel kiindulási pontként kezelték, fel sem merült, hogy egy megbízott – csak azért, mert megbízottként jár el – ne felelne az általa szerződésen kívül okozott károkért. A speciális szabályozás éppen ennek a felelősségnek a megbízóra való kiterjesztéséről (nem pedig a megbízóra való áttelepítéséről) szól.²⁰⁶

Különösen kérdéssé teszi a vezető tisztségviselők számára mentességet biztosító szabály magyarázatát, ha összevetjük a helyzetüket a megbízási jogviszonyban a megbízott által elfoglalt pozícióval. Míg a megbízott jelentős mértékben alá van rendelve a megbízónak, a megbízó széles körű utasítási joggal rendelkezik vele szemben,²⁰⁷ addig a vezető tisztségviselő – ha megbízottnak minősül is – jelentős függetlenséget élvez: a társaság tagjai által nem utasítható, hatásköre nem vonható el.²⁰⁸ Van-e érvényes magyarázata annak, hogy ilyen függetlenséget élvező „megbízott” teljes egészében mentesüljön a felelősség alól?

Érvként hozható föl, hogy a vezető tisztségviselők számára a társasági jogi szabályozás előírja, hogy tevékenységüket elsősorban a társaság érdekében kell kifejtetniük,²⁰⁹ s erre alapozva felvethető, hogy ennek ellentételezéseként a tevékenységük minden kockázatát – beleértve a károk esetleges bekövetkeztének kockázatát is – a társaságnak kell viselnie. Ez az érvelés azonban szem elől téveszti a külső és a belső viszonyok közötti különbségeket. Ez a követelmény ugyanis a vezető tisztségviselőnek a társasággal szembeni felelőssége körében jelöli ki a vizsgálandó szempontokat, de nem teremthet önmagában alapot a külső viszonyokban való mentesüléshez, hiszen a megbízott vagy akár egy vállalkozó sem a saját érdekében jár el, amikor a szerződés alapján tevékenységét kifejti, ez mégsem ad elégséges okot arra, hogy mentesülhessen a tevékenységével harmadik személyeknek okozott károkért való felelősség alól.²¹⁰ Amint arról szó volt, egyedül az alkalmazott az, aki olyan mértékig van alávetve a munkáltatónak, hogy a tevékenységét általában a polgári jog sem értékeli önállóan, hanem azt betudja a munkáltatónak, de már itt is kivételt jelent a szándékosság. Mindezekre tekintettel a Ptk. változtatott a szabályozáson: mellőzte azt a rendelkezést, amely szerint a vezető tisztségviselők által okozott károkért szükségszerűen a társaság lenne felelős (kizárva ezzel a vezető tisztségviselő felelősségét), s beiktatott egy olyan szabályt a deliktuális kártérítési szabályok közé (közelebről a más személy által okozott károkért való felelősség körébe), amely szerint: ha a jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel.²¹¹ Ezzel lényegében az a helyzet alakult ki, hogy a szerződéses viszonyokban egyedül a társaság mint szerződő fél állt helyt az esetleges szerződészegésekért, hiszen szerződészegő nem lehet más, csak aki fél volt a szerződésben, míg a szerződésen kívüli viszonyokban a vezető tisztségviselő az általa okozott károkért úgy állt helyt, mint a megbízott a megbízási teljesítése során okozott károkért. Ezt az értelmezést azonban széles körben vitatták, s a deliktuális felelősségi szabályt – minden alapot nélkülözve – kitágítva mindenfajta viszonyra, kritizálták az új szabályozást, mondván: az megengedhetetlenül szélesen vonja meg a vezető tisztségviselők felelősségi körét, s figyelmen kívül

²⁰⁶ 1959-es Ptk. 350. §, Ptk. 6:542. §

²⁰⁷ 1959-es Ptk. 477. § (2) bek., Ptk. 6:273. § (1)-(2) bek.

²⁰⁸ Az utasíthatóság tilalma már az 1988-as Gt.-ben megjelent [32. § (2) bek.], s ez egészült ki az 1997-es Gt.-ben a hatáskör elvonásának tilalmával [22. § (4) bek.]. A Ptk.-ban is fennmaradtak ezek az önállóságot biztosító szabályok: 3:112. § (2) bek.

²⁰⁹ Az 1988-as Gt. nem tartalmazott ilyen tartalmú kifejezett rendelkezést. 1997-es Gt. 29. § (1) bek., 2006-os Gt. 30. § (2) bek., Ptk. 3:112. § (2) bek.

²¹⁰ A Ptk. újonnan beiktatott, 6:543. §-ának rendelkezései ezt még plasztikusabban mutatják: a szerződést teljesítő és a teljesítés során harmadik személynek kárt okozó fél felel a saját magatartásáért, de ha ő ismeretlen a károsult számára, akkor a vele szerződő fél is helytállni tartozik, amíg meg nem nevezi a károkozót. Nem arról van szó, hogy az ismeretlen károkozó nem tartozik felelősséggel az általa okozott kárért, hanem csak arról, hogy ilyenkor az ismeretlenség az igényérvényesítésnek lehet akadálya. Ezt az akadályt tudja áthidalni az idézett Ptk.-rendelkezés, de a szerződő fél felelősségének előírásával semmiképpen sem mentesíti magát a károkozót.

²¹¹ Ptk. 6:541. §

hagyja a jogi személy elkülönült jogalanyiságát. A jelen tanulmánynak nem tárgya e vita elemzése, de azt rögzíteni kell, hogy végül is a Ptk. módosítására került sor. A 2016. évi LXXVII. törvény 24. § c) pontja hatályon kívül helyezte a 6:541. §-t, ugyanezen törvény 2. §-a pedig a Ptk. 3:24. §-át kiegészítette egy új bekezdéssel amely szerint a vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért a jogi személy felel. A vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel, ha a kárt szándékosan okozta. Alapvetően tehát a szabályozás visszatért az eredeti álláspontjához – azzal a finomítással, amit már az alkalmazottak, illetve tagok deliktuális felelősségénél is láttunk, hogy szándékos károkozás esetén a jogi személy és a vezető tisztségviselő egyetemlegesen felel. Mivel ez a szabály nem a deliktuális kártérítési szabályok között került elhelyezésre, most már valóban megnyílik az út egy olyan értelmezés előtt, amely szerint a szándékos magatartással okozott kárért való felelősség a szerződésszegéssel okozott károkra is vonatkozhat, vagyis a kritikák eredményeképpen elfogadott szabályozás éppen a kritizált (de korábban nem létezett) állapotot teremti meg.

A vezető tisztségviselőknek harmadik személyekkel szembeni felelősségük alóli általános (tehát a szerződéses és szerződésen kívüli viszonyokra egyaránt kiterjedő) mentesítésére – a társaság érdekeinek való alárendeltség mellett – másik magyarázat lehet az, hogy a hitelezői igények ilyenkor azért nem sérülnek, mert a társaság vagyona biztos fedezetet nyújt a hitelezők követelésére. Vagyis közömbös az, hogy a vezető tisztségviselő milyen döntéseket hoz, milyen intézkedéseket tesz a társaság nevében, hiszen ha ezeket közvetlenül a társaság cselekményeiként fogjuk fel, s a társaság vagyona áll helyt a döntések következményeiért, akkor a hitelezők nem járhatnak rosszul. Ha pedig a hitelezőkkel szembeni helytállás a társaságnak hátrányt okoz, akkor ennek a hátrányokozásnak a következményeit a társaság és a vezető tisztségviselő közötti belső viszonyban kell levonni, s nem szükséges a vezető tisztségviselőt megjeleníteni a külső, hitelezőkkel szembeni viszonyban. Ez az érvelés természetesen addig elfogadható eredménnyel jár, amíg a társaság vagyona valóban fedezetet nyújt a hitelezői követelésre. Amint azonban a társasági vagyon nem elegendő, a ténylegesen cselekvő vezető tisztségviselők felelősségének kizárása a hitelezők szempontjából jelentős hátrányt jelent. A mai viszonyok között pedig az az érv sem állja meg a helyét, hogy egy jogi személy mindig nagyobb teljesítőképességgel rendelkezik, mint egy természetes személy, ezért, amikor a jog egy magánszemély helyett egy jogi személyt tesz felelőssé, akkor valójában a károsult érdekeit védi. Ha ez esetleg az előző rendszerben igaz is lehetett, manapság könnyen elképzelhető, hogy egy társaság vezető tisztségviselője nagyobb magánvagyonnal rendelkezik, mint maga a társaság, s ezért a hitelezőnek egyáltalán nem érdeke, hogy a vezető tisztségviselő helyett kizárólag a társaság legyen felelősi pozícióban.

A társasági vagyonra mint megfelelő fedezetre alapított kizárólagos helytállási kötelezettség előírása akkor lehetne védhető, ha arra az esetre, amikor megdől az a feltételezés, hogy a társasági vagyon kellő fedezetet nyújt a vezető tisztségviselő magatartásából keletkező társasági tartozásra, a jog lehetővé tenné a vezető tisztségviselő felelősségének vizsgálatát. Ilyen szabály azonban nincs. Ha a vezető tisztségviselő nem szándékos magatartással okoz kárt harmadik személynek, ezért a kárért akkor sem tartozik felelősséggel, ha a társasági vagyon nem fedezi a hitelezői követelést. Abban az esetben, ha a társaság tartozásaiért fennáll a tagok mögöttes helytállási kötelezettsége, a vezető tisztségviselő magatartásának hátrányos következményei végső soron a tagoknál jelenhetnek meg, ám szerencsére a tagok és a vezető tisztségviselő közötti viszonyban mód van ennek a vagyoneltolódásnak a reparálására. Ha azonban a tagokat nem terheli mögöttes helytállási kötelezettség, akkor – a társasági vagyon elégtelensége esetén – a hitelezőknél csapódik le a vezető tisztségviselők magatartásából eredő hátrány, s ha a vezető tisztségviselők és a hitelezők között a jogszabály rendelkezése folytán nem lehet felelősségi viszony, akkor ezt a hátrányt véglegesen a hitelezőknek kell elviselniük, s a vezető tisztségviselők mentesülnek magatartásuk következményei alól. Ez aligha tekinthető tökéletes megoldásnak.

Ezt próbálja korrigálni a társasági jogi szabályozás azzal a 2006-ban bevezetett jogintézménnyel, amely más megítélés alá helyezi a vezető tisztségviselők magatartását olyankor, amikor fennáll a veszélye annak, hogy a társasági vagyon nem fog fedezetet nyújtani a hitelezői igényekre. Ilyenkor a

vezető tisztségviselő közvetlen ösztönzése azért lehet fontos, mert már nem számolhat azzal, hogy a hitelezői igények mindenképpen megtérülnek a társasági vagyomból. Ráadásul ebben a szituációban a korlátozott tagi helytállás mellett működő társaságoknál megjelenhet egy, a hitelezők szempontjából hátrányos ösztönzés is, mégpedig a nagyobb fokú készletelés a túlzott kockázatvállalásra a szerződéses viszonyokban is. Ha ugyanis a társaság fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetbe kerül, akkor nagy valószínűséggel a tagok befektetése már elveszett, ők aligha számíthatnak már arra, hogy akár csak a befektetett tőkájukat is visszakaphassák. Ilyenkor a társaság nevében vállalt mindenfajta kockázatos ügylet a tagok szempontjából már csak pozitív vagy legalábbis nem negatív eredménnyel járhat: ha az ügylet nem sikerül, a tag akkor sem veszthet többet, hiszen már elveszítette a befektetését, ennél többet pedig egy ilyen társaságban nem kockáztat, a bekövetkező hátrányok a hitelezőkön maradnak; ha pedig az ügylet sikeresen zárul, akkor ennek előnyeit a tagok látják. Ilyen feltételek mellett gazdaságilag magyarázható a minél nagyobb kockázatok vállalása, aminek kárvallottjai a társasági hitelezők lehetnek. Amíg a gazdálkodás kiegyenlített, nem fenyegeti a társaságot a fizetésképtelenség, addig a döntéshozók motivációjában bizonyosan szerepel a társaság gazdasági stabilitásának megőrzése, vagyis a kockázatvállalást gazdaságilag indokolt keretek között tartása. Ezért a hitelezők nem viselnek nagyobb kockázatot, mint bármely, gazdaságilag racionálisan gondolkodó szereplővel való üzletkötés során általában, s ezért talán indokolható az, hogy ilyen helyzetben a vezető tisztségviselők személyes felelőssége – legalábbis a szerződéses viszonyokban – nem jön szóba. Természetesen, ilyen szabályozás mellett is előfordulhat, hogy a vezető tisztségviselő az ügyletet olyan helyzetben köti, amikor a társaság fizetőképessége nincs veszélyben, a teljesítésre azonban mégis képtelen lesz. Esetleg éppen az adott ügylet sodorja fizetésképtelen helyzetbe. Ilyen esetekben a rendszer nem lesz zárt: sem a társasági vagyont nem fog fedezetet nyújtani, sem a vezető tisztségviselő közvetlen felelőssége a hitelezőkkel szemben nem lesz megállapítható.

3. A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelősségére vonatkozó szabályozás

A szóban forgó szabályozás – az előzőekben kifejtett okok miatt – kezdettől fogva szoros kapcsolatban állt a fizetésképtelenségi joggal (kissé pontatlanul, de az egyszerűség kedvéért nevezzük csődjognak), hiszen e felelősség előfeltétele a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet, illetve később a tényleges fizetésképtelenné válás, és ez okból a társaság felszámolása. Erre a kapcsolatra tekintettel a jogi szabályozás megoszlott a társasági jog és a csődjog között.

Eredeti formájában a 2006-os Gt. 30. §-ának (3) bekezdése rendelkezett arról, hogy a gazdasági társaság fizetésképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztét követően, a vezető tisztségviselők ügyvezetési feladataikat a társaság hitelezői érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni. Külön törvény e követelmény felróható megszegése esetére, ha a gazdasági társaság fizetésképtelenné vált, előírhatja a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni helytállási kötelezettségét.

Amint látjuk, a társasági jog megfogalmaz bizonyos követelményt – nevezetesen a hitelezői érdekek előtérbe helyezésének követelményét –, de nem rendelkezik az ezen elvárás megsértése esetén alkalmazható szankcióról. Pusztán arra utal, hogy másik törvény előírhatja a vezető tisztségviselők helytállási kötelezettségét, de ehhez a felhatalmazásnak tűnő (s ekként nyilván felesleges) szabályhoz feltételeket is fűz, hiszen csak az előírt kötelezettség felróható megszegése és a fizetésképtelenség tényleges beállta esetére adja meg a lehetőséget a helytállási kötelezettség kimondására. Szögezzük le rögtön, hogy ezek a feltételek valódi tartalommal nem bírnak, hiszen másik törvény – főként egy később megalkotandó törvényi rendelkezés – bármilyen feltételeket meghatározhat az általa előírandó helytállási kötelezettség beálltához. Egyébként az világosan látszott, hogy a jogalkotó fejében pontos elképzelés élt arról, hogy a Csődtörvény lenne az a külön törvény, amelyikre a Gt. utalt. A jogszabály indokolásában ezt a törvényt nevesítették is.²¹²

²¹² A 2006-os Gt. 30. §-ához kapcsolódó indokolás szerint: „A (3) bekezdés kimondja, hogy a társaság fizetőképességével fenyegető helyzet bekövetkezése esetén a vezető tisztségviselők a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ügyvezetési feladataikat ellátni és lehetővé teszi külön törvénynek (csődtörvény), hogy e kötelezettség felróható megszegése esetén előírja a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni helytállási

Más kérdés az, hogy később már nemcsak a felszámolási eljárásban megszűnt társaságok esetén merült fel a vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége, hanem a kényszertörlési eljárásban is. Ennek megfelelően a Ctv.-ben 2012. március 1-je óta szerepel az a rendelkezés, hogy nemcsak felszámolási eljárás után, hanem kényszertörlési eljárás után is lehet kérni azon vezető tisztségviselők felelősségre vonását, akik a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezése után nem a hitelezői érdekek kellő figyelembe vétele mellett irányították a céget.²¹³

A 2006-os Gt. hatályba léptetésével egyidejűleg módosították a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényt (Csődtörvény), s a felszámolási eljárás szabályozásába beiktattak egy új, 33/A. §-t, amelynek (1) bekezdése szerint a hitelező vagy a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el (ideértve a környezeti terhek rendezését is), és ezáltal a társasági vagy a keresetben meghatározott mértékben csökkent.

Attól tartok, hogy a Gt. és a Csődtörvény közötti szabályozás ez esetben nem illeszkedett egymáshoz tökéletesen. A Csődtörvény bizonyos feltételek bírósági megállapításának feltételeiről beszél, anélkül, hogy e megállapítás tétje világos lenne. A Csődtörvény ugyanis elmulasztotta kimondani a vezető tisztségviselők (vagy a Csődtörvény fogalomrendszere szerint a szervezet vezetői) felelősségét, s ezt a logikai lépést kihagyva, a felelősségen alapuló igények érvényesítéséről kezdett rendelkezni úgy, mint ha a felelősség anyagi jogi alapja meglenne. Pedig – ahogy láttuk – a Gt. nem mondta ki a vezető tisztségviselők felelősségét, hanem ezt éppen a Csődtörvénytől várta volna. A Csődtörvény azonban ennek az elvárásnak nem tett eleget, s ezen az sem segített, hogy a 33/A. § (1) bekezdés utolsó mondata a többek károkozása esetére egyetemleges felelősséget mondott ki, illetve (2) bekezdése a felelősség alóli kimentés feltételeit részletezte. Ha nincs jogszabályi rendelkezés a felelősségről, akkor szigorú értelmezés mellett az egyetemlegességnek vagy a kimentésnek éppúgy nincs értelme, mint a ki nem mondott felelősség feltételeinek megállapítása iránti bírósági eljárásnak.

Hasonlóképpen nem teszi logikailag zárttá a szabályozást a Csődtörvény 63. §-ába ugyancsak a 2006-os Gt. hatályba lépéséhez kapcsolódva beillesztett rendelkezés, mely szerint a felszámolási eljárás jogerős lezárását követő 90 napos jogvesztő határidőn belül – ki nem elégített követelése erejéig – bármely hitelező keresettel kérheti a bíróságtól, hogy a 33/A. § szerinti perben megállapított felelősség alapján kötelezze az adós volt vezetőjét követelésének kielégítésére. Ha ezt a szabályt összevetjük a Csődtörvény 33/A. §-ával, akkor a logikai hiba ismét világosan megmutatkozik, hiszen a 33/A. §-ban nem felelősség megállapításáról van szó, hanem bizonyos tényeknek egy bírósági eljárás keretében való megállapításáról. Azt lehet megállapítani, hogy a felszámolás kezdő időpontja előtt három éven belül a vezetők a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet ellenére nem a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján jártak el, és emiatt meghatározott mértékű vagyonszökkenés következett be. Azt, hogy e feltételek teljesülése esetén a vezetők a hitelezőkkel szemben felelősséggel tartoznak, a jogszabály nem mondja ki. Ennek ellenére a Csődtörvény 63. §-a lehetővé teszi, hogy meghatározott eljárási rendben a vezetők fizetési kötelezettségének előírása, a vezetők marasztalása érdekében bírósághoz lehessen fordulni. S bár ennek alapjaként a felelősség korábbi megállapítását írja elő a jogszabály, amire pedig se jogszabályi alap nincs, sem pedig a megállapítási perre alapot adó szabályozás nem ad lehetőséget, a végeredmény mégis az lesz, hogy a bíróság fizetésre kötelezheti a vezető tisztségviselőt még akkor is, ha a felelősségi szabály voltaképpen hiányzik.

Ezen az állapoton a 2006-os Gt. és a Csődtörvény vonatkozó rendelkezéseinek módosításai

kötelezettségét. A törvény tehát továbbfejleszti a vezető tisztségviselőre irányadó felelősségi szabályokat, és az ún. wrongful trading intézményét honosítja meg, annak érdekében, hogy a társaság ügyvezetését csődközeli helyzetben visszatartsa a hitelezői érdekeket sértő, indokolatlan mértékű kockázatvállalástól.”

²¹³ Ctv. 118/A. §-át beiktatta a 2011. évi CXCVII. törvény 136. § (3) bekezdése. 2014. július 1-je óta a vonatkozó rendelkezés a Ctv. 118/B. §-ában szerepel a 2013. évi CCLII. törvény 112. § (44) bekezdése által megállapított szöveggel.

lényegében nem változtattak. A Gt. megőrizte felhatalmazó jellegét, s maga nem mondta ki a vezető tisztségviselők felelősségét, a Csődtörvény pedig – anélkül, hogy rendelkezett volna a vezető tisztségviselők felelősségéről – a felelősségi alapú igényérvényesítés rendjét szabályozta – elkülönítve az igényérvényesítés megállapítási és marasztalási szakaszát, megfűszerezve azonban a tisztán eljárási szabályokat az anyagi jogi felelősség szabályozásához tartozó olyan kérdésekkel, mint például a mentesülés feltételei.

III. A Ptk. a wrongful tradingről

Ilyen előzmények után került sor a társasági jognak a Ptk.-ban történő újraszabályozására, amelynek során a wrongful trading szabályozását is újra kellett gondolni. A törvény szakítani kívánt azzal a helyzettel, hogy a társasági jog csak a vezető tisztségviselők felelősségének a lehetőségéről beszél, s nem tartalmaz valódi, kötelező erővel bíró normát. A Ptk. megalkotásakor az volt az elgondolás, hogy a felelősség anyagi jogi feltételeit meghatározó és ezek alapján a felelősséget kimondó norma a Ptk.-ba kerül, míg az igényérvényesítés sajátos eljárási rendjét – amely amúgy is kívül esik a Ptk. szabályozási tárgykörén, hiszen a Ptk. tudatosan mellőzni kívánta az eljárásjogi normákat – más jogszabály, akár a Csődtörvény szabályozza. Ez a megoldás a korábbi helyzettel összevetve sokkal tisztább viszonyokat teremtett volna: egyrészt pótolta volna a felelősséget megállapító anyagi jogi normát, másrészt pedig egyértelművé tette volna, hogy milyen feltételek mellett áll be a felelősség, s hogyan történik ennek a felelősségnek az érvényesítése.

Ennek az elgondolásnak a jegyében a Ptk. a gazdasági társaságok általános szabályai között úgy rendelkezett, hogy ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe.²¹⁴ Jól látható, hogy ez a szabály nem tartalmaz utalást, nem tartalmaz felhatalmazást, hanem maga kimondja a felelősséget, és meghatározza annak feltételeit, viszont nem beszél az igényérvényesítés eljárási rendjéről.

Bár nem tartozik a jelen tanulmány szorosan vett tárgyköréhez, a teljesség kedvéért mégis érdemes megjegyezni, hogy a Ptk. más olyan jogi személy típusok esetében is hasonló szabályt vezetett be, ahol a vezető tisztségviselők ösztönzése a hitelezői érdekek védelmére egyébként nem lett volna kielégítő. Így a gazdasági társaságokéhoz hasonló rendelkezést találhatunk az egyesületeknél²¹⁵ vagy a szövetkezeteknél,²¹⁶ sőt az egyesületeknél is érvényesül ez a rendelkezés, figyelemmel arra, hogy az egyesületekre a gazdasági társaságok közös szabályait megfelelően alkalmazni kell,²¹⁷ s a vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó szabályozás a gazdasági társaságoknál e körbe esik.

A Ptk.-nak a vezető tisztségviselőknek a hitelezőkkel szemben fennálló felelősségére vonatkozó érdemi szabály megítélésem szerint feleslegessé, sőt kifejezetten zavaróvá teszi, ha ugyanerről a kérdésről más jogszabály másként vagy másként is rendelkezik. Kétségtelen, hogy a korábbi feltételekhez képes a Ptk.-ban rögzített feltételrendszer módosult, de egy vitathatatlan: ez a szabály megfelelő és teljes körű anyagi jogi alapja lehet a vezető tisztségviselők társasági hitelezőkkel szembeni felelősségének. Mivel a szabályozás – a végelszámolás kizárásán túl – nem tesz különbséget aszerint, hogy a jogi személy milyen eljárás keretében szűnik meg, az egységes anyagi jogi szabályt a végelszámolás kivételével minden más módon megszűnő jogi személynél alkalmazni lehet.

A helyzet ilyen módon való megváltozására a Csődtörvény és a Ctv. szabályainak olyan módosítása lett volna az adekvát válasz, amely most már korlátozódik a Ptk.-ban meghatározott felelősség érvényesítésének esetleges specialitásaira, amelyek beilleszthetőek a felszámolási eljárás menetébe.

²¹⁴ Ptk. 3:118. §

²¹⁵ Ptk. 3:86. § (2) bek.

²¹⁶ Ptk. 3: 348. § (3) bek.

²¹⁷ Ptk. 3:368. § (3) bek.

Úgy tűnik azonban, hogy a Ptk. által szükségessé tett módosítást a jogalkotás nem vezette át a felszámolási jogon; nem sikerült megérteni, hogy milyen funkciót kell betöltenie a csődjogi szabályozásnak az új Ptk. mellett. Ez vezethetett arra a vitára, amely arról szól, hogy a Ptk. és a Csődtörvény rendelkezései két különböző felelősségi szabályt és két különböző igényérvényesítési lehetőséget jelentenek-e. Ellentétben Mohai Mátéval, úgy gondolom, hogy egy anyagi jogi jogosultság kimondásából még nem következik, hogy ennek a jogosultságnak az érvényesítése szükségszerűen egyetlen lépésben, közvetlenül kellene, hogy történjen. Mohai Máté szerint „A Ptk. 3:118. §-a a Cst. 33/A. § (1) bekezdésében foglaltakkal szemben nem megállapítási, hanem marasztalási kereset előterjesztését teszi lehetővé.”²¹⁸ Ebből pedig mintha arra a következtetésre jutna, hogy két különböző jogosultságról van szó. Megítélésem szerint viszont a Ptk. az igény anyagi jogi alapját teremti meg, de nem határozza meg az igényérvényesítés eljárási rendjét. Ilyen felfogás mellett nem kétféle jogról és kétféle igényérvényesítésről van szó, hanem egy alanyi jogról és annak meghatározott eljárási rend szerinti érvényesítéséről. Ezt az álláspontot támasztja alá Fónagy Sándor, amikor azt írja: „A Ptk. 3:118. § nem teremtett a vezető felelősségének megállapítására új jogcímet, annak tartalmát változatlanul a Csődtörvény 33/A. § adja meg.”²¹⁹ S talán erre a megoldásra hajlik Juhász László is Két jogterület találkozására (A vezetői felelősség egyes kérdései a Ptk. és a Cstv. szabályai alapján) című cikkében.²²⁰ Juhász Lászlóval ellentétben azonban a két szabályt nem holmi utaló vagy keretszabály és az azt tartalommal megtöltő valódi norma viszonyaként látom, hanem helyes megközelítésben az anyagi jogi feltételeket és az igényérvényesítés eljárási rendjét szabályozó kétféle anyag kapcsolatánaként. Sárközy Tamás ebben a körben egyértelműen a Ptk. elsőbbségét hangsúlyozza, s odáig is elmegy, hogy a Csődtörvény vonatkozó rendelkezéseinek a hatályon kívül helyezését sürgeti,²²¹ amivel egyetértek, legfeljebb annyival volnék megengedőbb, hogy az igényérvényesítés eljárási szabályainak megállapítását lehetségesnek gondolom.

A Csődtörvény azonban továbbra is vegyesen tartalmaz a felelősség tartalmára, feltételeire vonatkozó anyagi jogi szabályokat – beleértve például a mentesülésre, kimentésre vonatkozó szabályokat és az igény érvényesítésére vonatkozó eljárási szabályokat. Amint utaltunk rá, csak ez utóbbiak kellene, hogy a csődjogi szabályozás tárgyát képezzék. Azonban az anyagi jogi felelősségi szabályok megjelenése a Ptk.-val párhuzamosan zavarokat okozhat. Az itt felhozott érvek álláspontom szerint hasonlóan alkalmazhatóak a Ctv.-nek a kényszerítő eljárássra vonatkozó szabályaira is.

A párhuzamos szabályozás miatt zavarossá váló helyzet legékezebb példája talán a felelősség alóli kimentés kérdése. Első látásra talán nincs ütközés e téren a két szabály között, hiszen a Ptk. 3:118. §-a (és a más jogi személyeknél megjelenő hasonló szabályok) nem rendelkeznek kifejezetten a kimentés kérdéséről, kicsit alaposabb vizsgálódás után azonban világossá válhat, hogy amikor a norma rendelkezik arról, hogy a vezető tisztségviselő felelősségére a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait kell alkalmazni, akkor egyben a kimentés kérdése is szabályozásra került, hiszen az alkalmazni rendelt szabályanyag kifejezetten szól a kimentés lehetőségéről. A Ptk. Hatodik Könyvének Negyedik Része a „Felelősség szerződések kívül okozott kárért” címet viseli, tehát az itt található szabályokat kell alkalmazni a vezető tisztségviselőknek a hitelezőkkel szemben felelősségére is. Ebben a körben pedig „A felelősség általános szabálya” című 6:519. § akként rendelkezik, hogy „aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható.” Felróhatóság alatt pedig a Ptk. 1:4. § (1) bekezdése értelmében azt kell érteni, ha valaki nem úgy jár el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Vagyis a Ptk. 3:118. §-a alapján a vezető tisztségviselő az őt a hitelezőkkel szemben terhelő felelősség alól annak bizonyításával mentesülhet, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Ezzel szemben a Csődtörvény egészen más mentesülési szabályt ír elő, amely szerint akkor

²¹⁸ Mohai Máté: A vezető tisztségviselő felelősségének hitelezővédelmi aspektusairól; *Gazdaság és Jog* 2016/1. 11. oldal (*Gazdaság és Jog* 2015/11. 14. oldal)

²¹⁹ Fónagy Sándor: A fizetési képességgel fenyegető helyzet megítélése; *Gazdaság és Jog* 2015/11. 14. oldal

²²⁰ *Gazdaság és Jog* 2015/2. 14. oldal

²²¹ Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségéről; *Gazdaság és Jog* 2015/2. 5-6. oldal

„mentesül a felelősség alól a ... vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valameny-nyi intézkedést megtette a hitelezői veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.”²²² Egy konkrét jogvita esetén a vezető tisztségviselő valójában melyik mentesülési szabály szerint mentesülhet a felelősség alól?

Logikailag a kétféle mentesülési szabály egymáshoz való viszonya többféle lehet. Ha esetleg azzal kívánna valaki érvelni, hogy a Csődtörvény tulajdonképpen csak kibontja, elmagyarázza, hogy mit is kell érteni a Ptk.-ban általánosan megfogalmazott mentesülési okon a konkrét szabály kapcsán, s ezért a mentesülésre okot adó körülmények nem mások, mint amit a Ptk. lehetővé tesz, akkor azt hiszem, hogy teljesen felesleges szabályról van szó: a jogértelmezést ezen a téren nyugodtan meg lehet hagyni a bíróságoknak. Bármely más esetben, amikor tehát a Csődtörvény szabályának szűkebb vagy netán tágabb értelmet kívánunk tulajdonítani, mint a Ptk. általános szabálya, akkor a törvények közötti elfogadhatatlan ellentmondással állunk szemben, amin a szokásos jogértelmezési elvek csak bajosan segíthetnek. Ha mégis ezekhez folyamodunk, akkor azt kell mondjuk, hogy a Ptk. rendelkezései a Csődtörvényhez képest későbbiek, tehát a későbbi szabályozásnak a korábbi lerontó hatása alapján a Ptk.-nak kellene elsőbbséget biztosítani, mert a Csődtörvény mentesülési szabálya a Ptk. előtt született. Ha az általános és a speciális közötti viszonyt vizsgáljuk, furcsa módon akkor is erre a következtetésre juthatunk, hiszen a Csődtörvény általánosságban, minden felszámolás alá vonható szervezetről beszél, míg a Ptk. csak egy-egy speciális jogi személy típusról, ezért a Ptk. hivatkozott rendelkezései – köztük a Ptk. 3:118. § is – speciálisak a Csődtörvényhez képest. Ezekkel az értelmezési módszerekkel tehát arra a következtetésre kellene jutnunk, hogy a Csődtörvény helyett a Ptk. deliktuális kártérítési felelősségre vonatkozó szabályok szerinti mentesülési feltételek alapján mentheti ki magát a károkozó vezető tisztségviselő a felelősség alól, a Ptk.-ban szabályozott esetekben tehát a Csődtörvény mentesülési szabályait nem kell alkalmazni, azt legfeljebb a Ptk. mentesülési szabályának alkalmazása során lehet segítségül hívni.

IV. Összefoglalás

A fentieket összefoglalva álláspontom szerint

- a vezető tisztségviselőknek a társasági hitelezőkkel szembeni felelősségét akár a szerződéses viszonyokban is megalapozó jogi szabályozásra továbbra is szükség van, mert a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben túlzott ösztönzés jelenne meg a hitelezői érdekek rovására történő túlzott kockázatvállalásra;
- e felelősség anyagi jogi feltételeit az egyes jogi személy típusok, így például a gazdasági társaságok szabályozását ellátó anyagi jogi jogszabályokban kell meghatározni, s ezen az sem változtat, ha ezek között az anyagi jogi feltételek között megjelenik a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet, illetve később a fizetésképtelenség;
- e felelősségnek a felszámolási eljáráshoz vagy a kényszertörlési eljáráshoz kötődése miatt indokolt lehet az igényérvényesítési eljárás szabályait is meghatározni, s ezeknek az eljárási normáknak a helye a felszámolási eljárás, illetve a kényszertörlési eljárás szabályozására szolgáló joganyag lehet;

²²² Csődtörvény 33/A. § (3) bek.

- kerülni kell a felelősség anyagi jogi feltételeinek és a felelősségen alapuló igényérvényesítés eljárási szabályainak keveredését, a jelenleg fennálló átfedéseket pedig indokolt lenne jogalkotással megszüntetni úgy, hogy a Csődtörvényből, illetve a Ctv.-ből kiiktatják a felelősség anyagi jogi feltételeire vonatkozó szabályokat;

- amíg az azonos szintű, azaz törvényi szabályozások átfedése fennáll, a Ptk. és a Csődtörvény, illetve a Ctv. közötti esetleges ellentmondásokat a Ptk. elsődlegessége alapján kellene feloldani.

Dr. Kisfaludi András